

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL ANASANAT DALI

**17. VE 19. YÜZYIL ARALIĞINDAKİ KAPADOKYA
HALILARININ İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Melike GÜRAL

İstanbul, 2019

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL ANASANAT DALI

**17. VE 19. YÜZYIL ARALIĞINDAKİ KAPADOKYA
HALILARININ İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Melike GÜRAL

Danışman: Prof. GÜNAY AYKAÇ ATALAYER

İstanbul, 2019

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : MELİKE GÜRAL

Anasanat Dalı : TEKSTİL

Tezin Adı : 17.VE 19.YÜZYIL ARALIĞINDAKİ KAPADOKYA HALILARININ
İNCELENMESİ

02/12/2019 tarihinde yapılan Tez/Sergi/Proje Savunma sınavında savunulan tez; kapsam, nitelik ve şekil yönünden başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans tezi olarak KABUL edilmiştir.

Öğr.No:Adı ve Soyadı/ASD	Jüri Üyeleri	Jüri Üyelerinin Ad ve Soyadı:	ASD ve KURUMU	İMZA
MELİKE GÜRAL	ASİL	Prof. GÜNAY ATALAYER DANIŞMAN	İST.AYDIN ÜNİVERSİTESİ GSF	
	ASİL	Dr.Öğr.Üyesi NURAY ER BIYIKLI	MSGSÜ GSF	
	ASİL	Dr.Öğr.Üyesi HAKAN ÇİLOĞLU	MÜGSF GELENEKSEL TÜRK SANATLARI	
	YEDEK	Prof. Dr .BİRET MİNE TAVMAN ERTUĞRUL	MÜGSF TEKSTİL	
	YEDEK	Prof. HAMDİ ÜNAL	BEYKENT ÜNİVERSİTESİ GSF	

Adı geçen öğrenci ...02.12.2019... tarihindeki mezuniyeti yukardaki bilgileri ve jüri kararı ile Enstitü yönetim Kurulu'nun ...18... /...12.../2019... tarih ve XXIX.../10... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof.Oktay ÇOLAK

Müdür

ÖZET

17. VE 19. YÜZYIL ARALIĞINDAKİ KAPADOKYA HALILARININ İNCELENMESİ

Halı dokuma tekniği çok eski dönemlerden beri tekstil yüzeyi oluşturmak için kullanılan tekniklerden biridir. Orta Asya’da halılarda genellikle Türk (Gördes) Düğümü kullanılmıştır. Türk düğümü iki bağımsız çözgünün üzerinden arkaya dolanıp arasından geçirilerek bağlanır. Düğümün içinden iki çözgü geçtiği için çift düğüm adını alır. Bu düğüm çeşidi dayanıklı olduğu için halının daha uzun ömürlü olmasını sağlamaktadır. Pazırık halısı, Fustat’da bulunan halılar, Doğu Türkistan halıları gibi arkeolojik halılar da bu düğüm çeşidi kullanılarak dokunmuştur. ‘17. ve 19. Yüzyıl Aralığındaki Kapadokya Halılarının İncelenmesi’ adlı tez çalışmasında amaç; Kapadokya halılarının kendisine ait kişisel özellikler içerip içermediğidir. Bunun yanı sıra halıcılık tarihi içinde diğer halı gruplarıyla benzer özelliklere sahip olup olmadığı da ele alınmış olan konular arasındadır.

Dokumacılık ihtiyaçtan doğan bir üretim şekli olsa da sonraki dönemlerde ev tekstili ürünü tanımından ayrılarak sanat ürünü olarak da gündemde yerini almıştır. Çünkü dokumacılık aynı zamanda medeniyet ve toplumların gelişim düzeyini gösteren bir üretim şeklidir. Araştırmalar ilk düğümlü halılar İ.Ö 2 binli yıllara dayandığını göstermektedir. Halıcılık tarihi toplumların gelişimleriyle paralel ilerlemiş ve halı desenleri (yüzey düzenlemeleri) 19. yy’a kadar devamlı gelişim göstermiştir. Anadolu’da halıcılıkla uğraşan her bölge o alana ait halı kimliği oluşturmuştur. Anadolu’daki birçok bölge kendi yöresine özel kompozisyon (halı deseni) yapmıştır. Böylece özgün yüzey düzenlemeleri ve çeşitlilik ortaya çıkmıştır.

‘17. ve 19. Yüzyıl Aralığındaki Kapadokya Halılarının İncelenmesi’ adlı tez çalışması, iki bölümden oluşmaktadır. Tezin ‘Halı Dokumacılığına Genel Bakış’ adı altındaki ilk bölümünde halının tarihçesi, Anadolu halı isimleri, Anadolu’daki halıların birbirleriyle karşılaştırılması ile Kapadokya Bölgesi’nin halıcılıkla olan ilişkisi ele alınmıştır.

‘Kapadokya (Avanos) Halı Koleksiyonu’ adlı ikinci bölümde koleksiyonun teknik ve görsel analizleri yapılmıştır. Analizler sonucunda halı kimliği, halının motif

çeşitleri, renk sayısı, çözgü, atkı, ilme sıklıkları ve hammadde olarak hangi iplik çeşidinin kullanıldığı saptanmıştır. Ayrıca kullanım alanlarına göre gruplama yapılmıştır. Böylece kullanım alanlarının yüzey düzenlemelerinde ne kadar etkili olduğu incelenmiş ve halılarda kullanılan ipliklerin numara metrik değerleri karşılaştırılmıştır. Yüzey düzenlemeleri içinde *bordür (kenar suyu) düzenlemelerinin halıya kazandırdığı halı kimliği tespit edilmiştir.

Son olarak halıların dokuyucu ile olan bağı irdelenerek ‘**el kimliği**’ denilebilecek özelliğe sahip olduğunun üzerinde durulmuş; bu özellik koleksiyon içindeki her halının özgün ve tek olmasını sağlayan en ayırt edici özellik olduğunu ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Dokuma, Halı Kimliği, Kapadokya (Avanos), 17. ve 19. Yüzyıllar

*Bordür kelimesi, literatürde sektörde; bordür, yerel dokumacılıkta kenar suyu/ su yolu olarak adlandırılmaktadır.

SUMMARY

EXAMINATION OF CAPADOCIAN CARPETS BETWEEN

17.-19. CENTURIES

Carpet weaving is one of the techniques that has been used to create textile surfaces for a very long time. In Central Asia mostly Turkish (Gördes) knot has been used in carpets. Turkish knot is taken back over two independent warps and tied by taking it between those warps. Because two warps pass in the knot, it is called a double knot. Double knots are durable; therefore provide the carpet to be long lasting. Archeological carpets like Pazırık carpet, carpets found in Fustat and East Turkistan carpets are also weaved using this knot type. The purpose in the thesis named **‘Examination of Capadocian Carpets Between 17.-19. Centuries’** is to find out whether Capadocian carpets have their own characteristics. It is also discussed whether they have similar features with other carpet groups in carpeting history.

Although weaving is a production type which arose from necessity, with time it distinguished from the definition of home textile products and started to come up as a work of art. Because weaving is also a production type which shows civilization and societies’ level of development. Researches Show that first knotty carpets are based on around 2000 BC. Carpeting history progressed in parallel with improvement of societies and carpet patterns (surface arrangements) improved continuously until 19. Century. Every region dealing with carpeting in Anatolia created a carpet identity peculiar to that region. Many regions in Anatolia made unique compositions (carpet patterns). Therefore, original surface regulations and variety appeared.

Thesis named **‘Examination of Capadocian Carpets between 17.-19. Centuries’** consists of two parts. In the first part named **‘A General View of Carpet Weaving’** the history of carpet, the names of Anatolian carpets, comparison of carpets in Anatolia and the relation of Capadocia region with carpeting is examined.

In the second part named **‘Capadocia (Avanos) Carpet Collection’** technical and visual analyses of the collection are done. ‘As a result of the analysis carpet identity,

motif types of carpets, number of colors, warp, weft, frequency of knots and string types used as raw material are determined. Also grouping is done based on area of usage. Therefore, the impact of area of usage on surface regulations is examined and the metric values of strings used in carpets are compared. Among surface regulations, the carpet identity brought by border (edge water) regulations is detected.

Finally, the connection of carpets with the weaver is studied and it has been expressed that they have the feature that can be called as '**hand identity**'. This feature is the most distinguishing property that makes every carpet in the collection unique and original.

Key Words: Weaving, Carpet Identity, Capadocia (Avanos), 17. and 19. Centuries

*The Word of border is used as border in literature and it is used as edge water path in local weaving.

ÖNSÖZ

Tekstil bölümünde eğitim sürecinde en çok etkilendiğim konular arasında halı tasarımı ve halıcılık tarihi yer almaktadır. Yaşadığımız toprakların yani Anadolu'nun halı ülkesi olması ise bu konuya daha çok eğilmemi sağlayan nedenler arasındadır. Halının tarihçesiyle ilgili araştırmalar sırasında antik halılara karşı olan ilgi ve duyarlılığım giderek artmıştır. Bu nedenle Anadolu'da Kapadokya'nın tarihi oluşumlarının yanında halıcılık tarihi içinde büyük bir alan kapladığı öngörü bizi; **“17. ve 19. Yüzyıl Aralığındaki Kapadokya Halılarının İncelenmesi ”** konulu tez çalışmasına yönlendirmiştir.

Tezin amacı, Kapadokya'da incelenen halıların antik halı olarak ne tarz özelliklere sahip olduğu ve bu özelliklerin Anadolu halılarıyla birlikte ortak bir kimlik oluşturup oluşturmadığıydı. Halılar üzerinde uygulanan analiz metodları koleksiyonun halı tarihi içinde nasıl bir kimliğe sahip olduğunu tespit etmek için kullanılmıştır. Koleksiyondaki halıların ihtiyaçtan doğan bir ev tekstili ürünü mü olduğu, ticari ürün veya sanat ürünü mü olarak üretildiği irdelenmiş ve halıların durumu saptanmıştır. Bu durum önce bireysel kullanım için üretildiklerini daha sonra bizi bir koleksiyonun parçası olduğu gerçeğine götürmüştür.

Tez çalışmamda derin bilgi birikiminden ve deneyimlerinden faydalandığım Anadolu'da yerel halı kimliği konusundaki özgün araştırmalarını paylaşarak beni yönlendiren çok değerli hocam ve tez danışmanım Sn. Prof. Günay Aykaç ATALAYER'e, bu yolda ilerlemem için güncel halı tasarımındaki estetik ve teknik bilgilerini paylaşan değerli hocam Sn. Öğr. Gör. Başak ÖZDEMİR'e, Kapadokya (Avanos) Halı Koleksiyonu'nu incelemem için bana kapılarını açan Kirkit Halı ailesinden Sn. Ahmet DİLER'e, bölgedeki tüm ilgili kişilere yönlendiren ve kaynak zenginliğini sağlayan Sn. Osman DİLER'e ve analizler sırasında koleksiyonla ilgili bilgi birikimini paylaşan Sn. Yasin DİLER'e, koleksiyonun analiz aşamalarında yardımlarını eksik etmeyen Kirkit Halı tasarımcısı Muhammed TÜRK'e, Türk kadınına verdiği değeri her

daim yinelemiş olan başöğretmenimiz Mustafa Kemal ATATÜRK'e, sonsuz teşekkürlerimi sunmayı borç bilirim.

Eylül, 2019

Melike GÜRAL

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

ÖZET	i
SUMMARY	iii
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLO LİSTESİ	x
RESİM LİSTESİ	xxi
ŞEKİL LİSTESİ	xviii
KISALTMALAR.....	xxv
1.GİRİŞ.....	1
2. HALI DOKUMACILIĞINA GENEL BAKIŞ	2
2.1 Tarihçe	2
2.1.2 Arkeolojik Halı Buluntuları	4
2.1.2.1 Pazırık Halısı	4
2.1.2.2 Doğu Türkistan Halıları	6
2.1.2.3 Fustat (Mısır) Halıları	7
2.1.2.4 Marby Halısı	10
2.2 Anadolu Halıcılığına Genel Bakış	16
2.2.1 Anadolu'daki Yöresel Halı İsimleri	16
2.2.2 Anadolu Halıcılığında Geleneksel Halıların Temel Özelliklerine Göre Sınıflandırılması.....	18

2.3 Kapadokya Bölgesi'ne Genel Bakış.....	35
2.3.1 Kapadokya Bölgesi'nde Geleneksel Halıcılık.....	39
2.3.2 Kapadokya Bölgesi Halılarında Doğal Renkler ve Boyarmaddeler.....	40
3. KAPADOKYA (AVANOS) HALILARI	44
3.1 Koleksiyonun Teknik ve Görsel Analizi	45
3.2 Kapadokya (Avanos) Halı Koleksiyonu Grupları.....	225
3.2.1 Seccade Halısı.....	225
3.2.2 Sedir Halısı.....	225
3.2.3 Yastık Halısı	225
3.2.4 Yer yaygısı Halısı.....	225
3.3 Kapadokya (Avanos) Halı Koleksiyonu'nun Yapısal/Yöresel Özelliklerine..	226
3.3.1 Kapadokya (Avanos) Halı Koleksiyonu'nun (Yüzey Düzenlemesi) Kompozisyon Düzeni.....	226
3.3.2 Kapadokya (Avanos) Halı Koleksiyonu'nun Tahmini Yaş Aralığı	240
3.3.3 Kapadokya (Avanos) Halı Koleksiyonun'daki Halılarda İplik Numaraları (Numara Metrik).....	250
3.3.4 Kapadokya (Avanos) Halı Koleksiyonu'nun Bordür (Kenarsuyu) Özellikleri.....	260
DEĞERLENDİRME.....	275
SONUÇ.....	280
EKLER.....	282

EK 1 - TERİMLER SÖZLÜĞÜ	282
EK 2 - SÜMERBANK HALILARININ TEKNİK ÖZELLİKLERİ .	285
KAYNAKÇA	287
<i>Kitaplar</i>	<i>287</i>
<i>Tezler.....</i>	<i>289</i>
<i>Sürelî Yayınlar.....</i>	<i>290</i>
<i>Kaynak kişiler</i>	<i>291</i>
<i>İnternet yayınları.....</i>	<i>292</i>

TABLO LİSTESİ

Sayfa No:

Tablo 1: Arkeolojik Halı Buluntuları	13
Tablo 2: Arkeolojik Halı Buluntuları	14
Tablo 3: Arkeolojik Halı Buluntuları	15
Tablo 4: Yöresel Halı İsim Listesi**	17
Tablo 5: Yöresel Halıların Sınıflandırılması ve Özellikleri	18
Tablo 6: Yöresel Halıların Sınıflandırılması ve Özellikleri	19
Tablo 7: Yöresel Halıların Sınıflandırılması ve Özellikleri	20
Tablo 8: Yöresel Halıların Sınıflandırılması ve Özellikleri	21
Tablo 9: Yöresel Halıların Sınıflandırılması ve Özellikleri	22
Tablo 10: Yöresel Halıların Sınıflandırılması ve Özellikleri	23
Tablo 11: Yöresel Halıların Sınıflandırılması ve Özellikleri	24
Tablo 12: Yöresel Halıların Sınıflandırılması ve Özellikleri	25
Tablo 13: Yöresel Halıların Sınıflandırılması ve Özellikleri	26
Tablo 14: Kapadokya Bölgesinin Kronolojik Sıralaması	38
Tablo 15: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 947).....	46
Tablo 16: Halı boy ölçümü ile atkı ve düğüm sayımları (Envanter No 947).....	47
Tablo 17: Alan Ölçümleri (Envanter No 947)	48
Tablo 18: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 278).....	52

Tablo 19 : Halı boy ölçümü ile atkı ve düğüm sayımları (Envanter No 278).....	53
Tablo 20: Alan Ölçümleri (Envanter No 278)	54
Tablo 21: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No A1326).....	58
Tablo 22 : Halı boy ölçümü ile atkı ve düğüm sayımları (Envanter No A1326).....	59
Tablo 23: Alan Ölçümleri (Envanter No A1326)	60
Tablo 24: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 397).....	64
Tablo 25: Halı boy ölçümü ile atkı ve düğüm sayımları (Envanter No 397).....	65
Tablo 26: Alan Ölçümleri (Envanter No 397)	66
Tablo 27: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 800).....	70
Tablo 28: Halı boy ölçümü ile atkı ve düğüm sayımları (Envanter No 800).....	71
Tablo 29: Alan Ölçümleri (Envanter No 800)	72
Tablo 30: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 803).....	76
Tablo 31: Halı boy ölçümü ile düğüm ve ilme sayımları (Envanter no 803).....	77
Tablo 32: Alan Ölçümleri (Envanter No 803)	78
Tablo 33: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 455).....	82
Tablo 34: Halı boy ölçümü ile atkı ve ilme sayımları (Envanter No 455).....	83
Tablo 35: Alan Ölçümleri (Envanter No 455)	84
Tablo 36: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 809).....	88
Tablo 37: Halı boy ölçümü ile atkı ve ilme sayımları (Envanter No 809).....	89
Tablo 38: Alan Ölçümleri (Envanter No 809)	90

Tablo 39: Halı Kimlik Bilgisi	94
Tablo 40: Halı boy ölçümü ile atkı ve düğüm sayımları	95
Tablo 41: Alan Ölçümleri.....	96
Tablo 42: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 811).....	100
Tablo 43: Halı boy ölçümü ile atkı ve düğüm sayımları (Envanter No 811).....	101
Tablo 44: Alan Ölçümleri (Envanter No 811)	102
Tablo 45: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 799).....	106
Tablo 46: Halı boy ölçümü ile atkı ve ilme sayımları (Envanter No 799).....	107
Tablo 47: Alan Ölçümleri (Envanter No 799)	108
Tablo 48: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 111).....	112
Tablo 49: Halı boy ölçümü ile atkı ve düğüm sayımları (Envanter No 111).....	113
Tablo 50: Alan Ölçümleri (Envanter No 111).....	114
Tablo 51: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 279).....	118
Tablo 52: Halı boy ölçümü ile atkı ve düğüm sayımları (Envanter no 279).....	119
Tablo 53: Alan Ölçümleri (Envanter No 279)	120
Tablo 54: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 26).....	124
Tablo 55: Halı boy ölçümü ile atkı ve düğüm sayımları (Envanter no 26).....	125
Tablo 56: Alan Ölçümleri (Envanter No 26)	126
Tablo 57: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 163).....	130
Tablo 58: Halı boy ölçümü ile atkı ve düğüm sayımları (Envanter No 163).....	131

Tablo 59: Alan Ölçümleri (Envanter No 163)	132
Tablo 60: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 161)	136
Tablo 61: Halı boy ölçümü ile atkı ve düğüm sayımları (Envanter No 161)	137
Tablo 62: Alan Ölçümleri (Envanter No 161)	138
Tablo 63: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 798)	142
Tablo 64: Halı boy ölçümü ile atkı ve düğüm sayımları (Envanter no 798)	143
Tablo 65: Alan Ölçümleri (Envanter No 798)	144
Tablo 66: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 801)	148
Tablo 67: Halı boy ölçümü ile atkı ve düğüm sayımları (Envanter no 801)	149
Tablo 68: Alan Ölçümleri (Envanter No 801)	150
Tablo 69: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 807)	154
Tablo 70: Halı boy ölçümü ile atkı ve düğüm sayımları (Envanter No 807)	155
Tablo 71: Alan Ölçümleri (Envanter No 807)	156
Tablo 72: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 412)	160
Tablo 73: Halı boy ölçümü ile atkı ve düğüm sayımları (Envanter No 412)	161
Tablo 74: Alan Ölçümleri (Envanter No 412)	162
Tablo 75: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 1097)	166
Tablo 76: Halı boy ölçümü ile atkı ve Düğüm sayımları (Envanter No 1097)	167
Tablo 77: Alan Ölçümleri (Envanter No 1097)	168
Tablo 78: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 803)	172

Tablo 79: Halı boy ölçümü ile atkı ve düğüm sayımları (Envanter No 803).....	173
Tablo 80: Alan Ölçümleri (Envanter No 803).....	174
Tablo 81: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 1024).....	178
Tablo 82: Halı boy ölçümü ile atkı ve ilme sayımları (Envanter No 1024).....	179
Tablo 83: Alan Ölçümleri (Envanter No 1024).....	180
Tablo 84: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 81).....	184
Tablo 85: Halı boy ölçümü ile atkı ve ilme sayımları (Envanter No 81).....	185
Tablo 86: Alan Ölçümleri (Envanter No 81).....	186
Tablo 87: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 162).....	190
Tablo 88: Halı boy ölçümü ile atkı ve ilme sayımları (Envanter No 162).....	191
Tablo 89: Alan Ölçümleri (Envanter No 162).....	192
Tablo 90: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 806).....	196
Tablo 91: Halı boy ölçümü ile atkı ve düğüm sayımları (Envanter No 806).....	197
Tablo 92: Alan Ölçümleri (Envanter No 806).....	198
Tablo 93: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 24).....	202
Tablo 94: Halı boy ölçümü ile atkı ve ilme sayımları (Envanter No 24).....	203
Tablo 95: Alan Ölçümleri (Envanter No 24).....	204
Tablo 96: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 307).....	208
Tablo 97: Halı boy ölçümü ile atkı ve düğüm sayımları (Envanter No 307).....	209
Tablo 98: Alan Ölçümleri (Envanter No 307).....	210

Tablo 99: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No A265).....	214
Tablo 100: Halı boy ölçümü ile atkı ve ilme sayımları (Envanter No A265).....	215
Tablo 101: Alan Ölçümleri (Envanter No A265)	216
Tablo 102: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 813).....	220
Tablo 103: Halı boy ölçümü ile atkı ve düğüm sayımları (Envanter No 813).....	221
Tablo 104: Alan Ölçümleri (Envanter No 813).....	222
Tablo 105: Seccade Halı Grubu.....	227
Tablo 106: Çiçekli Sedir Halı Grubu	228
Tablo 107: Dört Köşeli Sedir Halı Grubu	229
Tablo 108: Haçlı/ Yıldızlı Sedir Halı Grubu	231
Tablo 109: Yastık (Simetrik) Halı Grubu.....	233
Tablo 110: Yastık (Serbest) Halı Grubu.....	234
Tablo 111: Yer yaygısı (Göbekli) Halı Grubu.....	235
Tablo 112: Yer Yaygısı (Simetrik Çift Göbekli) Halı Grubu	236
Tablo 113: Yer yaygısı halısı (Tabaklı Sekizgen).....	238
Tablo 114: Yer yaygısı halısı (Serbest Kompozisyon) Grubu.....	239
Tablo 115: Yaş Aralığı (~) 80-100 yıllık olan halılar	241
Tablo 116: Yaş Aralığı (~) 80-100 yıllık olan halılar	242
Tablo 117: Yaş Aralığı (~) 80-100 yıllık olan halılar	243
Tablo 118: Yaş Aralığı (~) 200-250 yıllık olan halılar	245

Tablo 119: Yaş Aralığı (~) 200-250 yıllık olan halılar	246
Tablo 120: Yaş Aralığı (~) 200-250 yıllık olan halılar	247
Tablo 121: Yaş Aralığı (~) 200-250 yıllık olan halılar	248
Tablo 122: Yaş Aralığı (~) 200-250 yıllık olan halılar	249
Tablo 123: Halıların Çözgü İpliğinin (NM) Ölçümüne Göre Gruplandırılması ..	251
Tablo 124: Halıların Çözgü İpliğinin (NM) Ölçümüne Göre Gruplandırılması ..	252
Tablo 125: Halıların Çözgü İpliğinin (NM) Ölçümüne Göre Gruplandırılması ..	254
Tablo 126: Halıların Çözgü İpliğinin (NM) Ölçümüne Göre Gruplandırılması ..	255
Tablo 127: Halıların Çözgü İpliğinin (NM) Ölçümüne Göre Gruplandırılması ..	257
Tablo 128: Halıların Çözgü İpliğinin (NM) Ölçümüne Göre Gruplandırılması ..	258
Tablo 129: Halıların Çözgü İpliğinin (NM) Ölçümüne Göre Gruplandırılması ..	259
Tablo 130. Seccade Halılarını Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma	261
Tablo 131: Sedir ve Yastık Halılarını Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma	263
Tablo 132: Sedir ve Yastık Halılarını Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma	264
Tablo 133: Sedir ve Yastık Halılarını Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma	265
Tablo 134: Serbest Kompozisyondaki Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma	267
Tablo 135: Serbest Kompozisyondaki Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma	268

Tablo 136: 3'lü ya da 4'lü Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma	270
Tablo 137: 3'lü ya da 4'lü Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma	271
Tablo 138: Simetrik Çift Göbekli Yer Yaygılarını Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma	272
Tablo 139: Parça Halıları Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma.....	274
Tablo 140: Isparta Sümer Halı Fabrikası Batı Anadolu Halıları Kaynak Alınarak Üretilen Halıların Teknik Özellikleri.....	285
Tablo 141: Isparta Sümer Halı Fabrikası Orta Anadolu Halıları Kaynak Alınarak Üretilen Halıların Teknik Özellikleri.....	286
Tablo 142: Isparta Sümer Halı Fabrikasında Üretilen İnce Anadolu, Kars, Sümerkars, Şark, Türkmen ve Uygur Halıların Teknik Özellikleri.....	286

RESİM LİSTESİ

Sayfa No:

Resim 1: Pazırık Halısı	4
Resim 2: Pazırık Halısındaki lotus kare dolgular	5
Resim 3: Geyik figürü	5
Resim 4: Fustat Aslanlı Halı	7
Resim 5:Fustat 'da bulunan halı parçası	8
Resim 6: Fustat'dan Hayvanlı Halı Parçası 15. Yy	8
Resim 7: Fustat'dan Hayvanlı Halı Parçası 15. Yy	9
Resim 8: Samerra 9. Yy halı parçasının çizimi	9
Resim 9: Samerra'da bulunan ikinci halı parçasının çizimi	9
Resim 10: Fustat'daki Parça Halı 13. Yy	10
Resim 11: Marby Halısı, 14.-15.yy	11
Resim 12: Ming Halısı, 14.-15.yy	12
Resim 13: Peri Bacaları, Kapadokya (Göreme)	35
Resim 14: Seccade Halısı (Envanter No 947)	45
Resim 15: Seccade Halısı (Envanter No 278)	51
Resim 16: Sedir Halısı (Envanter No A1326)	57
Resim 17: Sedir Halısı (Envanter No 397)	63
Resim 18: Sedir Halısı (Envanter No 800)	69

Resim 19: Sedir Halısı (Envanter No 803).....	75
Resim 20: Sedir Halısı (Envanter No 455).....	81
Resim 21: Sedir Halısı (Envanter No 809).....	87
Resim 22: Yastık Halısı	93
Resim 23: Sedir Halısı (Envanter No 811).....	99
Resim 24: Sedir Halısı (Envanter No 799).....	105
Resim 25: Seccade Halısı (Envanter No 111)	111
Resim 26: Seccade Halısı (Envanter No 279)	117
Resim 27: Yer Yaygısı Halısı (Envanter No 26).....	123
Resim 28: Yer Yaygısı Halısı (Envanter No 163).....	129
Resim 29: Yer Yaygısı Halısı (Envanter No 161).....	135
Resim 30: Sedir Halısı (Envanter No 798).....	141
Resim 31: Yer Yaygısı Halısı (Envanter No 801).....	147
Resim 32: Sedir Halısı (Envanter No 807).....	153
Resim 33: Seccade Halısı (Envanter No 412)	159
Resim 34: Yastık Halısı (Envanter No 1097).....	165
Resim 35: Yastık Halısı (Envanter No 803).....	171
Resim 36: Yastık Halısı (Envanter No 1024).....	177
Resim 37: Sedir Halısı (Envanter No 81).....	183
Resim 38: Yer Yaygısı Halısı (Envanter No 162).....	189

Resim 39: Seccade Halısı (Envanter No 806)	195
Resim 40: Yer Yaygısı Halısı (Envanter No 24).....	201
Resim 41: Yer Yaygısı Halısı (Envanter No 307).....	207
Resim 42: Yer Yaygısı Halısı (Envanter No A265).....	213
Resim 43: Yer Yaygısı Halısı (Envanter No 813).....	219

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No:

Şekil 1: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 947)	48
Şekil 2: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 947)	49
Şekil 3: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 278)	54
Şekil 4: Halı sırtı görselleri (Envanter No 278)	55
Şekil 5: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No A1326)	60
Şekil 6: Halı sırtı görselleri (Envanter No A1326)	61
Şekil 7: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 397)	66
Şekil 8: Halı sırtı görselleri (Envanter No 397)	67
Şekil 9: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 800)	72
Şekil 10: Halı sırtı görselleri (Envanter No 800)	73
Şekil 11: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 803)	78
Şekil 12: Halı sırtı görselleri (Envanter No 803)	79
Şekil 13: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 455)	84
Şekil 14: Halı sırtı görselleri (Envanter No 455)	85
Şekil 15: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 809)	90
Şekil 16: Halı sırtı görselleri (Envanter No 809)	91
Şekil 17: Halı sırtı analiz alanları	96
Şekil 18: Halı sırtı görselleri	97

Şekil 19: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 811)	102
Şekil 20: Halı sırtı görselleri (Envanter No 811)	103
Şekil 21: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 799)	108
Şekil 22: Halı sırtı görselleri (Envanter No 799)	109
Şekil 23: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 111)	114
Şekil 24: Halı sırtı görselleri (Envanter No 111)	115
Şekil 25: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 279)	120
Şekil 26: Halı sırtı görselleri (Envanter No 279)	121
Şekil 27: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 26)	126
Şekil 28: Halı sırtı görselleri (Envanter No 26)	127
Şekil 29: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 163)	132
Şekil 30: Halı sırtı görselleri (Envanter No 163)	133
Şekil 31: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 161)	138
Şekil 32: Halı sırtı görselleri (Envanter No 161)	139
Şekil 33: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 798)	144
Şekil 34: Halı sırtı görselleri (Envanter No 798)	145
Şekil 35: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 801)	150
Şekil 36: Halı sırtı görselleri (Envanter No 801)	151
Şekil 37: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 807)	156
Şekil 38: Halı sırtı görselleri (Envanter No 807)	157

Şekil 39: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 412)	162
Şekil 40: Halı sırtı görselleri (Envanter No 412).....	163
Şekil 41: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 1097)	168
Şekil 42: Halı sırtı görselleri (Envanter No 1097).....	169
Şekil 43: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 803)	174
Şekil 44: Halı sırtı görselleri (Envanter No 803).....	175
Şekil 45: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 1024)	180
Şekil 46: Halı sırtı görselleri (Envanter No 1024).....	181
Şekil 47: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 81)	186
Şekil 48: Halı sırtı görselleri (Envanter No 81).....	187
Şekil 49: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 162)	192
Şekil 50: Halı sırtı görselleri (Envanter No 162).....	193
Şekil 51: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 806)	198
Şekil 52: Halı sırtı görselleri (Envanter No 806).....	199
Şekil 53: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 24)	204
Şekil 54: Halı sırtı görselleri (Envanter No 162).....	205
Şekil 55: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 307)	210
Şekil 56: Halı sırtı görselleri (Envanter No 307).....	211
Şekil 57: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No A265)	216
Şekil 58: Halı sırtı görselleri (Envanter No 307).....	217

Şekil 59: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 813) 222

Şekil 60: Halı sırtı görselleri (Envanter No 813)..... 223

KISALTMALAR

C.	Cilt
cm	Santimetre
DOGAB	Doğal Boya Araştırma Geliştirme
Dr.	Doktor
gr.	Gram
Gör.	Görevli
GSE	Güzel Sanatlar Enstitüsü
İ.Ö.	İsa'dan Önce
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
M.Ö.	Milattan Önce
M.S.	Milattan Sonra
Nm	Numara metrik
No.	Numara
Ort.	Ortalama
Öğr.	Öğretim
Prof.	Profesör
s.	Sayfa
ss.	Sayfa Aralığı
S.	Sayı
SBE	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sn.	Sayın
TDK	Türk Dil Kurumu
Vol.	Cilt
yy.	Yüzyıl
~	Yaklaşık

1. GİRİŞ

Tekstil tarihinde halı sözcüğü; hem bir kullanım nesnesi, hem bir üretim yöntemi hem de bir yüzey olarak önemli bir yere sahiptir. İlk düğümlü halıların 3. yüzyıldan önce Orta Asya’da Türkler tarafından bulunmuş olduğu kabul edilmektedir. Avcı olarak yaşayan Türklerin hayvan yününden post yaparken dokuma tekniğini de geliştirmiş oldukları, süreç içinde post yapımından halı yapımına geçilerek yüzey düzenlemesi (desen) ve dokuma tekniğinin de geliştiği düşünülmektedir.

Halıcılık tarihi içinde yer yaygıları Pazırık halısı ile başlamış gelişimini sürdürmeye devam etmiştir. Halıların kompozisyon (yüzey düzenlemesi) özelliğinin de, hammadde ve motiflerinde zaman içinde değişim ve gelişim olduğu gözlenmiştir. Farklı bölgelerdeki halıların, farklı motifler ve yüzey şekillerine (desen) sahip olduğu gözlenmesiyle; Kapadokya Bölgesi’ndeki halılarda farklılıklar ve benzerlikler araştırılmıştır.

Bu incelemede Antik Halı Kimliği deneysel çalışmasında öngörülen 15 farklı bölgeden halılara uygulanan analiz yöntemi; tek bir bölgenin 30 halısına uygulanarak halı kimliği konusunda deneysel bir çalışma ile halı kimliği kavramı irdelenmiştir. Yerel özellik ve coğrafi işaret konusunda bölgesel bir veri tabanı hedeflenmiştir.

Tezin ilk bölümü olan ‘**tarihçe**’ de halıcılığın nasıl başladığı araştırıldı ve bu süreç içinde halıların düğüm şekli, renk ve motif gibi halı kimliğini etkileyen unsurları incelendi. Bir diğer önemli grup olan ilk arkeolojik halı buluntuları araştırma kapsamında yer alarak onlardan sonraki halılar için nasıl bir zemin hazırladıkları düşünülerek; Anadolu’da bulunan halıların buldukları bölgelere göre gruplandırılması ile yüzey düzenlemesi ve yapısal özellikleri bakımından karşılaştırmalar yapıldı. Anadolu’daki bölgelerden Kapadokya Bölgesi’nin bölgesel özelliklerinin halı tarihi ile halı ticaretinde ne konumda olduğu ele alındı ve neden Kapadokya’da halıcılığa önem verildiğine dair tespitler yapıldı. İkinci bölüm olan ‘**Kapadokya (Avanos) Halıları**’ başlığı Kapadokya (Avanos) Halı Koleksiyonu analiz metodlarıyla incelenerek yapısal özellikler, dokusal farklılıklar ve halı kimliği için saptamalar yapıldı. Kapadokya’daki koleksiyon içinde bulunan 30 halının ticaret yoluyla ya da evlilik nedeniyle Kapadokya’ya gelmiş

olabileceği ihtimali göz ardı edilmemiştir. Bu durum göstermektedir ki halıların Kapadokya Bölgesi'nde bulunuyor olması o bölgede dokunduğunu ifade etmeyebilir.

Böylece çalışma kapsamında dokuyan kişilerin hangi bölgede yaşadığı ve o bölgeye ait motiflerle halıların dokunup dokunmadığı bilinmediği için bu araştırmada yüzey düzenlemeleri, motif zenginliği, dokuma analizleri, teknik karşılaştırmalar yaparak koleksiyon kapsamında sonuçlar elde edilmiştir. Böylece 30 halının her birinin kendine özgü halı kimliğinin ne gibi değişkenlere bağlı olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır.

2. HALI DOKUMACILIĞINA GENEL BAKIŞ

2.1 Tarihçe

Anadolu'nun halı ülkesi olduğuna dair birçok görüş ileri sürülmektedir. İlk kez mağaralarda ve göçebe çadırlarında kullanıldığı düşünülen hayvan postları sonraki dönemlerde insanların yaşam şekillerini de değiştirmesiyle halı formuna dönüştürülmüş ve birçok kültürde yerini almıştır.

Halıcılık milattan önceki yüzyıllara kadar uzanan 'Dokumacılık' ın bir koludur.¹ Dokumacılık, insanın sadece doğal çevreye uyum zorunluluğundan kaynaklanan bir üretim olarak doğmuş olsa da giderek sosyokültürel yaşam çevresi içinde moda ve mekân düzenleme örnekleri ile de zevk, incelik sanatı olmuştur. Dolayısıyla halılar kültür mirası içerisinde ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Dokuma üslubu, tekniği, simgeleri, boya ve renkleri ile geleneği olan Türk halıları üretildikleri dönemin teknik, ekonomik, sanatsal ve estetik değerlerini sergilemektedirler.²

Halı, göçebelerin yer yaygısı olması, yorgan, yatak, namaz örtüsü olarak kullanması, Avrupa'da şatoları ve sarayları süslemesi, camilerle kiliseler gibi dinsel önemi olan alanlarda kullanılmasıyla birçok tarihi oluşuma tanıklık etmiş bir kullanım nesnesi olarak tanımlayabiliriz.

Halı Sanatının başladığı yerin Orta Asya olduğu ve Türklerin yaşadığı bölgelerde şekillendiği konusundaki görüşler doğrultusunda, halı sanatını dünyaya yayan ve bir sanat olarak geliştiren toplumun Türkler olduğu belirtilmiştir. Neriman Görgünay; Türklerin Orta Asya'ya göç etmesiyle birlikte halı sanatının başladığı ve gelişim gösterdiğini ifade etmiştir. 'Halı' kelimesine yazılı olarak ilk kez Arap tarihinde rastlandığı söylenmekle birlikte *Ali Sami İran'daki konsolosluğu sırasında halı üzerine yaptığı incelemelerde halının Türkçe söylenişinin '**Kalı**' olarak Fars kitaplarında bulunmadığı ve İranlılarında bu bilgiye destek verdikleri belirtilmektedir. Halının kilimden daha kalın olması nedeniyle kalın kelimesinin zamanla kalıdan halıya dönüştüğü ifade edilmektedir.³

¹ Neriman Görgünay, **Halıcılığın Kökeni ve Türk Halıcılığının Tarihçesi**, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, Cilt 8, Sayı 1, 1977, s.160

² Ahmet Aytaç, **Selçuklu'dan Günümüze Konya'da Halıcılık Örneğinde Bir Selçuklu Halısında Renk Analizi**, Dergi Park, Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Dergisi, Sayı 5, 2016, ss.227-238

³ Görgünay, s.162

*(Çankırı Millet Vekili görevine devam ederken vefat etmiştir.)

Yer yaygıları olarak halıların halen yaşamın bir parçası olarak gündelik hayatta kullanıldığı görülen bir gerçektir. Evlerde yer yaygıları olarak kullanılmasının dışında halılar birçok kaynaktan yer bulacak kadar değerli görülmüştür ki Yunan kaynaklarında da ‘*Doğu’nun Lüksü*’ olarak bahsedilmektedir. Halıları meşhur olan devletlerden bahsedilince aralarında Asurlular, Babilliler, Ahamenitler, Sasaniler ve Bizanslıların var olduğu görülmektedir.⁴

1891’de Viyana Halı Sergisi Kitabıyla başlamış olan kapsamlı araştırmalar sırasında kitap içinde bulunan bazı halıların sahip oldukları nitelikleri nedeniyle halılara büyük önem verildiği vurgulanmaktadır.⁵ Dügümlü halılardan önce bulunan ilk halılar İ.Ö 2 bin yıldan kalma Nubya halıdır ve bu halılar teknik olarak yün çözgüye ilmeklenerek yüzey oluşturduğu belirtilmektedir. Bu halı çeşitlerinden sonra İ.Ö 1.yüzyıldan sonra düğümlü halılar kronolojik sıralamayı izlemektedir. Dügümlü halıların Türk tarihinin gelişim süreciyle paralellik göstermesiyle birlikte, Türk kültürü ve düğümlü halılar arasında bağ kurulabilecek bilgiler elde edinmeye başlanmıştır.⁶

Bu bilgiler ışığında İlk düğümlü halıların 3. yy dan önce Orta Asya’da Türkler tarafından kullanılmış olduğu birçok kaynaktan yer almaktadır. Türkler avcı olarak yaşadıkları dönemde avladıkları hayvanların yünlerinden post yaparken dokuma tekniğini de geliştirmişlerdir. Bu teknik sayesinde zamanla post yapımından halı yapımına geçilerek ürün çeşitliliği sağlandığı kabul edilmektedir.⁷

Araştırmalar kapsamında bulunan ilk halıların malzemelerinin yün olduğu belirtilmiştir. Buna dayanarak yünün elde edildiği hammadde kaynağı olan koyuna çok önem verildiği ve bu konuda Karakoyunlular, Akkoyunlular adıyla devletler kurulduğu kaynaklar tarafından kabul edilmektedir. Sene isimlerinden birisini de Koyun Yılı olarak kabul etmişlerdir. Profesör Rifiştal bir konferansında, “*Koyun yetiştiren bir millet için halı imalatı pek tabii bir keyfiyettir*” demiş ve halıcılığın tarihinin Türklerle birlikte başladığını düşündüğünü vurgulamıştır. Hayvancılıkla geçinen toplumlarda yünün kullanılması ve ona dayalı olarak üretim olması kaçınılmaz görünmektedir.

⁴ Şerare Yetkin, **Türk Halı Sanatı**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 1991, s.1

⁵ Oktay Aslanapa, **Türk Halı Sanatının Bin Yılı**, İnkılap Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş. İstanbul, 2005, s.13

⁶ Sakıp Sabancı Üni. Müzesi, **Tarıya Adanmış Halılar**: Transilvanya Kiliselerinde Anadolu Halıları, 1500-1750, , İstanbul, 2007, s.41

⁷ Oktay Aslanapa, **Türk Halı Sanatı**, Yapı ve Kredi Bankası Kültür ve Sanat Hizmetlerinden, İstanbul, 1972, s.5

2.1.2 Arkeolojik Halı Buluntuları

2.1.2.1. Pazırık Halısı

Günümüzde halı tarihinin gelişimiyle ilgili önemli belgelerden biri de Pazırık halısıdır. Altay dağlarında Biisk şehri yakınlarında beşinci Pazırık kurganında bir İskit soylusunun mezarında Rus Arkeoloğu Pr. Rudenko tarafından yapılan kazılarda dokuma taraklarına benzeyen ve açık dişli çatalı andıran bir alet bulunmuştur. Bu aletin ne işe yaradığı 2000 yıl buzlar arasında kalmış eski bir mezardan çıkarılmış olan en eski halı olma özelliğine sahip halının bulunmasıyla anlaşılmıştır.^{8*9}

Resim 1: Pazırık Halısı

Kaynak: Fuat Tekçe, TÜRK SOYLU HALKLARIN HALI, KİLİ, CİCİM SANATI ULUSLARARASI BİLGİ ŞÖLENİ BİLDİRİLERİ, PAZIRIK HALISI, 27- 31 MAYIS 1996, Kayseri, s.320

⁸ Fuat Tekçe, TÜRK SOYLU HALKLARIN HALI, KİLİ, CİCİM SANATI ULUSLARARASI BİLGİ ŞÖLENİ BİLDİRİLERİ, PAZIRIK HALISI, 27- 31 MAYIS 1996, Kayseri, s.314

⁹Neriman Görgünay, TÜRK SOYLU HALKLARIN HALI, KİLİ, CİCİM SANATI ULUSLARARASI BİLGİ ŞÖLENİ BİLDİRİLERİ, ALTAYLARDA PAZIRIK KURGANI'NDAN ÇIKAN MOTİFLERİN ANADOLU VE TÜRK CUMHURİYETLERİ'NDE YAŞAYAN İZLERİNDEN BAZI ÖRNEKLER, 27- 31 MAYIS 1996, Kayseri, s.138

*Pazırık halısı Türk düğümü tekniği ve malzeme olarak yün ile dokunmuş, desimetre karesinde 36,000 ilmek olduğu düşünülmüştür. Fakat daha sonra daha az düğüm sayısına sahip olduğu görülmüştür¹⁰ Johanna Zick-Nissen ise Pazırık halısının Anadolu'ya kadar uzanan sınırlar içerisinde dokunduğu kanaatini taşımaktadır. Ghirsman K. Jetterman gibi bazı İranist batılı sanat tarihçileri de Pazırık halısının '*şehir kültürü*' dışında yaşayan bir topluluk içinde dokunamayacağı inancını paylaşmaktadır.¹¹ Pazırık halısının üzerindeki motifler farklı ve etkileyici bir görselliğe sahiptir. Geyik, grifon (kartal başlı aslan vücutlu motif) ve süvari figürleri alanlar içine yerleştirilmiş ve bu alanlar halıda bordürleri oluşturmuştur. Göbekte ise lotus (nilüfer çiçeği)-kare dolgular halı deseninde çeşitli hareketlilikler yaratmıştır. Kompozisyon ve motiflerin zenginliği ile dokunduğu zamandan günümüze gelene dek en çok konuşulan dokuma örneklerinden biri olduğu görülmektedir.

Resim 2: Pazırık Halısındaki lotus kare dolgular

Kaynak: Mehmet Ateş, *Mitolojiler, Semboller ve Halılar*, Symbol Yayıncılık, İstanbul, 1996, s. 88

Resim 3: Geyik figürü

Kaynak: Mehmet Ateş, *Mitolojiler, Semboller ve Halılar*, Symbol Yayıncılık, İstanbul, 1996, s. 84

*Pazırık halısıyla ilgili yapılan ilk araştırmalarda muhtemelen 1 cm ölçüm yapıldığı sanılarak halı dokumacılığında dm^2 düğüm sayısı kabul edildiği bilinmektedir. Bu karşılıktan doğan bir hata ile yıllarca $1 dm^2$ 3600 olan sıklık yanlış hesaplanmıştır.

¹⁰Sümerbank Halı Semineri Özel Sayısı, AYLİK ENDÜSTRİ VE MESLEK DERGİSİ, Cilt: 5, Temmuz-Ekim/1965, Sayı: 49-52, s.9

¹¹Prof. Nejat Diyarbakirli, *TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI*, Türk Halıları Özel Sayısı, Sayı 32, Ekim, 1984, s.1

Kaynaklarda halıdaki diğer bir figür olan geyik figürünün boynuzları hayat ağacı olarak yorumlanmaktadır. Geyiğin hayatla ölüm arasındaki göç için bir taşıyıcı olarak dokunduğu belirtilmektedir. Mehmet Ateş'in yorumuna göre; Geyiğin arka kısmında bulunan ay sembolü ise yenilenmeyi ifade eder. Işıldayan ay daha sonra solar, büyür, küçülür, üç gün ortadan kaybolduktan sonra ölür ve yeniden dünyaya gelir. Bu döngü hayatın devamlı bir tazelenme halinde olduğunu göstermektedir.¹²

Pazırık Kurganında bulunan halı ilk kez 1953 yılında yayınlanmıştır. Malzeme olarak çözü ve atkıda çok ince yün iplikle dokunduğu ve boyutlarının (kareye yakın bir boyutta) 1.89 m x 2 m olduğu belirtilmektedir. Halının tarihlendirmesi mumyalanmış ölü görüntüleri, ölü gömülme şekilleri, Altay bölgesinin tarihi ile komşu kurgan tipi mezarlarda çıkan eserler karşılaştırıldığında M.Ö 3-2. Yy aralığında olabileceğini düşündürse de radyo karbon testleri sonucunda halının M.Ö 5.yy da dokunduğunun anlaşıldığına yer verilmiştir.¹³

2.1.2.2 Doğu Türkistan Halıları

Pazırık halının bilinmesinden 45 yıl önce Doğu Türkistan'da Doğu Türkistan Halıları ilk olarak Stein tarafından dünyaya tanıtılmıştı.

Sir Aurel Stein, 1906-1908 yıllarında Doğu Türkistanda yaptığı kazılarda Lou-Lan kuyu mezarında ve Lop-Nor'da Bir Buda mabedinde (Stupa) düğümlü küçük halı parçaları bulmuş ve bu parçalar 3. ve 4. yy'lara tarihlendirilmişti. Renkleri canlı ve parlaktır. Renk olarak mat yeşil, mavi, kahverengi, kırmızı ve üç renk sarı kullanılmıştır. Basit geometrik şekillerden olan baklava deseni, şeritler ve çiçek motifleri bulunuyordu. Teknik olarak tek argaç üzerine düğüm atılıp bazen beş sıra arış geçirilerek hazırlanmıştı.

Tarihte bir üne kavuşan Pazırıkta önce bulunan ilk halı parçaları olma özelliğine sahip bu parçalar şuanda Londra'da British Museum'da ve Hindistan'da Yeni Delhi Müzesi'nde korunmaktaydı.¹⁴

Bu süreçten yaklaşık beş yıl kadar sonra 1913' de Le Coq tarafından Turfan araştırmaları sırasında Kuça'nın batısında Kızıl'da yapılan kazılarda bir mabedin odasında diğer

¹²Ateş, *Mitolojiler, Semboller ve Halılar*, Symbol Yayıncılık, İstanbul, 1996, s. 86

¹³Aslanapa, *Türk Halı Sanatının Bin Yılı*, s.16

¹⁴Oktay Aslanapa, *Türk Halı Sanatı*, Yapı ve Kredi Bankası Kültür ve Sanat Hizmetleri, İstanbul, 1972, s.5

parçalar bulunmuş ve bu parçaların yaklaşık (16 cm x 26 cm) büyüklüğünde olduğu belirtiliyor. Doğu Türkistan halıları diğer parçalar gibi Gördes(Türk Düğümü) ile dokunmuş olduğu kaydedilmiştir. Halılarda malzeme olarak yine yün kullanılmış fakat Lop-Nor mabedinde bulunan halı parçalarıyla arasındaki fark yünün kalın, sert ve boyasız olmasıydı. Teknik olarak incelendiğinde de arışlarla tek argaç üzerine ince yün ipliklerle düğüm oluşturulmuş kırmızı zeminle siyah kontürlü sarı renkte kıvrak dal parçası ya da ejder kuyruğuna benzeyen canlı renklerde motifler kullanılmış olduğu görülmüştü.

Bu halıların Doğu Türkistan'da bulunmuş olmasına rağmen keçe konusunda daha ileri oldukları bölgede kullanılan keçe örtüler göz önüne alındığında ve bu bölgenin keçede usta olduğu düşünülürse halıların Batı Türkistan'dan geldiği konusunda fikir yürütmek daha olasıdır. Bu parçaların 5. ve 6. yy' dan kaldığı ve parçalarının Batı Türkistan'dan geldiği düşünülmektedir. Doğu Türkistan ise daha çok keçe örtülerinin kullanıldığı bir bölgedir.¹⁵

2.1.2.3. *Fustat (Mısır) Halıları*

Günümüze ulaşan belki de en eski 'Anadolu' halısı Fustat'da 7-9. yy'lar arasında dokunmuş olan aslanlı halıdır. Teknik bakımdan daha geç Türk halılarına benzediği için bu halının Anadolu'da dokunmuş olduğu varsayılmaktadır. 12 ile 14. yy'a ait bilinen tüm halıların Anadolu kökenli olduğu düşünülür.

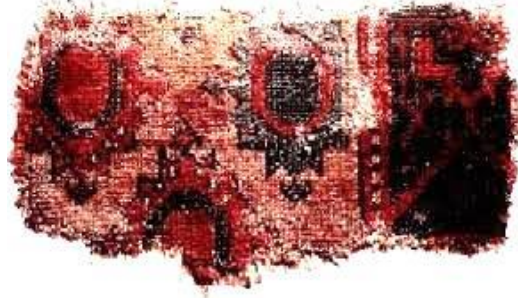
Resim 4: Fustat Aslanlı Halı

Kaynak: Sakıp Sabancı Müzesi, **Tanrıya Adanmış Halılar**, Transilvanya Kiliselerinde Anadolu Halıları 1500-1750, İstanbul, 2007, s.42

Halı tarihinde önemli bir bölge olan Mısır da yer almaktadır. Halı sanatının birçok araştırmacı tarafından Türklere bağlı olduğu söylenmekte ve Fustat bölgesiyle de arasında bir bağ olduğu düşünülmektedir. Fustat Bölgesi'nde bulunan halı parçaları Abbasi'nin

¹⁵Ahmet Aytaç, **AKŞEHİR'DE İPEK HALICILIK**, Anka Basım Yayın, Akşehir, 2008, s.77

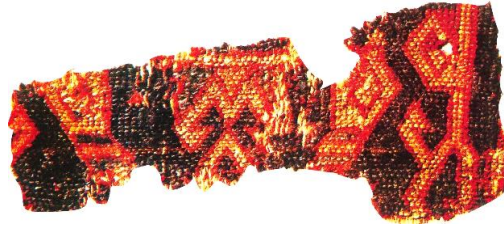
merkezi Samerra'nın (m.838-883) Türk Muhafız Birlikleri için kurulan şehir olduğu sonucuna varıldığından 9.yy Abbasi Devri Halılarıyla bu şekilde bağlantı kurulabileceği varsayılmıştır.¹⁶ Doğu Türkistan'da bulunan halı parçalarına benzeyen Fustat'daki halı parçalarının Lamm tarafından bulunduğu ve iki halı parçasının da tek argaç olduğu ve yün ipliklerle dokunduğu belirtilmiştir.

Resim 5:Fustat 'da bulunan halı parçası

Kaynak: Oktay Aslanapa, **Türk Halı Sanatının Bin Yılı**, s.20

Oktay Aslanapa Stockholm Müzesi'nde sergilenen bu halıların Samerra üslubu için oldukça karakteristik bir görüntüye sahip olduğunu belirtmektedir. Halılar renk ve motif olarak birbirine benzese de araştırmacılar detaylarda küçük farklılıklar olduğunu belirtmektedir. İki parçadan biri kızıl kahverengi zemin üzerine, koyu mavi, yeşil ve devetüyü renkleri kullanılmış, yarım raport düzeninde kompozisyona sahip iki altıgen yıldız olduğu ayrıca bir motifin farklı renklerde kullanıldığı görülmektedir. Bordürde kullanılan motifin şekli tam olarak anlaşılmasa da motifin geometrik bir forma sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Resim 6: Fustat'dan Hayvanlı Halı Parçası 15. Yy

Kaynak: Stockholm, National Museum <https://www.visitstockholm.com/see--do/attractions/nationalmuseum/>

Resim 6'da görülen halı parçasının zemininde koyu renk kullanıldığı ve üzerindeki motiflerde de sarı ile kırmızı renk bulunduğu; Fustat'da bulunan bu halı parçasının

¹⁶Aslanapa, **Türk Halı Sanatının Bin Yılı**, s.20

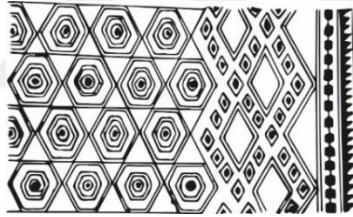
görünen bölgelerindeki motiflerinin diğer halı parçasında olduğu gibi geometrik kullanıldığı görülmektedir.

Resim 7: Fustat'dan Hayvanlı Halı Parçası 15. Yy

Kaynak: Stockholm, National Museum <https://www.visitstockholm.com/see--do/attractions/nationalmuseum/>

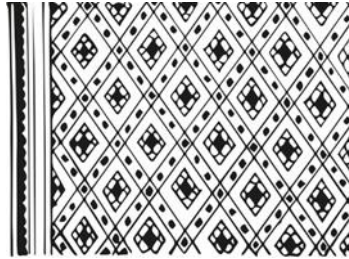
Resim 8'de görülen halı çiziminin boyutları 29 a 32 cm ve 3 şerit halinde dar bir dış bordürle çevrelenmiş, küçük baklavaların büyük baklavaları sarmasıyla dokunmuş olup bordür ve zemin arasında boşluk bırakılmadan üretilmiştir.

Resim 8: Samerra 9. Yy halı parçasının çizimi

Kaynak: Oktay Aslanapa, *Türk Halı Sanatının Bin Yılı*, s.22

İkinci parça ise baklava motifli desene sahip olması dışında diğer halıdan farklı olarak kırmızı rengine sahiptir. Halı boyutu 30,5 e 13 cm'dir.

Resim 9: Samerra'da bulunan ikinci halı parçasının çizimi

Kaynak: Oktay Aslanapa, *Türk Halı Sanatının Bin Yılı*, s.21

Mısır'daki Halı parçalarından biri de Eski Kahire (Fustat)'ta bulunan *kufi yazı ile yazılmış kitabeli halı parçalarıdır. Kahire Halı Müzesi'nde sergilenmektedir. Abbasi devrine mal edilen bu parçalarda, Orta Asya'da olan parçalardaki gibi tek çözüğü üzerine düğüm tekniği ile yapılmış olduğu aktarılmaktadır.

Türk Halı Sanatı yayınında Fustat'da bulunan kufi yazı bordürlü bir diğer halıda aynı teknik uygulandığı ve bu parçada Washington Textile Museum'da bulunduğu ayrıca New York Metropolitan Müzesi'nde de Mısır'da bulunan diğer halı parçasının da Kufi yazı Abbasi devrindekilere kıyasla daha gelişmiş olduğu belirtilerek; Tolunlular, Ahşitler ya da 12. yy geç Fatimi devrine girdiği ifade edilmektedir.¹⁷

Resim 10: Fustat'daki Parça Halı 13. Yy

Kaynak: New York Metropolitan Museum Of Art <https://www.metmuseum.org/>

Bu halı parçası kırmızı zemin üzerine daire, üçgen ve dantele benzer işleme görüntüsündeki motiflere sahip olmasının yanında şeritlerin mavi, sarı, kahverengi ve yeşil renklerde olduğu söylenmektedir. Kufi yazısının sarı renkte olan bir bordürde olduğu belirtilmektedir. Buradaki halıların yerli mi yoksa çevre bölgelerden mi olduğu bilinmemesine rağmen halı tarihi sürecine bakıldığında Türklerle bağlantısı olduğu kabul edilmektedir.¹⁸

2.1.2.4. Marby Halısı

Tarihte Marby halısı olarak karşımıza çıkan erken tarihli Anadolu halı tiplerinin başında hayvan figürlü halıların geldiği araştırmacılar tarafından doğrulanmıştır. Hayvan

¹⁷Yetkin, *Türk Halı Sanatı*, s.3

¹⁸A.G.E, s.3

figürlü halılar Avrupalı ressamın tablolarında yer alan halı tasvirlerinde tanınmış daha sonra bu halıların orjinallerinin bulunmasıyla halıların tarihlendirilmesi kolaylaşmıştır. Şerare Yetkin tüm halılara ilişkin yayımlarında *‘Avrupalı ressamın tasvir ettikleri halılar orjinallerinin benzeri olmakla birlikte çok defa resmedilmeleri kolay olan kompozisyonları verirler. Bazen de ressamın hayal gücü hayvan figürlerini şekillendirir’* diye yorumlamaktadır.¹⁹ Marby halısı XV. yüzyıl Türk halı sanatının nâdir örneklerden biri olarak kabul edilir. Bu halı Marby Köyü Kilisesi’nde bulunarak müzede koruma altına alınan ve bu yüzden adına Marby Halısı denilen Anadolu Türkmen dokuması hayvanlı halıdır.²⁰ Halıda zemin ortadan ikiye ayrılmış, iki bölüme de sekizgenler içine bir ağacın iki yanında duran iki kuş yerleştirilmiştir. Bu sekizgenlerin çevresini kaplayan bir ince bir kalın olmak üzere iki adet bordür dokunmuştur. Bordürlerin içindeki geometrik şekiller çoğaltılarak bordürün devamı sağlanmıştır. Bordürler de çoğaltılarak devam etmiştir. Bordürler halının kenar kısımlarında da aynı anlayışta devam ederek kompozisyonda motif ve zeminde kopukluk yaratmadan tamamlanmasında etkili olmuştur.

Resim 11: Marby Halısı, 14.-15.yy

Kaynak: Lionel Marc, Early Ottoman Turkey. Museum of National Antiquities Stockholm, Sweden
<https://historiska.se/home/>

¹⁹Aykut Gürçağlar, *Avrupa Resmindeki Türk Halıları, Yansımalar, Gelenekler ve Değişim*, Antik Dekor Dergisi Sayı 45, s. 123

²⁰El Sanatları Teknolojisi, *Türkmen Halısı Desenleri*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 2003, s.4

Stockholm Müzesi'nde bulunan halının bir benzeri Konya Mevlânâ Müzesi'nde, bir benzeri de Halı ve Kilim Müzesi'ndedir. Yakın zamanda Yenicami Hünkâr Kasrı'ndaki Vakıflar halı deposunda ortaya çıkarılan bu son halının yüzeyi Marby halısında olduğu gibi ikiye bölünmüş, iki basık dikdörtgen içine bir ağacın iki yanında duran iki ejder ve bunların alt ve üst köşelerine de simetrik olarak yerleştirilmiş dört adet stilize zümrüdüanka figürü kompozisyona dahil edilmiştir. Berlin Müzesi'ndeki Bode halısında da (parça) ejder-zümrüdüanka mücadelesine yer verilmiştir.²¹ Farklı müzelerde bulunan bu halıların kompozisyonlarında (yüzey düzenlemesindeki sistemde) genel yapı olarak benzerlik göstermesinin yanı sıra hepsinin kendilerine ait birer halı kimlikleri vardır.

Resim 12: Ming Halısı, 14.-15.yy

Kaynak: Sakıp Sabancı Üniversitesi Müzesi, **Tarıya Adanmış Halılar:** Transilvanya Kiliselerinde Anadolu Halıları,1500-1750, İstanbul, 2007, s.4

²¹Yetkin, ,s.20

Halı Adı	Üretim Tarihi	Bulan Kişi	Bulunduğu Tarih	Bulunduğu Bölge	Bulunduğu Müze	Halı Fotoğrafı ^{22*23}
Doğu Türkistan Halısı	M.Ö 3-4. yy	Sir Aurel Stein	1906-1908 yılları arasında bulunmuştur.	. Doğu Türkistanda yaptığı kazılarda Lou-Lan kuyu mezarında ve Lop-Nor'da Bir Buda mabedinde küçük halı parçaları bulunmuştur.	British Museum (Londra) New Delhi Museum (Hindistan)	Bulunamadı.
Pazırık Halısı	M.Ö 5.yy	Rus Arkeolog Pr. Rudenko	1953'de yayınlanmıştır.	Altay dağlarında Bisk şehri yakınlığında beşinci Pazırık kurganında bir İskit soylusunun mezarında bulunmuştur.	The State Hermitage Museum (Rusya)	
Doğu Türkistan Halısı	M.Ö 5-6. yy	Arkeolog Le Coq	1913'de bulunmuştur.	Kuç'a'nın batısında Kızıl'da yapılan kazılarda bir mabedin odasında diğer parçalar bulunmuştur.	British Museum (İngiltere) New Delhi Museum (Hindistan)	Bulunamadı.
Fustat (Mısır) Halısı	M.S 7-9. yy aralığı	Arkeolog Lamm	Bulunamadı.	Mısır'ın Fustat bölgesinde bulunmuştur.	Stockholm Museum (İsveç)	

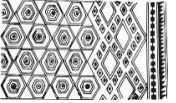
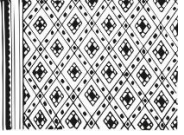

*Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER -2019 ©

Tablo 1: Arkeolojik Halı Buluntuları

Kaynak: Oktay Aslanapa, **Türk Halı Sanatının Bin Yılı**

²²Tekçe, s.320

²³Sakıp Sabancı Müzesi, **Tanrıya Adanmış Halılar**, Transilvanya Kiliselerinde Anadolu Halıları 1500-1750, İstanbul, 2007, s.42

Halı Adı	Üretim Tarihi	Bulan Kişi	Bulunduğu Tarih	Bulunduğu Bölge	Bulunduğu Müze	Halı Fotoğrafi ^{24*25}
Fustat (Mısır) Halısı	7-9. yy aralığı	Arkeolog Lamm	Bulunamadı.	Mısır'ın Fustat bölgesinde bulunmuştur.	Stockholm National Museum (İsveç)	
Fustat (Mısır) Halısı	7-9. yy aralığı	Arkeolog Lamm	Bulunamadı.	Eski Kahire'de Fustat bölgesinde bulunmuştur.	Kahire Halı Müzesi	
Fustat (Mısır) Halısı	7-9. yy aralığı	Arkeolog Lamm	Bulunamadı.	Eski Kahire'de Fustat bölgesinde bulunmuştur.	Washington Textile Museum (ABD)	
Marby Halısı	13. yy	Bulunamadı.	Bulunamadı.	Eski Kahire'de Fustat bölgesinde bulunmuştur.	New York Metropolitan Museum Of Art	

*Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER -2019 ©

Tablo 2: Arkeolojik Halı Buluntuları

Kaynak: Oktay Aslanapa, **Türk Halı Sanatının Bin Yılı**, ss.21-22

²⁴Stockholm, National Museum <https://www.visitstockholm.com/see--do/attractions/nationalmuseum/>

²⁵Aslanapa, **Türk Halı Sanatının Bin Yılı**, ss.21-22

Halı Adı	Üretim Tarihi	Bulan Kişi	Bulunduğu Tarih	Bulunduğu Bölge	Bulunduğu Müze	Halı Fotoğrafı ^{26*27*28} *29
Fustat (Mısır) Halısı	15. yy	Arkeolog Lamm	Bulunamadı.	Mısır'ın Fustat bölgesinde bulunmuştur.	Stockholm National Museum (İsveç)	
Fustat (Mısır) Halısı	15. yy	Arkeolog Lamm	Bulunamadı.	Mısır'ın Fustat bölgesinde bulunmuştur.	Stockholm National Museum (İsveç)	
Marby Halısı	15. yy	Bulunamadı.	Bulunamadı.	Marby Köyü kilisesinde bulunmuştur.	Stockholm Museum (İsveç)	
Bode Halısı	14. yy sonu 15. yy başı	Wilhelm von Bode tarafından Berlin İslam Eserleri Müze'sine satın alınmıştır.	Bulunamadı.	Bulunamadı.	Berlin İslam Eserleri Müzesi	

Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER -2019 ©

Tablo 3: Arkeolojik Halı Buluntuları
Kaynak: Oktay Aslanapa, **Türk Halı Sanatının Bin Yılı**, ss.21-22

Yukarıda tablolarda görülen 12 adet arkeolojik halı buluntusunun kimlik bilgileri, buldukları bölge ve tarihleri yer almaktadır. Pazırık halısıyla başlayan arkeolojik halı araştırmaları daha sonra Mısır ile Doğu Türkistan halılarının da bulunmasıyla gelişim

²⁶Aslanapa, s.21

²⁷Stockholm, National Museum <https://www.visitstockholm.com/see--do/attractions/nationalmuseum/>

²⁸Lionel Marc, Early Ottoman Turkey. Museum of National Antiquities Stockholm, Sweden <https://historiska.se/home/>

²⁹Sakıp Sabancı Üniversitesi Müzesi, **Tarıya Adanmış Halılar**: Transilvanya Kiliselerinde Anadolu Halıları, 1500-1750, İstanbul, 2007, s.45

sürmüştür. Farklı bölgelerde farklı özelliklere ait halıların bulunması halıcılığın birçok bölgede paralel devam ettiğini göstermektedir. Mısır'da bulunan halı parçalarının aynı karakteristik özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Bu durum o bölgede halı dokumacılığı yapan insanların birbirinden ve çevresinden etkilendiğini de ortaya çıkarmaktadır. Halıların bir kısmı aynı müzede bir kısmı ise farklı müzelerde konumlandırılmıştır. Bu durum halıcılık tarihinin dünyada ne kadar önemli bir pozisyonda olduğunu göstergesidir

2.2 Anadolu Halıcılığına Genel Bakış

2.2.1 Anadolu'daki Yöresel Halı İsimleri

Anadolu halıları ile ilgili araştırmalarda yaygıları Turkish handwoven carpet catalog 1,2,3,4 ve 5, Sümerbank halı albümü ve Türk Halı Sanatında Yeni Keşifler gibi kaynaklar incelenerek rastlanan yöresel halılar tespit edilmiş ve bu bölgelere göre gruplandırılarak yöresel halı isimleri listesi oluşturulmaya çalışılmıştır. Böylece yaygı olarak bilinen halının hangi bölgelerde daha çok olduğu üzerine bir değerlendirme ortaya konmuştur.

Bölge Adı	Halı Adı
Akdeniz Bölgesi	Döşemealtı
Akdeniz Bölgesi	Megri
Akdeniz Bölgesi	Fethiye (Megri)
Ege Bölgesi	Milas
Ege Bölgesi	Kula 'Kömürcü'
Ege Bölgesi	Bergama
Ege Bölgesi	Uşak
Ege Bölgesi	Çal
Ege Bölgesi	Kozak
Ege Bölgesi	Dazkırı
İç Anadolu Bölgesi	Karapınar
İç Anadolu Bölgesi	Taşpınar
İç Anadolu Bölgesi	Kayseri 'İpek'

İç Anadolu Bölgesi	Yahyalı (Zile)
İç Anadolu Bölgesi	Keçimuslu (İpek)
İç Anadolu Bölgesi	Fertek
İç Anadolu Bölgesi	Avanos
İç Anadolu Bölgesi	Karapınar
İç Anadolu Bölgesi	Yahyalı
İç Anadolu Bölgesi	Kırşehir
İç Anadolu Bölgesi	Kırşehir (Benekli)
İç Anadolu Bölgesi	Karakeçili
İç Anadolu Bölgesi	Ladik
İç Anadolu Bölgesi	Mucur
İç Anadolu Bölgesi	Zara
İç Anadolu Bölgesi	Karaman
İç Anadolu Bölgesi	Sivas
Marmara Bölgesi	Feshane
Marmara Bölgesi	Yağcıbedir
Güney Doğu Anadolu Bölgesi	Gaziantep
Güney Doğu Anadolu Bölgesi	Adıyaman
Doğu Anadolu Bölgesi	Malatya
Balkanlar	Manastır
Orta Avrupa'nın Güney Doğusu	Transilvanya
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER -2019 ©	

Tablo 4: Yöresel Halı İsim Listesi^{30*31*32}

Kaynak: SÜMERBANK HALI ALBÜMÜ

Listede bölgeleri ve isimleri bulunan 34 halının; ticari olarak devam eden, yörelerde halen aktif dokunan veya çoğunlukla halıcılık tarihinde daha çok adı geçen halı isimleridir. Bu halı isimlerinin dışında yaşayan birçok halı örneği ve halı adı olduğu araştırmalar devam ettikçe eklemeler yapılarak listenin zenginleşeceğini söylemek mümkündür.

³⁰ Oktay Aslanapa, Arış Halı, Dokuma ve İşleme Sanatları Dergisi, **Türk Halı Sanatında Yeni Keşifler** Sayı: 2, Ağustos 1997, SS. 10-17

³¹ **TURKISH HANDWOVEN CARPET CATALOG 1**, TURKISH REPUBLIC MINISTRY OF STATE-MINISTRY OF CULTURE AND TOURISM

³² **TURKISH HANDWOVEN CARPET CATALOG 2**, TURKISH REPUBLIC MINISTRY OF STATE-MINISTRY OF CULTURE AND TOURISM

2.2.2. Anadolu Halıcılığında Geleneksel Halıların Temel Özelliklerine Göre Sınıflandırılması

Yöresel Halı Adı ³³	Dokunan Yer	Bölge Adı	Renk Adedi	Düğüm Adedi (dm2)	Halı Ölçüsü	Halı Fotoğrafı
Döşemealtı	Antalya'nın 30 km kuzeyinde Toros dağlarının eteklerinde yer alan bölgedir.	Akdeniz Bölgesi	9 Adet	24x32	1.16m x 1.33m	
Megri	Fethiye'de (Megri Fethiye'nin eski adıdır.) dokunmuştur.	Akdeniz Bölgesi	9 Adet	21x28	1.84m x 1.29m	
Fethiye (Megri)	Fethiye'de (Megri Fethiye'nin eski adıdır.) dokunmuştur.	Akdeniz Bölgesi	6 Adet	22x29	1.53m x 1.34m	
Milas	Muğla iline bağlı olan Milas'da dokunmuştur.	Ege Bölgesi	9 Adet	29x35	1.62m x 1.15m	

Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER -2019 ©

Tablo 5: Yöresel Halıların Sınıflandırılması ve Özellikleri

Kaynak: TURKISH HANDWOVEN CARPET CATALOG 1, TURKISH REPUBLIC MINISTRY OF STATE- MINISTRY OF CULTURE AND TOURISM

³³Hüseyin Alantar, **Bir Kültürün Dokunuşu**, Yorum Yayıncılık, İstanbul, 2006, s.61, s.147, s.196, s.205

Yöresel Halı Adı	Dokunan Yer	Bölge Adı	Renk Adedi	Düğüm Adedi (dm2)	Halı Ölçüsü	Halı Fotoğrafları
Kula (Kömürcü)	Manisa ilinin ilçesi olan Kula da dokunmuştur.	Ege Bölgesi	6 Adet	31x30	1.83m x 1.36m	
Bergama	İzmir'e bağlı olan Bergama da dokunmuştur.	Ege Bölgesi	8 Adet	36x47	1.11m x 0.96m	
Uşak	Uşak'da dokunmuştur.	Ege Bölgesi	9 Adet	18x17	1.67m x 1.48m	
Çal	Denizli iline bağlı olan Çal ilçesinde dokunmuştur.	Ege Bölgesi	9 Adet	23x25	1.87m x 1.14m	

Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER -2019 ©

Tablo 6: Yöresel Halıların Sınıflandırılması ve Özellikleri

Kaynak: Hüseyin Alantar, **Bir Kültürün Dokunuşu**, Yorum Yayıncılık, İstanbul, s.153, s.165, s.177, s.185

Yöresel Halı Adı ³⁴	Dokunan Yer	Bölge Adı	Renk Adedi	Düğüm Adedi (dm2)	Halı Ölçüsü	Halı Fotoğrafları
Kozak	Bergama'nın 25 km kuzeyinde kozak yaylasında dokunmuştur.	Ege Bölgesi	8 Adet	28x36	1.16m x 1.04m	
Dazkırı	Afyon'a bağlı olan Dazkırı ilçesinde dokunmuştur.	Ege Bölgesi	11 Adet	24x29	2.97m x 1.46m	
Karapınar (19. yy ortası)	Konya'nın 84 km güneyinde bulunan Karapınar İlçesinde dokunmuştur.	İç Anadolu Bölgesi	11 Adet	34x31	1.42m x 1.12m	
Taşpınar	Aksaray'ın 18 km güneyindeki Taşpınar kasabasında dokunmuştur.	İç Anadolu Bölgesi	11 Adet	34x43	1.83m x 1.13m	

Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER -2019 ©

Tablo 7: Yöresel Halıların Sınıflandırılması ve Özellikleri

Kaynak: Hüseyin Alantar, **Bir Kültürün Dokunuşu**, Yorum Yayıncılık, İstanbul, s.149, s.183, s. 201, s. 203

³⁴Diyarbakirli, **TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI**, s.8

Yöresel Halı Adı ³⁵	Dokunan Yer	Bölge Adı	Renk Adedi	Düğüm Adedi (dm2)	Halı Ölçüsü	Halı Fotoğrafi
Kayseri (ipek)	Kayseri’de dokunmuştur.	İç Anadolu Bölgesi	13 Adet	48x48	1.65m x 1.28m	
Yahyalı (zile)	Kayseri’nin ilçesi olan Yahyalı’da dokunmuştur.	İç Anadolu Bölgesi	9 Adet	30x36	1.73m x 1.23m	
Keçimuslu (İpek)	Konya’da dokunmuştur.	İç Anadolu Bölgesi	12 Adet	31x36	1.86m x 1.23m	
Fertek	Niğde’ye bağlı olan Fertek’de dokunmuştur.	İç Anadolu Bölgesi	9 Adet	33x41	2.08m x 1.19m	

Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER -2019 ©

Tablo 8: Yöresel Halıların Sınıflandırılması ve Özellikleri

Kaynak: Hüseyin Alantar, **Bir Kültürün Dokunuşu**, Yorum Yayıncılık, İstanbul, s.127, s.143, s. 189

³⁵TURKISH HANDWOVEN CARPET CATALOG 4, TURKISH REPUBLIC MINISTRY OF STATE-MINISTRY OF CULTURE AND TOURISM

Yöresel Halı Adı ³⁶	Dokunan Yer	Bölge Adı	Renk Adedi	Düğüm Adedi (dm2)	Halı Ölçüsü	Halı Fotoğrafı
Avanos	Nevşehir'e bağlı olan Avanos'ta dokunmuştur.	İç Anadolu Bölgesi	13 Adet	28x37	1.43m x 1.11m	
Karapınar	Konya'nın 84 km güneyinde bulunan Karapınar İlçesinde dokunmuştur.	İç Anadolu Bölgesi	8 Adet	19x30	3.04m x 1.10m	
Yahyalı	Kayseri'nin ilçesi olan Yahyalı'da dokunmuştur..	İç Anadolu Bölgesi	10 Adet	33x48	2.25m x 1.24m	
Kırşehir	Kırşehir'de dokunmuştur.	İç Anadolu Bölgesi	10 Adet	27x33	1.74m x 1.19m	

Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER -2019 ©

Tablo 9: Yöresel Halıların Sınıflandırılması ve Özellikleri

Kaynak: Hüseyin Alantar, **Bir Kültürün Dokunuşu**, Yorum Yayıncılık, İstanbul, s.159, s.179, s. 195, s. 199

³⁶TURKISH HANDWOVEN CARPET CATALOG 5, TURKISH REPUBLIC MINISTRY OF STATE-MINISTRY OF CULTURE AND TOURISM

Yöresel Halı Adı ³⁷	Dokunan Yer	Bölge Adı	Renk Adedi	Düğüm Adedi (dm2)	Halı Ölçüsü	Halı Fotoğrafları
Kırşehir (Benekli)	Kırşehir'de dokunmuştur.	İç Anadolu Bölgesi	9 Adet	39x38	1.50m x 1.01m	
Karakeçili	Kırıkkale'nin ilçesi olan Karakeçili de dokunmuştur.	İç Anadolu Bölgesi	10 Adet	23x22	1.87mx1.36m	
Ladik	Konya'ya 40 km uzaklıkta olan Ladik kasabasında dokunmuştur.	İç Anadolu Bölgesi	8 Adet	24x43	1.92mx1.16m	
Mucur	Kırşehir ilinin ilçesi olan Mucur'da dokunmuştur.	İç Anadolu Bölgesi	13 Adet	24x30	3.84m x 1.15m	

Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER -2019 ©

Tablo 10: Yöresel Halıların Sınıflandırılması ve Özellikleri

Kaynak: Hüseyin Alantar, **Bir Kültürün Dokunuşu**, Yorum Yayıncılık, İstanbul, s.73, s.129, s. 171, s. 187

³⁷TURKISH HANDWOVEN CARPET CATALOG 2, TURKISH REPUBLIC MINISTRY OF STATE-MINISTRY OF CULTURE AND TOURISM

Yöresel Halı Adı ³⁸	Dokunan Yer	Bölge Adı	Renk Adedi	Düğüm Adedi (dm2)	Halı Ölçüsü	Halı Fotoğrafı
Zara	Sivas'da dokunmuştur.	İç Anadolu Bölgesi	10 Adet	37x33	4.00m x1.24m	
Karaman	Karaman'da dokunmuştur.	İç Anadolu Bölgesi	10 Adet	18x26	3.49m x1.40m	
Sivas	Sivas'da dokunmuştur.	İç Anadolu Bölgesi	9 Adet	35x41	1.49m x1.16m	
Feshane	İstanbul'a bağlı bir ilçe olan Feshane'de dokunmuştur.	Marmara Bölgesi	7 Adet	45x52	1.80m x 1.33m	

Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER -2019 ©

Tablo 11: Yöresel Halıların Sınıflandırılması ve Özellikleri

Kaynak: Hüseyin Alantar, **Bir Kültürün Dokunuşu**, Yorum Yayıncılık, İstanbul, s.97, s.155, s. 157

³⁸TURKISH HANDWOVEN CARPET CATALOG 3, TURKISH REPUBLIC MINISTRY OF STATE-MINISTRY OF CULTURE AND TOURISM

Yöresel Halı Adı	Dokunan Yer	Bölge Adı	Renk Adedi	Düğüm Adedi (dm2)	Halı Ölçüsü	Halı Fotoğrafları
Yağcıbedir	Balıkesir'in Sındırgı ve Bigadiç ilçelerinde dokunmuştur.	Marmara Bölgesi	11 Adet	35x38	1.38m x 1.01m	
Gaziantep	Gaziantep'de dokunmuştur.	Güney Doğu Anadolu Bölgesi	12 Adet	36x42	1.57m x 1.19m	
Adıyaman	Adıyaman'da dokunmuştur..	Güney Doğu Anadolu Bölgesi	9 Adet	22x29	1.53m x 1.34m	
Malatya	Malatya'da dokunmuştur.	Doğu Anadolu Bölgesi	9 Adet	27x35	1.98m x 1.17m	

Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER -2019 ©

Tablo 12: Yöresel Halıların Sınıflandırılması ve Özellikleri

Kaynak: Hüseyin Alantar, **Bir Kültürün Dokunuşu**, Yorum Yayıncılık, İstanbul, s.77, s.89, s. 141

Yöresel Halı Adı	Dokunan Yer	Bölge Adı	Renk Adedi	Düğüm Adedi (dm2)	Halı Ölçüsü	Halı Fotoğrafi
Manastır	Makedonya Cumhuriyeti sınırları içindeki Bitola'da dokunmuştur.	Balkanlar	7 Adet	20x22	1.65m x 1.17m	
Transilvanya	Romanya sınırları içinde olan Transilvanya'da dokunmuştur.	Orta Avrupa'nın Güney Doğusu	8 Adet	40x44	2.04m x 1.38m	

Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER -2019 ©

Tablo 13: Yöresel Halıların Sınıflandırılması ve Özellikleri

Kaynak: Hüseyin Alantar, **Bir Kültürün Dokunuşu**, Yorum Yayıncılık, İstanbul, s.105, s.125

Anadolu'da farklı bölgelerin halılarına bakıldığında farklılıkların yanı sıra halılar arasında çok sayıda benzerliğin olduğu görülmektedir. Bunlardan hareketle farklılıkların o bölge için özgün bir anlam taşıyıp taşımadığı konusunda irdeleme yapılmıştır. Her bölgede o bölgeye ait tek tip motif veya kompozisyon olmasa da, yöresel adı belli olan halıların karşılaştırılmasının Anadolu halılarının yapısal özellikleri arasındaki ilişkiyi anlamaya yardımcı olacağı düşünülmüştür.

Akdeniz Bölgesi

Akdeniz bölgesindeki halılardan **Fethiye (Megri)** halısında hayvan figürü tasvirleri yer almaktadır. Kaynaklarda bu motiflerin tavus kuşu ve hayat ağacının stilize halleri olduğu söylenmektedir. Halının en dış kısmında ince bir bordür (kenar suyu) olması dışında başka bir bordür kompozisyona dahil edilmemiştir. 13. yy'da Selçuklu Halılarıyla başlayan hayvan figürlü halı kompozisyonunun **Fethiye (Megri)** halısında da devam ettiği görülmektedir. Halı (1,53 cm x 1,34 cm) boyutlarındadır.

Akdeniz Bölgesi halılarından **Döşemealtı** ve **Megri** halılarının kompozisyonları yüzey düzenlemesi olarak birbirleriyle benzerlik göstermektedir. Her iki halının zemininde de kalın bordürlerin aralarına ince bordürler yerleştirilmiş, bordürlerin iç kısmındaki alanda bulunan geometrik motiflerle kompozisyonlar tamamlanmıştır. **Megri** halısının orta kısmında bulunan ters dokunmuş hayat ağacı ile **Döşemealtı** halısında orta alana yerleştirilmiş yüzey düzenlemesinde halı kimliğindeki temel unsur geometrik motiflerdir. Çünkü bu motifler sayesinde her iki halıda da kendine özgü bir anlatım dili doğmuştur. Ayrıca Megri (1,84 cm x 1,29 cm) boyutlarında, Döşemealtı ise (1,16 cm x 1,33 cm) boyutlarındadır. İki halıda da benzer ve farklı alanlar mevcuttur. Üç halıda da (Fethiye 'Megri', Döşemealtı, Megri) düğüm sayısı (dm²)'na bakıldığında sayılarının birbirine yakın olması halı kalitelerinin de birbirine yakın olduğunu göstermektedir. Ayrıca halılarda kullanılan renk sayısı 6 ile 9 arasındadır. Döşemealtı ve Megri de 9 renk, Fethiye (Megri)'de 6 renk kullanılmıştır. **Fethiye (Megri)** renk tonlarının diğer iki halının renk tonlarından farklı ışık değerine sahip olduğu da gözlenmiştir.

Ege Bölgesi

Ege bölgesinde bulunan halılardan 7 tanesinin kompozisyonunu incelediğimizde hepsinin mihraplı olarak nitelenen bir kompozisyona sahip olduğunu görmekteyiz. Bu durum Ege Bölgesinin seccade halıları üzerine birçok çeşide sahip olduğunu göstermektedir. Tüm halılar bordürlere sahip olmasıyla birlikte kendilerine özgü halı kimliği taşımaktadırlar.

7 halıdan biri olan **Milas** halısının dikdörtgen boyutta oluşu anlaşılmaktadır. 'Halının mihrap yapısının Transilvanya halılarından esinlendiği ve benzerlikler içerdiği söylenmektedir.'³⁹

Bölgenin bir diğer halısı olan **Kula (Kömürcü)** halısının da diğer halılardan farklı yönü bordür ile birlikte daha çok bitkisel motifler kullanılmış olması ve boyut olarak kareye yakın bir görüntüde olmasıdır.

³⁹Alantar, s.146

Bergama ve **Uşak** halısı da Kula gibi kareye yakın boyuttadır. Bergama'daki en karakteristik özellik halının ortasında mihrabı simgeleyen alanda diğer halılardan farklı geometrik şekil kullanılmış olmasıdır. Araştırmacılara göre Bergama halısının göbeğinde bu motif birlikteliğinin kullanılmasının sebebi Selçuklu halılarından esinlenilmiş olmasıdır.^{40*41} **Uşak** halısının mihrabındaki en ayırt edici özellik ise mihrap iç kısmında 3 ters tuba çiçeğinin stilize halinin motif olarak dokunmasıdır.

Bölgedeki diğer halı olan **Çal** halısı şekil olarak dikdörtgeni andırmakta ve yine seccade halısı olarak kullanılmak üzere dokunmuş olup çiçek ve geometrik motiflere sahip olan bir halı olduğu gözlenmektedir.

Kozak (1,16 cm x 1,04 cm) boyutlarına sahip olmasının yanında halının yüzeyi incelendiğinde; yüzey düzenlemesi olarak diğer halılara kıyasla özgün bir yapısı olduğu belirgin olarak görülmektedir. Bu halıda bölgedeki diğer halılar gibi mihraplı olmasının yanı sıra orta alanda dokunmuş küçük kareler halının özgünlüğünü arttırmış ve neredeyse mihrap algılanamayacak kadar silikleşmiştir. Halının kompozisyonu bordür ve geometrik motiflerle tamamlanmıştır.

Ege Bölgesi'nden bir diğer halı olan **Dazkırı**'da diğer halılarla ortak özellik olan bordür kullanılmasıyla birlikte halıyı özel kılan göbekteki motiftir. Mihrabın tam ortasında bulunan motife diğer halılarda rastlanmamış ve dikdörtgen motifin etrafında sarkan çiçek motiflerinin de ele alınış şekli açısından halıyı daha özel hale getirdiği görülmüştür.

Ege Bölgesi'ne ait seçilmiş 7 adet halının içinde 5 tanesinin düğüm adedi (dm²) kalite değeri olarak 20'li rakamlara sahip olmasının yanı sıra en ince kalitede **Bergama** halısı, en kaba kalitede **Uşak** halısının dokunmuş olduğu görülmektedir. Halılarda kullanılan renk sayısı genel olarak 8 ile 9 arasındadır. Fakat bazı halılarda bu sayı değişmektedir. Renk sayısı farklı olan **Kula 'Kömürcü'** 6, **Dazkırı** halısında da 11 renk bulunmaktadır. Bölgedeki **Çal** halısı diğer halı renklerine göre daha açık renkli tonlara sahiptir.

⁴⁰Necati Karaçoban, **Günümüze Değın Bergama Sergeni**, Bergama Belleten, Berksav. Sayı: 11, İzmir (2002)

⁴¹Fahrettin Kayıpınmaz- Naciye Kayıpınmaz – Mustafa Genç, **Tarihten Günümüze Bergama Halıları**, Bergama Belleten, Berksav. Sayı: 10, İzmir (2001)

İç Anadolu Bölgesi

İç Anadolu Bölgesi'ndeki halılardan 17 adet halı kompozisyon olarak ele alındığında; halıların seccade olarak dokunduğu mihrap şekillerinden anlaşılmaktadır. Mihrap dışında halıların yüzeyleri farklılık göstererek dokundukları çevreye göre kendilerince özgü bir kompozisyon dili oluşturmuşlardır.

17 halıdan biri olan **Karapınar** halısı İç Anadolu Bölgesi'ndeki özgün halılardan biridir. Bordür diğer halılardaki gibi bu halıda da kompozisyonda yer almaktadır. Bordürlerin içine geometrik çiçek motifleri yerleştirilmiştir. Ortadaki mihrap ise basamak basamak alanlara ayrılarak bütününde mihrap oluşturmasının yanı sıra her basamakta yüzey tasarımı farklıdır.

Bölgenin diğer halıları olan **Taşpınar ve Fertek** halılarının da göbek kısmında ince ve zarif bir yüzey düzenlemesi vardır. Göbek motifi detaylı şekilde dokunmuştur. **Taşpınar** halısında göbeğin etrafındaki kırmızı alan boş bırakılmış bu da ortadaki motif düzenlemesinin daha da ön plana geçmesini sağlamıştır. **Fertek** de ise göbekteki motifin altındaki kırmızı alan yaprak motifleriyle bezenmiştir.

Kayseri 'İpek' halısı ise yüzey düzenlemesindeki farklılık sayesinde dikkat çekici bir halı kimliği sergilemektedir. Mihrap ortadaki sütunun yardımıyla ikiye ayrılmış ve ortada iki mihrap dokunarak iki ayrı alan oluşturulmuştur. Mihrapların iç kısmında bulunan vazo ve çiçek motifleri kompozisyonda özgün bir görüntü sergilenmektedir.

Yahyalı 'Zile' halısı ise diğer halılar gibi bordüre sahip olmasıyla birlikte mihrap kompozisyonu Mucur halısının mihrap kompozisyonunu anımsatmaktadır. Mihraplar birbiri içine geçerek kompozisyonu tamamlamaktadır.

Mucur halısının Yahyalı halısıyla ortak mihrap yüzeyine sahip olmasının yanı sıra Tablo 6'da görüldüğü üzere boyut olarak diğer halılardan farklı bir boyuttadır. Birkaç kişinin yan yana oturarak ibadet edebilmesi için dokunmuş bir seccade halısıdır.

Keçimuslu ve **Sivas** halılarının mihraplarındaki hayat ağacı motiflerinin iki farklı şekilde ele alındığı kompozisyonlarından (yüzey düzenlemelerinden) anlaşılmaktadır. **Keçimuslu** halısında hayat ağacı motifi dal olarak mihrabın ortasında kullanılmasına

karşın *Sivas* halısında hayat ağacı motifinin dalları ters şekilde mihrabın iç alanına yerleştirilmiştir. İki halının da bordürlerin içlerine çeşitli geometrik şekiller dokunmuştur.

İç Anadolu Bölgesi'nin önemli halı dokuma merkezlerinden birisi de Kapadokya da bulunan Avanos'tur. *Avanos* halısı kendine özgü bir halı kimliğine sahiptir ve barok bir yapıyı anımsatmaktadır. Mihrabın çevresine bordürler dokunmuş, bu bordürlerin aralarındaki ince siyah şeritlerin **'tilif'* adını aldığına kaynaklarda yer verilmiştir.⁴²

Bölgedeki *Kırşehir 'Benekli'* halısında ise oldukça özel bir yüzey düzenlemesi görülmektedir. Halı kenarında 2 kalın bordürün arasında iki adet ince bordür yer almakta ve halı zemininde çintemani motifi görülmektedir. 'Bu motifin tarihinin Orta Asya da Budizme kadar dayandığı bilinmektedir. Daha sonraları Osmanlı Devleti dönemine gelindikten sonra motife iki dalgalı çizgi eklenerek kullanılmaya devam edilmiş, çintemani motifi halı ile birlikte kumaş deseni olarak da kullanılmaya başlanmıştır.'⁴³

Karakeçili halısının da kendine özgü bir yüzey düzenlemesi olduğu görülmektedir. Halının göbek kısmında iç içe geçmiş kareler ile kareleri sarmış olan geometrik şekiller yer almaktadır. Birçok araştırmacı tarafından kare içinde bulunan motiflerin çengel motifi olduğu söylenmektedir.⁴⁴

Yine İç Anadolu Bölgesi'nden olan *Ladik* halısının yüzey düzenlemesinde bulunan mihrap formunun değişik olduğu gözlenmektedir. Mihrap üçe ayrılmış ve bu üç alanda ayrı birer alan oluşturmasını sağlamak için farklı renk ve motifte düzenlemeler tercih edilmiştir. Mihrabın üç kısmında da renk dengesi sağlanmıştır. Birinci ve ikinci kısımda yıldız motifiyle birlikte üçgen motiflerinin yanı sıra üçüncü alanda yıldız motiflerinden bir üçgen yapı kullanılarak halı yüzeyi tamamlanmıştır. Halıdaki kalın bordür içinde

⁴²Alantar, s.198

***Tilif**; Hüseyin Alantar'ın 'Bir Kültürün Dokunuşu' adlı kitabında Kapadokya (Avanos) halılarındaki bordürlerin arasında bulunan ince siyah çizgilere bu adın verildiği belirtilmiştir.

⁴³Dr. İnci A. Birol, Prof. Dr. Çiçek Derman, **Türk Tezyini Sanatlarında MOTİFLER**, Kubbealtı, İstanbul, 2011, s.169

⁴⁴Ahmet Diler, Marc-Antoine Gallice, **KİLİMİN SEMBOLLERİ 'UNUTULMUŞ BİR DİLDEN KESİTLER'**, Alfa Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 2018, s.194

bulunan çiçek motifleri de geniş bir alan kaplamış ve halıda güçlü bir kompozisyon dili yakalanmıştır.

Zara halısı boyut olarak ince uzun bir yapıda dokunmuş yüzey düzenlemesi olarak diğer halılara benzemediği anlaşılmaktadır. İç Anadolu Bölgesi'nde 17 halının içinde seccade halısı olarak dokunmayan ender dokumalardan biridir. Halı yüzeyindeki şeritler zincir gibi birbirini takip etmekte kalınlı inceli alanlar oluşturmaktadır.

Bölgedeki **Karaman** halısında Avanos halılarının sedir grubu kompozisyonunu andıran bir yüzey düzenlemesi olduğu görülmekte ve şekil olarak ince uzun bir forma sahip olduğu anlaşılmaktadır. Yukarıda isimleri geçen İç Anadolu Bölgesi halılarının renk kullanımı ele alındığında halılarda renklerin 8 ile 13 arasında değiştiği görülmektedir.

Taşpınar ve Yahyalı halılarının renk tonları diğer halılara kıyasla daha parlaktır. Aynı zamanda Yahyalı halısında renk birlikteliğinin kendine ait bir özgünlüğü olduğunu söyleyebiliriz.

Zara halısında ise motifler arası renk geçişinin bütünlüğünden dolayı motifler birbiri içinde uyum sağlamış, göze tamamlayıcı gelen bir renk akışı yakalamıştır. Bölgede bulunan halıların çoğunluğunun düğüm adedi sayısı (dm^2) birbirine yakın ve düğüm sıklıkları orta halı kalitesini işaret etmesiyle birlikte Taşpınar, Kayseri 'İpek', Yahyalı ve Kırşehir 'Benekli' halılarının düğüm sayılarının diğer halılara kıyasla daha yüksek sıklığa sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Marmara Bölgesi

Marmara Bölgesi'nde bulunan Feshane ve Yağcıbedir halılarının yüzey düzenlemelerine bakıldığında; **Feshane** halısından Hereke grubu gibi Osmanlı saray halı üretimi için dokunduğu söyleyebiliriz.. Halının yüzey düzenlemesini özel kılan neden ise 19. yy'da dokunan Feshane halılarının 17. yy halılarına kıyasla görsel olarak batının tasarım anlayışına yaklaşmasıdır. Tablo 11'de görülen Feshane halısı ise Anadolu'ya özgü tasarım anlayışı bozulmamış olan bir örnektir.^{45*46} **Feshane** halısında bulunan renk

⁴⁵Alantar, s.154

⁴⁶Bahadır Öztürk, Yedi Dergisi, **Tezgahtan Saraya Osmanlı Saray Halıları**, Sayı 16, Yaz, 2016 s.123

sayısının 7 olduğu ve halıda kullanılan renklerin oldukça az olmasına rağmen kompozisyonda güçlü bir görsellik yakalanmasında etkili olduğu gözlenmektedir. Halının Tablo 7’de dm²’deki düğüm sayısına bakıldığında sıklığın yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Yağcıbedir halısının kompozisyon düzenlemesinde 7 adet bordür bulunmakta ve bordürleri ayıran ince siyah çizgiler Avanos halısının karakteristik yapısı olduğu söylenen ‘**tilif**’ örneğine benzemektedir. **Yağcıbedir** halısının yüzeyinde kullanılan renk sayısı 11 adet olup, düğüm sıklığı halının sık dokumaya sahip olduğunu saptamamıza yardımcı olmaktadır.

Güney Doğu Anadolu

Marmara Bölgesi’nden sonra Güney Doğu Anadolu Bölgesi’nden Gaziantep ve Adıyaman halılarının seccade halısı olduğu orta alandaki mihrap görüntüsünden anlaşılmaktadır.

Gaziantep halılarında seccade halı grubunun çok az dokunması sebebiyle Tablo 8’de görünen halının oldukça özel olduğu söylenebilir. Mihrabın içinde bulunan yıldız motifleri ve kalın bordürde bulunan geometrik çiçek motifleri halıda görsel düzenlemeyi tamamlayan unsurlardan birkaçıdır. Halının yüzeyindeki renk sayısı 12 adettir ve halı (1,57 cm x 1,19 cm) boyutunda olmasının yanında düğüm sıklığına bakıldığında düğümlerin yoğun kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Güney Doğu Anadolu Bölgesi’nin bir diğer halısı olan **Adıyaman** halısının yüzey tasarımı olarak sade bir görüntüye sahip olduğunu söyleyebiliriz. Halının orta kısımdaki yalınlığı dışında halı kenarındaki bordürlerin içindeki alanlarda birçok motif kullanılmış ve orta alandaki yalınlığa bu sayede daha çok dikkat çekilmesine imkan verilmiştir. Mihrabın içinde bulunan yıldız benzeyen motiflerin göğü simgelediğine dair bir inanış olması muhtemel gibi görünmektedir. Sonuç olarak halının bir ibadet halısı olduğu düşünülüğünde bu anlayışın yanlış olamayacağı kabul edilebilir.⁴⁷ Halıda 9 adet renk

⁴⁷Alantar, s.88

kullanılmış düğüm adedine (dm²) bakıldığında, seyrek olmayan aynı zamanda çok yoğun olmayan bir düzene sahip olduğu söylenebilir.

Doğu Anadolu Bölgesi

Anadolu'daki bir diğer bölge olan Doğu Anadolu Bölgesi'nde var olan halılardan **Malatya** kendine özgü halı kimliğine sahip olmasıyla dikkat çeken halı çeşitlerinden bir tanesidir. Kompozisyonda (yüzey düzenlemesinde) ikili üçlü altıgenlerin alt alta dokunmasının Malatya halılarına özgü olduğu söylenmektedir. Ayrıca bordürde bulunan motifler orta alanda bulunan altıgenlerle görsel bütünlük oluşturmakta ve halı yüzeyi bütünde güçlü bir anlatım dili yakalamaktadır. Genelde halılarda 9 renk kullanıldığı görülmekte ve Malatya halısı da bu sayıyı doğrulamaktadır. Halının düğüm sıklığı, düğüm aralıkları birbirinden uzak olmayan bir düzene sahip olduğunu göstermektedir.

Balkanlar

Halı tarihinde önemli bir yeri olan **Manastır** halısı da tablolarla görülen çoğu halı gibi ibadet halısı olarak dokunmuştur. Çünkü ortadaki mihrap halının ibadet için dokunduğunu ifade etmektedir. Halının mihrap yapısının diğer halılara kıyasla özel bir şekle sahip olduğunu söyleyebiliriz. Mihrap daha köşeli hatlara sahiptir. Bu durum halının dokunduğu bölgede motif anlayışının kendine özgü bir üslubu olduğuna işaret etmektedir. Halı yüzeyinde 7 adet renk kullanılmış ve düğüm sayısından da anlaşıldığı üzere seyrek dokunduğu saptanmıştır.

Orta Avrupa'nın Güney Doğusu

Tarihte önemli bir yeri olan diğer bir halı da **Transilvanya** adı verilen bir grup halı örneğinin kompozisyonu (yüzey düzenlemesi) incelendiğinde seccade halısı olduğu görülmektedir. Osmanlı topraklarına bağlı olduğu dönemde Romanya'da dokunan bu halılar Anadolu topraklarının kimlik özelliklerini taşımaktadır. Halının orta kısmında mihrabın içinde bulunan ters vazo ve hayat ağacı diğer halılarda gördüğümüz motiflerden birkaçını anımsatmaktadır. Bordürlerde kullanılan motiflerin yıldıza benzemesi halının Anadolu'nun ruhunu yansıtan birkaç öge daha içerdiğini göstermektedir. Halı (2,04 cm x 1,38 cm) boyutlarında olmasıyla birlikte düğüm sıklığından da anlaşıldığı üzere

düğümlemlerin yoğun kullanıldığı anlaşılmaktadır. Halı yüzeyinde 8 renk kullanılmasına rağmen renk dengesi çok iyi olup tonlar doğru alanlarda değerlendirilmiştir. Halı üzerinde 8 renkten fazla renk varmış gibi bir izlenim taşımaktadır.

Anadolu'nun farklı bölgelerindeki geleneksel halı çeşitlerinin irdelenmesi ve birbirleriyle karşılaştırılması sonucunda halı kimliğini oluşturabilecek özellikler denilebilecek özgünlükte yüzey düzenlemeleri görülmüştür. Özgün alanların yanı sıra kompozisyonlarda kullanılan motif ve alan ayrımlarında benzerlikler olduğu da göze çarpmaktadır. *Fethiye (Megri)* halısında hayvan figürü tasvirleri, *Megri'nin* yüzeyindeki ters hayat ağacı motifi, *Milas'ın* Transilvanya halılarına benzerlik göstermesi ile *Karapınar* halısının mihrap formundaki alan ayrımları ve *Mucur'un* boyut farklılığı halıların kendilerine özgü kimliklerini gösteren ayrımlardır. Bu isimlerle birlikte ele alınabilecek diğer halılardan birkaçı ise farklı motif anlayışı ile *Zara*, mihrap şekli ile özel kılınan *Gaziantep*, Osmanlı döneminde dokunmalarıyla tarihte önemli bir yeri olan *Transilvanya* ve *Manastır* halılarıdır.

Bu değerlendirme bize ilk bakışta aynı veya benzermiş gibi görünen biçim, şekil, desen, motif, teknik özellikleriyle bölgeye veya her halıya karşı nasıl özgün bir yanının bulunabileceğinin altının çizilmesini sağlamaktır. Bu yöntemle Avanos halılarına baktığımızda bu farklılıkların olup olmadığı gözlenerek Avanos'a ait ortak özelliklerin ortaya konulabilmesi sağlanabilmektedir.

2.3 Kapadokya Bölgesi'ne Genel Bakış

Kapadokya, (Pers dilinde “Güzel Atlar Ülkesi” anlamına gelir). Kapadokya Bölgesi 60 milyon yıl önce; Erciyes, Hasan Dağı ve Güllü Dağının püskürdüğü lav ve küllerin oluşturduğu yumuşak tabakaların milyonlarca yıl boyunca yağmur ve rüzgar tarafından aşındırılmasıyla ortaya çıkan bir bölgedir.⁴⁸

Resim 13: Peri Bacaları, Kapadokya (Göreme)

Kaynak: Melike Güral Fotoğraf Arşivi (02.08.2018)

‘Yüzyıllar önce volkanik hareketlerle oluşan lavlar hava değişiklikleri (rüzgar, yağmur, fırtına, güneş) sonucunda farklı kademelerde yükselttiler meydana getirmiştir. Burada yaşayan Hristiyan halk, katmanları sığınak ve kilise olarak kullanılmıştır. Cumhuriyete kadar olan dönemde birçok medeniyet (Hitit, Asur, Roma) bölgede yaşamıştır’.⁴⁹ Bu nitelikler bölgede kurulan yerleşimlerin kendi dönemleri ve kendi hâkimiyet kurdukları sınırlar içinde üretim, yönetim, eğitim, ticaret, krallık, piskoposluk, metropolitlik, hükümdarlık gibi roller üstlenmelerine neden olmuş ve söz konusu kimlikler de günümüze kadar kısmen de olsa izleri devam ettirmişlerdir. Bölgedeki nitelikli izler, sadece burada yaşamış medeniyetlerden değil bölgenin jeomorfolojik yapısından da kaynaklanmaktadır. Kolayca şekil alan kül, kum ve lav parçacıklarından oluşan tuf, iklim koşullarının da etkisiyle peribacalarının yanı sıra Avanos’ta bulunan *kırğıbayırı denilen beyaz renkte yuvarlak ya da yumuşak hatlara sahip olmayan yer şekilleri ve masa gibi doğal oluşumlara neden olmuş, bu oluşumların doğal barınaklar olarak kullanmaya

⁴⁸Can Nurcem, **Sanat Dünyamız**, Yapı ve Kredi Bankası Yayınları, Sayı 5, Eylül, 1975, s.28

⁴⁹Prof. Dr. Selçuk Mülayim, **Nevşehir**, T.C Kültür Bakanlığı Yayınları, 1996, Ankara, s.32

*Yarı kurak iklim bölgelerinde sel yarıntılarıyla dolu yamaçlara kırğıbayır (badlans) denir.

elverişli olması nedeniyle pek çok höyük, mağara ve yeraltı şehri ortaya çıkmıştır. Söz konusu bu doğal oluşumların en yoğun bulunduğu yerler Kapadokya Bölgesi'ndeki Ürgüp, Göreme ve Avanos'tur. Bölgenin yapısı gereği ticarete ve yerleşime uygun olması çömlekçilik ve halıcılık gibi meslek gruplarının oluşmasına ortam hazırlamıştır. Bölgede yaşayan kişilere ilham veren coğrafi güzellikleri sayesinde halılarda kullanılan motif, kompozisyon ve renk birliktelikleri gelişerek bugüne kadar gelebildiği ifade edilmiştir.⁵⁰ Kayalık Kapadokya Bölgesi içinde hem tarihi, kültürel değerleri hem de doğal yapısı ile bazıları aynı alan üzerinde üst üste gelen doğal oluşumlar gibi korunması gereken farklı değerler bulundurmaktadır. Korunması gerekli bu alanlar çeşitli tarihlerde farklı derecelerde ve nitelikte sit alanları olarak ilan edilmiştir. Nevşehir ili Kapadokya sınırları içinde 112 arkeolojik, 11 kentsel, 19 doğal sit alanı bulunduğu belirtilmektedir. 13. yüzyıl Kapadokya Bölgesi'nin inanç ve mezhepler açısından farklı bir kültürle tanıştığı dönemdir. Horasan'dan o dönem ki adıyla Niğde'ye bağlı Suluca yerleşmesine yerleşen ve ölene kadar burada yaşayan, Bektaşî-Alevî anlayışını oluşturarak yayılmasını sağlayan Hacı Bektaş-ı Veli, Kapadokya Bölgesi'nin sahip olduğu kültürel çeşitlilikte önemli bir etken olmuştur. Hacı Bektaş-ı Veli'nin yanı sıra 1283 yılında Marco Polo'da Dünya'nın en iyi halılarının Konya'da dokunduğunu ifade etmiştir. İbni Batuta'da 1330 yılında Konya'da bulunmuş, Anadolu halılarının dünyanın her köşesine ihraç edildiğini yazmıştır.⁵¹

18.yüzyılda Nevşehirli İbrahim Paşa'nın saraya damat olması ile bölgede cami, külliye, çeşme gibi yapılar gelişmiştir. Bunlardan en önemlileri; Gülşehir Karavezir Külliyesi (1779), Damat İbrahim Paşa Külliyesi (1730), Nevşehir Kalesi'dir. Osmanlı Dönemi'nde de Selçuklu Dönemi'nde olduğu gibi bölgede yaşayan hristiyanlara karşı hoşgörülü davranılmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde Kapadokya Bölgesi'nin yeniden gündeme gelmesi, yabancılar tarafından ziyaret edilmesi gezilecek yerler olarak yeniden keşfedilmesiyle başlamıştır. 1954 yılında Nevşehir'in güneyinde yaklaşık 300 km. uzaklıkta Adana'da açılan İncirlik Hava Üssü'nde yaşayan Amerikalıların kayadan oyma kilise ve manastırları ziyaret etmesiyle bölge 1960'lı yılların başlarında yabancı ziyaretçilerle ve turizmle tanışmaya başlamıştır. 'Ayrıca Bölgeye Kayalık Kapadokya denmesinin nedeni ise insanlığın ilk dönemlerinden beri Kapadokya'da kaya oymacılığı

⁵⁰Mülayim, ss. 37-39

⁵¹Hulusi Güngör, **Türk Halıları**, Keskin Color Basımevi, Cilt 1, İstanbul, 1984, s.

yapılıyor olmasıdır'.⁵² Fransız ve Alman arkeologların bölgede araştırma yapmalarıyla Kapadokya Avrupalılar tarafından ziyaret edilen bir turizm bölgesi olmaya başlamıştır.⁵³

Tablo 15'de bulunan Kapadokya'da yaşamış toplumların tarihi sıralamasında birçok medeniyetin var olduğu görülmektedir. Bu durum göstermektedir ki bölgede yaşayan her topluluk Kapadokya'ya farklı bir kültürel miras eklemiştir. Böylece bölgede yapılan halı, kilim dokumacılığı ve diğer el sanatlarının bir geçmişi olduğu, bu geçmişin yaşadığımız döneme gelene dek tarihsel bir bellekle birlikte evrimleştiğini ifade edebiliriz.

Kapadokya Bölgesi, Kırşehir, Niğde, Aksaray, Kayseri illerine dağılmış bir alandır. Kapadokya doğal coğrafi alanlara sahip olmasıyla birlikte insanlara da ev sahipliği yapmış ve kilise gibi dini mekanlarında oluşturulması için bir alan olmuştur.

Kiliseler fresklerle süslenerek, medeniyetlerin günümüze taşınarak kültürlerinin öğrenilmesine yardımcı olmuştur. Paleolitik dönemde dahi insan yerleşimlerinin bulunduğu Kapadokya'da Hititler ilk yazılı tarihe sahip olan uygarlıktır.

Avanos ise Nevşehir iline bağlı Kızılırmak'ın kuzey ve güney kıyılarında iki alt bölgeden oluşan bir yerleşmedir. Yerleşmeyi kuzeyden çevreleyen yaklaşık %35 eğimli kayalık alan aynı zamanda Kayalık Kapadokya Bölgesi'nin de kuzey sınırını oluşturmaktadır. Yerleşmenin güneyini verimli tarım toprakları ile Nevşehir-Ürgüp otoyolu, batı ve doğu sınırlarını ise bağ-bahçe alanları tanımlamaktadır. Avanos gerek politik gerek dini açıdan Kapadokya Krallığı içinde Ürgüp ve Göreme'den sonra tarihsel süreç içinde üçüncü önemli merkezdir.^{54*55}

Kapadokya'nın Tarihi	
M.Ö. 3000-1750	Asur Ticaret Kolonileri ve Hititler Dönemi
M.Ö. 1750-1400	Hitit Krallık Dönemi
M.Ö. 1400-1200	Hitit İmparatorluk Dönemi
M.Ö. 1200-1100	Ege ve Kuzey Kavimlerinin Kapadokya'ya Gelişi

⁵²Mülayim, s.32

⁵³Hülya Berkmen, **Avanos Kültür Varlıkları Çalışması, Kapadokya Bölgesinde Suyun İzi**, Cilt 10, Sayı 4, 2015, s.598

⁵⁴Berkmen, s.600

⁵⁵Zehra Bayındır, **GÜNÜMÜZDE AVANOS'TA EL HALISI ÜRETİMİ VE AVANOS HALILARININ ÖZELLİKLERİ**, İzmir, 2007, s.19

M.Ö. 1100-950	Frigyalılar
M.Ö. 800	Hitit Tabal Krallığı'nın Bölgede Tekrar Canlanması
M.Ö. 950-585	Kimmer-İskit Akınları ve Lidyalılar'ın Egemenliği
M.Ö. 585-334	Pers Egemenliği
M.Ö. 334-335	Makedonya Komutanlığı (3 Ay)
334-M.S.17	Kapadokya Krallığı Dönemi
17-395	Roma İmparatorluğu Dönemi
395	Doğu Roma (Bizans) Devleti
1086-1175	Danışmendliler Dönemi
1175	Anadolu Selçukluları Dönemi
1243	Moğol Hakimiyeti
1318	Anadolu Selçuklu Devleti'nin Son Bulması
1318	İlhanlı Valisi Timurtaş'ın ve Eratna Bey'in Yönetimi
1340	Bağımsız Eratna Beyliği
1365	Karamanoğulları Beyliği
1381	Kadı Burhanettin Yönetimi
1398	Karamanoğulları'nın Bölgeyi Geri Alması
1398-1402	Osmanlı Egemenliği
1402	Timur'un Bölgeyi Karamanoğulları'na Geri Vermesi
1436	Sultan II. Murat'ın Nevşehir ve Kayseri'yi Karamanoğulları'ndan geri alması
1466	Kapadokya'nın Kesin Olarak Osmanlı Topraklarına Katılması
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER - 2019 ©	

Tablo 14: Kapadokya Bölgesinin Kronolojik Sıralaması

Kaynak: Kapadokya Eğitim Merkezi Bilgisayar Kayıtları, KAPEM, Nevşehir Belediyesi
<http://kapem.org/kapadokya-tarihi/>

2.3.1 Kapadokya Bölgesi'nde Geleneksel Halıcılık

'Coğrafi konumu nedeniyle turistlerin ilgisini çekmesinin yanı sıra Kapadokya'nın tarihi ve doğal zenginliği çağlar boyunca bölge insanı tarafından doğal malzemelerle bütünleşmiş ve sanata dönüştürülmüştür. Kapadokya'da yaşayan kişilerin

geçim kaynağı olan mesleklerde, bu doğal ve kültürel varlığın mirası önemli bir yer tutmaktadır. Kültürel mirası canlı tutmasının yanında ekonomik bir getirisi de olan el sanatları arasında halı (kilim) dokumacılığı bulunmaktadır. Bölgenin uzun yıllar boyunca devam eden el dokumaları kullanışlı olmasının yanında estetik olarak da güçlü bir tarafa sahiptir'.⁵⁶

Halı-Kilim Dokumacılığı: Kapadokya'da Bizans döneminden bu yana sürdürülen dokumacılık, bir ara eski yaygınlığını yitirmiş ancak yörede turizmin gelişmesiyle yeniden canlanmıştır. Halı dokumacılığı en çok Ürgüp ve Avanos'ta, kilim dokumacılığı ise Kozaklı ve Gülşehir'de yaygındır.⁵⁷

Kapadokya'da el sanatlarının ileri düzeyde gelişim gösterdiği **Avanos**'ta en çok göze çarpan halı türleri, ince uzun olarak üretilen kanepeler ve oturma alanlarına serilmek için kullanılan **Sedir halısı**, ibadet için kullanılan ve evlerde özel bir yere sahip olan **Seccade halısı**, minder ve yastık için kullanılmak amaçlı dokunan **Yastık halısı** ile şuanda halen evlerde kullanılmak amacı ile satın alınan **Yer Yayıncısı halılarıdır**.

Avanos'ta kadınlar arasında bir gelenek olan halı dokuma sanatı aynı zamanda evlilik kararı almış genç kızlar içinde dokunan özel bir üründür. Çeyizlerde bulunan bu halılar aile ve yakın çevredeki kadınlar ile birlikte dokunup daha sonra genç kız evleneceği zaman çeyizinde hazır bulunmaktadır. Bu durum anneden kızına geçen bir gelenek haline gelmiştir.⁵⁸ Halı bir yandan ticaret için dokunup kullanılırken bir yandan da yöre geleneklerini nesilden nesle aktarabilecek kültürel bir unsur yakalamıştır. Böylece bölgede Avanos halılarını unutturmayacak ve sürekliliğini sağlayacak bir yaşam şekli oluşturulmuştur. Halıda kullanılan malzemelerin doğal olmasının yanı sıra malzemelerde kullanılan boyalarında doğal bitkilerden elde edildiği söylenmektedir. Bölge halkı dağlardan topladığı otları kullanarak doğal boyamacılığı devam ettirmektedirler. Burada yaşayan kişilerden alınan bilgilere göre bölgenin en önemli bitkisi 'cehri' bitkisidir.

⁵⁶Hakan Çiloğlu, **Kapadokya Yöresinin El Sanatları**, Ev Tekstili Dergisi, Yıl:7, Sayı 24, Mart, 2000, s.59

⁵⁷Berkmen, s.605

⁵⁸Prof. Dr. Bekir Deniz, **AYVACIK (ÇANAKKALE) YÖRESİ DÜZ DOKUMA YAYGILARI (Kilim-Cicim-Zili)**, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 1998, s.21

Avanos halılarında kullanılan sarı tonları bu bitkiden elde edilmektedir. Halılarda sarı renk kullanımının özellikle Selçuklu halılarından esinlendiği söylenmektedir.

2.3.2 Kapadokya Bölgesi Halılarında Doğal Renkler ve Boyarmaddeler

Doğal boyamacılık, tarihin çok eski dönemlerinden beri doğada bulunan boyamacılığa uygun böcek türleri ile bitki türlerinin kullanılmasıyla uygulanan boyama yöntemidir'. Bitkilerde kök, gövde, kabuk, çiçek ve yaprak gibi kısımların kurutma işlemi veya türüne göre taze kullanılmasıyla boyamacılık gerçekleştirilmektedir.⁵⁹ Boyamacılığın tarihinde M.Ö 3000'lerde bulunan Çin kaynaklı bir belgede doğal boyamacılığın yanı sıra mordanlama işlemi yapabilecek kadar ileri düzeyde oldukları belirtilmiştir.⁶⁰ İlk sentetik boyar madde 1856 yılında William Henry Perkin tarafından keşfedilene kadar doğal boyamacılık devam etmiştir. Anadolu'da birçok bitki türü olmasına rağmen bitkilerin yetiştiği mevsime göre varoluşu doğal boyamacılığı en zor hale getiren nedenlerden biridir. Bunun yanında doğal boyamada bir renk elde edildiğinde, renk seri üretime uygulanmak istenirse her rengin aynı tonda olamayışı da boya kalitesini etkilemektedir. Bu sebeple doğal boyamacılık 19. yy ortalarında sentetik boyanın bulunmasıyla daha geride kalmıştır. Halıcılık tarihinde doğal boyar maddeler çok önemli bir yer tutmakta ve halıda kullanılan ipliklerde doğal boyama yöntemleri uygulanmaktadır. Doğal malzeme ile doğal boyar maddelerin birleşimi sonucunda kalite değeri yüksek, parlak ve dayanıklı halı kompozisyonları elde edilmektedir. 1890 yılında Toros Yörüklerinin doğal boyar madde elde etmek için artık bitkileri kullanmaya ihtiyaç duymadıkları bunun yerine halı ve kilim dokumaları için Avrupa'dan gelen sentetik boyaları tercih ettikleri Türkiye'yi dolaşan gezginler tarafından görülmüştür.

Anadolu'da dokunan halıların tekrar eskisi gibi her yönüyle doğal malzemelerle elde edilmesini sağlamak için 1981 yılında Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu Tekstil Sanatları Bölümü tarafından ***DOBAG Halı Projesi** ile doğal boyamacılık ve halı tekrar bir araya getirilmiştir. Doğal boya araştırma geliştirme projesi olarak düşünülerek

⁵⁹Recep Karadağ, **Türk Halı, Kilim ve Kumaşlarında Kullanılan Boyarmaddeler**, Arış Halı, Dokuma ve İşleme Sanatları Dergisi, Sayı: 2, Ağustos 1997, s. 38

⁶⁰Gürbüz Uğur, **Türk Halılarında Doğal Renkler ve Boyalar**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1988, s.9

hayata geçirilmiştir.⁶¹ Proje kapsamında belirli köyler seçilerek geleneksel halı motiflerine bağlı kalınarak doğal boyamacılık tekrar başlatılmıştır. İstanbul Üniversitesinden Prof. Dr. Oktay Aslanapa ile Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürü Dr. Nazan Tapan'ında yardımlarıyla müzedeki halılarda kullanılan boya bitkileri saptanmıştır. 100 yıldan beri unutulmuş boyamaya uygun bitkiler tekrar kullanılmaya başlanmıştır. Köylerde doğal boyamacılık kursları düzenlenmiş ve köy camilerindeki halıların motiflerine bakılarak köye ait geleneksel motifler tekrar ortaya çıkarılmıştır. Köylü kadınlar bu motiflerden kendilerine özgü yeni motifler türetip halılarda uygulamış olduğu söylenmektedir. Bu sayede halılarda yeniden zengin ve donanımlı desenler dokunmaya başlanmış, böylece **DOBAG** halılarının ayrı ve özgün niteliğine sahip olduğu ifade edilmiştir. Halıların devamlı aynı standartlarda dokunmasını sağlayabilmek amacı ile Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi **DOBAG** projesi kapsamında halılara garanti belgeleri hazırlandığı da belirtilmiştir. Bu sayede gerçek doğal boyarmaddelerle dokunan yıllar içinde de antik halı sıfatına erişebilecek halılar üretilmiş olduğu belirtilmiştir.⁶²

Kapadokya halı dokuma ve doğal boyarmadde üretimi konusunda en başarılı merkezlerden birisidir. Orta Anadolu halılarının diğer halılardan ayrılan bir diğer farklılığı ise sarı ve turuncunun bölge halılarında çok fazla kullanılmaktadır. Mor, kırmızı, açık kırmızı, yeşil, siyah ve mavinin yanında bu iki renk ana renk olarak kullanılmış olduğu belirtilmektedir. Malzeme olarak sadece doğal yünün kullanılmış olması renklerin parlak ve canlı olmasını sağlamıştır.⁶³ 19. yy'a gelene dek halı iplikleri doğal boyarmaddelerle boyanarak dokunmuş, sentetik boyarmadde bulunduktan sonra önceleri doğal boya ve sentetik boya ile birlikte kullanılmış sonraları ise daha çok sentetik boyalar tercih edilmiştir. Sentetik boyalar tercih edilene dek Kapadokya'da doğal

⁶¹Mustafa Aslıer, **Halıcılık Semineri**, Türk El Halıcılığının Sorunları ve Çözüm Yolları, **Dobag Projesi ve Bu Konudaki Gelişmeler**, Türkiye Kalkınma Vakfı, Ankara, 1988, s. 82

⁶²Dr. Harald Böhmer, **'DOBAG PROJESİ ÜZERİNE'**, TÜRKİYEMİZ SANAT DERGİSİ, SAYI 42, ŞUBAT,1984, ss. 1-5

⁶³Ayan Gülgönen, Harald Bohmer, **17-19. YÜZYIL KONYA KAPADOKYA HALILARI**, EREN Yayıncılık-Kitap- Dağıtım Tic. ve Ltd. Şti. İstanbul

*Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulunda Prof. Ozanay Omur tarafından başlatılan DOBAG Halı Projesi daha sonra kurumun Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'ne dönüşmesiyle devam etmiş proje Prof. Şerife Atlıhan tarafından yürütülmüştür.

boyamada kullanılan bitkiler arasında en önemlileri; Cehri, ceviz, kökboya, indigo (çivit), papatya, kekik, soğandır.

Bitkiler arasında Kapadokya halılarının halı kimliğini meydana getiren sarı renk veren '**cehri**' çok önemli bir bitkidir. 15. ve 17. yy aralığında dokunan çoğu Anadolu halısında kullanılan sarı rengin cehriden elde edildiği söylenmektedir. Anadolu'dan dünyaya bu bitkinin ihraç edilmesinin bilinmesiyle birlikte 19. yy'da cehri bitkisi tüm dünyada tanınır hale gelmiştir. 'Geçmişte cehri bitkisi ihraç edildiği ve yüksek gelir elde edildiği için '**altın ağacı**' adı verilmiştir'.⁶⁴ '**Cehri**' bitkisinin çiçekleri yeşil-sarı renkte olup haziran mayıs aylarında bölgede açar ve tohumların boyamaya hazır olması için sararması gerekmektedir. Daha sonra tohumlar kaynatılarak sarı renk elde edilir. Kullanılan yardımcı malzemeye göre bitkinin renk değerleri değişiklik göstermektedir. Şap limon sarısı, krom mordan kullanılarak da hardal sarısı meydana gelmektedir. Renkler ışığında yardımıyla zamanla koyulaşarak limon sarısı koyu sarı hardal sarısı ise kahverengiye dönüşmektedir. Cehrinin bu kadar özel olmasının nedeni ise bitkiden gelen sarı rengin çok güçlü ve parlak olmasıdır.⁶⁵ **Ceviz** kabuğu da doğal boyar madde elde etmek için çok kullanılan bitkiler arasındadır. Cevizin diğer bölgeleri kullanılıyor olsa da kabuğu '**juglon**' adında boyar madde içermesi nedeniyle en iyi renk veren bölgesidir. Kabuklar üzerinde siyah alanlar oluşmaya başladıktan sonra toplanan ceviz kaynatılarak koyu kahverengi boyar madde elde edilir. Boyama için mordan ya da şap gibi yardımcı malzemeye ihtiyaç yoktur. Tek başına yeterli güce sahiptir. Koyu kahverengi dışında diğer tonlar uygulanmak istenirse mordanlama yapılabilir.⁶⁶ **Kökboyanın** boyamacılıkta kırmızı rengi elde etmek için kullanılan en önemli bitki olduğu kabul edilmektedir. Çalıya benzeyen uzun dallara sahip olan bir bitki çeşididir. 13.yy'da Antik Philadelphai'nin Alaşehir ismiyle değiştirilmesi boyamacılıkta aktif olduklarını göstermekte ve bu bilginin Larousse Ansiklopedisinde kökboya için yer verilmiş olduğu araştırmacılar tarafından belirtilmektedir. Kökboya adının yanında '**Edirne**' ve '**Türk Kırmızısı**' isimleriyle de bilinmektedir. Türk kırmızısı Osmanlı döneminde dış ticarete üçüncü sırayı alabilecek kadar yüksek bir değere sahipti. Kökboya ile boyanan yün ve kumaşlar parlak bir kırmızı

⁶⁴Recep Karadağ, **Doğal Boyamacılık**, T.C KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI. Geleneksel El Sanatları ve Mağazalar İşletme Müdürlüğü Yayınları No: 3, Ankara, 2007, s. 35

⁶⁵Tuncer Baykara, **Cehri Üzerine Notlar**, İstanbul Üniversitesi, Coğrafya Enstitüsü Dergisi, 8(16), 1967, s.160-164

⁶⁶Enez, s.58

tonuna sahip olmasının yanı sıra dayanıklılığa da sahiptir. Mordanlama işleminde yardımcı maddelerdeki değişikliğe göre kırmızı tonunda farklılıklar gözlemlendiği görülmüştür.⁶⁷ Mavi rengi veren bitki ise genel olarak *indigo* adıyla bilinen **Çivit boya** bitkisidir. Bitkinin renk veren boyarmaddesi yapraklarında bulunmaktadır. Bitkinin boyarmaddesinden faydalanmak için dallarının çiçek açmadan önce kesilmesi gerekmektedir. Sıcaklığı 45-50 derece olan suda 2-3 saat bekletilerek boyanın dışarı çıkması sağlanır. Uzun süren fermantasyon işleminden sonra mavinin tonlarını veren rengin ortaya çıkmakta olduğu belirtilmektedir. Fermantasyon işleminden sonra mordanlama için yardımcı malzemeler kullanılarak boyama yapılacak yün veya kumaş batırılıp çıkartıldıktan sonra hava sayesinde boyama işlemi tamamlanmaktadır. 1940 yılından önceki tüm el dokuması halılarında indigo olduğu ifade edilmiştir.⁶⁸ **Papatya** bitkisi de birçok bölgede sarı renk vermesi için kullanılan doğal boyar maddelerden birisidir. Beyaz ve sarı papatya olmak üzere 2 ye ayrılmaktadır. Tüm Anadolu'da kolaylıkla yetişebilen papatyanın boyar madde içeren bölgesi yapraklarında bulunmaktadır. Sarı rengi veren 'isorhamnetin' adlı bir maddenin olduğu anlaşılmıştır. Şapla mordanlanarak güçlü bir sarı elde edilir. Papatyanın ne kadar zamandan beri doğal boyar madde olarak kullanıldığı bilinmemektedir. Beyaz papatya da sarı boyar madde içermektedir. Sarı papatyaya göre boyar madde olarak daha az boya verdiği söylenmektedir.⁶⁹ Kapadokya Bölgesinde doğal boyamacılıkta kullanılan bitkiler arasında kekik de bulunmaktadır. **Kekik** bitkisinin kökü dışında birçok kısmının boyar madde elde etmek için uygun olduğu ifade edilmektedir. Mordan çeşidine göre kahverengi, grimsi yeşil tonları elde edildiği belirtilmektedir. Sarı renk ise mordan kullanılmadan elde edilebilen tek renktir.⁷⁰ Bitkiler arasında renk veren doğal boyar maddeler arasında soğan da bulunmaktadır. ***Soğanın** renk veren bölgeleri kabuklarıdır. Mordanlama işlemi için şap kullanılmakta ve suda 1-2 saat kaynatılarak boyar maddenin oluşması sağlanmaktadır. Şapla birlikte yapılan mordanlama işleminden hardal renginin elde

⁶⁷Üner Eyüpoğlu, İtr Okaygün, Füsün Yaraş, **DOĞAL BOYAMALARLA YÜN BOYAMA UYGULAMALI VE GELENEKSEL YÖNTEMLER**, UYGULAMALI EĞİTİM VAKFI, İstanbul 1983, ss.14-17

⁶⁸Gürbüz Uğur, **Türk Halılarında Doğal Renkler ve Boyalar**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1988, s.19

⁶⁹Enez, , s.43, s.53

⁷⁰Eyüpoğlu, Okaygün, Yaraş, s. 69

edildiği gözlenmiştir. Şap yan maddesinin yanı sıra mordan olarak krom kullanılırsa bakır renginin oluştuğu ifade edilmektedir.⁷¹

3. KAPADOKYA (AVANOS) HALILARI

Kapadokya (Avanos) halı koleksiyonu 30 adet halıya sahip olmasıyla birlikte hangi yöreden veya şehirden toplandığı bilinmemektedir. Koleksiyonun Kapadokya’da yaşayan halkın evlerinden toplandığı belirtilmiştir.⁷² Bu söylemle ilgili herhangi bir kanıt olmadığı için halılar üzerinde analizler yapılırken koleksiyonda bulunan halılar arasında kıyaslamalar yapılmıştır. Kapadokya’da bulunan koleksiyon dışı halen aktif olarak dokunup ticaret için kullanılan halılar bu kapsama dahil edilmemiştir. Halkın evinden toplandığı ifade edilen grubun bu evlere ne şekilde geldiği bilinmemektedir. Evlilik nedeniyle çeyizle birlikte eve gelmiş olabilir ya da bir dükkandan alınmış olabilir. İncelemeler bu durum göz önünde bulundurularak yapıldı ve koleksiyonda bulunan 30 halı dokuma, yapısal yorumlama, teknik analiz inceleme ile değerlendirmeler elde edilen teknik bilgiler görsel ve yapısal saptamalar çizelgelere işlenmiştir.

*Prof. Dr. Nevin Enez’in Doğal Boyamacılık dersinde yapılan soğan bitkisi ile kumaş ve iplik üzerinde yapılan doğal boyama denemelerinde hardal sarısının tonlarının elde edildiği gözlenmiştir.

⁷¹İsmail Öztürk, , **Bitki boyaları üzerine birkaç not ve Yenikent köyünden boyama örnekleri**, Türk Etnografya Dergisi, Sayı:17, 1982, s. 55

⁷²Ahmet Diler, (Sözlü Görüşme)

3.1 Koleksiyonun Teknik ve Görsel Analizi

Avanos Halı Koleksiyonu

Analiz 1

Avanos 1.1: Görünüm/Ön

Resim 14: Seccade Halısı (Envanter No 947)

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Muhammed Türk (02.08.2018)

Avanos 1.2: Halı Kimliği			
İncelenme Tarihi	02.08.2018		
Üretim Tarihi (~)	17.-19. yy		
Yöre	Avanos		
İlgili Koleksiyon	Kirkit Halı (Avanos)		
Envanter No	947		
Kullanım Alanı:	Seccade		
Halı Ölçüsü	164 cm x125 cm (Halının boy ve en kenarortayları dikkate alınarak ölçüm yapılmıştır.)		
	Çözüğü	Atkı	Düğüm
Hammadde	Yün	Yün	Yün
Hammadde Rengi	Krem Rengi (Doğal Yün)	Kırmızı	Çok Renkli
*Toplam Tel Sayısı	(+/-) 600	(+/-) 956	29x24 (dm2)
Numara Metrik (NM) Ölçümü	4 NM	2 NM	-
Düğüm Şekli	Gördes (Türk) Düğümü		
Hav Yüksekliği	2 mm		
Düğüm Renk Sayısı	5 Renk		
Düğüm Renkleri	Kırmızı, kahverengi, beyaz, sarı, siyah		
Saçak	Saçak şekli düzdür ve aşınarak kaybolduğu görülmektedir.		
**Yüzey Düzenleme (Kompozisyon)	Simetrik/Mihraplı		
Motif Sayısı (~)	Halının ½'lik alan içindeki motif sayısı 10-12 arasında görülmektedir.		
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©			
Tabloda gri olarak görülen alandaki tüm bilgiler Kirkit Halı/ Avanos'dan alınmıştır.			

Tablo 15: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 947)

Değerlendirme 1.2 (Tablo 15): Analiz 1’de halı kimlik bilgileri incelenen halının mihrap görüntüsünden seccade halısı olduğu anlaşılmaktadır. Halının 17. ile 19. yy ortalarında dokunduğu söylenmiştir.⁷³ Çözüğü, atkı ve düğüm için kullanılan malzemeleri doğal yünden elde edilmiş olup yüzey düzenlemesinde toplam 5 renk kullanıldığı gözlenmiştir. Düğüm şekli olarak **Türk Düğümü** kullanıldığı saptanmış, hav yüksekliği 2 mm olarak ölçülmüştür.

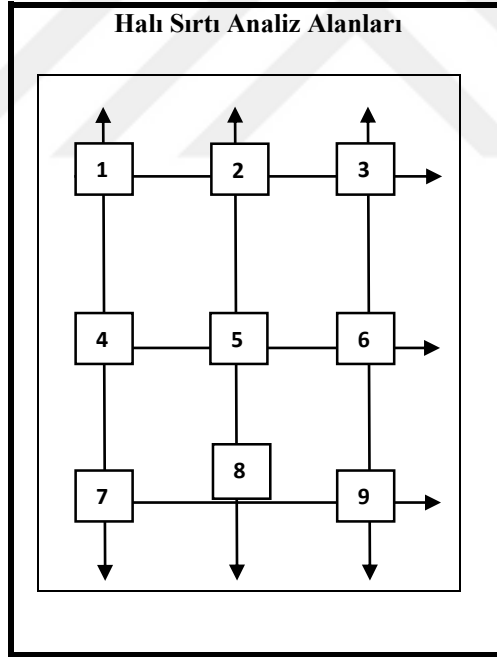
*Tablo 17’deki bilgiler kullanılarak çözüğü, atkı ve düğüm toplam tel sayıları hesaplanmıştır.

**Yörede kompozisyon şekli bu isimle ifade edilmektedir.

⁷³Yasin Diler (Sözlü Görüşme)

Avanos 1.4: Halı Sırtı (Arkası) Ölçümleri											
Analiz Alan Numaraları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ölçüm Yazım Alanı	Çözümlü Tel Sayısı	50	45	49	56	48	46	54	44	48	
	Atkı Sıra Sayısı	26	27	31	34	28	25	32	31	32	
10 cm x 10 cm	Düğüm Sıra Sayısı (En)	26	28	30	34	28	25	32	31	30	
	Düğüm Sıra Sayısı (Boy)	25	22	25	28	24	23	27	22	24	
	Düğüm Sayısı (DM2)	26 x 25	28 x 22	30 x 25	34 x 28	28 x 24	25 x 23	32 x 27	31 x 22	30 x 24	
Açıklama: Analiz 1’de yapılan incelemelere göre (10x10) cm’lik kare içinde yapılan sayımda ortaya çıkan sonuçların birbirlerinden farklı olduğu görülmüştür.											
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©											

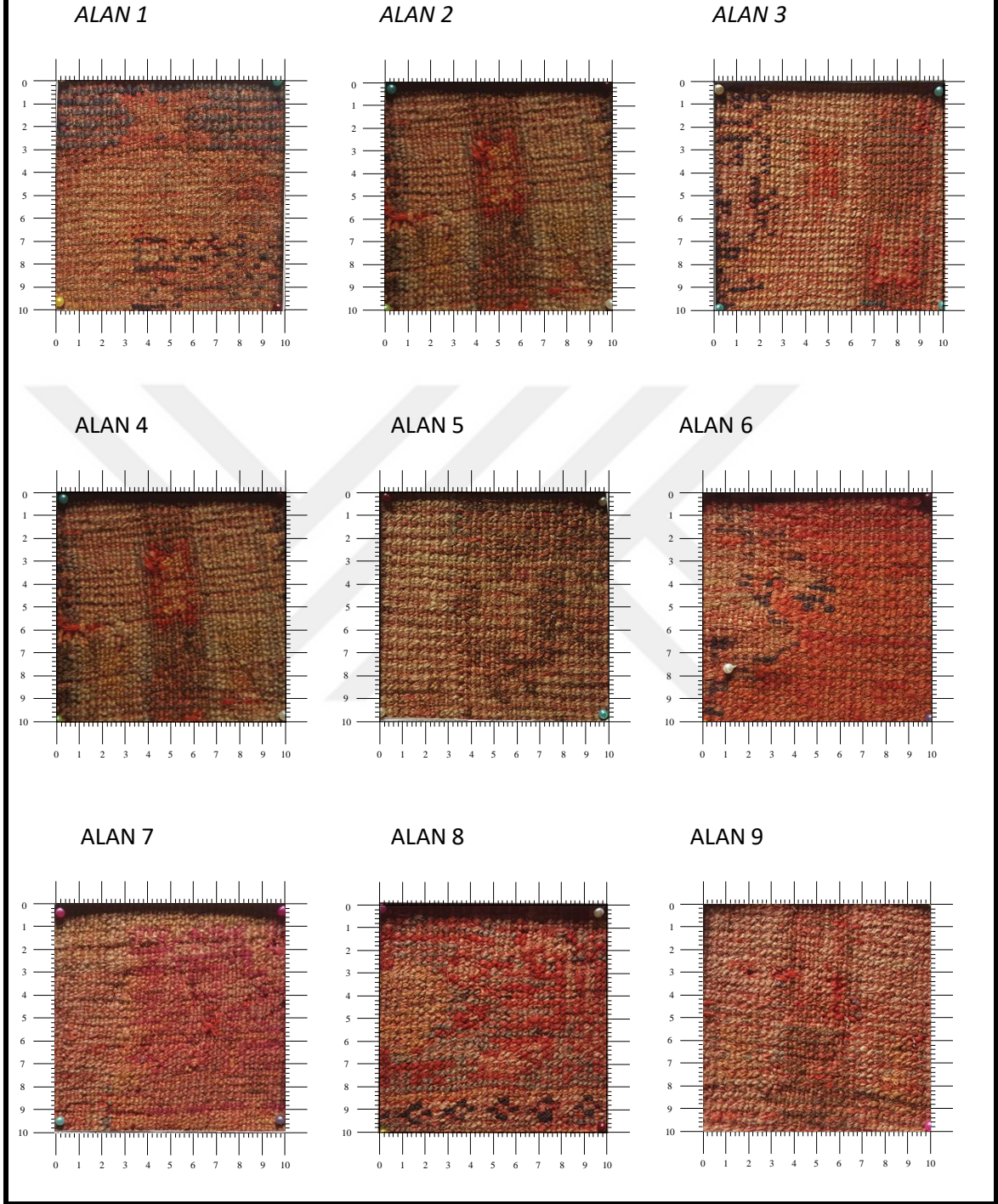
Tablo 17: Alan Ölçümleri (Envanter No 947)

Şekil 1: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 947)

Değerlendirme 1.4 (Tablo 17): (Envanter No 947) için halı boyutuna bağlı olarak 9 adet alan belirlenmiştir. Yapılan sayımlar sonucunda farklı sayılar saptanmıştır.

Halı Sırtı Analiz Alanları

Şekil 2: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 947)

Değerlendirme 1: Envanter No 947 olan halı sırtı (arkası) incelemelerinde görüldüğü üzere (10x10) cm'lik alan içinde ortalama çözgü tel sayısı 48 teldir. Argaçlar genel olarak 2'li kullanılmıştır. (10x10 cm)'ilk alan içinde atkı ve *düğüm (ilme) ipliklerinin sayımı ile ortalama halı kalitesi elde etmekteyiz. Ayrıca atkı ipliği (NM) ölçümü sonucunda atkı ipliğinin çözgü ipliğinden daha kalın olduğu saptanmıştır. Şekil 2'de görülen alan değerlendirmelerinde **alan 1** sol bölgede yer almaktadır. Halı başının solunda çözgü sıklığının diğer analiz bölümleri içinde en yüksek değerlerden birine sahip olduğu gözlenmiş, düğüm için kullanılan ipliğin atkı ipliğiyle aynı cins olduğu ve düğüm ipliğinin atkıdan daha kalın kullanıldığı tespit edilmiştir. Düğümlerin çoğunun eşit görünmesinin yanı sıra bazı alanlarda yan yana görülen düğümlerin bir tanesinin diğerine göre daha küçük olduğunu ifade edebiliriz. Bu durum dokuyucunun el alışkanlığından kaynaklı olduğu ve halıda kimlik oluşturabilecek bir özellik olduğunu düşündürmektedir. Halı başının orta kısımda bulunan **alan 2** de çözgü sıklığının alan 1 e göre daha seyrek dokunduğu ve alan 1 deki gibi atkı ile düğüm özelliklerinin aynı olduğu anlaşılmaktadır. Alan 2'de göze çarpan bir diğer farklılık ise bazı alanlarda ilme şeklinin daha hacimli ve büyük olmasıdır. Bu farklılığın sebebi çözgü sıklığının daha seyrek olması ve düğümlerin alanı kaplayabilmesi için daha büyük dokunması gerekliliğidir. Halı başında sağ bölgede bulunan **alan 3** ün çözgü sıklığının alan 1 deki gibi yoğun olduğu saptanmıştır. Atkı ve düğüm sıklığı buna bağlı olarak artış göstermektedir. **Alan 4** ise halı ortasında sol bölümde bulunmaktadır. Çözgünün en sık olduğu alanın bu bölge olduğu yapılan sayımlar sonucunda anlaşılmış olup buna bağlı olarak düğüm sayısının da sık olduğu tespit edilmiştir. **Alan 5** halı ortasında sağ bölgede yer almaktadır. Alan 5'deki çözgü sıklığı alan 3'deki sayıya yakın bir değere sahiptir. Bazı alanlarda alan 3'e göre daha seyrek düğümler oluşturulmuştur. **Alan 6** halı ortasında orta noktaya yakın bir bölgededir. Altıncı alandaki çözgü sıklığı alan 2,3 ve 5 deki gibi bir sıklığa sahiptir. Buna rağmen düğümler neredeyse dikdörtgen bir forma dönüşmüş ve seyrek bir yüzey oluşturduğu görülmüştür. **Alan 7**'de alan 4 gibi yüksek çözgü sıklığına sahiptir. **Alan 8** ve **alan 9** yakın çözgü sıklığı değerlerine sahip olmasının yanında alan 8'de bazı bölümlerde düğüm şekli olarak küçüklü büyüklü formlar görülmektedir.

*İlme kelimesi düğüm kelimesi ile eşanlamlıdır. Ancak genellikle halk dilinde kullanılan bir kelimedir.

Bu bilgiler ışığında halının arka yüzünde sol bölgesinin sağ bölgesine göre çözgü sıklığının daha yoğun olduğu saptanmıştır. Düğümlerin buna bağlı olarak sık dokunduğu söylenebiliriz. Halının bazı alanlarının çözgü, atkı ve düğüm birlikteliğinin diğer alanlarına göre başarılı bir uyum yakaladığı görülmektedir.

Analiz 2

Avanos 2.1: Görünüm/Ön

Resim 15: Seccade Halısı (Envanter No 278)

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Muhammed Türk (02.08.2018)

Avanos 2.2: Halı Kimliği			
İncelenme Tarihi	02.08.2018		
Üretim Tarihi (~)	17.-19. yy		
Yöre	Avanos		
İlgili Koleksiyon	Kirkit Halı (Avanos)		
Envanter No	278		
Kullanım Alanı:	Seccade		
Halı Ölçüsü	150 cm x105 cm (Halının boy ve en kenarortayları dikkate alınarak ölçüm yapılmıştır.)		
	Çözüğü	Atkı	Düğüm
Hammadde	Yün	Yün	Yün
Hammadde Rengi	Krem Rengi (Doğal Yün)	Kırmızı	Çok Renkli
*Toplam Tel Sayısı	(+/-) 576	(+/-) 900	31x28 (dm2)
Numara Metrik (NM) Ölçümü	3,5 NM	-	-
Düğüm Şekli	Gördes (Türk) Düğümü		
Hav Yüksekliği	5 mm		
Düğüm Renk Sayısı	6 Renk		
Düğüm Renkleri	Kırmızı, kahverengi, beyaz, sarı, siyah, turuncu		
Saçak	Saçak düz ve sistemlidir.		
**Yüzey Düzenleme (Kompozisyon)	Simetrik/Mihraplı		
Motif Sayısı (~)	Halının ½'lik alan içindeki motif sayısı 12-15 arasında görülmektedir.		
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©			
Tabloda gri olarak görülen alandaki tüm bilgiler Avanos Kirkit Halı'dan alınmıştır.			

Tablo 18: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 278)

Değerlendirme 2.2 (Tablo 18): Analiz 2'deki halının analiz 1 gibi seccade halısı olduğu görülmektedir. Halının 17. ile 19. yy aralığında dokunduğu söylenmiştir.⁷⁴ Çözüğü, atkı ve düğüm için kullanılan malzemeler doğal yünden elde edilmiş ve yüzey düzenlemesinde toplam 6 renk kullanıldığı gözlenmiştir. Düğüm şekli olarak Gördes (**Türk Düğümü**) kullanılmış, hav yüksekliği 5 mm olarak ölçülmüştür.

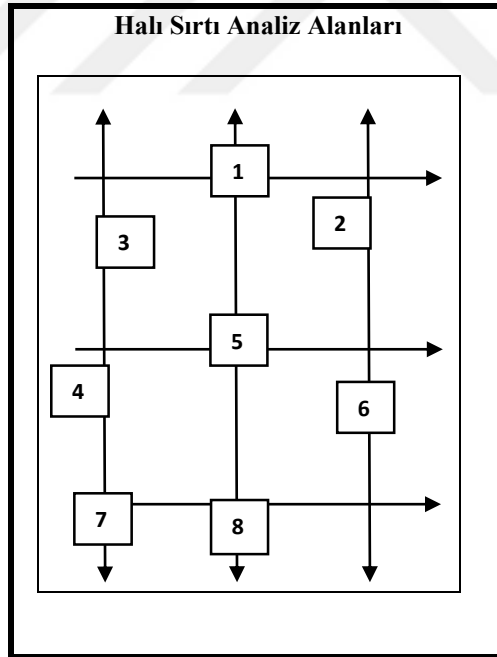
*Tablo 20'deki bilgiler kullanılarak çözüğü, atkı ve düğüm toplam tel sayıları hesaplanmıştır.

** Yörede kompozisyon şekli bu isimle ifade edilmektedir.

⁷⁴Diler, (Sözlü Görüşme)

Avanos 2.4: Halı Sırtı (Arkası) Ölçümleri												
Analiz Alan Numaraları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
10 cm x 10 cm	Ölçüm Yazım Alanı	Çözümlü Tel Sayısı	56	54	56	60	60	54	58	54		
		Atkı Sıra Sayısı	31	30	30	31	32	31	33	28		
		Düğüm Sıra Sayısı (En)	30	32	30	31	32	32	32	30		
		Düğüm Sıra Sayısı (Boy)	28	27	28	30	30	27	29	27		
	Düğüm Sayısı (DM2)	30 x 28	32 x 27	30 x 28	31 x 30	32 x 30	32 x 27	32 x 29	30 x 27			
<p>Açıklama: Analiz 2'de yapılan incelemelere göre (10x10) cm'lik kare içinde yapılan sayımların birbirlerine yakın veya aynı olduğu görülmüştür.</p>												
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©												

Tablo 20: Alan Ölçümleri (Envanter No 278)

Şekil 3: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 278)

Değerlendirme 2.4 (Tablo 20): (Envanter No 278) için halı boyutuna bağlı olarak 8 adet alan belirlenmiştir. Yapılan sayımlar sonucunda halının kimliğini saptamaya yardımcı olacak veriler elde edildi.

Halı Sırtı Analiz Alanları

Şekil 4: Halı sırtı görselleri (Envanter No 278)

Değerlendirme 2: Envanter No 278 olan Halı sırtı (arkası) incelemelerinde görüldüğü üzere (10x10) cm'lik alan içinde ortalama çözgü tel sayısı 56 teldir. Analiz 2'nin çözgü sıklığının analiz 1'den daha sık olduğu yapılan sayımlar sonucunda tespit edilmiştir. Argaçların analiz 1'deki gibi genel olarak 2'li kullanıldığı saptanmıştır. (10x10 cm²) içinde ortalama halı kalitesi 31x28 dm²'dir. Ayrıca çözgü ipliği (NM) ölçümü sonucunda analiz 2'deki çözgü ipliğinin analiz 1'den daha kalın olduğu anlaşılmaktadır. Analiz 2'de yapılan alan değerlendirmelerinde **alan 1** halı başında orta bölgede bulunmaktadır. Alan 1'de düğüm ipliği ile atkı ipliği yüzeyde oldukça düzgün bölgeler oluşturmuş ve düğümler eşit alanlar oluşturmaktadır. Bazı alanlarda düğüm ipliği ve atkı ipliğinin aynı renk olması yüzeyde bütünlük oluşturmuştur. Halı başının sağ kısmında bulunan **alan 2**'de çözgü sıklığının alan 1 e yakın değerde olduğu ve atkı ile düğüm ipliklerinin yapısal özelliklerinin aynı olduğu anlaşılmaktadır. Alan 2 görsel olarak alan 1 ile benzerlik göstermesiyle birlikte bazı alanlarda düğüm şeklinin daha hacimli ve büyük olduğu görülmektedir. Halı başında sol bölgede bulunan **alan 3**'de çözgü sıklığının alan 1 ile aynı olduğunu söyleyebiliriz. Atkı ve düğüm sıklığının karakteri bu alanda değişiklik göstermiştir ve daha seyrek bir yüzey dokunmuş olduğu anlaşılmaktadır. **Alan 4** ise halı ortasında sol tarafta yer almaktadır. Analiz 2'de alan 4 analiz 1 deki gibi çözgünün en sık olduğu alandır. Bu durum 2 halıda da yapılan incelemeler sonucunda halı ortalarının dış etkenlerden en az etkilenen bölümü olduğunu düşündürmektedir. **Alan 5** halı ortasında tam orta bölgede yer almaktadır. Alan 5'deki çözgü sıklığı alan 4'deki sayıyla aynıdır. Alan 4'e göre bu alan daha düzenli ve eşit düğüm sayısı içermektedir. **Alan 6** halı ortasında sağ bölgededir. Altıncı alandaki çözgü sıklığı alan 2 ile aynı sıklığa sahiptir. Bu iki alan halının en seyrek alanlarıdır ve görsel olarak birbirlerine benzer şekilde oldukları saptanmıştır. **Alan 7**'de alan 4 ve 5'e yakın bir sıklığa sahiptir. Halı ilmeleri genel olarak birbirine yakındır. Küçük büyüklük alanlardan çok eşit şekiller gözlenmektedir. **Alan 8** alan 2 ve 6 ile eşit çözgü sıklığına sahip olmasının yanında bazı bölümlerde düğüm yapısı olarak küçük büyüklük formlar görülmektedir. Alanların incelenmesi sonucunda; halının arka yüzeyinde halının orta kısmının ve sol bölgesinin sağ bölgesine göre çözgü sıklığının daha yoğun olduğu gözlenmektedir. Düğümlerin orta alanda daha sık olduğu gözle görülebilecek kadar fark edilebilir. Analiz 2'nin dokunma şekli analiz 1'e göre daha düzenlidir ve atkı ile ilme çözgü üzerine dokunurken düğümler birbirlerine yakın oluşturulmuştur.

Analiz 3

Avanos 3.1: Görünüm/Ön

Resim 16: Sedir Halısı (Envanter No A1326)

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Muhammed Türk (02.08.2018)

Avanos 3.2: Halı Kimliği			
İncelenme Tarihi	03.08.2018		
Üretim Tarihi (~)	17.-19. yy		
Yöre	Avanos		
İlgili Koleksiyon	Kirkit Halı (Avanos)		
Envanter No	A1326		
Kullanım Alanı:	Sedir Halısı		
Halı Ölçüsü	318 cm x 112 cm (Halının boy ve en kenarortayları dikkate alınarak ölçüm yapılmıştır.)		
	Çözüğü	Atkı	Düğüm
Hammadde	Yün	Yün	Yün
Hammadde Rengi	Krem Rengi (Doğal Yün)	Kahverengi	Çok Renkli
*Toplam Tel Sayısı	(+/-) 518	(+/-) 2267	29x27 (dm2)
Numara Metrik (NM) Ölçümü	-	1,57 NM	-
Düğüm Şekli	Gördes (Türk) Düğümü		
Hav Yüksekliği	7 mm		
Düğüm Renk Sayısı	9 Renk		
Düğüm Renkleri	Kırmızı, kahverengi, beyaz, sarı, siyah, turuncu, mavi, pembe, mor		
Saçak	Saçak görünümü düzdür ve yıpranma vardır.		
**Yüzey Düzenleme (Kompozisyon)	Simetrik/Yıldızlı		
Motif Sayısı (~)	Halının ½'lik alan içindeki motif sayısı 12-15 arasında görülmektedir.		
Düzenleyen Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©			
Tabloda gri olarak görülen alandaki tüm bilgiler Avanos Kirkit Halı'dan alınmıştır.			

Tablo 21: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No A1326)

Değerlendirme 3.2 (Tablo 21): Kimlik bilgileri incelenen analiz 3'ün görüntüsünden sedir halısı olduğu anlaşılmaktadır. Halının 17.-19. yy ortalarında dokunduğu söylenmiştir.⁷⁵ Çözüğü, atkı ve ilme için kullanılan malzemeler doğal yünden elde edilmiştir ve yüzey düzenlemesinde toplam 9 renk kullanıldığı saptanmıştır. Hav yüksekliği 7 mm olarak ölçülen halıda düğüm şekli olarak **Türk Düğümü** kullanılmıştır.

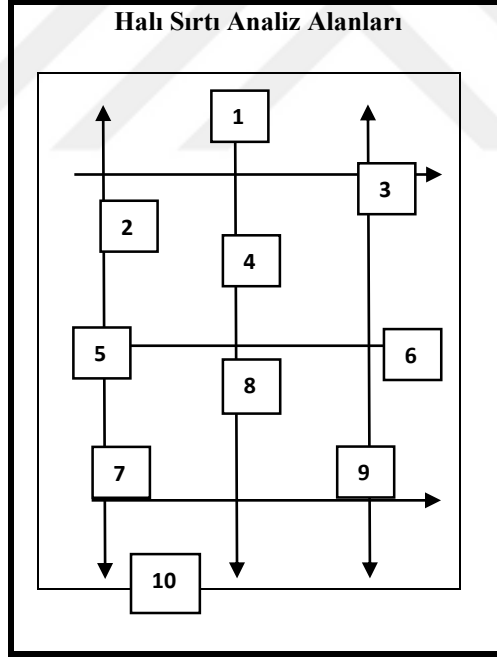
*Tablo 23'deki bilgiler kullanılarak çözüğü, atkı ve düğüm toplam tel sayıları hesaplanmıştır.

** Yörede kompozisyon şekli bu isimle ifade edilmektedir.

⁷⁵Diler, (Sözlü Görüşme)

Avanos 3.4:Halı Sırtı Ölçümleri											
Analiz Alan Numaraları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ölçüm Yazım Alanı	Çözümlü Tel Sayısı	50	46	48	50	46	46	54	50	48	48
10 cm x 10 cm	Atkı Sıra Sayısı	28	26	30	32	27	24	25	28	23	27
	Düğüm Sıra Sayısı (EN)	27	26	30	32	28	25	24	27	24	27
	Düğüm Sıra Sayısı (Boy)	25	23	24	25	23	23	27	25	24	24
	Düğüm Sayısı (DM2)	27 x 25	26 x 23	30 x 24	32 x 25	28 x 23	25 x 23	24 x 27	27 x 25	24 x 24	27 X 24
Açıklama: Analiz 3'de yapılan incelemelere göre (10x10) cm'lik kare içinde yapılan sayımların birbirlerine yakın veya aynı olduğu görülmüştür.											
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©											

Tablo 23: Alan Ölçümleri (Envanter No A1326)

Şekil 5: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No A1326)

Değerlendirme 3.4 (Tablo 23): Halı boyutuna bağlı olarak 10 adet alan belirlenmiştir. Halının sedir halısı olması nedeniyle analiz 3 için diğer halılardan çok alan değerlendirildi.

Halı Sırtı Analiz Alanları

Şekil 6: Halı sırtı görselleri (Envanter No A1326)

Değerlendirme 3: Envanter No A1326 olan Halı sırtı (arkası) incelemelerinde görüldüğü üzere 10 cm'lik alan içinde ortalama çözgü tel sayısı 54 tel adededir. Atkı sırası analiz 1 ve 2'deki gibi genel olarak 2'li kullanılmış ancak bazı alanlarda 3'lü atkı düzeni de görülmektedir. (10x10 cm²) içinde ortalama halı kalitesi 30x27 dm²'dir. Analiz 3'de yapılan alan değerlendirmeleri sonucunda **alan 1**, **alan 4** ve **alan 8** aynı çözgü sıklığına sahiptir. Alan 1 halı başında orta bölgede, alan 4 halı ortasına yakın bir bölgede, alan 8 ise halı sonunda yine orta alanda yer almaktadır. Alan 1, 4 ve 8'de düğüm ipliği ile atkı ipliği yüzeyde yoğunlukla düzenli alanlar oluşturmaktadır. Alan 1 ve 8, alan 4'e göre bazı alanlarda girift bir yüzeye sahiptir. Alan 4 ise düğüm (ilme) şekli olarak kareyi anımsatmaktadır. Halı başının sol kısmında bulunan **alan 2** ve **alan 5** ile halı ortasının sağ kısmında bulunan **alan 6**'da bir önceki alanlar gibi eşit çözgü sıklığına sahiptir. Sayımlardan anlaşıldığı üzere halının genel olarak tutarlı bir çözgü sıklığına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Alan 2 ve 5'in daha sık olmasının yanı sıra atkı iplikleri de oldukça zor görülmektedir. Buna karşın alan 6'da atkı iplikleri daha rahat görülebilmekte ve düğüm ipliklerinin bu alanda daha seyrek olduğu anlaşılmaktadır. Halı ortasından halı sonuna yaklaştıkça düğümlerin daha seyrek dokunduğu görülmektedir. **Alan 3**, **alan 9** ve **alan 10**'da kendi aralarında eşit çözgü sıklığına sahiptir. Atkı sıklıklarına bakıldığında ise hepsinin birbirinden farklı olduğu görülmektedir. Halının atkı ipliklerinin farklı olması o bölgedeki desenin karşıladığı düğüm sayısından olabileceği ihtimalini oluşturmaktadır. Bu durumun diğer alanlar içinde geçerli olabileceği tahmin edilmektedir. Alan 3 ve alan 10'un düğüm sistemine bakıldığında düğümlerin alan 9'a göre sık ve düzenli olmasıyla birlikte görsel olarak kareye yakın bir formda olduğu düşünülmektedir. Alan 9'da atkı ve düğüm yoğunluğunun daha az olduğu sayımlar sonucunda anlaşılmıştır. **Alan 7** halı sonunda sol alanda bulunmakta ve diğer alanlara göre çözgü sıklık yoğunluğu en fazla olan bölgedir.

Envanter A1326'nın tüm alanların incelenmesi sonucunda (10 cm x 10 cm)'lik alanlar içinde çözgü sıklık oranının halı sonuna gidildikçe arttığını söyleyebiliriz.

Analiz 4

Avanos 4.1: Görünüm/Ön

Resim 17: Sedir Halısı (Envanter No 397)

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (02.08.2018)

Avanos 4.2: Halı Kimliği			
İncelenme Tarihi	03.08.2018		
Üretim Tarihi (~)	17.-19. yy		
Yöre	Avanos		
İlgili Koleksiyon	Kirkit Halı (Avanos)		
Envanter No	397		
Kullanım Alanı:	Sedir Halısı		
Halı Ölçüsü	392 cm x 110 cm (Halının boy ve en kenarortayları dikkate alınarak ölçüm yapılmıştır.)		
	Çözüğü	Atkı	Düğüm
Hammadde	Yün	Yün	Yün
Hammadde Rengi	Krem Rengi (Doğal Yün)	Kırmızı	Çok Renkli
*Toplam Tel Sayısı	(+/-) 518	(+/-) 2267	29x27 (dm2)
Numara Metrik (NM) Ölçümü	-	1,57 NM	-
Düğüm Şekli	Gördes (Türk) Düğümü		
Hav Yüksekliği	8 mm		
Düğüm Renk Sayısı	8 Renk		
Düğüm Renkleri	Kırmızı, kahverengi, beyaz, sarı, turuncu, yeşil, pembe, lila		
Saçak	Saçak şekli düz ve yıpranma vardır.		
Yüzey Düzenleme (Kompozisyon)	Simetrik /Çiçekli		
Motif Sayısı (~)	Halının ½'lik alan içindeki motif sayısı 10-12 arasında görülmektedir.		
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©			
Tabloda gri olarak görülen alandaki tüm bilgiler Kirkit Halı/ Avanos'dan alınmıştır.			

Tablo 24: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 397)

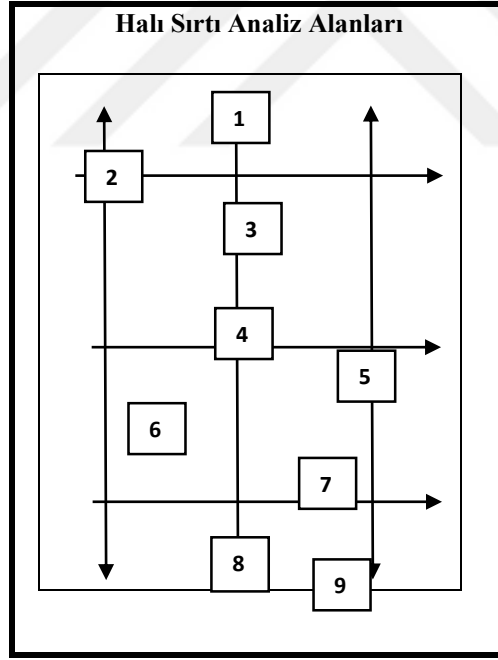
Değerlendirme 4.2 (Tablo 24): Analiz 4'de halı kimlik bilgileri incelenen halının görüntüsünden sedir halısı olduğu anlaşılmaktadır. Halının 17 ile 19. yy ortalarında dokunduğu söylenmiştir.⁷⁶ Çözüğü, atkı ve düğüm için kullanılan malzemelerin doğal yünden elde edilmiş ve yüzey düzenlemesinde toplam 8 renk kullanıldığı saptanmıştır. Düğüm şekli olarak **Türk Düğümü** kullanılmış, hav yüksekliği 8 mm olarak ölçülmüştür.

*Tablo 26'daki bilgiler kullanılarak çözüğü, atkı ve düğüm toplam tel sayıları hesaplanmıştır.

⁷⁶ Diler, (Sözlü Görüşme)

Avanos 4.4: Halı Sırtı (Arkası) Ölçümleri											
Analiz Alan Numaraları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ölçüm Yazım Alanı	Çözümlü Tel Sayısı	48	48	50	50	50	50	50	46	48	
10 cm x 10 cm	Atkı Sıra Sayısı	27	30	28	31	29	31	28	28	30	
	Düğüm Sıra Sayısı (En)	28	30	28	32	30	31	28	28	30	
	Düğüm Sıra Sayısı (Boy)	24	24	25	25	25	25	25	23	24	
	Düğüm Sayısı (DM2)	28 x 24	30 x 24	28 x 25	32 x 25	30 x 23	31 x 25	28 x 25	28 x 23	30 x 24	
Açıklama: Analiz 4'de yapılan incelemelere göre (10x10) cm'lik kare içinde yapılan sayımların birbirlerine yakın veya aynı olduğu görülmüştür.											
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©											

Tablo 26: Alan Ölçümleri (Envanter No 397)

Şekil 7: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 397)

Değerlendirme 4.4 (Tablo 26): halı boyutuna bağlı olarak 9 adet alan belirlenmiştir. Halı sedir halısı olmasına rağmen yıpranmış ve yırtılmış alanlar olduğu için 9 alan saptanmıştır.

Halı Sırtı Analiz Alanları

Şekil 8: Halı sırtı görselleri (Envanter No 397)

Değerlendirme 4: Envanter No 397 olan Halı sırtı (arkası) incelemelerinde görüldüğü üzere 10 cm'lik alan içinde ortalama çözgü tel sayısı 48 tel adededir. Atkı sırası analiz 1, 2 ve 3'deki gibi genel olarak 2'li kullanılmıştır. (10x10) cm'lik kare içinde ortalama halı kalitesi 29x24 dm²'dir. Analiz 4'de çözgü ipliği (NM) ölçümü yapılamamıştır. Atkı ipliği (NM) ölçümünde atkı ipliğinin analiz 1'den daha kalın kullanıldığı anlaşılmaktadır. Analiz 4'de alan değerlendirmelerine göre **alan 1, alan 2** ve **alan 9'un** çözgü sıklığı 48 teldir. Alan 1 halı başının orta kısımda bulunmaktadır. Atkı ve düğüm iplikleri kırmızı kullanıldığı için düğüm şekli anlaşılamamıştır. Farklı renkteki düğümlerin seyrek dokunduğu görülmektedir. Alan 2 halı başında sol bölümde ve alan 9 halı sonunda sağ bölümde yer almaktadır. Alan 2 ve 9'un düğüm şekilleri incelendiğinde birbirine yakın düğüm görüntülerinin olduğu ve bazı alanlarda düğümlerin yanlarındaki düğümlerin daha büyük olduğu söylenebilir. **Alan 3, alan 4, alan 5, alan 6** ve **alan 7'nin** çözgü sıklığı 50 teldir. Alan 3 halı ortasına yakın bölgede, alan 4 halının göbeğinde orta kısımda, alan 5 halı ortasının sağ kısmında, alan 6 halı ortasının sol tarafında ve alan 7 halı sonunda sağ bölümde yer almaktadır. Bu 5 alan halı üzerinde farklı bölümlere konumlanmış olsa da çözgü sıklıklarının aynı olması halının tutarlı bir sisteme sahip olduğunu göstermektedir. Analiz 4 bu anlamda analiz 1,2 ve 3'den ayrılmaktadır. Son olarak **alan 8** ise halının sonunda orta kısımda konumlanmaktadır ve çözgü sıklığı 46 teldir.

Envanter 397'nin tüm alan sayımları sonucunda sağ ve sol alanda çözgü sıklık farklılığı azdır. Farklılığın az olması halının atkı ve düğüm değerlerini etkilememiştir. Halıdan anlaşıldığı üzere çözgü sıklığı farklılığının az olması kalitenin tutarlı olması için yeterli bir neden değil gibi görünmektedir.

Analiz 5

Analiz 5.1: Görünüm/Ön

Resim 18: Sedir Halısı (Envanter No 800)

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (04.08.2018)

Avanos 5.2: Halı Kimliği			
İncelenme Tarihi	03.08.2018		
Üretim Tarihi (~)	17.-19. yy		
Yöre	Avanos		
İlgili Koleksiyon	Kirkit Halı (Avanos)		
Envanter No	800		
Kullanım Alanı:	Sedir Halısı		
Halı Ölçüsü	323 cm x 110 cm (Halının boy ve en kenarortayları dikkate alınarak ölçüm yapılmıştır.)		
	Çözüğü	Atkı	Düğüm
Hammadde	Yün	Yün	Yün
Hammadde Rengi	Krem Rengi (Doğal Yün)	Kırmızı	Çok Renkli
*Toplam Tel Sayısı	(+/-) 503	(+/-) 1548	23x24 (dm2)
Numara Metrik (NM) Ölçümü	-	3 NM	-
Düğüm Şekli	Gördes (Türk) Düğümü		
Hav Yüksekliği	10 mm		
Düğüm Renk Sayısı	8 Renk		
Düğüm Renkleri	Kırmızı, kahverengi, beyaz, sarı, turuncu, yeşil, pembe, siyah		
Saçak	Saçak görülmemektedir.		
Yüzey Düzenleme (Kompozisyon)	Simetrik/Çiçekli		
Motif Sayısı (~)	Halının ½'lik alan içindeki motif sayısı 10-15 arasında görülmektedir.		
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©			
Tabloda gri olarak görülen alandaki tüm bilgiler Kirkit Halı/Avanos'dan alınmıştır.			

Tablo 27: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 800)

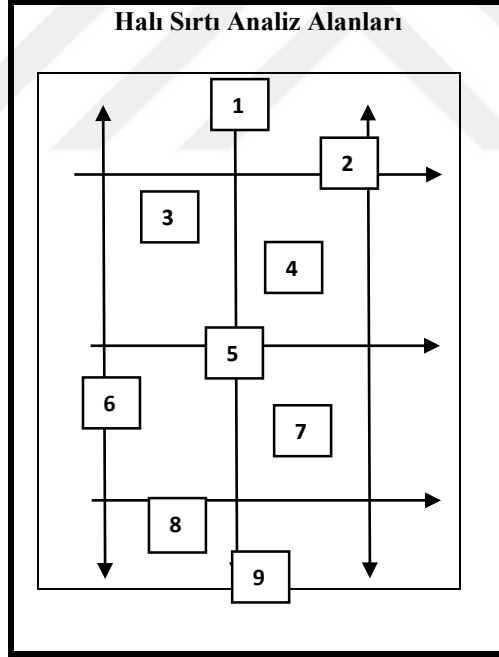
Değerlendirme 5.2 (Tablo 27): Analiz 5'deki halı kimlik bilgilerinden halının sedir halısı olduğu anlaşılmaktadır. Halının 17. ve 19. yy ortalarında dokunduğu söylenmiştir.⁷⁷ Çözüğü, atkı ve düğüm için kullanılan malzemeler analiz 1, 2, 3 ve 4 deki gibi doğal yünden elde edilmiş ve halıda toplam 8 renk kullanıldığı saptanmıştır. **Türk Düğümü** kullanılmıştır. Hav yüksekliği 10 mm olarak ölçülmüştür.

*Tablo 29'daki bilgiler kullanılarak çözüğü, atkı ve düğüm toplam tel sayıları hesaplanmıştır.

⁷⁷ Diler, (Sözlü Görüşme)

Avanos 5.4: Halı Sırtı (Arkası) Ölçümleri											
Analiz Alan Numaraları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ölçüm Yazım Alanı	Çözümlü Tel Sayısı	46	48	48	46	44	46	48	48	44	
10 cm x 10 cm	Atkı Sıra Sayısı	26	27	25	26	23	25	24	24	22	
	Düğüm Sıra Sayısı (En)	26	27	25	26	23	25	24	24	22	
	Düğüm Sıra Sayısı (Boy)	23	24	24	23	22	23	24	24	22	
	Düğüm Sayısı (DM2)	26 x 23	27 x 24	25 x 24	26 x 23	23 x 22	25 x 23	24 x 24	24 x 24	22 x 22	
Açıklama: Analiz 5'de yapılan incelemelere göre (10x10) cm'lik kare içinde yapılan sayımların birbirlerine yakın veya aynı olduğu görülmüştür.											
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©											

Tablo 29: Alan Ölçümleri (Envanter No 800)

Şekil 9: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 800)

Değerlendirme 5.4 (Tablo 29): Halı boyutuna bağlı olarak 9 adet alan belirlenmiştir. Halının orta bölümündeki alanların diğer alanlara göre daha seyrek olduğu saptanmıştır.

Halı Sırtı Analiz Alanları

Şekil 10: Halı sırtı görselleri (Envanter No 800)

Değerlendirme 5: Envanter No 800 olan halı sırtı (arkası) incelemelerinde görüldüğü üzere 10 cm'lik alan içinde ortalama çözgü tel sayısı 46 teldir. Atkı sırası genel olarak 2'li kullanılmış bazı alanlarda 3'lü sıralar görülmektedir. (10x10) cm'lik kare içinde ortalama halı kalitesi 24x23 dm²'dir. Analiz 5'de çözgü ipliği (NM) ölçümü ve düğüm ipliği (NM) ölçümü yapılamamıştır. Atkı ipliği (NM) ölçümünden sonra ipliğin ilk 4 analizden daha ince olduğu görülmektedir. Alan değerlendirmelerinde **alan 1**, **alan 4** ve **alan 6**'nın çözgü sıklığı 46 teldir. Alan 1 halı başında orta alanda, alan 4 halının ortasında sağ kısımda, alan 6 ise halı sonuna yakın bölümde sol alanda konumlanmaktadır. Çözgü sıklığı eşit olan bu alanlar içinde en düzenli ve düğüm şekli eşit olan alan, alan 4'dür. Alan 1'de düğümler soldan sağa doğru düzensizleşerek dikdörtgenle kare arasında bir forma yaklaştıklarını söyleyebiliriz. Alan 6'nın sol üst köşesindeki düğümler birbiri içine geçerek üçgene benzer görüntüler oluşturmaktadır. Halının baş, sağ ve sol köşesinde bulunan bu alanlar halının her bölgesinde farklı karakteristik düğüm özellikleri olduğunu göstermektedir. **Alan 2**, **alan 3**, **alan 7** ve **alan 8**'in çözgü sıklıkları 48 teldir. Alan 2 halı başında sağ üst köşede, alan 3 sol üst köşede, alan 7 halı ortasında sağ köşede ve alan 8 halı orta kısımda halı sonuna yakın bir alanda yer almaktadır. Alan 2 ve 3 sık olmasına rağmen alan 7 ve 8 daha seyrek dokunmuştur. Buna rağmen alan 2 ve 7 düğüm şekli olarak benzerlik göstermektedir. Aynı görsel durum alan 3 ve 8 içinde geçerlidir. Diğer alanlardan ayrı olarak alan 8'in düğümleri atkılarını örterek dolgun ve hacimli bir bölge oluşturmuştur. **Alan 5** ve **alan 9**'da yapılan sayım sonucunda çözgü sıklığının 44 olduğu anlaşılmaktadır. Alan 5 halının göbek kısmında tam olarak orta noktada yer almaktadır. Alan 9 ise halı sonunda konumlanmaktadır. Alan 5'de düğümler düzenli görünmesine rağmen bazı alanlarda sıklığın verdiği ezilmeler ve sıkışmalar söz konusudur. Alan 9'da ise alan 5'in tam tersi seyrek alanlar daha fazla olmasına rağmen daha düzenli düğümler dokunmuş olduğu görülmektedir.

Yapılan bu incelemeler sonucunda analiz 5'in çözgü sıklığı farklılığının sağ veya sol alan olarak ayrılmadığını çözgü sıklığı dağılımının halının bazı alanlarında seyrek bazı alanlarında sık olduğu tespit edilmiştir.

Analiz 6

Avanos 6.1: Görünüm/Ön

Resim 19: Sedir Halısı (Envanter No 803)

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Muhammed Türk (02.08.2018)

Avanos 6.2: Halı Kimliği			
İncelenme Tarihi	03.08.2018		
Üretim Tarihi (~)	17.-19. yy		
Yöre	Avanos		
İlgili Koleksiyon	Kirkit Halı (Avanos)		
Envanter No	803		
Kullanım Alanı:	Sedir Halısı		
Halı Ölçüsü	316 cm x 99 cm (Halının boy ve en kenarortayları dikkate alınarak ölçüm yapılmıştır.)		
	Çözüğü	Atkı	Düğüm
Hammadde	Yün	Yün	Yün
Hammadde Rengi	Krem Rengi (Doğal Yün)	Kırmızı	Çok Renkli
*Toplam Tel Sayısı	(+/-) 343	(+/-) 1798	13x17 (dm2)
Numara Metrik (NM) Ölçümü	2,35 NM	-	-
Düğüm Şekli	Gördes (Türk) Düğümü		
Hav Yüksekliği	1,3 cm		
Düğüm Renk Sayısı	9 Renk		
Düğüm Renkleri	Kırmızı, kahverengi, beyaz, sarı, turuncu, yeşil, pembe, lila		
Saçak	Saçaklar düzdür ve yıpranma olmuştur.		
Yüzey Düzenleme (Kompozisyon)	Simetrik (Dört Köşeli)		
Motif Sayısı (~)	Halının ½'lik alan içindeki motif sayısı 8-10 arasında görülmektedir.		
Düzenleyen Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©			
Tabloda gri olarak görülen alandaki tüm bilgiler Avanos Kirkit Halı'dan alınmıştır.			

Tablo 30: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 803)

Değerlendirme 6.2 (Tablo 30): Halı kimlik bilgileri incelenen **analiz 6**'nın sedir halısı olduğu ve 17 ile 19. yy ortalarında dokunduğu söylenmiştir.⁷⁸ Yüzey düzenlemesinde toplam 9 renk kullanıldığı saptanmıştır. Halıda kullanılan tüm iplik çeşitleri yündür. Gördes (**Türk Düğümü**) kullanılmış, hav yüksekliği 1,3 cm olarak ölçülmüştür.

*Tablo 32'deki bilgiler kullanılarak çözüğü, atkı ve düğüm toplam tel sayıları hesaplanmıştır.

⁷⁸ Diler, (Sözlü Görüşme)

Avanos 6.3: (Halı Ölçüsü: 316 cm x 99 cm)		
Teknik Analiz		
	Halı Başı	Halı Sonu
*Çözümlü Tel Sayısı	(+/-) 333	(+/-) 353
Halı En Ölçümü	98 cm	104 cm
**Ort. Çözüm Sıklığı	34 tel (10x10 cm ²)	
	Sol Kenar	Sağ Kenar
Halı Boy Ölçümü	317 cm	326 cm
Toplam Atkı Sırası	(+/-) 443	(+/-) 456
Toplam Düğüm Sırası	(+/-) 412	(+/-) 423
Toplam Atkı Sayısı	(+/-) 1798	
Toplam Düğüm Sayısı	(+/-) 343	
**Ort. Atkı Sıklığı	56 Tel (10x10 cm ²)	
**Ort. Düğüm Sıklığı (dm ²)	13x17 dm ² (10x10 cm ²)	
Düzenleyen: Melike GÜRALL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©		

Tablo 31: Halı boy ölçümü ile düğüm ve ilme sayımları (Envanter no 803)

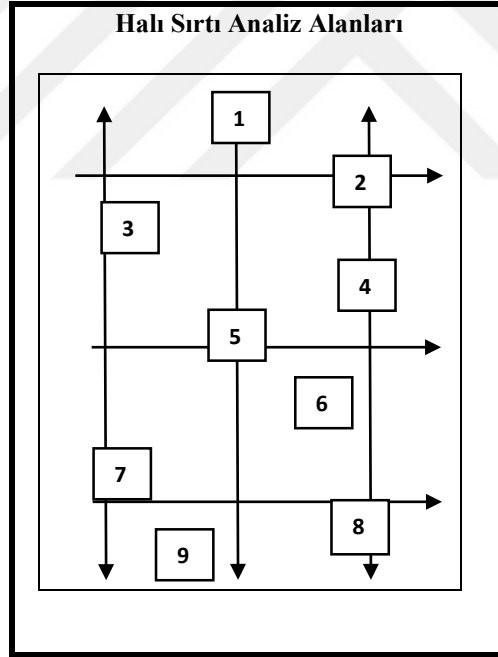
Değerlendirme 6.3 (Tablo 31): Halı başı en ölçümü 98 cm halı sonu en ölçümünün ise 104 cm olduğu saptanmıştır. Halı boyu ölçümünde sol alan 317 cm sağ alan ise 326 cm'dir. Halıdaki en farklılığının 6 cm, boydaki farklılığın ise 9 cm olması çözgünün sağ ve sol alanlarının farklı gerginliklere sahip olduğu ihtimalini güçlendirmektedir.

*Çözgü teli sayımında kopmalar olduğu veya sıklık arttığı için sayım eksik ya da fazla olabilir. Çünkü halı başı ve halı sonu ölçümleri farklıdır.

**Tablo 32'deki bilgiler kullanılarak hesaplama yapılmıştır.

Avanos 6.4:Halı Sırtı (Arkası) Ölçümleri											
Analiz Alan Numaraları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ölçüm Yazım Alanı	Çözü Tel Sayısı	34	34	40	34	32	34	38	34	32	
	Atkı Sıra Sayısı	14	13	15	13	16	14	13	14	14	
10 cm x 10 cm	Düğüm Sıra Sayısı (En)	14	13	14	14	15	14	13	14	14	
	Düğüm Sıra Sayısı (Boy)	17	17	20	17	16	14	19	17	16	
	Düğüm Sayısı	14	13	14	14	15	14	13	14	14	
	Düğüm Sayısı (DM2)	x 17	x 17	x 20	x 17	x 16	x 14	x 19	x 17	x 16	
Açıklama: Analiz 6'da yapılan incelemelere göre (10x10) cm'lik kare içinde bulunan çözü ve atkı ipliklerinin aynı renk olması nedeniyle alanların sayımı yaklaşık olarak hesaplanmıştır.											
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©											

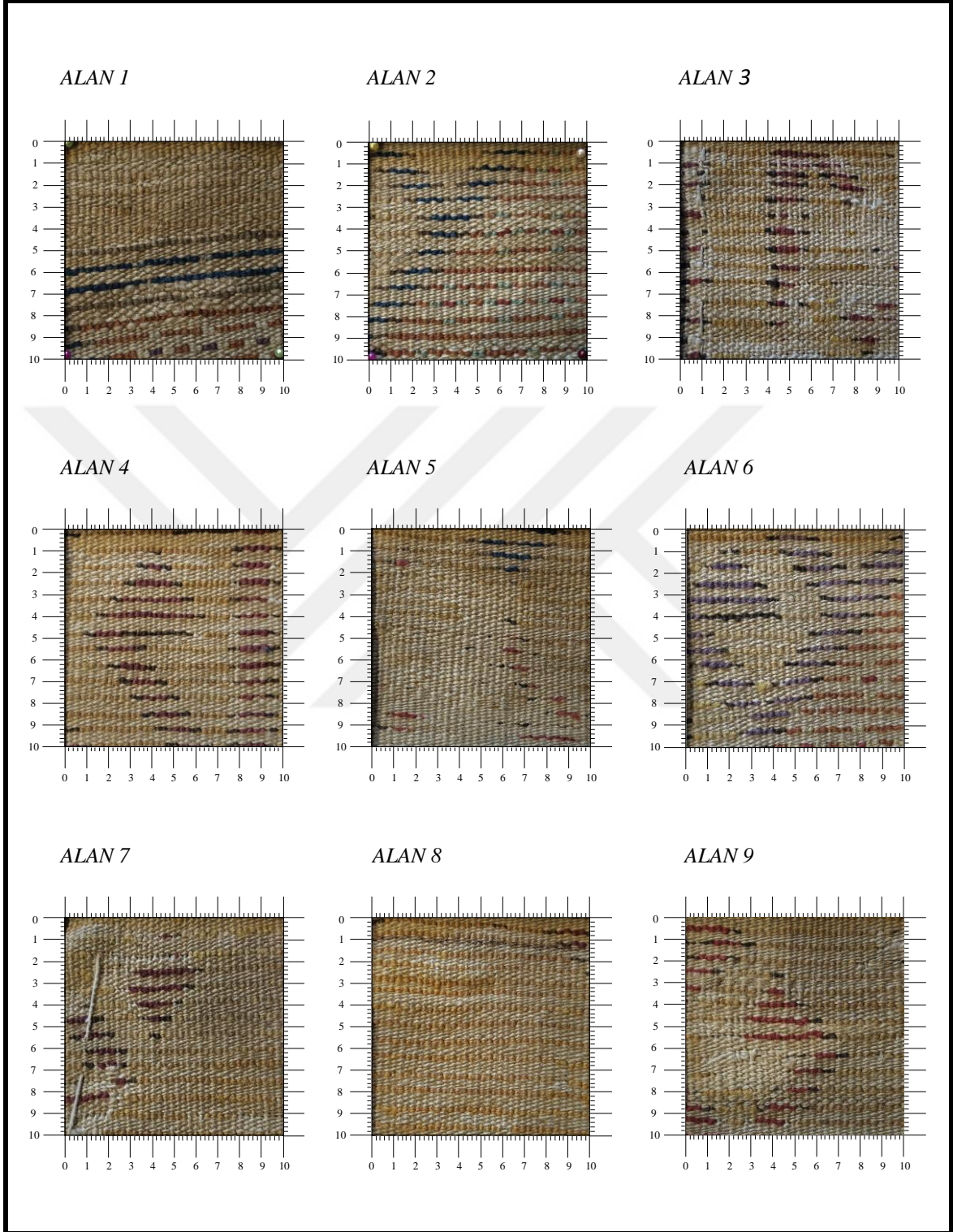
Tablo 32: Alan Ölçümleri (Envanter No 803)

Şekil 11: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 803)

Değerlendirme 6.4 (Tablo 32): (Envanter No 803) için halı boyutuna bağlı olarak 9 adet alan belirlenmiştir. Halının sağ bölümündeki alanlarda çözü sıklığının aynı olduğu saptanmıştır.

Halı Sırtı Analiz Alanları

Şekil 12: Halı sırtı görselleri (Envanter No 803)

Değerlendirme 6: Envanter No 803 olan Halı sırtı (arkası) incelemelerinde 10 cm'lik alan içerisinde ortalama çözgü tel sayısı 34 teldir. *Atkı sırası (argaç) genel olarak 4'lü kullanılmış bazı alanlarda 5'li sıralar görülmüştür. (10x10) cm'lik kare içinde ortalama halı kalitesi 13x17 dm²'dir. Analiz 6'nın çözgü ipliği 2,35 (NM) olarak ölçülmüştür. Düğüm ve atkı ipliği (NM) ölçümü iplik yetersizliğinden dolayı yapılamamıştır. Halının alan incelemeleri sırasında sadece renkli düğümler örnek alınarak değerlendirme yapılabilmektedir. Atkı ipliği ve düğüm ipliğinin çoğunlukla aynı renk olması halının yüzey farklılığını ifade etmek için yetersiz kalmaktadır. Yapılan çözgü sıklık sayımları sonucunda **alan 1, alan 2, alan 4, alan 6** ve **alan 8**'in çözgü sıklığı 34'dür. Halı başının orta kısmında alan 1 sağ tarafındaki bölgede ise alan 2 bulunmaktadır. Alan 4 halı ortasında alan 2'nin altında, alan 6 ve alan 8 halı sonuna yakın bölümde sağ kısımda bulunmaktadır. **Alan 5** ve **alan 9**'un çözgü sıklığı 32 olarak sayılmıştır ve alan 5 halı göbeğinin orta kısmında, alan 9'da halı sonunda sol tarafa yakın bölgede bulunmaktadır. Sadece alan 3 ve alan 7 farklı çözgü sıklığına sahiptir ve alan 3 çözgü sıklığı olarak en yüksek değere sahiptir. Alan 3 ve 7 halı arkasının sol bölgesinde konumlanmaktadır. Alanların düğüm şekilleri genel olarak birbirine benzer yapıda görülmektedir. Sadece alan 3 ve 7'nin çözgü sıklığının daha sık olması bu alanları diğer alanlara göre karakteristik hale getirmiştir.

Halıda 9 alan içinde en çok görülen çözgü sıklığı değeri 34'dür. Bu durum Envanter 803'ün diğer halılardan farklı olduğunu göstermektedir. Yüzeyin genel olarak bir standarda sahip olduğu çoğu alanın aynı olmasıyla kanıtlanabilmektedir. Sadece halının sol tarafında çözgü sıklığı farklılığı görünse de genel çerçevede analiz 6'nın yüzeyinin düzenli bir sisteme sahip olduğu saptanmıştır.

*Argaç kelimesi atkı kelimesinin eşanlamlısıdır. Halk dilinde argaç kelimesi de kullanılmaktadır.

Analiz 7

Avanos 7.1: Görünüm/Ön

Resim 20: Sedir Halısı (Envanter No 455)

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (02.08.2018)

Avanos 7.2: Halı Kimliği			
İncelenme Tarihi	03.08.2018		
Üretim Tarihi (~)	17.-19. yy		
Yöre	Avanos		
İlgili Koleksiyon	Kirkit Halı (Avanos)		
Envanter No	455		
Kullanım Alanı:	Sedir Halısı		
Halı Ölçüsü	156 cm x 103 cm (Halının boy ve en kenarortayları dikkate alınarak ölçüm yapılmıştır.)		
	Çözüğü	Atkı	Düğüm
Hammadde	Yün	Yün	Yün
Hammadde Rengi	Krem Rengi (Doğal Yün)	Kahverengi	Çok Renkli
*Toplam Tel Sayısı	(+/-) 553	(+/-) 1305	20x26 (dm2)
Numara Metrik (NM) Ölçümü	1,5 NM	-	3,46 NM
Düğüm Şekli	Gördes (Türk) Düğümü		
Hav Yüksekliği	1,2 cm		
Düğüm Renk Sayısı	7 Renk		
Düğüm Renkleri	Kırmızı, kahverengi, beyaz, sarı, turuncu, lacivert, yeşil		
Saçak	Saçaklar düzdür ve yıpranma olmuştur.		
Yüzey Düzenleme (Kompozisyon)	Simetrik (Dört Köşeli)		
Motif Sayısı (~)	Halının ½'lik alan içindeki motif sayısı 10-14 arasında görülmektedir.		
Düzenleyen Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©			
Tabloda gri olarak görülen alandaki tüm bilgiler Kirkit Halı/Avanos'dan alınmıştır.			

Tablo 33: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 455)

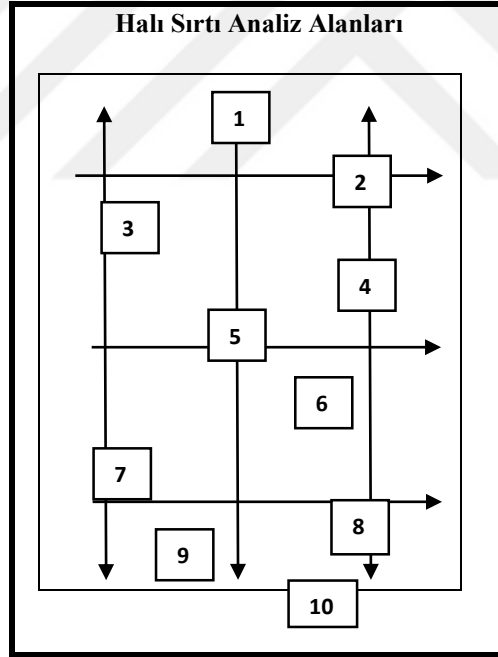
Değerlendirme 7.2 (Tablo 33): Halı kimlik bilgileri incelenen **analiz 7**'nin 17 ile 19. yy ortalarında dokunduğu söylenmiştir.⁷⁹ Yüzey düzenlemesinde toplam 7 renk kullanıldığı saptanmış ve halıda kullanılan tüm iplik çeşitleri doğal yünden elde edildiği anlaşılmıştır. Gördes (**Türk Düğümü**) kullanılmış, hav yüksekliği 1,2 cm olarak ölçülmüştür.

*Tablo 35'deki bilgiler kullanılarak çözgü, atkı ve düğüm toplam tel sayıları hesaplanmıştır.

⁷⁹Diler, (Sözlü Görüşme)

Avanos 7.4: Halı Sırtı (Arkası) Ölçümleri											
Analiz Alan Numaraları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ölçüm Yazım Alanı	Çözümlü Tel Sayısı	48	48	48	48	48	50	48	48	48	50
	Atkı Sıra Sayısı	21	18	19	19	20	19	18	19	19	19
10 cm x 10 cm	Düğüm Sıra Sayısı (En)	21	18	18	19	20	19	18	18	19	18
	Düğüm Sıra Sayısı (Boy)	24	24	24	24	24	25	24	24	24	25
	Düğüm Sayısı	21	18	18	19	20	19	13	18	19	18
	Düğüm Sayısı (DM2)	x 24	x 24	x 24	x 24	x 24	x 25	x 19	x 24	x 24	x 25
Açıklama: Analiz 7'de yapılan incelemelere göre (10x10) cm'lik kare içinde bulunan atkı iplikleri 2'li atkı düzenine sahiptir. Halı diğer halılara göre daha istikrarlı bir kalite göstermektedir.											
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©											

Tablo 35: Alan Ölçümleri (Envanter No 455)

Şekil 13: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 455)

Değerlendirme 7.4 (Tablo 35): Halı boyutuna bağlı olarak 10 adet alan belirlenmiştir. Halının değişik yerlerinden yapılan sayımlar sonucunda sağ kısımdaki alanların sayılarının birbirine yakın olduğu saptanmıştır.

Halı Sırtı Analiz Alanları

Şekil 14: Halı sırtı görselleri (Envanter No 455)

Değerlendirme 7: Envanter No 455 olan Halı sırtı (arkası) değerlendirmelerinde 10 cm'lik alan içerisinde ortalama çözgü tel sayısı 48 teldir. Atkı sırası koleksiyondaki çoğu halıdaki gibi 2'li kullanılmıştır. (10x10 cm²) içinde ortalama halı kalitesi 18x24 dm²'dir. Analiz 7'de çözgü ipliği 1,5 (NM) düğüm ipliği ise 3,46 (NM) olarak ölçülmüştür. Halının alan değerlendirmelerinde **alan 1, alan 2, alan 3, alan 4, alan 5, alan 7, alan 8** ve **alan 9'un** çözgü sıklığı 48 teldir. Halının arka yüzeyi üzerinde sadece **alan 6** ve **alan 10'un** çözgü sıklığı 50 teldir. Alan 1 halı başında orta kısımda, alan 2 halı başında sağ bölgede, alan 3 halı başının sol tarafında alan 4 halı göbeğine yakın alanda alan 2'nin altında, alan 5 halı ortasının tam göbeğinde, alan 6 ve alan 8 halı sonunda sağ tarafta, alan 7 ile alan 9 ise halı sonunda sol kısmında yer almaktadır. Analiz 7'nin düğüm düzenine bakıldığında **alan 1**'in düğümlerinin belirli bir şekle yakınlığı olmamakla birlikte düzensiz bir görüntüye sahip olduğu görülmektedir. **Alan 2** ve **3'ün** bazı bölgelerinde düğüm ve atkı ilişkisinin uyum içinde olmasının yanı sıra alan 1'deki gibi sistemsiz görsel bir düzen devam etmektedir. **Alan 4, alan 5** ve **alan 6'nın** düğüm görüntüsü diğer alanlara göre daha düzenli devam etmektedir. **Alan 8, 9** ve **10** ise halının en düzenli ve uyumlu tekrar eden bölgeleridir.

Alanlar halının farklı konumlarında bulunsalar da çözgü sıklığının çoğu alanda aynı olduğu tespit edilmiştir. Bu durum halının sağ, sol, baş veya son kısmında çözgü sıklığının genel olarak aynı olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda koleksiyonda Envanter 455'e kadar olan analizlerde çözgü sıklığı aynı olsa dahi atkı sıklıkları farklılık göstermesine rağmen analiz 7'de atkı sıklığı da genelde 19 tel olarak görülmüştür.

Analiz 8

Avanos 8.1: Görünüm/Ön

Resim 21: Sedir Halısı (Envanter No 809)

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Muhammed Türk (02.08.2018)

Avanos 8.2: Halı Kimliği			
İncelenme Tarihi	03.08.2018		
Üretim Tarihi (~)	17.-19. yy		
Yöre	Avanos		
İlgili Koleksiyon	Kirkit Halı (Avanos)		
Envanter No	809		
Kullanım Alanı:	Parça Halı		
Halı Ölçüsü	93 cm x 94 cm (Halının boy ve en kenarortayları dikkate alınarak ölçüm yapılmıştır.)		
	Çözü	Atkı	Düğüm
Hammadde	Yün	Yün	Yün
Hammadde Rengi	Krem Rengi (Doğal Yün)	Kahverengi	Çok Renkli
*Toplam Tel Sayısı	(+/-) -	(+/-) -	15x18 (dm2)
Numara Metrik (NM) Ölçümü	1 NM	-	-
Düğüm Şekli	Gördes (Türk) Düğümü		
Hav Yüksekliği	0,5 cm		
Düğüm Renk Sayısı	5 Renk		
Düğüm Renkleri	Kırmızı, kahverengi, beyaz, sarı, lila		
Saçak	Saçak görülmemektedir.		
Yüzey Düzenleme (Kompozisyon)	Simetrik/Geometrik		
Motif Sayısı (~)	(93x94) cm'lik alan içindeki motif sayısı 6-10 arasında görülmektedir.		
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©			
Tabloda gri olarak görülen alandaki tüm bilgiler Kirkit Halı/Avanos'dan alınmıştır.			

Tablo 36: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 809)

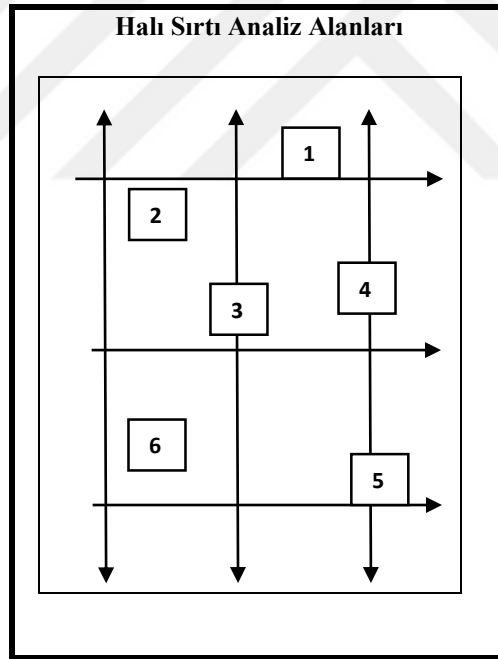
Değerlendirme 8.2 (Tablo 36): Analiz 8’de halı kimlik bilgileri incelenen halının parça halı olduğu görülmektedir. Halının sedir halısı olduğu düşünülmektedir. Bunun nedeni ise halı kompozisyonunun diğer sedir halısı kompozisyonlarına benzemesidir. Halının 17 ile 19. yy ortalarında dokunduğu söylenmiştir.⁸⁰ Yüzey düzenlemesinde toplam 5 renk kullanıldığı saptanmıştır. Halıda kullanılan tüm iplik çeşitleri doğal yünden elde edilmiştir. Gördes (**Türk Düğümü**) kullanılmış, hav yüksekliği 0,5 cm olarak ölçülmüştür. Halıda toplam çözgü, atkı ve ilme hesaplaması yapılamamıştır.

*Tablo 38’deki bilgiler kullanılarak çözgü, atkı ve düğüm toplam tel sayıları hesaplanmıştır.

⁸⁰ Diler, (Sözlü Görüşme)

Avanos 8.4: Halı Sırtı (Arkası) Ölçümleri											
Analiz Alan Numaraları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ölçüm Yazım Alanı	Çözümlü Tel Sayısı	36	34	36	34	38	38				
10 cm x 10 cm	Atkı Sıra Sayısı	16	16	17	16	16	14				
	Düğüm Sıra Sayısı (En)	17	15	16	16	15	14				
	Düğüm Sıra Sayısı (Boy)	18	17	18	17	19	19				
	Düğüm Sayısı (DM2)	17 x 18	15 x 17	16 x 18	16 x 17	15 x 19	14 x 19				
Açıklama: Analiz 8'de yapılan incelemelere göre (10x10) cm'lik kare içinde bulunan atkı iplikleri 5'li, 6'lı, 7'li argaç düzenine sahiptir. Halıda düzensiz atkı sıralaması bulunmaktadır.											
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©											

Tablo 38: Alan Ölçümleri (Envanter No 809)

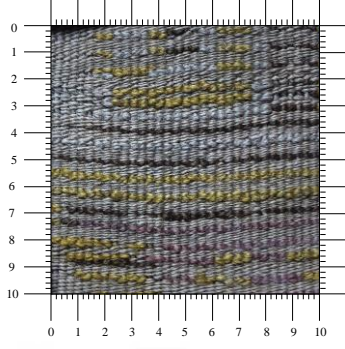

Şekil 15: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 809)

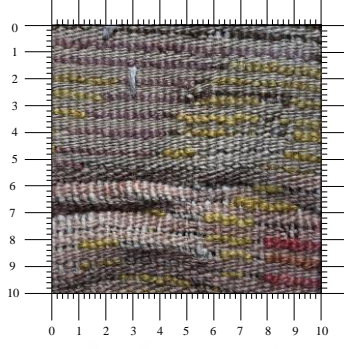
Değerlendirme 8.4 (Tablo 38): Halı parça halı olduğu için 6 adet alan belirlenmiştir. Halıdaki alan kısıtlılığı nedeniyle diğer halılara göre daha az alan saptanmıştır.

Halı Sırtı Analiz Alanları

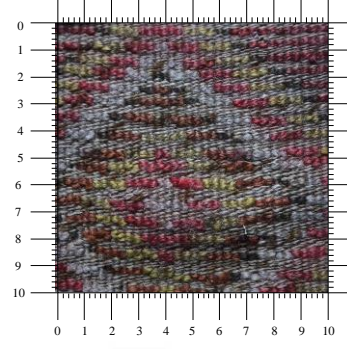
ALAN 1

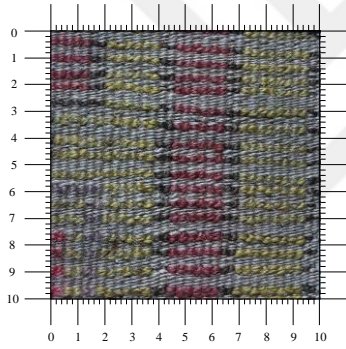
ALAN 2

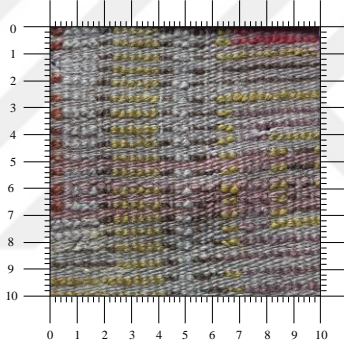
ALAN 3

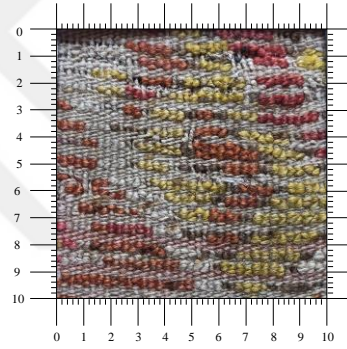
ALAN 4

ALAN 5

ALAN 6

Şekil 16: Halı sırtı görselleri (Envanter No 809)

Değerlendirme 8: Envanter No 809 olan Halı sırtı (arkası) incelemelerinde 10 cm'lik kısım içinde ortalama çözgü tel sayısı 36 teldir. Atkılar koleksiyondaki çoğu halıda 2'li olmasına karşın analiz 8'deki atkı sırası 5'li, 6'lı ve 7'li olarak görülmektedir. (10x10) cm'lik kare içinde ortalama halı kalitesi 15x18 dm²'dir. Analiz 8'de çözgü ipliği 1 (NM) olarak ölçülmüştür. Düğüm ipliği ve atkı ipliği (NM) ölçümü yapılamamıştır. Halının tamamı görülemez de Envanter 809'un kompozisyon ve boyutlarından dolayı sedir halısı olduğu tahmin edilmektedir. Analiz 8 için yapılan alan değerlendirmelerinde **alan 1** halı başında sağ bölgede, **alan 3** halının tam ortasında bulunmakta ve bölge farklılıkları olmasına rağmen çözgü sıklıklarının aynı olduğu görülmektedir. **Alan 2** ve **alan 4** içinde aynı durum geçerlidir. Alan 2 halının göbek kısmına yakın tarafta sol bölgede, alan 4 ise halı ortasının sağında bulunmaktadır. Alan 2 ve alan 4'ün çözgü sıklık değeri 34 tel olarak sayılmıştır. **Alan 5** ve **alan 6** halı sonunda, alan 5 sağ tarafta alan 6 sol kısımda yer almaktadır. Çözgü sıklıkları 38 tel adedi olarak hesaplanmıştır. Alan 1 ve alan 2'nin düğümleri dikdörtgeni andırmaktadır. Diğer alanlarda düğüm şekilleri kareye benzemekle birlikte motife bağlı olarak düğüm sıklıkları değişmektedir. Alan 1 ve 2 dışında kalan alanların düğüm düzenlerinin daha sık ve sistemli olduğu söylenebilir.

Halı parça halinde olduğu için yüzey üzerinde 6 tane alan belirlenebilmiştir. Buna rağmen halının sahip olduğu çözgü, atkı ve düğüm ortalamaları tahmin edilebilecek kadar veri toplanabilmiştir.

Analiz 9

Avanos 9.1: Görünüm/Ön

Resim 22: Yastık Halısı

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Muhammed Türk (02.08.2018)

Avanos 9.2: Halı Kimliği			
İncelenme Tarihi	04.08.2018		
Üretim Tarihi (~)	17.-19. yy		
Yöre	Avanos		
İlgili Koleksiyon	Kirkit Halı (Avanos)		
Envanter No	-		
Kullanım Alanı:	Yastık Halısı		
Halı Ölçüsü	105 cm x 46 cm (Halının boy ve en kenarortayları dikkate alınarak ölçüm yapılmıştır.)		
	Çözüğü	Atkı	Düğüm
Hammadde	Yün	Yün	Yün
Hammadde Rengi	Krem Rengi (Doğal Yün)	Kırmızı	Çok Renkli
*Toplam Tel Sayısı	(+/-) 320	(+/-) 706	38x34 (dm2)
Numara Metrik (NM) Ölçümü	2 NM	5 NM	-
Düğüm Şekli	Gördes (Türk) Düğümü		
Hav Yüksekliği	0,5 cm		
Düğüm (İlme) Renk Sayısı	8 Renk		
Düğüm Renkleri	Kırmızı, kahverengi, beyaz, sarı, pembe, mavi, açık kahverengi, siyah		
Saçak	Saçaklar düzdür ve yıpranma görülmektedir.		
Yüzey Düzenleme (Kompozisyon)	Simetrik/Çiçekli		
Motif Sayısı (~)	Halının ¼ 'lük alan içindeki motif sayısı 7-12 arasında görülmektedir.		
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©			
Tabloda gri olarak görülen alandaki tüm bilgiler Kirkit Halı/ Avanos'dan alınmıştır.			

Tablo 39: Halı Kimlik Bilgisi

Değerlendirme 9.2 (Tablo 39): Analiz 9'da halı kimlik bilgileri incelenen yastık halısının 17. ve 19. yy ortalarında dokunduğu söylenmiştir.⁸¹ Motiflerde toplam 8 renk kullanıldığı saptanmıştır. Halıda kullanılan tüm iplik çeşitleri yündür. Gördes (**Türk Düğümü**) kullanılmış, hav yüksekliği 0,5 cm olarak ölçülmüştür. Çözüğü ipliğinin atkı ipliğinden daha kalın olduğu (NM) hesaplaması sonucunda tespit edilmiştir.

*Tablo 41'deki bilgiler kullanılarak çözüğü, atkı ve düğüm toplam tel sayıları hesaplanmıştır.

⁸¹Diler, (Sözlü Görüşme)

Avanos 9.3: (Halı Ölçüsü: 105 cm x 46 cm)		
Teknik Analiz		
	Halı Başı	Halı Sonu
*Çözümlü Tel Sayısı	(+/-) 324	(+/-) 317
Halı En Ölçümü	47 cm	46 cm
**Ort. Çözüm Sıklığı	69 tel (10x10 cm ²)	
	Sol Kenar	Sağ Kenar
Halı Boy Ölçümü	92 cm	94 cm
Toplam Atkı Sırası	(+/-) 349	(+/-) 357
Toplam İlme Sırası	(+/-) 349	(+/-) 357
Toplam Atkı Sayısı	(+/-) 706	
Toplam Düğüm Sayısı	(+/-) 160	
**Ort. Atkı Sıklığı	76 Tel (10x10 cm ²)	
**Ort. Düğüm Sıklığı (dm ²)	38x34 dm ² (10x10 cm ²)	
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©		

Tablo 40: Halı boy ölçümü ile atkı ve düğüm sayımları

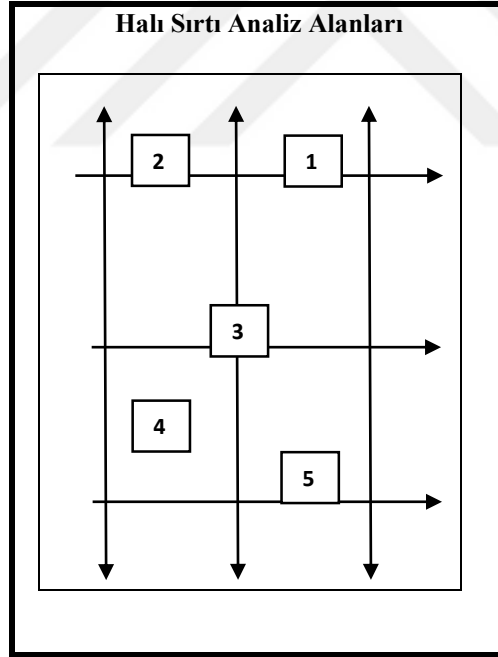
Değerlendirme 9.3 (Tablo 40): Analiz 9'un halı başı en ölçümü 47 cm halı sonu en ölçümü ise 46 cm'dir. Halı boyunda sağ kenar 94 cm sol kenar 92'dir. Halı en ve boy ölçümlerinde farkın az olması, halının 2 ya da 3 kişi tarafından dokunduğu için el değişiminden kaynaklı ölçü farklılıkları olabilir.

*Çözüm teli sayımında kopmalar olduğu veya sıklık arttığı için sayım eksik ya da fazla olabilir. Çünkü halı başı ve halı sonu ölçümleri farklıdır.

**Tablo 41'deki bilgiler kullanılarak hesaplama yapılmıştır.

Avanos 9.4: Halı Sırtı (Arkası) Ölçümleri											
Analiz Alan Numaraları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ölçüm Yazım Alanı	Çözümlü Tel Sayısı	70	70	68	70	70					
10 cm x 10 cm	Atkı Sıra Sayısı	40	38	38	40	38					
	Düğüm Sıra Sayısı (En)	40	38	38	40	38					
	Düğüm Sıra Sayısı (Boy)	35	35	34	35	35					
	Düğüm Sayısı (DM2)	40 x 35	38 x 35	38 x 34	40 x 35	38 x 35					
<p>Açıklama: Analiz 9'da yapılan incelemelere göre (10x10) cm'lik kare içinde bulunan atkı iplikleri 2li atkı düzenine sahiptir. Halının oldukça sık ve düzenli dokunduğu tablodaki rakamlardan anlaşılmaktadır.</p>											
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©											

Tablo 41: Alan Ölçümleri

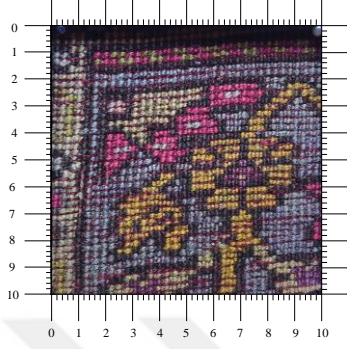

Şekil 17: Halı sırtı analiz alanları

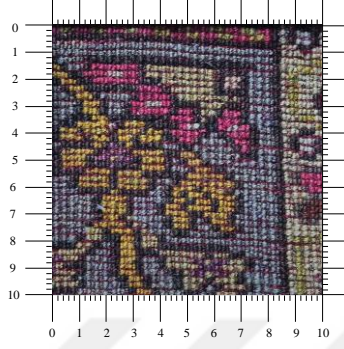
Değerlendirme 9.4 (Tablo 41): Halı boyutuna bağlı olarak 5 adet alan belirlenmiştir. Halı boyutunun küçük olması yastık halısı olmasından kaynaklanmaktadır.

Halı Sırtı Analiz Alanları

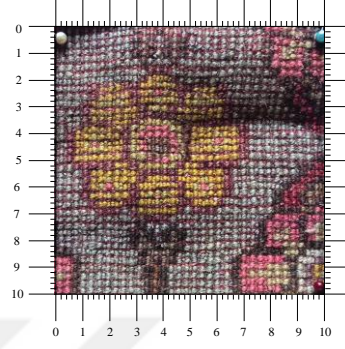
ALAN 1

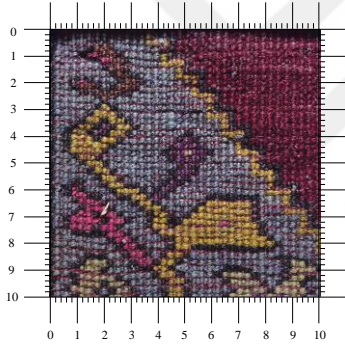
ALAN 2

ALAN 3

ALAN 4

ALAN 5

Şekil 18: Halı sırtı görselleri

Değerlendirme 9: Analiz 9'daki halı sırtı (arkası) incelemelerinde 10 cm'lik alan içinde ortalama çözgü tel sayısı 69 teldir. Atkılar koleksiyondaki çoğu halı gibi 2'li atkı sırasına sahiptir. (10x10) cm'lik kare içinde ortalama halı kalitesi 38x34 dm²'dir. Analiz 9'de çözgü ipliği 2 (NM) Atkı ipliği 5 (NM) olarak ölçülmüştür. Ayrıca halının ortalama atkı sıklığı 76 olarak hesaplanmıştır. Analiz 9'a gelene kadar koleksiyon içinde bu çözgü sıklığına sahip halı görülmemiştir. Alanların yerleşim bölgelerine bakıldığında **alan 1** halı başının sağ kısmında, **alan 2** alan 1 ile aynı enlemde sol tarafta, **alan 3** halı göbeğinin ortasında, **alan 4** halı sonu ile halı ortası arasında sol kısımda ve **alan 5** halı sonunda sağ tarafta bulunmaktadır. Çözümlerin oldukça sık olduğu ve düğümlerin de buna bağlı olarak sık dokunmuş olduğu görülmektedir. Halının yastık halısı olarak dokunduğu tahmin edilmektedir. Arka yüzeydeki alanlar içinde sadece **alan 3**'ün çözgü sıklığı 68 teldir. Diğer alanların çözgü sıklığı 70 tel olarak sayılmıştır. Halıdaki düğüm yapısı incelendiğinde düğümlerin sık dokunmasının yanı sıra bazı düğümlerin diğer düğümlerle sıkıştırarak yanında bulunan düğümlere göre daha büyük görüldüğü anlaşılmaktadır. Genel olarak halı arkasında düğümler sistematik ve birbiri içinde uyum sağlayan alanlar elde edildiği söylenebilir.

Analiz 10

Avanos 10.1: Görünüm/Ön

Resim 23: Sedir Halısı (Envanter No 811)

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Muhammed Türk (06.08.2018)

Avanos 10.2: Halı Kimliği			
İncelenme Tarihi	04.08.2018		
Üretim Tarihi (~)	17.-19. yy		
Yöre	Avanos		
İlgili Koleksiyon	Kirkit Halı (Avanos)		
Envanter No	811		
Kullanım Alanı:	Sedir Halısı		
Halı Ölçüsü	317 cm x 109 cm (Halının boy ve en kenarortayları dikkate alınarak ölçüm yapılmıştır.)		
	Çözüğü	Atkı	Düğüm
Hammadde	Yün	Yün	Yün
Hammadde Rengi	Krem Rengi (Doğal Yün)	Bej Rengi	Çok Renkli
*Toplam Tel Sayısı	(+/-) 483	(+/-) 1826	28x23 (dm2)
Numara Metrik (NM) Ölçümü	2,5 NM	-	1 NM
Düğüm Şekli	Gördes (Türk) Düğümü		
Hav Yüksekliği	1 cm		
Düğüm Renk Sayısı	10 Renk		
Düğüm Renkleri	Kırmızı, kahverengi, koyu kahverengi, beyaz, sarı, turuncu, mor, yeşil, gri, haki		
Saçak	Saçaklar düzdür ve yıpranma görülmektedir.		
**Yüzey Düzenleme (Kompozisyon)	Simetrik/Yıldızlı		
Motif Sayısı (~)	Halının ½ 'lik alan içindeki motif sayısı 10-14 arasında görülmektedir.		
Düzenleyen Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©			
Tabloda gri olarak görülen alandaki tüm bilgiler Kirkit Halı/Avanos'dan alınmıştır.			

Tablo 42: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 811)

Değerlendirme 10.2 (Tablo 42): Halı kimlik bilgileri incelenen analiz 10'un 17.-19. yy ortalarında dokunduğu söylenmiştir.⁸² Yüzey düzenlemesinde 10 renk kullanıldığı saptanmıştır. Kullanılan tüm iplik çeşitleri doğal yünden elde edilmiştir. Çözüğü ipliğinin ilme ipliğinden daha ince olduğu ölçümler sonucunda anlaşılmıştır. Gördes (**Türk Düğümü**) kullanılmış, hav yüksekliği 1 cm olarak tespit edilmiştir.

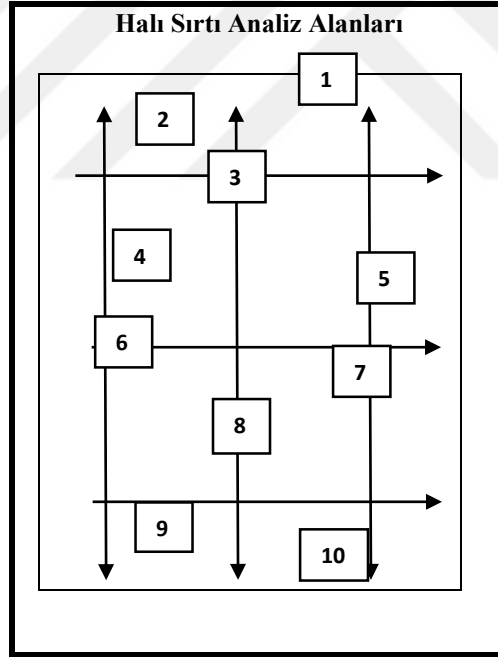
*Tablo 44'deki bilgiler kullanılarak çözüğü, atkı ve düğüm toplam tel sayıları hesaplanmıştır.

** Yörede kompozisyon şekli bu isimle ifade edilmektedir.

⁸²Diler, (Sözlü Görüşme)

Avanos 10.4: Halı Sırtı (Arkası) Ölçümleri											
Analiz Alan Numaraları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ölçüm Yazım Alanı	Çözümlü Tel Sayısı	42	44	44	44	42	44	40	42	44	44
10 cm x 10 cm	Atkı Sıra Sayısı	26	25	28	26	25	26	26	25	25	25
	Düğüm Sıra Sayısı (En)	26	25	28	25	26	26	25	24	25	25
	Düğüm Sıra Sayısı (Boy)	21	22	22	22	21	22	20	21	22	22
	Düğüm Sayısı (DM2)	26 x 21	25 x 22	28 x 22	25 x 22	26 x 21	26 x 22	25 x 20	24 x 21	25 x 22	25 x 22
Açıklama: Analiz 10'da yapılan incelemelere göre (10x10) cm'lik kare içinde bulunan atkı iplikleri genelde 2'li, bazen de 3'lü atkı düzenine sahiptir.											
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©											

Tablo 44: Alan Ölçümleri (Envanter No 811)

Şekil 19: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 811)

Değerlendirme 10.4 (Tablo 44): Halı boyutuna bağlı olarak 10 adet alan belirlenmiştir. Kullanım alanının sedir halısı olması alan sayımlarının artması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Halı Sırtı Analiz Alanları

Şekil 20: Halı sırtı görselleri (Envanter No 811)

Değerlendirme 10: Envanter No 811 olan halı sırtı (arkası) incelemelerinde 10 cm içinde bulunan alanların ortalama çözgü tel sayısı 47 teldir. Atkılar bazen 2'li bazen 3'lü atkı sırası düzenine sahiptir. (10x10) cm'lik içinde ortalama halı kalitesi 28x23 dm²'dir. Çözgü ipliği 2,5 (NM) düğüm ipliği 1 (NM) olarak ölçülmüştür. Kullanım alanı sedir halısı olarak düşünülen halının ortalama atkı sıklığı 56 olarak hesaplanmıştır. Alan değerlendirmeleri yapılan analiz 10'da **alan 1, alan 5 ve alan 8**'in çözgü sıklığı 42 tel, **alan 2, 3, 4, 6, 9 ve 10**'un çözgü sıklığı 44 tel, **alan 7**'nin ise 40 teldir. Alan 1, 5, 7 ve 10 halının sağ kısmında, alan 2, 4, 6 ve 9 halının sol bölgesinde, alan 3 göbekte halı ortasında ve Alan 8 halının sonunda halı ortasında yer almaktadır. Alanların düğüm, atkı ve çözgü birlikteliği incelendiğinde alan 1, 2 ve 3'ün görsel olarak ve atkı oranının dengeli olduğu görülmektedir. Alan 4 ve alan 5'in yüzey düzenlemesine bakıldığında düğümlerin bazı alanlarda seyrek ve daha büyük dokunarak atkıları kapadıkları anlaşılmaktadır. Alan 6 ile alan 10, alan 7, 8 ve 9'a göre eşit düğüm ile atkı sırasına sahip olduğu saptanmıştır. Alan 8 ve 9 da düğüm sıraları daha karmaşık ve düzensiz görünmektedir.

Genel olarak halı arkasının yüzey düzenlemesine bakıldığında düğüm ve atkı birlikteliğinin en düzenli olduğu tarafın halının baş tarafı olduğunu söyleyebiliriz.

Analiz 11

Avanos 11.1: Görünüm/Ön

Resim 24: Sedir Halısı (Envanter No 799)

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Muhammed Türk (02.08.2018)

Avanos 11.2: Halı Kimliği			
İncelenme Tarihi	04.08.2018		
Üretim Tarihi (~)	17.-19. yy		
Yöre	Avanos		
İlgili Koleksiyon	Kirkit Halı (Avanos)		
Envanter No	799		
Kullanım Alanı:	Sedir Halısı		
Halı Ölçüsü	312 cm x 103 cm (Halının boy ve en kenarortayları dikkate alınarak ölçüm yapılmıştır.)		
	Çözüğü	Atkı	Düğüm
Hammadde	Yün	Yün	Yün
Hammadde Rengi	Krem Rengi (Doğal Yün)	Kırmızı	Çok Renkli
*Toplam Tel Sayısı	(+/-) 454	(+/-) 2994	16x22 (dm2)
Numara Metrik (NM) Ölçümü	2 NM	-	-
Düğüm Şekli	Gördes (Türk) Düğümü		
Hav Yüksekliği	1-1,5 cm arasında değişkenlik göstermektedir.		
Düğüm Renk Sayısı	7 Renk		
Düğüm Renkleri	Kırmızı, kahverengi, beyaz, sarı, turuncu, açık mavi, pembe		
Saçak	Saçaklarda yıpranma görülmektedir.		
Yüzey Düzenleme (Kompozisyon)	Simetrik/Dört Köşeli		
Motif Sayısı (~)	Halının ½ 'lik alan içindeki motif sayısı 10-14 arasında görülmektedir.		
Düzenleyen Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©			
Tabloda gri olarak görülen alandaki tüm bilgiler Kirkit Halı/Avanos'dan alınmıştır.			

Tablo 45: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 799)

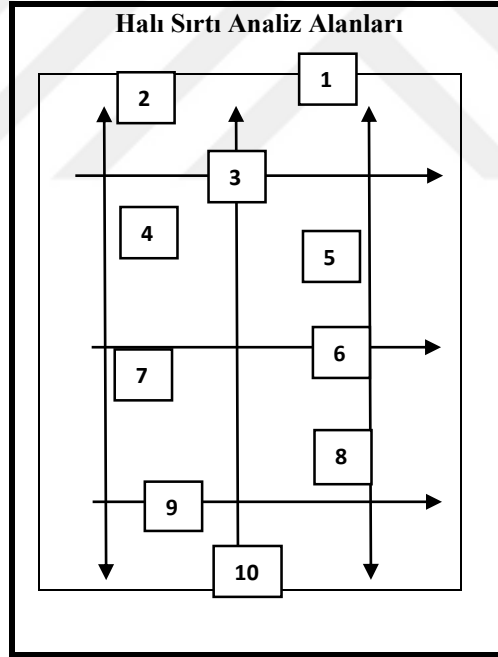
Değerlendirme 11.2 (Tablo 45): Halı kimlik bilgileri incelenen **analiz 11**'in 17. ile 19. yy ortalarında dokunduğu söylenmiştir.⁸³ Yüzey düzenlemesinde toplam 7 renk kullanıldığı tespit edilmiştir. Kullanılan tüm iplik çeşitlerinin yapısına bakıldığında doğal yün olduğu saptanmıştır. Gördes (**Türk Düğümü**) kullanılmış, hav yüksekliği 1 ile 1,5 cm arasında değişkenlik göstermektedir.

*Tablo 47'deki bilgiler kullanılarak çözgü, atkı ve düğüm toplam tel sayıları hesaplanmıştır.

⁸³Diler, (Sözlü Görüşme)

Avanos 11.4: Halı Sırtı (Arkası) Ölçümleri											
Analiz Alan Numaraları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ölçüm Yazım Alanı	Çözümlü Tel Sayısı	46	46	44	42	44	50	44	44	42	48
	Atkı Sıra Sayısı	18	17	15	17	16	15	13	16	19	17
10 cm x 10 cm	Düğüm Sıra Sayısı (En)	18	17	15	17	16	15	13	16	19	17
	Düğüm Sıra Sayısı (Boy)	23	23	22	21	22	25	22	22	21	24
	Düğüm Sayısı	18	17	15	17	16	15	13	16	19	17
	Düğüm Sayısı (DM2)	x 23	x 23	x 22	x 21	x 22	x 25	x 22	x 22	x 22	x 21
Açıklama: Analiz 11 'de yapılan incelemelere göre (10x10) cm'lik kare içinde bulunan atkı iplikleri genelde 6'lı atkı düzenine sahiptir. 6'lı atkı sırası koleksiyon içinde genelde nadir görülen sayıdır.											
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©											

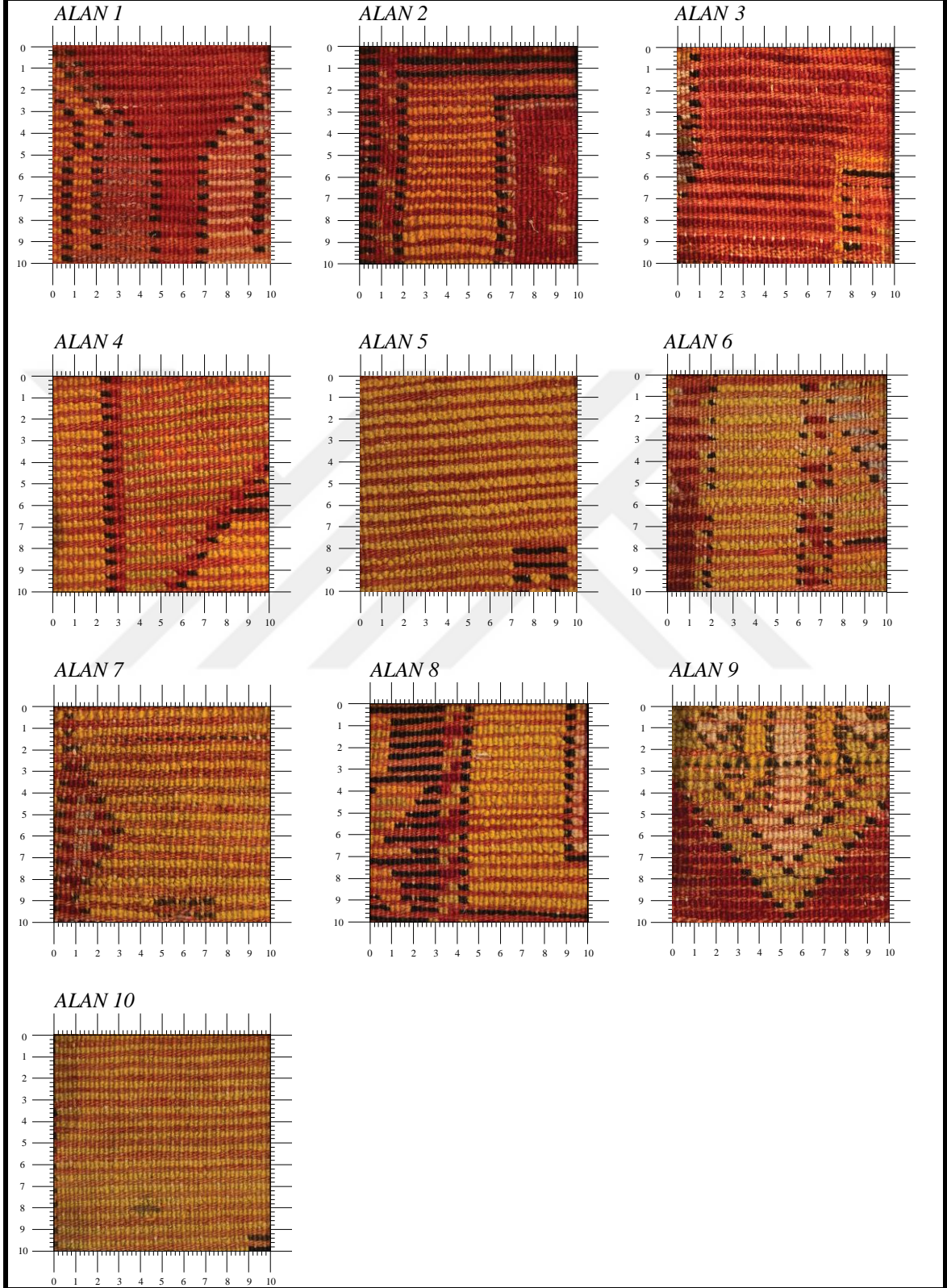
Tablo 47: Alan Ölçümleri (Envanter No 799)

Şekil 21: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 799)

Değerlendirme 11.4 (Tablo 47): Halı boyutuna bağlı olarak 10 adet alan belirlenmiştir. Halının sol alanlarındaki sıklıkların yakın değerlerde sağ alandaki sıklıkların birbirinden farklı değerlerde olduğu saptanmıştır.

Halı Sırtı Analiz Alanları

Şekil 22: Halı sırtı görselleri (Envanter No 799)

Değerlendirme 11: Envanter No 799 olan halı sırtı (arkası) incelemelerinde 10 cm'lik alan içinde ortalama çözgü tel sayısı 45 tel adedidir. Atkılar 6'lı atkı sırası düzenine sahiptir. (10x10) cm² içinde ortalama halı kalitesi 16x22 dm²'dir. Çözgü ipliği 2 (NM) olarak ölçülmüştür. Analiz 10'daki gibi kullanım alanı sedir halısı olarak düşünülen halının ortalama atkı sıklığı 96 olarak hesaplanmıştır. Alanlara konumlarına göre bakıldığında halı başında bulunan **alan 1** sağ, **alan 2** sol ve **alan 3** orta bölümde bulunmaktadır. **Alan 5**, **alan 6** ve **alan 8** halının sağ kısmında, **alan 4**, **alan 7** ve **alan 9** halının sol tarafında, **alan 10** ise halı sonunda orta alanda yer almaktadır. Alan 1 ile 2'nin çözgü sıklığı 46 tel, alan 3, 5, 7 ve 8'in çözgü sıklığı 44 tel, alan 4 ile alan 9'un 42 tel, alan 6'nın 50 tel, alan 10'un çözgü sıklığı ise 48 teldir. Halı yüzeyinde çözgü sıklıklarının birbirinden farklı olduğu ve aynı sıklığa sahip alanlarında birbirinden bağımsız bölgelerde olduğu tespit edilmiştir. Tüm bu bilgiler ışığında analiz 11'in tutarlı bir sıklığa sahip olmadığı söyleyebiliriz. Alanların düğüm ve atkı şekilleri birbiri içinde benzerlik göstermektedir. Envanter No 799'a gelene kadar çoğunlukla her alanın kendine ait bir kimliği varken analiz 11'de atkı ağırlıklı dokumalar oluşturulmuştur. Bu düzen alanlarda düğüm ve atkı yolları meydana getirmiştir. Düğüm görüntüleri genelde birbirine yakın olmasına rağmen bazı alanlarda büyüklü küçüklü yüzeyler görünmektedir.

Analiz 12

Avanos 12.1: Görünüm/Ön

Resim 25: Seccade Halısı (Envanter No 111)

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Muhammed Türk (10.08.2018)

Avanos 12.2: Halı Kimliği			
İncelenme Tarihi	04.08.2018		
Üretim Tarihi (~)	17.-19. yy		
Yöre	Avanos		
İlgili Koleksiyon	Kirkit Halı (Avanos)		
Envanter No	111		
Kullanım Alanı:	Seccade Halısı		
Halı Ölçüsü	135 cm x 106 cm (Halının boy ve en kenarortayları dikkate alınarak ölçüm yapılmıştır.)		
	Çözüğü	Atkı	Düğüm
Hammadde	Yün	Yün	Yün
Hammadde Rengi	Krem Rengi (Doğal Yün)	Kırmızı	Çok Renkli
*Toplam Tel Sayısı	(+/-) 596	(+/-) 702	26x27 (dm2)
Numara Metrik (NM) Ölçümü	2 NM	-	-
Düğüm Şekli	Gördes (Türk) Düğümü		
Hav Yüksekliği	3 mm		
Düğüm Renk Sayısı	8 Renk		
Düğüm Renkleri	Kırmızı, kahverengi, beyaz, sarı, turuncu, açık yeşil, koyu yeşil, mor		
Saçak	Saçak görünmemektedir.		
**Yüzey Düzenleme (Kompozisyon)	Simetrik/Mihraplı		
Motif Sayısı (~)	Halının ½ 'lik alan içindeki motif sayısı 8-10 arasında görülmektedir.		
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©			
Tabloda gri olarak görülen alandaki tüm bilgiler Kirkit Halı/Avanos'dan alınmıştır.			

Tablo 48: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 111)

Değerlendirme 12.2 (Tablo 48): Analiz 12'de halı kimlik bilgileri incelenen halının seccade halısı olduğu anlaşılmaktadır. Halının 17 ile 19. yy ortalarında dokunduğu söylenmiştir.⁸⁴ Kompozisyon düzenlemesinde toplam 8 renk kullanıldığı saptanmıştır. Kullanılan tüm iplik çeşitleri doğal yünden elde edilmiştir. Gördes (**Türk Düğümü**) kullanılmış, hav yüksekliği 3 mm olarak ölçülmüştür.

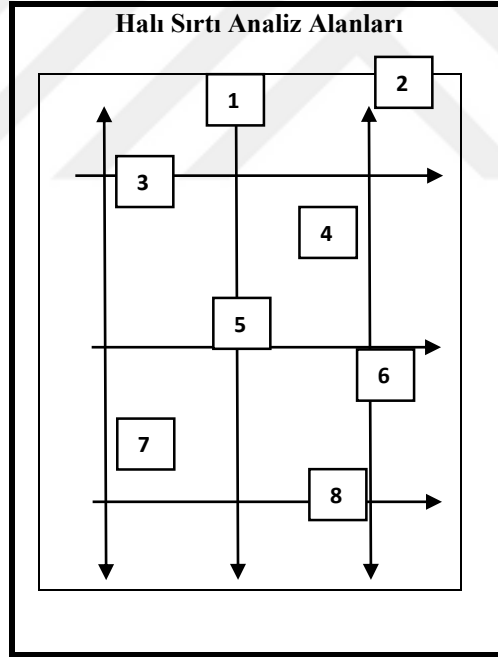
*Tablo 50'deki bilgiler kullanılarak çözüğü, atkı ve düğüm toplam tel sayıları hesaplanmıştır.

** Yörede kompozisyon şekli bu isimle ifade edilmektedir.

⁸⁴Diler, (Sözlü Görüşme)

Avanos 12.4: Halı Sırtı (Arkası) Ölçümleri											
Analiz Alan Numaraları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ölçüm Yazım Alanı	Çözümlü Tel Sayısı	60	52	50	54	54	58	56	56		
10 cm x 10 cm	Atkı Sıra Sayısı	32	29	23	27	22	27	24	23		
	Düğüm Sıra Sayısı (En)	33	29	24	27	22	28	24	22		
	Düğüm Sıra Sayısı (Boy)	30	26	25	27	27	29	28	28		
	Düğüm Sayısı (DM2)	33 x 30	29 x 26	24 x 25	27 x 27	22 x 27	28 x 29	24 x 28	22 x 28		
Açıklama: Analiz 12'de yapılan incelemelere göre (10x10) cm'lik kare içinde bulunan atkı iplikleri genelde 2'li atkı düzenine sahiptir. Bazı alanlarda 3'lü atkı sırası görülmüştür.											
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©											

Tablo 50: Alan Ölçümleri (Envanter No 111)

Şekil 23: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 111)

Değerlendirme 12.4 (Tablo 50): Halı boyutuna bağlı olarak 8 adet alan belirlenmiştir. Halının değişik yerlerinden yapılan sayımlar sonucunda alan 1 dışında diğer alanların sayılarının birbirine yakın olduğu saptanmıştır.

Halı Sırtı Analiz Alanları

Şekil 24: Halı sırtı görselleri (Envanter No 111)

Değerlendirme 12: Envanter No 111 olan halı sırtı (arkası) incelemelerinde 10 cm'lik alan içinde bulunan ortalama çözgü tel sayısı 55 teldir. Atkılar genel olarak 2'li bazı alanlarda ise 3'lü atkı sırası düzenine sahiptir. (10x10) cm içinde ortalama halı kalitesi 26x27 dm²'dir. Çözgü ipliği 2 (NM) olarak ölçülmüştür. Kullanım alanı seccade halısı olan halının ortalama atkı sıklığı 50 olarak hesaplanmıştır. **Alan 1** halı başında orta alanda, **alan 2** alan 1 ile aynı enlemde halının sağ tarafında, **alan 3** halı göbeğine yakın bir bölümde sol tarafta, **alan 4** halı göbeğine yakın bölgede alan 2'nin sol çaprazında, **alan 5** halının tam orta aksında, **alan 6** halı sonuna yakın bölgede sağ kısımda, **alan 7** halının sonunda sol alanda, son olarak **alan 8** halının sonunda sağ tarafta yer almaktadır. Çözgü sıklığı en yoğun olan bölge alan 1 ve alan 6'dır. Buna karşıt en az çözgü sıklığına sahip olan alan ise alan 3'dür.

Alan 1 ve **alan 6** halının çözgü sıklığının en yoğun olan kısımlarını temsil etmektedir. Bu durum halı başı ve halı sonuna yakın bölgede sağ alanın çözgü sayısının diğer bölgelere göre daha yoğun olduğunu göstermektedir. Atkı sıra sayısına bakıldığında ise alan 1'in atkı ve çözgü yoğunluğu olarak en sık bölge olduğu anlaşılmaktadır.

Analiz 13

Avanos 13.1: Görünüm/Ön

Resim 26: Seccade Halısı (Envanter No 279)

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (10.08.2018)

Avanos 13.2: Halı Kimliği			
İncelenme Tarihi	04.08.2018		
Üretim Tarihi (~)	17.-19. yy		
Yöre	Avanos		
İlgili Koleksiyon	Kirkit Halı (Avanos)		
Envanter No	279		
Kullanım Alanı:	Seccade Halısı		
Halı Ölçüsü	164 cm x 135 cm (Halının boy ve en kenarortayları dikkate alınarak ölçüm yapılmıştır.)		
	Çözüğü	Atkı	Düğüm
Hammadde	Yün	Yün	Yün
Hammadde Rengi	Krem Rengi (Doğal Yün)	Kahverengi	Çok Renkli
*Toplam Tel Sayısı	(+/-) 666	(+/-) 950	29x24 (dm2)
Numara Metrik (NM) Ölçümü	4 NM	-	-
Düğüm Şekli	Gördes (Türk) Düğümü		
Hav Yüksekliği	2 mm		
Düğüm (İlme) Renk Sayısı	5 Renk		
Düğüm Renkleri	Kırmızı, yeşil, kahverengi, koyu kahverengi, gri		
Saçak	Saçak görünmemektedir.		
**Yüzey Düzenleme (Kompozisyon)	Simetrik/Mihraplı		
Motif Sayısı (~)	Halının ½ 'lik alan içindeki motif sayısı 8-12 arasında görülmektedir.		
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©			
Tabloda gri olarak görülen alandaki tüm bilgiler Kirkit Halı/Avanos'dan alınmıştır.			

Tablo 51: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 279)

Değerlendirme 13.2 (Tablo 51): Analiz 13'de halı kimlik bilgileri incelenen halının seccade halısı olduğu anlaşılmaktadır. Halının 17-19. yy ortalarında dokunduğu söylenmiştir.⁸⁵ Toplam 5 rengin yüzey düzenlemesinde kullanıldığı saptanmıştır. Halıda bulunan tüm iplik çeşitlerinin doğal yünden elde edildiği tespit edilmiştir. Gördes (**Türk Düğümü**) kullanılmış, hav yüksekliği 2 mm olarak ölçülmüştür.

*Tablo 53'deki bilgiler kullanılarak çözgü, atkı ve düğüm toplam tel sayıları hesaplanmıştır.

** Yörede kompozisyon şekli bu isimle ifade edilmektedir.

⁸⁵Diler, (Sözlü Görüşme)

Avanos 13.3: (Halı Ölçüsü: 164 cm x 135 cm)		
Teknik Analiz		
	Halı Başı	Halı Sonu
*Çözümlü Tel Sayısı	(+/-) 661	(+/-) 671
Halı En Ölçümü	135 cm	137 cm
**Ort. Çözgü Sıklığı	49 tel (10x10 cm ²)	
	Sol Kenar	Sağ Kenar
Halı Boy Ölçümü	165 cm	163 cm
Toplam Atkı Sırası	(+/-) 478	(+/-) 472
Toplam Düğüm Sırası	(+/-) 478	(+/-) 472
Toplam Atkı Sayısı	(+/-) 950	
Toplam Düğüm Sayısı	(+/-) 333	
**Ort. Atkı Sıklığı	58 Tel (10x10 cm ²)	
**Ort. Düğüm Sıklığı (dm ²)	29x24 dm ² (10x10 cm ²)	
Düzenleyen:Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©		

Tablo 52: Halı boy ölçümü ile atkı ve düğüm sayımları (Envanter no 279)

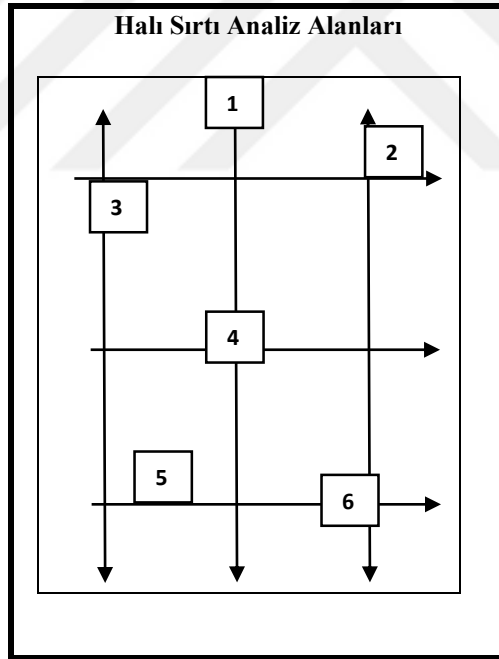
Değerlendirme 13.3 (Tablo 52): Halı başı en ölçümü 135 cm halı sonu en ölçümü 137 cm'dir. Halı boy ölçümünde sol alan 165 cm sağ alan ise 163 cm'dir. Halıdaki en ve boy farklılığının 2 cm olması çözgünün sağ ve sol alanlarının farklı gerginliklere sahip olabilir. Aynı zamanda halının yıllar içinde yıpranma olasılığının da seçenekler arasında olduğunu söyleyebiliriz.

*Çözgü teli sayımında kopmalar olduğu veya sıklık arttığı için sayım eksik ya da fazla olabilir. Çünkü halı başı ve halı sonu ölçümleri farklıdır.

**Tablo 53'deki bilgiler kullanılarak hesaplama yapılmıştır.

Avanos 13.4: Halı Sırtı (Arkası) Ölçümleri											
Analiz Alan Numaraları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ölçüm Yazım Alanı	Çözümlü Tel Sayısı	50	48	46	50	54	50				
10 cm x 10 cm	Atkı Sıra Sayısı	32	31	26	30	28	29				
	Düğüm Sıra Sayısı (En)	32	31	26	30	28	29				
	Düğüm Sıra Sayısı (Boy)	25	24	23	25	27	25				
	Düğüm Sayısı (DM2)	32 x 25	31 x 24	26 x 23	30 x 25	28 x 27	29 x 25				
<p>Açıklama: Analiz 13'de yapılan incelemelere göre (10x10) cm'lik kare içinde bulunan atkı iplikleri genelde 2'li atkı düzenine sahiptir. Bazı alanlarda 3'lü atkı sırası görülmüştür. Alanlar içindeki sayılar birbirinden bağımsız görünmektedir.</p>											
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©											

Tablo 53: Alan Ölçümleri (Envanter No 279)

Şekil 25: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 279)

Değerlendirme 13.4 (Tablo 53): Halı boyutuna bağlı olarak 6 adet alan belirlenmiştir. Halının değişik yerlerinden yapılan sayımlar sonucunda alanların sayılarının birbirinden farklı olduğu saptanmıştır.

Halı Sırtı Analiz Alanları

Şekil 26: Halı sırtı görselleri (Envanter No 279)

Değerlendirme 13: Envanter No 279 olan halı sırtı (arkası) incelemelerinde 10 cm'lik birim içerisinde bulunan alanların ortalama çözgü tel sayısı 49 teldir. Atkılar analiz 11'deki gibi genel olarak 2'li bazı alanlarda ise 3'lü atkı sırası düzenine sahiptir. (10x10) cm'lik kare içinde ortalama halı kalitesi 29x24 dm²'dir. Çözgü ipliği 4 (NM) olarak ölçülmüştür. Kullanım alanı seccade halısı olan halının ortalama atkı sıklığı 58 olarak hesaplanmıştır. Halının arka yüzeyindeki konumlandırmalar arasında **alan 1** halı başının ortasına yakın alanda yer almaktadır. **Alan 2** alan 1'in alt çaprazında ve sağ bölgede, **alan 3** halı ortasına yakın kısımda sol tarafta, **alan 4** halının orta noktasında, **alan 5** halı göbeğinin çaprazında sol alanda ve **alan 6** alan 5'in karşısında daha aşağıda sağ kısımda bulunmaktadır. Halının çözgü sıklığı olarak en yoğun bölgesi alan 5 en az sıklığa sahip olan bölgesi ise alan 3'dür. Alanların düğüm sıklıkları incelendiğinde; en yoğun düğüm sıklığı olan bölge alan 1'dir ve alanın düğüm şeklinin diğerlerine göre daha girift bir görüntüye sahip olduğunu söyleyebiliriz. Alan 2 ise alan 1'den sonra en düzenli ve sık olan 2. kısımdır. Alan 3'de düğüm sıklığı olarak daha az olmasına karşın düğümler daha dengeli görünmektedir. Alan 4 alan 5 gibi düğüm sistemi büyüklü küçüklü görünmekte ve atkılar diğer alanlara göre daha rahat görülebilmektedir. Son olarak alan 6'nın düğümlerinde yıpranma olmuş ve görüntü olarak diğerlerine göre en karmaşık düğüm düzenine sahip kısım olduğu saptanmıştır.

Analiz 14

Avanos 14.1:

Resim 27: Yer Yaygısı Halısı (Envanter No 26)

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (12.08.2018)

Avanos 14.2: Halı Kimliği			
İncelenme Tarihi	05.08.2018		
Üretim Tarihi (~)	17.-19. yy		
Yöre	Avanos		
İlgili Koleksiyon	Kirkit Halı (Avanos)		
Envanter No	26		
Kullanım Alanı:	Yer yaygısı Halısı		
Halı Ölçüsü	225 cm x 137 cm (Halının boy ve en kenarortayları dikkate alınarak ölçüm yapılmıştır.)		
	Çözüğü	Atkı	Düğüm
Hammadde	Pamuk	Yün	Yün
Hammadde Rengi	Krem Rengi (Doğal Yün)	Bej Rengi	Çok Renkli
*Toplam Tel Sayısı	(+/-) 783	(+/-) 1471	33x28 (dm2)
Numara Metrik (NM) Ölçümü	4 NM	-	-
Düğüm Şekli	Gördes (Türk) Düğümü		
Hav Yüksekliği	1-2 mm arasında ölçülmüştür.		
Düğüm Renk Sayısı	5 Renk		
Düğüm Renkleri	Kahverengi, açık kahverengi, kırmızı, bej, beyaz		
Saçak	Saçak görünmemektedir.		
Yüzey Düzenleme (Kompozisyon)	Simetrik/Çift Göbekli		
Motif Sayısı (~)	Halının ½ 'lik alan içindeki motif sayısı 8-12 arasında görülmektedir.		
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©			
Tabloda gri olarak görülen alandaki tüm bilgiler Kirkit Halı/ Avanos'dan alınmıştır.			

Tablo 54: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 26)

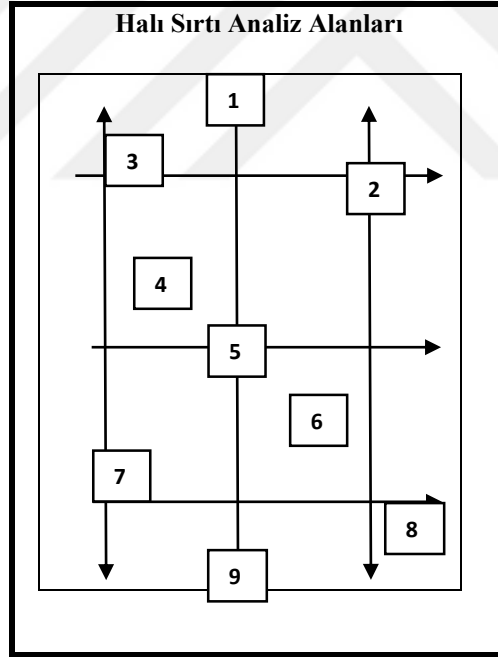
Değerlendirme 14.2 (Tablo 54): Analiz 14'de halı kimlik bilgileri incelenen halının 17. ve 19. yy ortalarında dokunduğu söylenmiştir.⁸⁶ Kompozisyon düzenlemesinde toplam 5 renk kullanıldığı tespit edilmiştir. Çözüğü ipliğinin pamuk olması dışında kullanılan iplik çeşitleri doğal yündür. Gördes (**Türk Düğümü**) kullanılmış, hav yüksekliğinin 1 ile 2 mm arasında değişiklik gösterdiği saptanmıştır.

*Tablo 56'daki bilgiler kullanılarak çözüğü, atkı ve düğüm toplam tel sayıları hesaplanmıştır.

⁸⁶Diler, (Sözlü Görüşme)

Avanos 14.4: Halı Sırtı (Arkası) Ölçümleri											
Analiz Alan Numaraları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ölçüm Yazım Alanı	Çözümlü Tel Sayısı	54	58	60	58	56	54	56	56	54	
10 cm x 10 cm	Atkı Sıra Sayısı	34	35	35	33	33	33	34	34	33	
	Düğüm Sıra Sayısı (En)	34	35	35	33	33	33	34	34	33	
	Düğüm Sıra Sayısı (Boy)	27	29	30	29	28	27	28	28	27	
	Düğüm Sayısı (DM2)	34 x 27	35 x 29	35 x 30	33 x 29	33 x 28	33 x 27	34 x 28	34 x 28	33 x 27	
Açıklama: Analiz 14'de yapılan incelemelere göre (10x10) cm'lik kare içinde bulunan atkı iplikleri genelde 2'li atkı düzeni vardır ve rakamlar birbirine oldukça yakındır.											
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©											

Tablo 56: Alan Ölçümleri (Envanter No 26)

Şekil 27: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 26)

Değerlendirme 14.4 (Tablo 56): Halı boyutuna bağlı olarak 9 adet alan belirlenmiştir. Halının her alanındaki çözgü sıklığı değeri farklıdır.

Halı Sırtı Analiz Alanları

Şekil 28: Halı sırtı görselleri (Envanter No 26)

Değerlendirme 14: Envanter No 26 olan halı sırtı (arkası) incelemelerinde 10 cm içinde bulunan bölümlerin ortalama çözgü tel sayısı 56 teldir. Atkılar koleksiyondaki çoğu halı gibi genel olarak 2'li atkı sırasına sahiptir. Bazı alanlarda 4'lü atkı sırası görülse de sıralamanın doğru olduğundan emin olunamamıştır. (10x10) cm içinde ortalama halı kalitesi 33x28 dm²'dir. Çözgü ipliği 0,3 (NM) atkı ipliği 4 (NM) olarak ölçülmüştür. Kullanım alanı yer yaygısı olduğu düşünülen halının ortalama atkı sıklığı 66 olarak hesaplanmıştır. Halının arka yüzeyindeki alanlardan **alan 1** çoğu analiz gibi halı başının orta kısmında bulunmakta ve düğüm sıklığı olarak en yoğun alanlardan biridir. **Alan 2** halının baş kısmında sağ bölgede, düğüm sayısı ve düzeni olarak alan 1 ile aynı özelliklere sahip olduğu görülmektedir. **Alan 3** alan 2'nin karşı tarafında sol kısımda yer almaktadır. Düğüm sayısı ve düzeni olarak 1 ve 2'ye benzemektedir. **Alan 4** Alan 3'ün alt çaprazında sağ bölgede bulunmakta ve düğüm sayısı diğerlerine göre daha azdır. Düzen olarak benzer özelliklere sahiptir. **Alan 5** halının göbeğinde orta kısımdadır ve alan 4 ile aynı düğüm sayısına sahip olup düzen olarak daha seyrek ve büyük düğümler görünmektedir. **Alan 6** halı ortasına yakın bir bölgede sağ alanda konumlanmakta ve düğüm düzeni olarak halıdaki diğer alanlar gibi sık görünmektedir. **Alan 7** alan 6'nın karşısında halının solunda, **alan 8** alan 6'nın sağ çaprazında ve **alan 9** alan 5 ile aynı düzlemde halının sonunda yer almaktadır. Halıda düğümler genel olarak sık ve düzenlidir.

Atkı ve düğümlerin düzenli yollar oluşturarak halı arkasında karakteristik bir kimlik oluşturduğunu söyleyebiliriz. Çözgü sıklığı en fazla olan kısım alan 3 en az olan bölge alan 1, alan 6 ve alan 9'dur. Bu durum göstermektedir ki halının sol tarafı sağ ve orta kısmına göre daha sık çözgü sırasına sahiptir. Ayrıca halının en ayırt edici özelliği koleksiyonda çözgüde pamuk kullanılan tek halı olmasıdır.

Analiz 15

Avanos 15.1: Görünüm/Ön

Resim 28: Yer Yayı Hahısı (Envanter No 163)

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (12.08.2018)

Avanos 15.2: Halı Kimliği			
İncelenme Tarihi	05.08.2018		
Üretim Tarihi (~)	17.-19. yy		
Yöre	Avanos		
İlgili Koleksiyon	Kirkit Halı (Avanos)		
Envanter No	163		
Kullanım Alanı:	Yer yaygısı Halısı		
Halı Ölçüsü	171 cm x 116 cm (Halının boy ve en kenarortayları dikkate alınarak ölçüm yapılmıştır.)		
	Çözüğü	Atkı	Düğüm
Hammadde	Yün	Yün	Yün
Hammadde Rengi	Krem Rengi (Doğal Yün)	Gri	Çok Renkli
*Toplam Tel Sayısı	(+/-) 552	(+/-) 845	25x25 (dm2)
Numara Metrik (NM) Ölçümü	3 NM	3 NM	-
Düğüm Şekli	Gördes (Türk) Düğümü		
Hav Yüksekliği	4 mm		
Düğüm Renk Sayısı	8 Renk		
Düğüm Renkleri	Turuncu, yeşil, kırmızı, mor, beyaz, kahverengi, mint (yeşil), açık kahverengi		
Saçak Görünümü	Saçaklarda zaman içinde yıpranma olmuştur.		
Yüzey Düzenleme (Kompozisyon)	Simetrik/ Çift Göbekli		
Motif Sayısı (~)	Halının ½ 'lik alan içindeki motif sayısı 11-18 arasında görülmektedir.		
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©			
Tabloda gri olarak görülen alandaki tüm bilgiler Kirkit Halı/Avanos'dan alınmıştır.			

Tablo 57: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 163)

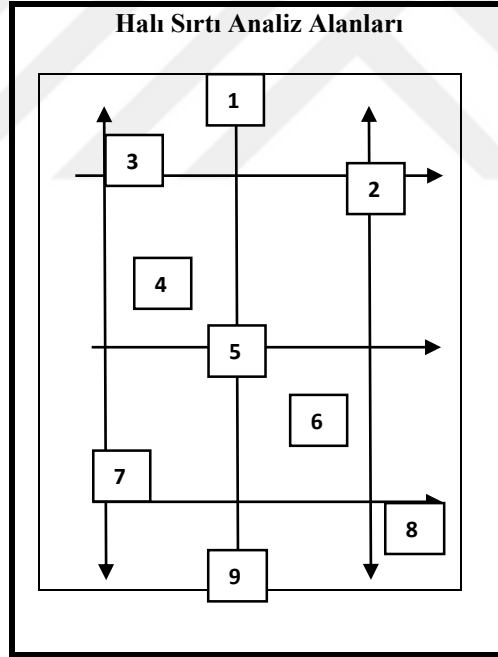
Değerlendirme 15.2 (Tablo 57): Analiz 15'de halı kimlik bilgileri incelenen halı yer yaygısı halısıdır. 17-19. yy aralığında dokunduğu söylenmiştir.⁸⁷ Yüzey düzenlemesinde toplam 8 renk kullanıldığı saptanmıştır. Kullanılan tüm iplik çeşitleri doğal yünden elde edilmiştir. Gördes (**Türk Düğümü**) ile dokunmuş, hav yüksekliği 4 mm olarak tespit edilmiştir.

*Tablo 59'daki bilgiler kullanılarak çözgü, atkı ve düğüm toplam tel sayıları hesaplanmıştır.

⁸⁷Diler, (Sözlü Görüşme)

Avanos 15.4: Halı Sırtı (Arkası) Ölçümleri											
Analiz Alan Numaraları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ölçüm Yazım Alanı	Çözü Tel Sayısı	52	50	48	48	48	52	52	54	48	
10 cm x 10 cm	Atkı Sıra Sayısı	25	26	23	26	27	26	26	27	24	
	Düğüm Sıra Sayısı (En)	25	26	23	26	27	26	26	27	24	
	Düğüm Sıra Sayısı (Boy)	26	25	24	24	24	26	26	27	24	
	Düğüm Sayısı (DM2)	25 x 26	26 x 25	23 x 24	26 x 24	27 x 24	26 x 26	26 x 26	27 x 27	24 x 24	
Açıklama: Analiz 15’de yapılan incelemelere göre (10x10) cm’lik kare içinde bulunan atkı iplikleri genelde 2’li atkı düzenine sahiptir. Yapılan sayımlar sonucunda değerlerin birbirine yakın olduğu saptanmıştır.											
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©											

Tablo 59: Alan Ölçümleri (Envanter No 163)

Şekil 29: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 163)

Değerlendirme 15.4 (Tablo 59): Halı boyutuna bağlı olarak 9 adet alan belirlenmiştir. Yapılan sayımlar sonucunda halının çözgü sıklık değerlerinin her alanda farklı olduğu saptanmıştır.

Halı Sırtı Analiz Alanları

Şekil 30: Halı sırtı görselleri (Envanter No 163)

Değerlendirme 15: Envanter No 163 olan halı sırtı (arkası) incelemelerinde 10 cm içindeki alanlarda ortalama çözgü tel sayısı 50 tel adedidir. Atkılar koleksiyondaki çoğu halı gibi genel olarak 2'li atkı sırası düzenine sahiptir. (10x10 cm²) içinde ortalama halı kalitesi 25x25 dm²'dir. Çözgü ipliği ve atkı ipliği 3 (NM) olarak ölçülmüştür. Kullanım alanı yer yaygısı olduğu düşünülen halının ortalama atkı sıklığı 50 olarak hesaplanmıştır. Alan değerlendirmelerinde **alan 1** halı başı ortasında, **alan 2** halı başıyla halı ortası arasında sağ kısımda, **alan 3** alan 2'nin karşısında sol bölümde, **alan 4** alan 3'ün sağ çaprazında, **alan 5** halının göbeğinde orta kısımda, **alan 6** alan 5'in sağ çaprazında, **alan 7** ve **alan 8** halı sonuna yakın bölgede ve **alan 9** alan 1 ile aynı düzlemde halı sonunda yer almaktadır. En fazla çözgü sıklığı olan bölüm alan 8 en az çözgü sıklığı olan bölümler alan 3, 4, 5 ve 9'dur. Düğüm sıklığı olarak en yoğun olan kısım alan 5 ve alan 8'dir. En az çözgü sıklığı olan bölüm aynı zamanda en az düğüm sıklığına sahip olan alan 3'dür. Halı arkasındaki alanların düğümlerinin düzen, hacim ve karakterlerine bakıldığında alan 1, alan 3, alan 5, alan 8 ve alan 9'da atkılar gözle görünür şekilde kolaylıkla sayılabilmekte ve düğümlerin diğer alanlara göre orta büyüklükte olduğu görülmektedir. Alan 4, alan 6 ve alan 7'nin düğüm görüntüsü bazı alanlarda dikdörtgene yakın bazı alanlarda üçgenle kare arası biçimleri anımsatmaktadır. Sadece alan 2'de daha özel bir düğüm şekli görünmektedir. Düğümlerin büyüklü küçüklü ve yükselteli bölgeler oluşturduğu söyleyebiliriz.

Koleksiyondaki çoğu halıda genel olarak çözgü sıklığı fazla olan alan sol kısım olmasına rağmen (Envanter No 163)'de halı sonu sağ alt köşede çözgü yoğunluğu olduğu saptanmıştır.

Analiz 16

Avanos 16.1: Görünüm/Ön

Resim 29: Yer Yaygısı Halısı (Envanter No 161)

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (14.08.2018)

Avanos 16.2: Halı Kimliği			
İncelenme Tarihi	05.08.2018		
Üretim Tarihi (~)	17.-19. yy		
Yöre	Avanos		
İlgili Koleksiyon	Kirkit Halı (Avanos)		
Envanter No	161		
Kullanım Alanı:	Yer yaygısı Halısı		
Halı Ölçüsü	207 cm x 132 cm (Halının boy ve en kenarortayları dikkate alınarak ölçüm yapılmıştır.)		
	Çözüğü	Atkı	Düğüm
Hammadde	Yün	Yün	Yün
Hammadde Rengi	Krem Rengi (Doğal Yün)	Bej Rengi	Çok Renkli
*Toplam Tel Sayısı	(+/-) 793	(+/-) 1475	36x29 (dm2)
Numara Metrik (NM) Ölçümü	4 NM	-	-
Düğüm Şekli	Gördes (Türk) Düğümü		
Hav Yüksekliği	4 mm		
Düğüm Renk Sayısı	8 Renk		
Düğüm Renkleri	Mor, kırmızı, kahverengi, bordo, hardal, beyaz, sarı, pembe		
Saçak	Saçaklar düzdür ve yıpranmalar vardır.		
Yüzey Düzenleme (Kompozisyon)	Simetrik/Çift Göbekli		
Motif Sayısı (~)	Halının ½ 'lik alan içindeki motif sayısı 20-30 arasında görülmektedir.		
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©			
Tabloda gri olarak görülen alandaki tüm bilgiler Kirkit Halı/ Avanos'dan alınmıştır.			

Tablo 60: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 161)

Değerlendirme 16.2 (Tablo 60): Analiz 16 için yapılan ölçüm ve yüzey düzenlemesi değerlendirmelerinde halının yer yaygısı grubuna dahil olduğu saptanmıştır. Halının 17 ile 19. yy aralığında dokunduğu söylenmiştir.⁸⁸ Yüzey düzenlemesinde toplam 8 renk kullanılmıştır. Kullanılan tüm iplik çeşitleri doğal yünden elde edilmiştir. Gördes (**Türk Düğümü**) kullanılmış, hav yüksekliği 4 mm olarak ölçülmüştür.

*Tablo 63'deki bilgiler kullanılarak çözüğü, atkı ve düğüm toplam tel sayıları hesaplanmıştır.

⁸⁸Diler (Sözlü Görüşme)

Avanos 16.3: (Halı Ölçüsü: 207 cm x 132 cm)		
Teknik Analiz		
	Halı Başı	Halı Sonu
*Çözümlü Tel Sayısı	(+/-) 802	(+/-) 784
Halı En Ölçümü	136 cm	133 cm
**Ort. Çözüm Sıklığı	59 tel (10x10 cm ²)	
	Sol Kenar	Sağ Kenar
Halı Boy Ölçümü	204 cm	206 cm
Toplam Atkı Sırası	(+/-) 734	(+/-) 741
Toplam Düğüm Sırası	(+/-) 734	(+/-) 741
Toplam Atkı Sayısı	(+/-) 1475	
Toplam Düğüm Sayısı	(+/-) 396	
**Ort. Atkı Sıklığı	78 Tel (10x10 cm ²)	
**Ort. Düğüm Sıklığı (dm ²)	36x29 dm ² (10x10 cm ²)	
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©		

Tablo 61: Halı boy ölçümü ile atkı ve düğüm sayımları (Envanter No 161)

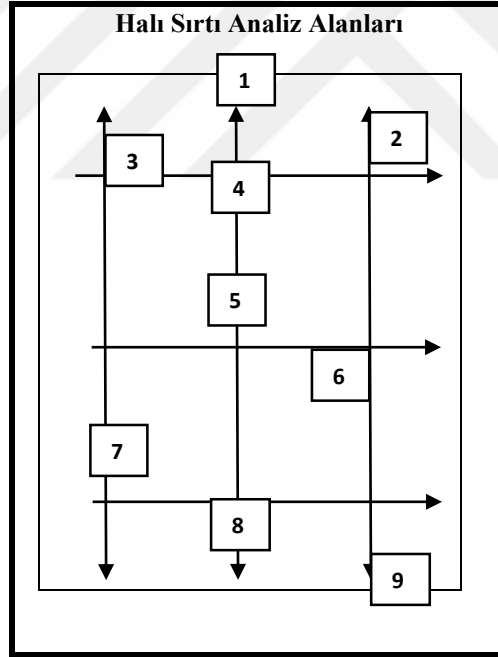
Değerlendirme 16.3 (Tablo 61): 136 cm halı başı en ölçümü 133 cm halı sonu en ölçümü değerleridir. Halı boy ölçümünde sol alan 204 cm, sağ alan ise 206 cm'dir. Halıdaki en farklılığının 3 cm, boydaki farklılığın ise 2 cm olması çözgünün sağ ve sol alanlarının birbirine çok yakın değerde olmasının yanı sıra çözgü sıklığı farklılığı içerdiğini de göstermektedir.

*Çözgü teli sayımında kopmalar olduğu veya sıklık arttığı için sayım eksik ya da fazla olabilir. Çünkü halı başı ve halı sonu ölçümleri farklıdır.

*Tablo 62'deki bilgiler kullanılarak hesaplama yapılmıştır.

Avanos 16.4: Halı Sırtı (Arkası) Ölçümleri											
Analiz Alan Numaraları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ölçüm Yayımlı Alanı	Çözümlü Tel Sayısı	60	60	58	58	60	58	58	60	60	
	Atkı Sıra Sayısı	37	38	36	37	38	36	35	37	34	
10 cm x 10 cm	Düğüm Sıra Sayısı (En)	36	38	35	36	38	36	35	36	34	
	Düğüm Sıra Sayısı (Boy)	30	30	29	29	30	29	29	30	30	
	Düğüm Sayısı	36	38	35	36	38	36	35	36	34	
	Düğüm Sayısı (DM2)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
		30	30	29	29	30	29	29	30	30	
Açıklama: Analiz 16'da yapılan incelemelere göre (10x10) cm'lik kare içinde bulunan atkı iplikleri koleksiyonda bulunan çoğu halı gibi 2'li atkı düzenine sahiptir ve rakamların birbirine yakın olması halının düzenli dokunduğunu göstermektedir.											
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©											

Tablo 62: Alan Ölçümleri (Envanter No 161)

Şekil 31: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 161)

Değerlendirme 16.4 (Tablo 62): Halı boyutuna bağlı olarak 9 adet alan belirlenmiştir. Halının değişik yerlerinden yapılan sayımlar sonucunda alanların sayılarının birbirine yakın olduğu saptanmıştır.

Halı Sırtı Analiz Alanları

Şekil 32: Halı sırtı görselleri (Envanter No 161)

Değerlendirme 16: Envanter No 161 olan halı sırtı (arkası) incelemelerinde 10 cm de ortalama çözgü tel sayısı 59 teldir. Atkılar 2'li atkı sırası düzenine sahiptir. (10x10) cm'lik kare içinde ortalama halı kalitesi 36x29 dm²'dir. Çözgü ipliği ve atkı ipliği 4 (NM) olarak ölçülmüştür. Kullanım alanı yer yaygısı olduğu düşünülen halının ortalama atkı sıklığı 78 olarak hesaplanmıştır. Halı arkasındaki alan değerlendirmelerinde **alan 1**, halı başının ortasında, **alan 2**, halı başına yakın bölgede sağ kısımda **alan 3** alan 4'ün karşısında sol bölümde, **alan 4** ve **alan 5** alan 1'in altında aynı düzlemde, alan 6 alan 5'in sağ çaprazında, alan 7 halı sonunun sol tarafında, **alan 8** halı sonunun ortasında, **alan 9** ise halı sonunun sağ kısmında bulunmaktadır. Çözgü sıklığı en yoğun olan kısım alan 1, 2, 5, 8 ve 9'dur. Halının genel çerçevede bütün çözgü sıklıkları ele alındığında birbirine yakın değerlerde oldukları görülmektedir. El halısı olarak gayet başarılı bir istikrara sahip olduğu söylenebilir. En çok düğüm sıklığı olan bölge alan 2 ve 5 en az düğüm sıklığı olan bölge alan 9'dur. Halının düğüm yapısı çoğunlukla birbirine eşit olarak görünmektedir. Alan 5 halının diğer alanlarından farklılık göstermekte ve düğümlerdeki yıpranmaların altından çözgüler görülmektedir. Buna rağmen yıpranma olan bölgede atkılar düzenli görünmektedir.

Analiz 17

Avanos 17.1: Görünüm/Ön

Resim 30: Sedir Halısı (Envanter No 798)

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Muhammed Türk (15.08.2018)

Avanos 17.2: Halı Kimliği			
İncelenme Tarihi	05.08.2018		
Üretim Tarihi (~)	17.-19. yy		
Yöre	Avanos		
İlgili Koleksiyon	Kirkit Halı (Avanos)		
Envanter No	798		
Kullanım Alanı:	Parça Halı		
Halı Ölçüsü	121 cm x 111 cm (Halının boy ve en kenarortayları dikkate alınarak ölçüm yapılmıştır.)		
	Çözü	Atkı	Düğüm
Hammadde	Yün	Yün	Yün
Hammadde Rengi	Krem Rengi (Doğal Yün)	Bej Rengi	Çok Renkli
*Toplam Tel Sayısı	(+/-) 388	(+/-) -	16x17 (dm2)
Numara Metrik (NM) Ölçümü	4 NM	-	-
Düğüm Şekli	Gördes (Türk) Düğümü		
Hav Yüksekliği	4 ile 6 mm arasında değişim göstermektedir.		
Düğüm Renk Sayısı	7 Renk		
Düğüm Renkleri	Lacivert, kırmızı, kahverengi, beyaz, sarı, turkuaz, mor		
Saçak	Saçaklarda görünmemektedir.		
Yüzey Düzenleme (Kompozisyon)	Simetrik/Haçlı		
Motif Sayısı (~)	Halının ½ 'lik alan içindeki motif sayısı 20-30 arasında görülmektedir.		
Düzenleyen Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©			
Tabloda gri olarak görülen alandaki tüm bilgiler Kirkit Halı/ Avanos'dan alınmıştır.			

Tablo 63: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 798)

Değerlendirme 17.2 (Tablo 63): Analiz 17'nin yüzey düzenine bakıldığında halının sedir halısı olduğu tahmin edilmektedir. Çünkü koleksiyonda bulunan sedir halıları yüzey düzenlemesi birbirine benzerdir. Halının 17. ve 19. yy ortalarında dokunduğu söylenmiştir.⁸⁹ Kompozisyon düzenlemesinde toplam 7 renk kullanıldığı saptanmıştır. Gördes (**Türk Düğümü**) kullanılmış, hav yüksekliği bazı alanlarda 4 mm bazı alanlarda 6 mm olarak tespit edilmiştir.

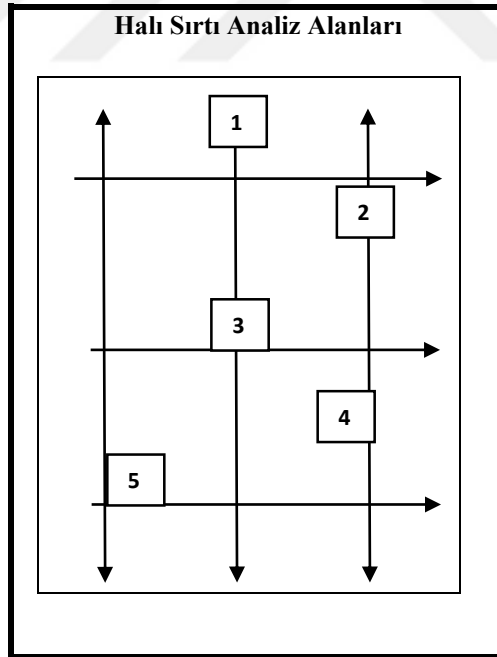
*Tablo 65'deki bilgiler kullanılarak çözgü, atkı ve düğüm toplam tel sayıları hesaplanmıştır.

⁸⁹Diler (Sözlü Görüşme)

Halı parça halı olduğu için buradaki ölçümler ortalama bir değer yakalayabilmek amaçlı ölçülmüştür. Koleksiyon içinde **Envanter No 798**'in en yaşlı halı olduğu söylenmiştir.⁹⁰

Avanos 17.4: Halı Sırtı (Arkası) Ölçümleri											
Analiz Alan Numaraları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
10 cm x 10 cm	Çözümlü Tel Sayısı	38	34	34	36	36					
	Atkı Sıra Sayısı	17	17	16	18	16					
	Düğüm Sıra Sayısı (En)	17	17	16	18	16					
	Düğüm Sıra Sayısı (Boy)	19	17	17	18	18					
	Düğüm Sayısı (DM2)	17 x 19	17 x 17	16 x 17	18 x 18	16 x 18					
<p>Açıklama: Analiz 17'de yapılan incelemelere göre (10x10) cm'lik kare içinde bulunan atkı iplikleri nadiren görülen 3'lü, 4'lü, 5'li ve 7'li atkı düzenine sahiptir. Halı diğer halılara göre daha kaba kalitede dokunmuştur.</p>											
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©											

Tablo 65: Alan Ölçümleri (Envanter No 798)

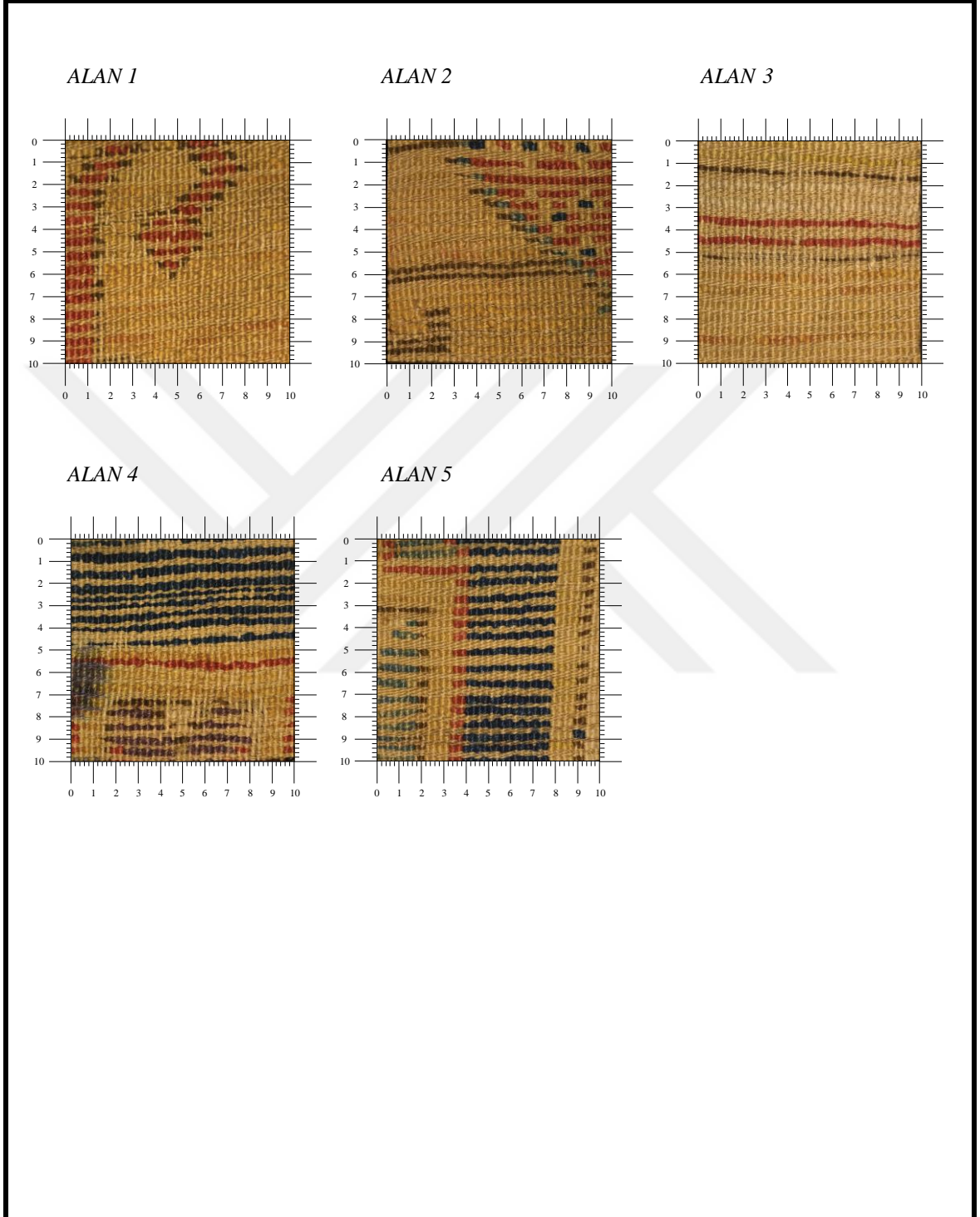

Şekil 33: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 798)

Değerlendirme 17.4 (Tablo 35): Halı boyutuna bağlı olarak 5 adet alan belirlenmiştir. Halı parça halı olduğu için az sayıda alan sayımı yapılmıştır.

⁹⁰ Diler (Sözlü Görüşme)

Halı Sırtı Analiz Alanları

Şekil 34: Halı sırtı görselleri (Envanter No 798)

Değerlendirme 17: Envanter No 798 olan halı sırtı (arkası) incelemelerinde 10 cm'lik alanlar içinde ortalama çözgü tel sayısı 35 teldir. Atkılar koleksiyon içinde nadir görülen sıralamaya sahiptir. Sıralama 3'lü, 4'lü, 5'li ve 7'li düzene sahiptir. (10x10) cm'lik kare içinde ortalama halı kalitesi 16x17 dm²'dir. Çözgü ipliği 4 (NM) olarak ölçülmüştür. Halının, parça halı olmasının yanı sıra koleksiyon içindeki diğer sedir halılarıyla karşılaştırıldığında boyut ve yüzey tasarımı olarak benzer unsurlar içermesi kullanım alanının sedir halısı olduğunu düşündürmektedir. Ortalama atkı sıklığı 76 tel olarak hesaplanmıştır. Halı arkasındaki alan değerlendirmelerinde **alan 1** halı başının ortasında, **alan 2** halı başına yakın bölgede sağ kısımda, **alan 3** halının göbeğinin orta kısmında, **alan 4** halı sonuna doğru alan 3'ün sağ çaprazında, **alan 5** ise sol çaprazında yer almaktadır. Halı üzerinde çözgü sıklığı en çok olan kısım alan 1 en az çözgü sıklığı olan bölge ise alan 2 ve 3'dür. Buna göre halının çözgü sıklığının halı başında daha yoğun olduğu saptanmıştır. Alan 1 ve alan 3'ün düğüm düzeni incelendiğinde düğümlerin seyrek olduğu ve ilmelerin (düğüm) bazı alanlarda çözgüden ayrıldığı anlaşılmaktadır. Alan 2'nin yüzey düzenlemesinde sol taraftaki düğümlerin sağ tarafa göre daha büyük olduğu görülmektedir. Alan 4'de ise düğümlerin dikdörtgen forma yakındır. Alan 5'de düğümlerin neredeyse birbirine eşit olduğu ve tüm alanların atkı sıralaması yüzeyde rahatlıkla görülebilmektedir.

Analiz 18

Avanos 18.1: Görünüm/Ön

Resim 31: Yer Yaygısı Halısı (Envanter No 801)

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (17.08.2018)

Avanos 18.2: Halı Kimliği			
İncelenme Tarihi	05.08.2018		
Üretim Tarihi (~)	17.-19. yy		
Yöre	Avanos		
İlgili Koleksiyon	Kirkit Halı (Avanos)		
Envanter No	801		
Kullanım Alanı	Yer yaygısı		
Halı Ölçüsü	170 cm x 120 cm (Halının boy ve en kenarortayları dikkate alınarak ölçüm yapılmıştır.)		
	Çözüğü	Atkı	Düğüm
Hammadde	Yün	Yün	Yün
Hammadde Rengi	Krem Rengi (Doğal Yün)	Bej Rengi	Çok Renkli
*Toplam Tel Sayısı	(+/-) 452	(+/-) 589	16x18 (dm2)
Numara Metrik (NM) Ölçümü	1 NM	-	-
Düğüm Şekli	Gördes (Türk) Düğümü		
Hav Yüksekliği	5 mm		
Düğüm Renk Sayısı	9 Renk		
Düğüm Renkleri	Krem rengi, kahverengi, sarı, kırmızı, mor, lacivert, beyaz, açık kahverengi, kızıl kahverengi		
Saçak	Saçak görünmemektedir.		
Yüzey Düzenleme (Kompozisyon)	Simetrik/ Geometrik Çift Göbekli		
Motif Sayısı (~)	Halının ½ 'lik alan içindeki motif sayısı 15-20 arasında görülmektedir.		
Düzenleyen Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©			
Tabloda gri olarak görülen alandaki tüm bilgiler Kirkit Halı/ Avanos'dan alınmıştır.			

Tablo 66: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 801)

Değerlendirme 18.2 (Tablo 66): Analiz 18'in 17.-19. yy aralığında dokunduğu söylenmiştir.⁹¹ Yüzey düzenlemesinde toplam 9 renk kullanıldığı tespit edilmiştir. Kullanılan tüm iplik çeşitleri doğal yünden elde edilmiştir. Gördes (**Türk Düğümü**) kullanılmış, hav yüksekliği 5 mm olarak ölçülmüştür.

*Tablo 68'deki bilgiler kullanılarak çözgü, atkı ve düğüm toplam tel sayıları hesaplanmıştır.

⁹¹Diler, (Sözlü Görüşme)

Avanos 18.3: (Halı Ölçüsü: 170 cm x 120 cm)		
Teknik Analiz		
	Halı Başı	Halı Sonu
*Çözümlü Tel Sayısı	(+/-) 448	(+/-) 456
Halı En Ölçümü	118 cm	120 cm
**Ort. Çözüm Sıklığı	38 tel (10x10 cm ²)	
	Sol Kenar	Sağ Kenar
Halı Boy Ölçümü	173 cm	174 cm
Toplam Atkı Sırası	(+/-) 294	(+/-) 295
Toplam Düğüm Sırası	(+/-) 276	(+/-) 278
Toplam Atkı Sayısı	(+/-) 589	
Toplam Düğüm Sayısı	(+/-) 226	
**Ort. Atkı Sıklığı	68 Tel (10x10 cm ²)	
**Ort. Düğüm Sıklığı (dm ²)	16x18 dm ² (10x10 cm ²)	
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©		

Tablo 67: Halı boy ölçümü ile atkı ve düğüm sayımları (Envanter no 801)

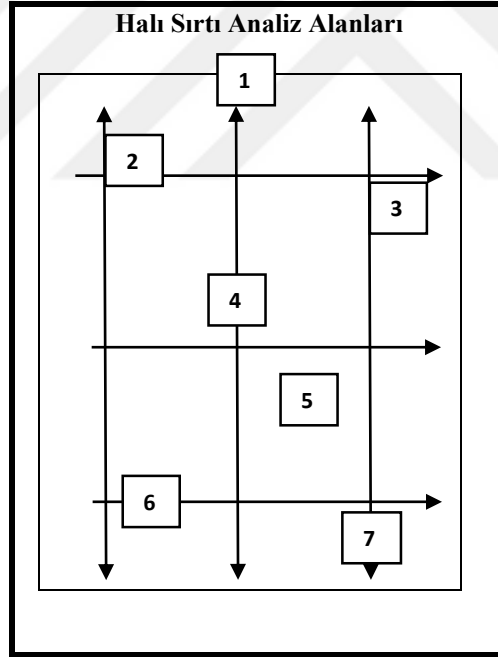
Değerlendirme 18.3 (Tablo 67): 118 cm halı başı en ölçümü 120 cm halı sonu en ölçüm değerleridir. Halı boyu ölçümünde sol alan 173 cm sağ alan ise 174 cm'dir. Halıdaki en farklılığının 2 cm, boydaki farklılığın 1 cm olması çözgünün sağ ve sol alanlarının birbirine çok yakın değerde olması çözgü sıklığı farklılığının az olduğunu göstermektedir.

*Çözgü teli sayımında kopmalar olduğu veya sıklık arttığı için sayım eksik ya da fazla olabilir. Çünkü halı başı ve halı sonu ölçümleri farklıdır.

**Tablo 68'deki bilgiler kullanılarak hesaplama yapılmıştır.

Avanos 18.4: Halı Sırtı (Arkası) Ölçümleri											
Analiz Alan Numaraları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ölçüm Yazım Alanı	Çözümlü Tel Sayısı	38	36	36	38	38	40	40			
10 cm x 10 cm	Atkı Sıra Sayısı	17	16	16	18	19	16	17			
	Düğüm Sıra Sayısı (En)	16	15	16	17	18	15	16			
	Düğüm Sıra Sayısı (Boy)	19	18	18	19	18	20	20			
	Düğüm Sayısı (DM2)	16 x 19	15 x 18	16 x 18	17 x 19	18 x 18	15 x 20	16 x 20			
Açıklama: Analiz 18'de yapılan incelemelere göre (10x10) cm'lik kare içinde bulunan atkı iplikleri koleksiyonda bulunan çoğu halı gibi 4'lü atkı düzenine sahiptir ve halı kaba kalitededir.											
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©											

Tablo 68: Alan Ölçümleri (Envanter No 801)

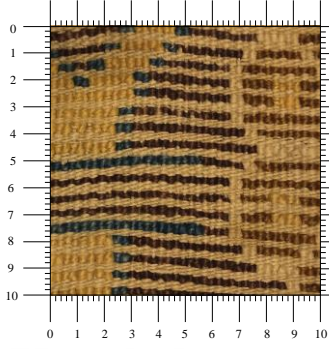

Şekil 35: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 801)

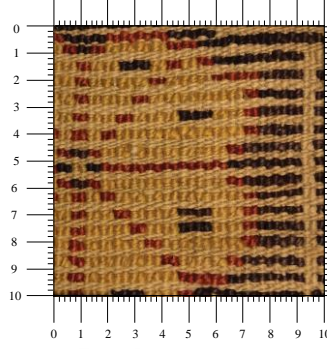
Değerlendirme 18.4 (Tablo 68): Halı boyutuna bağlı olarak 7 adet alan belirlenmiştir. Yapılan sayımlar sonucunda sayılarının birbirine yakın değerde olduğu saptanmıştır.

Halı Sırtı Analiz Alanları

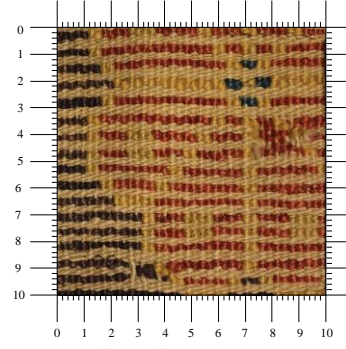
ALAN 1

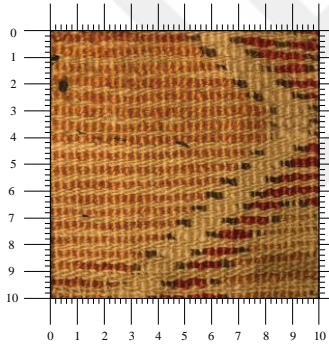
ALAN 2

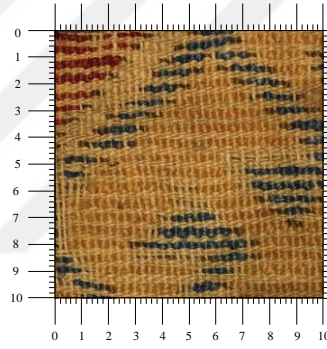
ALAN 3

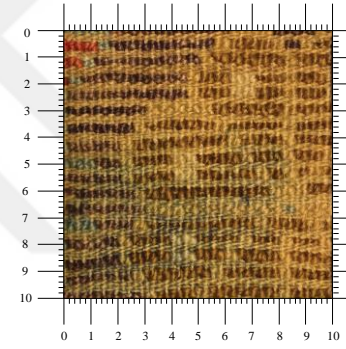
ALAN 4

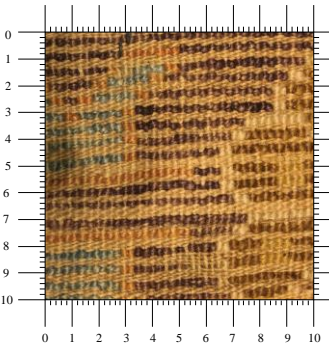
ALAN 5

ALAN 6

ALAN 7

Şekil 36: Halı sırtı görselleri (Envanter No 801)

Değerlendirme 18: Envanter No 801 olan halı sırtı (arkası) incelemelerinde 10 cm'lik alanlar içerisindeki ortalama çözgü tel sayısı 38 teldir. Atkılar koleksiyon içinde nadir görülen 4'lü atkı sırasına sahiptir. (10x10) cm'lik kare içinde ortalama halı kalitesi 16x18 dm²'dir. Çözgü ipliği 1 (NM) olarak ölçülmüştür. Halının kullanım alanının yer yaygısı olduğu düşünülmektedir. Ortalama atkı sıklığı 68 tel olarak hesaplanmıştır. Halı arkasındaki alan değerlendirmelerindeki konumlandırmada; **alan 1** halı başının ortasında, **alan 2** halı başına yakın bölgede sol tarafta, **alan 3** halının başına yakın bölgede sağ kısımda, **alan 4** halı göbeğine yakın kısımda orta bölgede, **alan 5** alan 4'ün altında sağ çaprazında, **alan 6** halı sonunda sol tarafta ve **alan 7** halı sonunun sağ tarafında yer almaktadır. Çözgü sıklığı en çok olan kısım alan 6 ve alan 7, en az olan bölgeler ise alan 2 ve alan 3'dür. Düğüm sayısına bakıldığında düğüm sıklığı en yoğun bölge alan 5, en az olan kısımlar ise alan 2 ve alan 6'dır. Alanların düğüm düzen ve sıralamasına bakıldığında alan 1, alan 2, alan 3 ve alan 4'deki düğümler sistematik devam etmektedir. Bu durumun alan 3, alan 5 ve alan 7 için geçerli olmasının yanı sıra düğümlerin bazı alanlarda çözgü üzerinden ayrılıp aşındığı görülmektedir. Alan 6'da da bazı düğümlerin yanında bulunan düğümleri sıkıştırarak daha küçük düğüm oluşumuna neden oldukları söylenebilir.

Analiz 19

Avanos 19.1: Görünüm/Ön

Resim 32: Sedir Halısı (Envanter No 807)

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (17.08.2018)

Avanos 19.2: Halı Kimliği			
İncelenme Tarihi	06.08.2018		
Üretim Tarihi (~)	17.-19. yy		
Yöre	Avanos		
İlgili Koleksiyon	Kirkit Halı (Avanos)		
Envanter No	807		
Kullanım Alanı:	Sedir Halısı		
Halı Ölçüsü	540 cm x 106 cm (Halının boy ve en kenarortayları dikkate alınarak ölçüm yapılmıştır.)		
	Çözüğü	Atkı	Düğüm
Hammadde	Yün	Yün	Yün
Hammadde Rengi	Krem Rengi (Doğal Yün)	Bej Rengi	Çok Renkli
*Toplam Tel Sayısı	(+/-) 422	(+/-) 2425	14x20 (dm2)
Numara Metrik (NM) Ölçümü	1 NM	5 NM	-
Düğüm Şekli	Gördes (Türk) Düğümü		
Hav Yüksekliği	5 ile 7 mm arasında değişim göstermektedir.		
Düğüm (İlme) Renk Sayısı	9 Renk		
Düğüm Renkleri	Mor, kırmızı, sarı, lacivert, mavi, kahverengi, turuncu, beyaz, açık kahverengi		
Saçak	Saçak görünmemektedir.		
Yüzey Düzenleme (Kompozisyon)	Simetrik/Yıldızlı		
Motif Sayısı (~)	Halının ½ 'lik alan içindeki motif sayısı 10-12 arasında görülmektedir.		
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©			
Tabloda gri olarak görülen alandaki tüm bilgiler Kirkit Halı/ Avanos'dan alınmıştır.			

Tablo 69: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 807)

Değerlendirme 19.2 (Tablo 69): Analiz 19'un 17-19. yy aralığında dokunduğu söylenmiştir.⁹² Yüzey düzenlemesinde toplam 9 renk kullanıldığı saptanmıştır. Kullanılan tüm iplik çeşitleri doğal yünden elde edilmiştir. Gördes (**Türk Düğümü**) kullanılmış, hav yüksekliği 5 mm ile 7 mm arasında değişiklik göstermektedir. **Envanter 807** koleksiyonun en büyük halısıdır.

*Tablo 71'deki bilgiler kullanılarak çözgü, atkı ve düğüm toplam tel sayıları hesaplanmıştır.

⁹²Diler, (Sözlü Görüşme)

Avanos 19.3: (Halı Ölçüsü: 540 cm x 106 cm)		
Teknik Analiz		
	Halı Başı	Halı Sonu
*Çözümlü Tel Sayısı	(+/-) 434	(+/-) 410
Halı En Ölçümü	106 cm	100 cm
**Ort. Çözüm Sıklığı	41 tel (10x10 cm ²)	
	Sol Kenar	Sağ Kenar
Halı Boy Ölçümü	544 cm	534 cm
Toplam Atkı Sırası	(+/-) 816	(+/-) 801
Toplam Düğüm Sırası	(+/-) 761	(+/-) 747
Toplam Atkı Sayısı	(+/-) 2425	
Toplam Düğüm Sayısı	(+/-) 211	
**Ort. Atkı Sıklığı	45 Tel (10x10 cm ²)	
**Ort. Düğüm Sıklığı (dm ²)	14x20 dm ² (10x10 cm ²)	
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©		

Tablo 70: Halı boy ölçümü ile atkı ve düğüm sayımları (Envanter No 807)

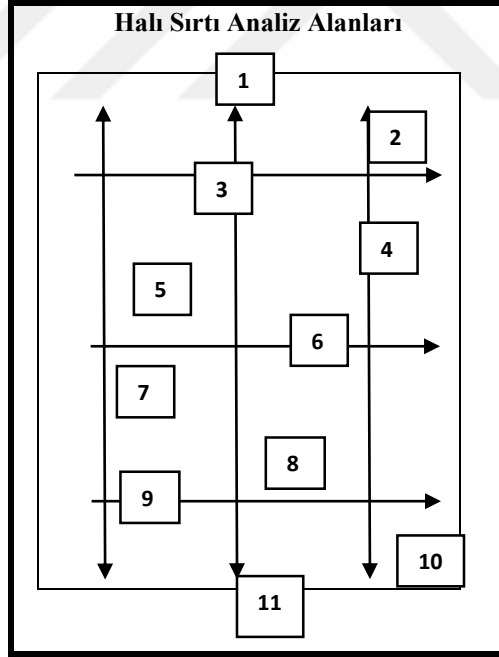
Değerlendirme 19.3 (Tablo 70): Halı başı en ölçümü 106 cm halı sonu en 100 cm'dir. Halı boyu ölçümünde sol alan 544 cm sağ alan ise 534 cm'dir. Halıdaki en farklılığının 6 cm, boydaki farklılığın ise 10 cm olması çözgünün sağ ve sol alanlarının koleksiyondaki birçok halı gibi çözgü sıklığı farklılığına sahip olduğunu göstermektedir.

*Çözgü teli sayımında kopmalar olduğu veya sıklık arttığı için sayım eksik ya da fazla olabilir. Çünkü halı başı ve halı sonu ölçümleri farklıdır.

**Tablo 71'deki bilgiler kullanılarak hesaplama yapılmıştır.

Avanos 19.4: Halı Sırtı (Arkası) Ölçümleri												
Analiz Alan Numaraları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Ölçüm Yazım Alanı	Çözümlü Tel Sayısı	44	42	42	42	40	42	42	40	42	42	40
10 cm x 10 cm	Atkı Sıra Sayısı	16	16	17	16	14	15	15	13	15	16	14
	Düğüm Sıra Sayısı (En)	15	15	16	16	14	15	14	13	15	15	14
	Düğüm Sıra Sayısı (Boy)	22	21	21	21	20	21	21	20	21	21	20
	Düğüm Sayısı (DM2)	15 x 22	15 x 21	16 x 21	16 x 21	14 x 20	15 x 21	14 x 21	13 x 20	15 x 21	15 x 21	14 x 20
<p>Açıklama: Analiz 19'da yapılan incelemelere göre (10x10) cm'lik kare içinde bulunan atkı iplikleri 3'lü atkı düzenine sahiptir ve Envanter 807 adlı halı koleksiyonun en büyük halısıdır.</p>												
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©												

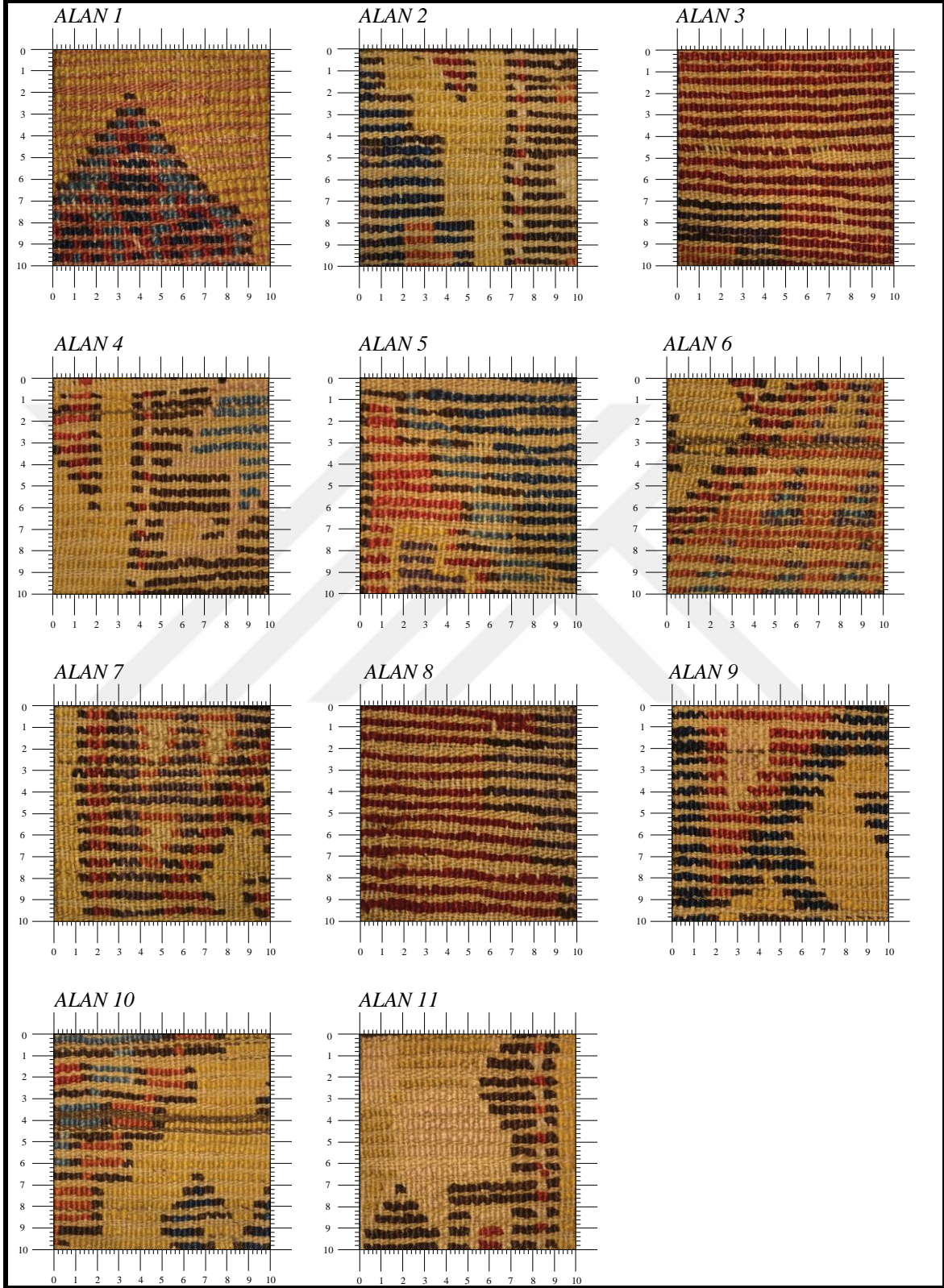
Tablo 71: Alan Ölçümleri (Envanter No 807)

Şekil 37: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 807)

Değerlendirme 19.4 (Tablo 71): Halı boyutuna bağlı olarak 11 adet alan belirlenmiştir. Halı koleksiyonun en büyük halısıdır.

Halı Sırtı Analiz Alanları

Şekil 38: Halı sırtı görselleri (Envanter No 807)

Değerlendirme 19: Envanter No 807 olan halı sırtı (arkası) incelemelerinde 10 cm'lik alan içinde ortalama çözgü tel sayısı 41 teldir. Halıdaki atkı düzeni 3'lü atkı sırasına sahiptir. (10x10) cm'lik kare içinde ortalama halı kalitesi 14x20 dm²'dir. Çözgü ipliği 1 (NM) ve atkı ipliği 5 (NM) olarak ölçülmüştür. Halının kullanım alanının yer yaygısı olduğu düşünülmele birlikte koleksiyon içinde **en büyük** boyuta sahip olan halıdır. Ortalama atkı sıklığı 45 tel olarak hesaplanmıştır. Halıdaki alanların bulunduğu bölgelere göre çözgü, atkı ve düğüm karakterlerinin değişmekte olduğu anlaşılmaktadır. **Alan 1** halı başının ortasında bulunan ve en yoğun çözgü sıklığına sahip olan kısımdır. **Alan 2** halı başına yakın bölgede sağ tarafta konumlanmakta ve halıdaki çoğu alan gibi çözgü sıklığı 42 tel adededir. **Alan 3** halının orta aksına yakın bir bölgede, **alan 4** alan 2'nin hemen altında halı arkasının sağında, **alan 5**, **alan 7** ve **alan 9** halının orta kısmında ve solunda, **alan 6** ve **alan 8** halının sağında, **alan 10** ve **11** halının sonunda alan 11 orta kısımda alan 10 ise halının sağında bulunmaktadır. Halının arka yüzeyinde tüm alanların çözgü, ilme ve atkı ilişkisi genelde birbirine benzemektedir. Alanların atkı ve düğümleri ritmik olarak devam etmekte, kirkitin bazı bölgelerde sert ve hızlı vurulmasıyla atkılarının sıkışıp ezilmesine neden olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle atkı sırasının belirli bölgelerde 2'li gibi görünmesinde etkili olduğu görülmektedir. Alan 6 ve alan 10'da bu özelliklerin yanı sıra atkı rengi her bölgede aynı kullanılmamıştır.

Analiz 20

Avanos 20.1: Görünüm/Ön

Resim 33: Seccade Halısı (Envanter No 412)

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (17.08.2018)

Avanos 20.2: Halı Kimliği			
İncelenme Tarihi	06.08.2018		
Üretim Tarihi (~)	17.-19. yy		
Yöre	Avanos		
İlgili Koleksiyon	Kirkit Halı (Avanos)		
Envanter No	412		
Kullanım Alanı:	Seccade Halısı		
Halı Ölçüsü	146 cm x 128 cm (Halının orta alanı dikkate alınarak en ve boy ölçümü yapılmıştır.)		
	Çözüğü	Atkı	Düğüm
Hammadde	Yün	Yün	Yün
Hammadde Rengi	Krem Rengi (Doğal Yün)	Bej Rengi	Çok Renkli
*Toplam Tel Sayısı	(+/-) 560	(+/-) 635	21x22 (dm2)
Numara Metrik (NM) Ölçümü	3 NM	-	-
Düğüm Şekli	Gördes (Türk) Düğümü		
Hav Yüksekliği	8 mm		
Düğüm Renk Sayısı	8 Renk		
Düğüm Renkleri	Mor, kırmızı, sarı, lacivert, turkuaz, kahverengi, turuncu, beyaz		
Saçak	Saçak görünmemektedir.		
**Yüzey Düzenleme (Kompozisyon)	Simetrik/Mihraplı		
Motif Sayısı (~)	Halının ½ 'lik alan içindeki motif sayısı 10-15 arasında görülmektedir.		
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©			
Tabloda gri olarak görülen alandaki tüm bilgiler Kirkit Halı/Avanos'dan alınmıştır.			

Tablo 72: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 412)

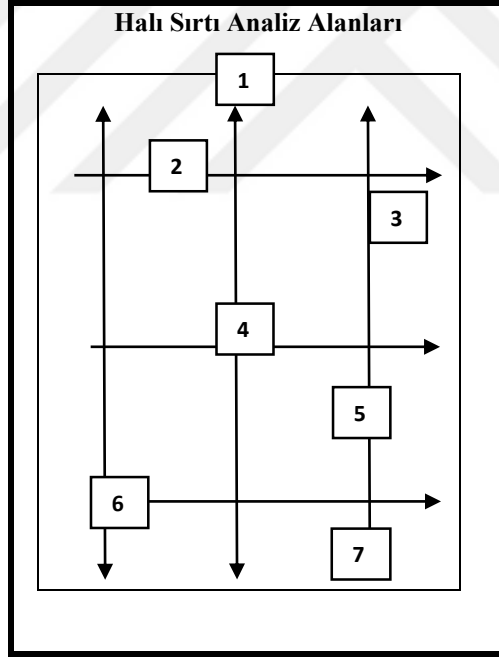
Değerlendirme 20.2 (Tablo 72): Analiz 20'nin seccade halısı olduğu mihrap yapısından anlaşılmaktadır. Yüzey düzenlemesinde toplam 8 renk kullanıldığı saptanmıştır. Kullanılan tüm iplik çeşitleri doğal yünden elde edilmiştir. Gördes (**Türk Düğümü**) kullanılmış, hav yüksekliği bazı alanlarda 8 mm olarak ölçülmüştür.

*Tablo 74'deki bilgiler kullanılarak çözgü, atkı ve düğüm toplam tel sayıları hesaplanmıştır.

** Yörede kompozisyon şekli bu isimle ifade edilmektedir.

Avanos 20.4: Halı Sırtı (Arkası) Ölçümleri											
Analiz Alan Numaraları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ölçüm Yazım Alanı	Çözümlü Tel Sayısı	46	44	44	46	46	46	48			
10 cm x 10 cm	Atkı Sıra Sayısı	22	21	21	22	23	23	22			
	Düğüm Sıra Sayısı (En)	21	20	20	21	22	22	21			
	Düğüm Sıra Sayısı (Boy)	23	22	22	23	23	23	24			
	Düğüm Sayısı (DM2)	21 x 23	20 x 22	20 x 22	21 x 23	22 x 23	22 x 23	21 x 24			
Açıklama: Analiz 20'de yapılan incelemelere göre (10x10) cm'lik kare içinde bulunan atkı iplikleri 2'li atkı düzenine sahiptir.											
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©											

Tablo 74: Alan Ölçümleri (Envanter No 412)

Şekil 39: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 412)

Değerlendirme 20.4 (Tablo 74): Halı boyutuna bağlı olarak 7 adet alan belirlenmiştir. Yapılan sayımlar sonucunda halı üzerindeki tüm alanların değerlerinin birbirine yakın olduğu saptanmıştır.

Halı Sırtı Analiz Alanları

Şekil 40: Halı sırtı görselleri (Envanter No 412)

Değerlendirme 20: Envanter No 412 olan halı sırtı (arkası) incelemelerinde 10 cm'lik bölüm içinde ortalama çözgü tel sayısı 45 teldir. Halıdaki atkı düzeni 2'li atkı sırasına sahiptir. (10x10 cm²) içinde ortalama halı kalitesi 21x22 dm²'dir. Çözgü ipliği 3 (NM) olarak ölçülmüştür. Kullanım alanı seccade halısı olan halının ortalama atkı sıklığı 44 olarak hesaplanmıştır. Halı arkasının üzerinde belirlenen alanlardan **alan 1** halı başının ortasında, **alan 2** alan 1'in çaprazında sol kısımda, **alan 3** halı göbeğinde bulunan **alan 4**'ün sağ üst çaprazında, **alan 5** ise sağ çaprazında bulunmaktadır. **Alan 6** halı sonunun solunda ve **alan 7** halı sonunun sağında alan 5'in altında yer almaktadır. Çözgü sıklığı 48 tel olan alan 7 en yoğun bölge, çözgü sıklığı 44 tel olan alan 2 ve 3 en az sıklığa sahip olan kısımlardır. Dügüm düzenlemelerine bakıldığında ise alanların birbirine yakın özelliklerde olduğu görülmektedir. Atkılar arasındaki düğümler daha sık dokunmuştur. Atkılarının düğümlere göre daha seyrek ve ince iplik yapısına sahip olması bazı bölgelerde çözgülerin görünmesine neden olmaktadır. Alan 6'nın diğer alanlara göre daha sistematik olduğu saptanmıştır. Aynı zamanda analiz 6'nın çoğu alanla çözgü sıklığı aynı olmasına rağmen daha sık görüldüğü söylenebilir. Alan 6 gibi alan 7'de sık ve düzenli görünmektedir. Bu durum çözgü sıklığı en yoğun olan alan olmasından da anlaşılmaktadır.

Analiz 21

Avanos 21.1: Görünüm/Ön

Resim 34: Yastık Halısı (Envanter No 1097)

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (19.08.2018)

Avanos 21.2: Halı Kimliği			
İncelenme Tarihi	07.08.2018		
Üretim Tarihi (~)	17.-19. yy		
Yöre	Avanos		
İlgili Koleksiyon	Kirkit Halı (Avanos)		
Envanter No	1097		
Kullanım Alanı	Yastık Halısı		
Halı Ölçüsü	110 cm x 51 cm (Halının boy ve en kenarortayları dikkate alınarak ölçüm yapılmıştır.)		
	Çözüğü	Atkı	Düğüm
Hammadde	Yün	Yün	Yün
Hammadde Rengi	Krem Rengi (Doğal Yün)	Kırmızı	Çok Renkli
*Toplam Tel Sayısı	(+/-) 257	(+/-) 612	27x25 (dm2)
Numara Metrik (NM) Ölçümü	1,5 NM	-	-
Düğüm Şekli	Gördes (Türk) Düğümü		
Hav Yüksekliği	7 mm		
Düğüm Renk Sayısı	7 Renk		
Düğüm Renkleri	Mor, kırmızı, sarı, açık kahverengi, kahverengi, turuncu, beyaz		
Saçak	Saçak görünmemektedir.		
Yüzey Düzenleme (Kompozisyon)	Simetrik/Geometrik		
Motif Sayısı (~)	Halının ¼'lük alan içindeki motif sayısı 18-22 arasında görülmektedir.		
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©			
Tabloda gri olarak görülen alandaki tüm bilgiler Kirkit Halı/ Avanos'dan alınmıştır.			

Tablo 75: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 1097)

Değerlendirme 21.2 (Tablo 75): Yastık halısı olan Analiz 21'in 17.-19. yy aralığında dokunduğu söylenmiştir.⁹³ Kompozisyon düzenlemesinde toplam 7 renk olduğu saptanmıştır. Kullanılan tüm iplik çeşitleri yündür. Gördes (**Türk Düğümü**) kullanılmış, hav yüksekliği 7 mm olarak ölçülmüştür.

*Tablo 77'deki bilgiler kullanılarak çözüğü, atkı ve düğüm toplam tel sayıları hesaplanmıştır.

⁹³Diler, (Sözlü Görüşme)

Avanos 21.3: (Halı Ölçüsü: 110 cm x 51 cm)		
Teknik Analiz		
	Halı Başı	Halı Sonu
*Çözümlü Tel Sayısı	(+/-) 255	(+/-) 260
Halı En Ölçümü	50 cm	51 cm
**Ort. Çözüm Sıklığı	51 tel (10x10 cm ²)	
	Sol Kenar	Sağ Kenar
Halı Boy Ölçümü	107 cm	112 cm
Toplam Atkı Sırası	(+/-) 299	(+/-) 313
Toplam Düğüm Sırası	(+/-) 288	(+/-) 302
Toplam Atkı Sayısı	(+/-) 612	
Toplam Düğüm Sayısı	(+/-) 128	
**Ort. Atkı Sıklığı	56 Tel (10x10 cm ²)	
**Ort. Düğüm Sıklığı (dm ²)	27x25 dm ² (10x10 cm ²)	
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©		

Tablo 76: Halı boy ölçümü ile atkı ve Düğüm sayımları (Envanter No 1097)

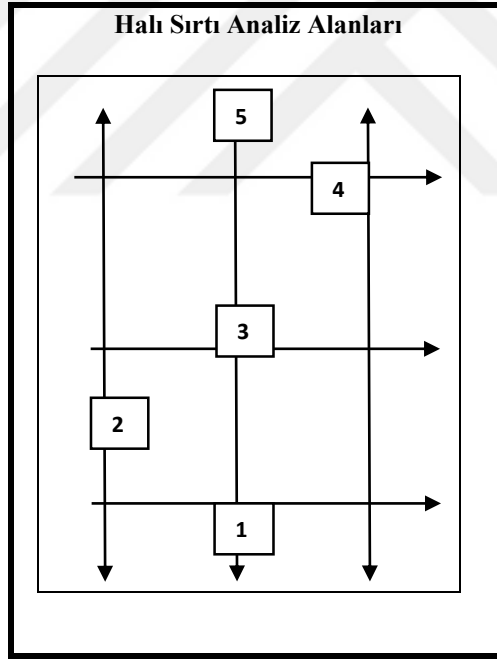
Değerlendirme 21.3 (Tablo 76): Halı başı en ölçümü 50 cm halı sonu en ölçümü 51 cm'dir. Boy ölçümünde sol alan 107 cm sağ alan ise 112 cm'dir. Halıdaki en farklılığının 1 cm, boydaki farklılığın ise 5 cm olması, çözgünün sağ ve sol alanlarının çözgü sıklığının farklı olmasını ve halının yıllar içinde hasar görme ihtimalinin olduğunu göstermektedir.

*Çözgü teli sayımında kopmalar olduğu veya sıklık arttığı için sayım eksik ya da fazla olabilir. Çünkü halı başı ve halı sonu ölçümleri farklıdır.

**Tablo 77'deki bilgiler kullanılarak hesaplama yapılmıştır.

Avanos 21.4: Halı Sırtı (Arkası) Ölçümleri											
Analiz Alan Numaraları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ölçüm Yazım Alanı	Çözümlü Tel Sayısı	52	50	52	52	52					
10 cm x 10 cm	Atkı Sıra Sayısı	29	29	27	29	30					
	Düğüm Sıra Sayısı (En)	28	28	26	28	29					
	Düğüm Sıra Sayısı (Boy)	26	25	26	26	26					
	Düğüm Sayısı (DM2)	28 x 26	28 x 25	26 x 26	28 x 26	29 x 26					
Açıklama: Analiz 21'de yapılan incelemelere göre (10x10) cm'lik kare içinde bulunan atkı iplikleri koleksiyonda sık görülen 2'li atkı düzenine sahiptir.											
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©											

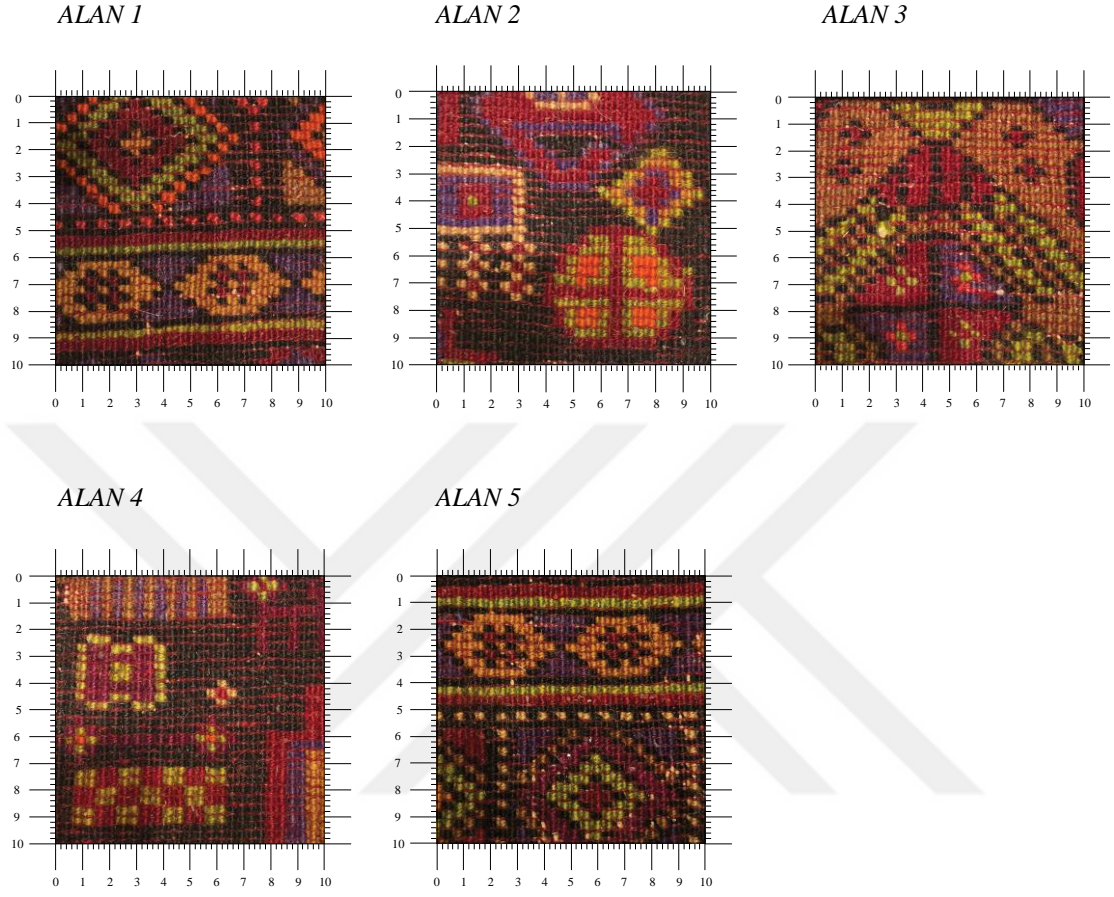
Tablo 77: Alan Ölçümleri (Envanter No 1097)

Şekil 41: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 1097)

Değerlendirme 21.4 (Tablo 77): Halı boyutuna bağlı olarak 5 adet alan belirlenmiştir. Halının sağ, sol ve orta alanlarında yapılan sayımlar sonucunda sayıların birbirine yakın olduğu saptanmıştır.

Halı Sırtı Analiz Alanları

Şekil 42: Halı sırtı görselleri (Envanter No 1097)

Değerlendirme 21: Envanter No 1097 olan halı sırtı (arkası) incelemelerinde 10 cm'lik alan içinde ortalama çözgü tel sayısı 51 teldir. Halıdaki atkı düzeni 2'li atkı sırasına sahiptir. (10x10) cm'lik kare içinde ortalama halı kalitesi 27x25 dm²'dir. Çözgü ipliği 1,5 (NM) olarak ölçülmüştür. Kullanım alanı yastık halısı olan halının ortalama atkı sıklığı 56 tel olarak hesaplanmıştır. Halı arkasının üzerinde belirlenen alanlardan **alan 1** halı başının ortasında, **alan 2** alan 1'in çaprazında sol kısımda, **alan 3** halı göbeğinin ortasında, **alan 4** halı sonunun sağ tarafında ve **alan 5**, alan 3, alan 1 ile aynı düzlemde halının sonunda yer almaktadır. Alan 2 dışında 4 alanda aynı çözgü sıklığına sahiptir. Bu durum halıdaki çözgü sıklığının sağ ve sol alanda aynı olduğunu göstermektedir. Alanlar içindeki düğüm sıklıkları genellikle birbirine çok yakın olmasının yanında alan 5 sayı olarak diğerlerine göre daha fazladır. **Alan 1** ile **alan 2** 28 **alan 3** ise 26 düğüm sırasına sahiptir. Düğüm sırası dışında Envanter 1097'nin düğüm sistemi tüm yüzeyde benzerlik göstermektedir. Alanların düğümlerin bütününe bakıldığında sistematik, düzenli ve eşit düğüm sıralamasına sahip olduğu saptanmıştır.

Analiz 22

Avanos 22.1: Görünüm/Ön

Resim 35: Yastık Halısı (Envanter No 803)

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotograf: Melike Güral (19.08.2018)

Avanos 22.2: Halı Kimliği			
İncelenme Tarihi	07.08.2018		
Üretim Tarihi (~)	17.-19. yy		
Yöre	Avanos		
İlgili Koleksiyon	Kirkit Halı (Avanos)		
Envanter No	803		
Kullanım Alanı:	Yastık Halısı		
Halı Ölçüsü	78 cm x 48 cm (Halının boy ve en kenarortayları dikkate alınarak ölçüm yapılmıştır.)		
	Çözüğü	Atkı	Düğüm
Hammadde	Yün	Yün	Yün
Hammadde Rengi	Krem Rengi (Doğal Yün)	Bej Rengi	Çok Renkli
*Toplam Tel Sayısı	(+/-) 294	(+/-) 518	32x29 (dm2)
Numara Metrik (NM) Ölçümü	2 NM	-	-
Düğüm Şekli	Gördes (Türk) Düğümü		
Hav Yüksekliği	5 mm		
Düğüm Renk Sayısı	9 Renk		
Düğüm Renkleri	Mor, kırmızı, sarı, kahverengi, turuncu, beyaz, yeşil, bordo, siyah		
Saçak	Saçak yapısı düzdür ve zaman içinde yıpranmıştır.		
Yüzey Düzenleme (Kompozisyon)	Simetrik/Serbest		
Motif Sayısı (~)	Halının tüm yüzeyindeki motif sayısı 18-24 arasında görülmektedir.		
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©			
Tabloda gri olarak görülen alandaki tüm bilgiler Kirkit Halı/ Avanos'dan alınmıştır.			

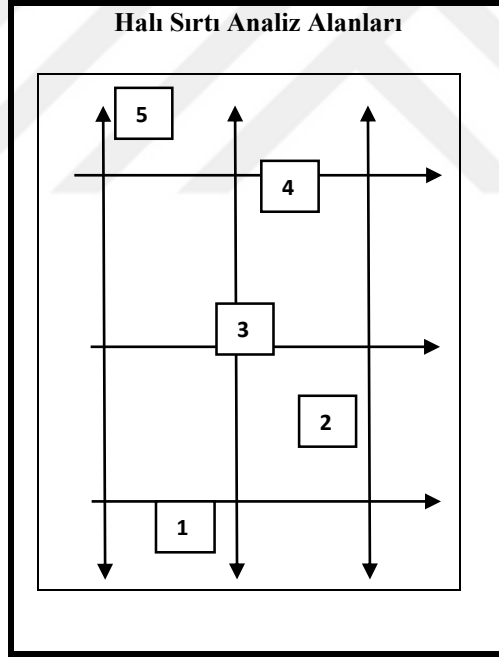
Tablo 78: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 803)

Değerlendirme 22.2 (Tablo 78): Analiz 22'nin analiz 21 gibi yastık halısı olduğu halı kimlik bilgileri incelenmesi ve boyutlarından anlaşılmaktadır. Yüzey tasarımında toplam 9 renk kullanıldığı saptanmıştır. Kullanılan tüm iplik çeşitleri doğal yündür. Yüzey düzenlemesi koleksiyondaki hiçbir halıda görülmemiştir. Gördes (**Türk Düğümü**) kullanılmış, hav yüksekliği 5 mm olarak ölçülmüştür.

*Tablo 80'deki bilgiler kullanılarak çözüğü, atkı ve düğüm toplam tel sayıları hesaplanmıştır.

Avanos 22.4: Halı Sırtı (Arkası) Ölçümleri											
Analiz Alan Numaraları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ölçüm Yazım Alanı	Çözümlü Tel Sayısı	54	60	60	60	64					
10 cm x 10 cm	Atkı Sıra Sayısı	34	32	33	34	32					
	Düğüm Sıra Sayısı (En)	33	31	32	33	31					
	Düğüm Sıra Sayısı (Boy)	27	30	30	30	32					
	Düğüm Sayısı (DM2)	33 x 27	31 x 30	32 x 30	33 x 30	31 x 32					
Açıklama: Analiz 22'de yapılan incelemelere göre (10x10) cm'lik kare içinde bulunan atkı iplikleri 2'li atkı düzenine sahiptir.											
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©											

Tablo 80: Alan Ölçümleri (Envanter No 803)

Şekil 43: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 803)

Değerlendirme 22.4 (Tablo 80): Halı boyutuna bağlı olarak 5 adet alan belirlenmiştir. Yapılan sayımlar sonucunda alanların sayılarının birbirine yakın olduğu saptanmıştır.

Halı Sırtı Analiz Alanları

Şekil 44: Halı sırtı görselleri (Envanter No 803)

Değerlendirme 22: Envanter No 803 olan halı sırtı (arkası) incelemelerinde 10 cm'lik alan içinde bulunan bölgelerin ortalama çözgü tel sayısı 59 teldir. Halıdaki atkı düzeni 2'li atkı sırasına sahiptir. (10x10) cm'lik kare içinde ortalama halı kalitesi 32x29 dm²'dir. Çözgü ipliği 2 (NM) olarak ölçülmüştür. Analiz 21'deki gibi yastık halısı olan halının ortalama atkı sıklığı 66 olarak hesaplanmıştır. Halı arkasının üzerinde belirlenen alanlardan **alan 1** halı başının solunda, **alan 2** halı göbeğinde bulunan **alan 3**'ün sağ çaprazında, **alan 4** halı sonuna yakın bölgede alan 2 ile aynı düzlemde sağ yönde, **alan 5** ise halı sonunda sol kısımda bulunmaktadır. Çözgü sıklığı düzeninde alan 5 en yoğun, alan 1 en seyrek çözgü sıklığına sahip taraftır. Düğümlerin birbirleri ile olan ilişkilerine bakıldığında dokuma karakterinin analiz 21 gibi sık ve ritmik olduğu görülmektedir. Halının küçük olmasının daha multazam dokunmasına yardımcı olabileceği ihtimali de söz konusu olabilmektedir. Halının koleksiyondaki diğer halılara göre düğümlerinin arasında çok az aralık bulunduğu görülmektedir. Sadece alan 5'de atkı sıralaması içindeki kısımların bazılarının diğer alanlara göre daha sistemsiz olduğu saptanmıştır.

Analiz 23

Avanos 23.1: Görünüm/Ön

Resim 36: Yastık Halısı (Envanter No 1024)

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (20.08.2018)

Avanos 23.2: Halı Kimliği			
İncelenme Tarihi	08.08.2018		
Üretim Tarihi (~)	17.-19. yy		
Yöre	Avanos		
İlgili Koleksiyon	Kirkit Halı (Avanos)		
Envanter No	1024		
Kullanım Alanı:	Yastık Halısı		
Halı Ölçüsü	102 cm x 46 cm (Halının boy ve en kenarortayları dikkate alınarak ölçüm yapılmıştır.)		
	Çözüğü	Atkı	Düğüm
Hammadde	Yün	Yün	Yün
Hammadde Rengi	Krem Rengi (Doğal Yün)	Bej Rengi	Çok Renkli
*Toplam Tel Sayısı	(+/-) 306	(+/-) 692	33x33 (dm2)
Numara Metrik (NM) Ölçümü	-	-	-
Düğüm Şekli	Gördes (Türk) Düğümü		
Hav Yüksekliği	5 mm		
Düğüm Renk Sayısı	10 Renk		
Düğüm Renkleri	Mor, kırmızı, sarı, kahverengi, turuncu, beyaz, yeşil, bordo, pembe, gri		
Saçak	Halıda saçak görünmemektedir.		
Yüzey Düzenleme (Kompozisyon)	Simetrik/Çiçekli		
Motif Sayısı (~)	Halının ¼'lük alan içindeki motif sayısı 14-18 arasında görülmektedir.		
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©			
Tabloda gri olarak görülen alandaki tüm bilgiler Kirkit Halı/ Avanos'dan alınmıştır.			

Tablo 81: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 1024)

Değerlendirme 23.2 (Tablo 81): Analiz 23'ün 17.-19. yy aralığında dokunduğu söylenmiştir.⁹⁴ Yüzey düzenlemesinde toplam 10 renk kullanıldığı saptanmıştır. Kullanılan tüm iplik çeşitleri yündür. Halıda Gördes (**Türk Düğümü**) kullanılmış, hav yüksekliği 5 mm olarak ölçülmüştür.

*Tablo 83'deki bilgiler kullanılarak çözüğü, atkı ve düğüm toplam tel sayıları hesaplanmıştır.

⁹⁴ Diler, (Sözlü Görüşme)

Avanos 23.3: (Halı Ölçüsü: 102 cm x 46 cm)		
Teknik Analiz		
	Halı Başı	Halı Sonu
*Çözü Tel Sayısı	(+/-) 310	(+/-) 303
Halı En Ölçümü	47 cm	46 cm
**Ort. Çözgü Sıklığı	66 tel (10x10 cm ²)	
	Sol Kenar	Sağ Kenar
Halı Boy Ölçümü	102 cm	102 cm
Toplam Atkı Sırası	(+/-) 346	(+/-) 346
Toplam Düğüm Sırası	(+/-) 336	(+/-) 336
Toplam Atkı Sayısı	(+/-) 692	
Toplam Düğüm Sayısı	(+/-) 153	
**Ort. Atkı Sıklığı	68 Tel (10x10 cm ²)	
**Ort. Düğüm Sıklığı (dm ²)	33x33 dm ² (10x10 cm ²)	
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©		

Tablo 82: Halı boy ölçümü ile atkı ve ilme sayımları (Envanter No 1024)

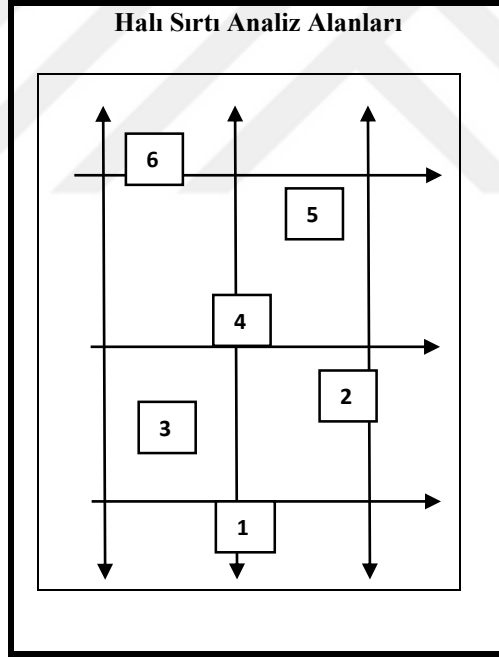
Değerlendirme 23.3 (Tablo 82): Halı başı en ölçümü 47 cm halı sonu en ölçümü 46 cm'dir. Halı boy ölçümünde sol ve sağ alan 102 cm'dir. Analiz 23 koleksiyondaki halılar içinde sağ ve sol bölümleri eşit olan nadir halılardan birisidir. Halıdaki en farklılığının 1 cm olması ve boy farkının olmaması çözgünün sağ ve sol alanlarının çözgü sıklığının birbirine yakın değerde olduğunu göstermektedir.

*Çözgü teli sayımında kopmalar olduğu veya sıklık arttığı için sayım eksik ya da fazla olabilir. Çünkü halı başı ve halı sonu ölçümleri farklıdır.

**Tablo 83'deki bilgiler kullanılarak hesaplama yapılmıştır.

Avanos 23.4: Halı Sırtı (Arkası) Ölçümleri											
Analiz Alan Numaraları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ölçüm Yazım Alanı	Çözümlü Tel Sayısı	68	64	64	70	68	64				
10 cm x 10 cm	Atkı Sıra Sayısı	36	34	35	32	34	37				
	Düğüm Sıra Sayısı (En)	35	33	34	31	33	36				
	Düğüm Sıra Sayısı (Boy)	34	32	32	35	34	32				
	Düğüm Sayısı (DM2)	35 x 34	33 x 32	34 x 32	31 x 35	33 x 34	36 x 32				
Açıklama: Analiz 23'de yapılan incelemelere göre (10x10) cm'lik kare içinde bulunan atkı iplikleri koleksiyondaki çoğu halı gibi 2'li atkı düzenine sahiptir.											
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©											

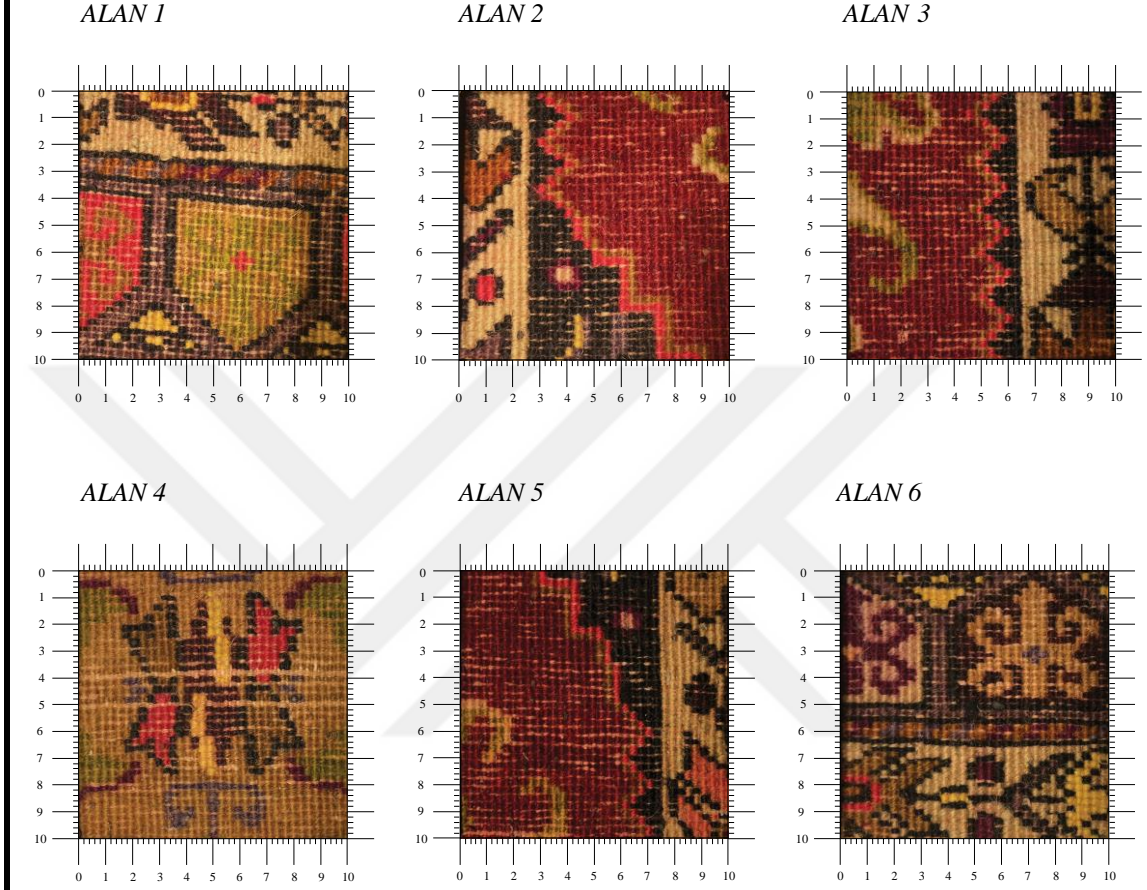
Tablo 83: Alan Ölçümleri (Envanter No 1024)

Şekil 45: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 1024)

Değerlendirme 23.4 (Tablo 83): Halı boyutuna bağlı olarak 6 adet alan belirlenmiştir. Halı yastık halısı olması nedeniyle 6 alan analiz için yeterlilik sağlamıştır.

Halı Sırtı Analiz Alanları

Şekil 46: Halı sırtı görselleri (Envanter No 1024)

Değerlendirme 23: Envanter No 1024 olan halı sırtı (arkası) incelemelerinde 10 cm'lik alan içinde bulunan ortalama çözgü tel sayısı 66 teldir. Halıdaki atkı düzeni 2'li atkı sırasına sahiptir. (10x10) cm'lik kare içinde ortalama halı kalitesi 33x33 dm²'dir. Çözgü ipliği, atkı ipliği ve düğüm ipliği (NM) ölçümü yapılamamıştır. Analiz 21 ve 22 gibi yastık halısı olan halının ortalama atkı sıklığı 68 olarak hesaplanmıştır. Halı arkasının üzerinde belirlenen alanlardan **alan 1** halı başının ortasında, **alan 2** halı göbeğine yakın kısımda sağ bölgede, **alan 3** alan 1'in sol çaprazında, **alan 4** halı ortasına yakın kısımda, **alan 5** halı sonuna yakın kısımda sağ bölgede, **alan 6** halı sonunda alan 3 ile aynı düzlemde yer almaktadır. Çözgü sıklığı en yoğun olan kısım alan 4'dür. Alan 1, alan 3 ve alan 6 en seyrek çözgü sıklığına sahip bölgelerdir. Düğümlerin ve atkılarının birbirleri ile olan bağlantıları incelendiğinde genel olarak düğümlerin sistemli, orantılı ve form olarak birbirine benzer şekilde tekrar ettiği görülmektedir. Alan 4'ün düğüm düzeninin alan 1, 2, 3, 5 ve 6 ile aynı sistemde olmasının yanında atkı görüntüsünün bazı bölgelerde iplik yapısı olarak daha kalın görüldüğü anlaşılmaktadır. Alan 6'nın diğer alanlardan farklılığı ise düğümlerin daha hacimli görünmesidir.

Genel olarak analiz 21, 22 ve 23 'ün çözgü ve düğüm sıklığının benzerliği yastık halılarındaki dokuma karakterini ortaya çıkarmakta olduğunu göstermektedir. Koleksiyon içindeki yastık halılarının sık ve multazam dokunduğu söylenebilir.

Analiz 24

Avanos 24.1: Görünüm/Ön

Resim 37: Sedir Halısı (Envanter No 81)

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (22.08.2018)

Avanos 24.2: Halı Kimliği			
İncelenme Tarihi	08.08.2018		
Üretim Tarihi (~)	17.-19. yy		
Yöre	Avanos		
İlgili Koleksiyon	Kirkit Halı (Avanos)		
Envanter No	81		
Kullanım Alanı:	Sedir Halısı		
Halı Ölçüsü	390 cm x 108 cm (Halının boy ve en kenarortayları dikkate alınarak ölçüm yapılmıştır.)		
	Çözüğü	Atkı	Düğüm
Hammadde	Yün	Yün	Yün
Hammadde Rengi	Krem Rengi (Doğal Yün)	Bej Rengi	Çok Renkli
*Toplam Tel Sayısı	(+/-) 397	(+/-) 2236	18x18 (dm2)
Numara Metrik (NM) Ölçümü	1 NM	-	-
Düğüm Şekli	Gördes (Türk) Düğümü		
Hav Yüksekliği	8 mm		
Düğüm Renk Sayısı	10 Renk		
Düğüm Renkleri	Mor, kırmızı, sarı, lacivert, kahverengi, turuncu, beyaz, açık kahverengi, pembe		
Saçak	Halıda saçak görünmemektedir.		
**Yüzey Düzenleme (Kompozisyon)	Simetrik/Yıldızlı		
Motif Sayısı (~)	Halının ½'lik alan içindeki motif sayısı 20-25 arasında görülmektedir.		
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©			
Tabloda gri olarak görülen alandaki tüm bilgiler Kirkit Halı/ Avanos'dan alınmıştır.			

Tablo 84: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 81)

Değerlendirme 24.2 (Tablo 84): Sedir halısı olan Analiz 24'ün 17.-19. yy aralığında dokunduğu söylenmiştir.⁹⁵ Kompozisyon düzenlemesinde toplam 10 renk kullanıldığı saptanmıştır. Kullanılan tüm iplik çeşitleri doğal yünden elde edilmiştir. Halıda Gördes (**Türk Düğümü**) kullanılmış, hav yüksekliği 8 mm olarak ölçülmüştür.

*Tablo 86'daki bilgiler kullanılarak çözgü, atkı ve düğüm toplam tel sayıları hesaplanmıştır.

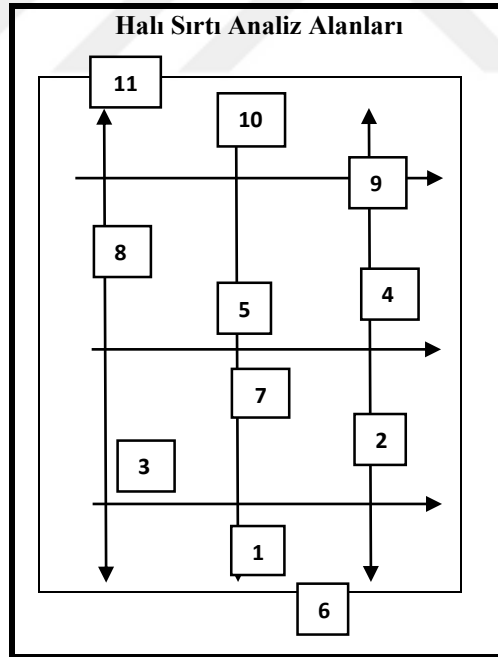
** Yörede kompozisyon şekli bu isimle ifade edilmektedir.

⁹⁵ Diler, (Sözlü Görüşme)

Halıdaki en farklılığının 1 cm, boydaki farklılığın ise 9 cm olması çözgünün sağ ve sol alanlarının çözgü sıklığı farklılığından çok atkı sırası farkının olduğunu düşündürmektedir.

Avanos 24.4: Halı Sırtı (Arkası) Ölçümleri												
Analiz Alan Numaraları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Ölçüm Yazım Alanı	Çözgü Tel Sayısı	36	36	38	38	38	36	36	38	36	38	38
	Atkı Sıra Sayısı	19	19	19	19	18	20	20	19	19	19	19
10 cm x 10 cm	Düğüm Sıra Sayısı (En)	18	18	18	18	17	19	19	18	18	18	18
	Düğüm Sıra Sayısı (Boy)	18	18	19	19	19	18	18	19	18	19	19
	Düğüm Sayısı (DM2)	18 x 18	18 x 18	18 x 19	18 x 19	17 x 19	19 x 18	19 x 18	18 x 19	18 x 19	18 x 19	18 x 19
Açıklama: Analiz 24'de yapılan incelemelere göre (10x10) cm'lik kare içinde bulunan atkı iplikleri 3'lü argaç düzenine sahiptir.												
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©												

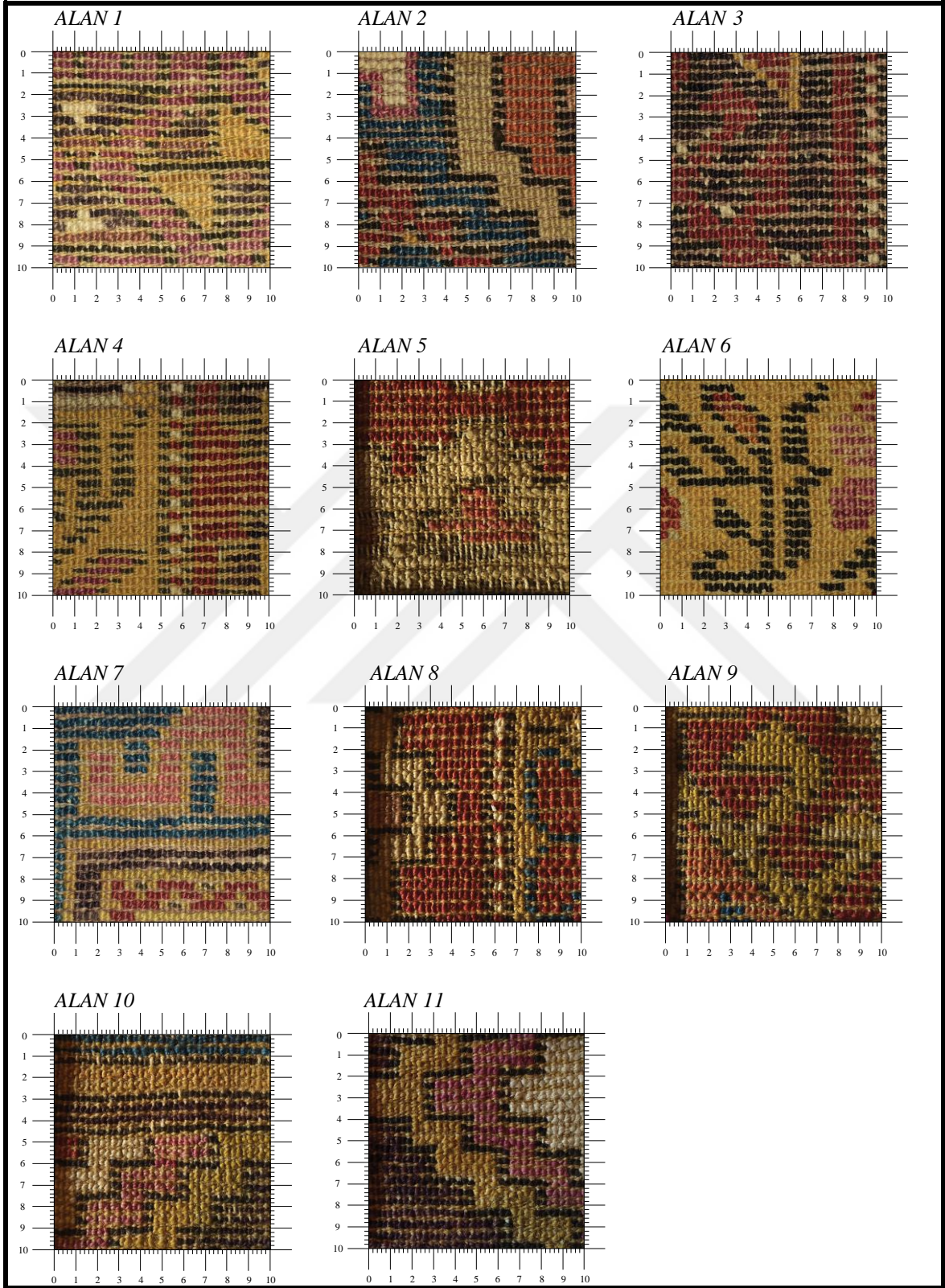
Tablo 86: Alan Ölçümleri (Envanter No 81)

Şekil 47: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 81)

Değerlendirme 24.4 (Tablo 86): Halı boyutuna bağlı olarak 11 adet alan belirlenmiştir. Halının sedir halısı olması nedeniyle daha çok alan için analiz yapılmıştır.

Halı Sırtı Analiz Alanları

Şekil 48: Halı sırtı görselleri (Envanter No 81)

Değerlendirme 24: Envanter No 81 olan halı sırtı (arkası) incelemelerinde 10 cm'lik alan içinde ortalama çözgü tel sayısı 37 tel adededir. Halıdaki atkı düzeni 3'lü sıralama şeklinde görülmektedir. (10x10) cm'lik kare içinde ortalama halı kalitesi 18x18 dm²'dir. Çözgü ipliği 1 (NM) olarak ölçülmüştür. Kullanım alanı sedir halısı olarak düşünülen halının ortalama atkı sıklığı 57 olarak hesaplanmıştır. Halı arkası yüzeyinde belirlenen alanlardan **alan 1** halı başının ortasında, **alan 2** alan 1'in sağ çaprazında, **alan 3** alan 2 ile aynı enlemde halının sol kısmında, **alan 4**, **alan 5** ve **alan 8** halı ortasında aynı enlemde alan 8 alan 5'in solunda, alan 4 ise sağında konumlanmaktadır. **Alan 6** alan 1'in sağ çaprazında halı başında, **alan 9** halı sonunda sağ alanda, **alan 10** halı sonunda orta bölgede ve **alan 11** halı sonunda sol kısımda yer almaktadır. Çözgü sıklığı ve düğüm sıklığı olarak alanlar birbirine yakın sayılara sahiptir. Düğümlerin ve atkılarının birbirleri ile olan ilişkileri incelendiğinde genel olarak sistemli, ritmik ve büyüklük olarak birbiri içinde orantılı bir görüntü sergilemekte olduğunu söyleyebiliriz. Atkı sırası oldukça rahat bir şekilde anlaşılmakta ve bazı bölgelerde düğüm ile aynı renkte kullanılmakta olduğu görülmektedir. Düğüm ve atkının bazı bölgelerde aynı renk olması atkı ve düğüm ipliğinde kalınlık farkı olarak bir ayrıma varılamasa da tür olarak aynı kullanıldığı saptanmıştır. Alan 3 ve 7'de kirkit vurmadaki hız farkından dolayı düğüm ve atkılarda dalgalanma olduğu görülmektedir.

Analiz 25

Avanos 25.1: Görünüm/Ön

Resim 38: Yer Yaygısı Halısı (Envanter No 162)

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (22.08.2018)

Avanos 25.2: Halı Kimliği			
İncelenme Tarihi	08.08.2018		
Üretim Tarihi (~)	17.-19. yy		
Yöre	Avanos		
İlgili Koleksiyon	Kirkit Halı (Avanos)		
Envanter No	162		
Kullanım Alanı:	Yer yaygısı Halısı		
Halı Ölçüsü	314 cm x 150 cm (Halının boy ve en kenarortayları dikkate alınarak ölçüm yapılmıştır.)		
	Çözüğü	Atkı	Düğüm
Hammadde	Yün	Yün	Yün
Hammadde Rengi	Krem Rengi (Doğal Yün)	Krem Rengi	Çok Renkli
*Toplam Tel Sayısı	(+/-) 825	(+/-) 952	14x27 (dm2)
Numara Metrik (NM) Ölçümü	3 NM	-	-
Düğüm Şekli	Gördes (Türk) Düğümü		
Hav Yüksekliği	10 mm		
Düğüm Renk Sayısı	7 Renk		
Düğüm Renkleri	Kırmızı, kahverengi, lacivert, beyaz, sarı, pembe, siyah		
Saçak	Halıda saçak görünmemektedir.		
Yüzey Düzenleme (Kompozisyon)	Simetrik/Geometrik		
Motif Sayısı (~)	Halının ½'lik alan içindeki motif sayısı 12-15 arasında görülmektedir.		
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©			
Tabloda gri olarak görülen alandaki tüm bilgiler Kirkit Halı/Avanos'dan alınmıştır.			

Tablo 87: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 162)

Değerlendirme 25.2 (Tablo 87): Analiz 25'in 17.-19. yy aralığında dokunduğu söylenmiştir.⁹⁶ Yüzey düzenlemesinde toplam 7 renk kullanıldığı saptanmıştır. Halı yüzeyindeki tüm iplik çeşitleri doğal yünden elde edilmiştir. Halıda Gördes (**Türk Düğümü**) kullanılmış, hav yüksekliği 1 cm olarak ölçülmüştür.

*Tablo 89'daki bilgiler kullanılarak çözgü, atkı ve düğüm toplam tel sayıları hesaplanmıştır.

⁹⁶Diler, (Sözlü Görüşme)

Avanos 25.3: (Halı Ölçüsü: 314 cm x 150 cm)		
Teknik Analiz		
	Halı Başı	Halı Sonu
*Çözümlü Tel Sayısı	(+/-) 830	(+/-) 820
Halı En Ölçümü	151 cm	150 cm
**Ort. Çözüm Sıklığı	55 tel (10x10 cm ²)	
	Sol Kenar	Sağ Kenar
Halı Boy Ölçümü	315 cm	320 cm
Toplam Atkı Sırası	(+/-) 472	(+/-) 480
Toplam Düğüm Sırası	(+/-) 441	(+/-) 448
Toplam Atkı Sayısı	(+/-) 952	
Toplam Düğüm Sayısı	(+/-) 412	
**Ort. Atkı Sıklığı	30 Tel (10x10 cm ²)	
**Ort. Düğüm Sıklığı (dm ²)	14x27 dm ² (10x10 cm ²)	
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©		

Tablo 88: Halı boy ölçümü ile atkı ve ilme sayımları (Envanter No 162)

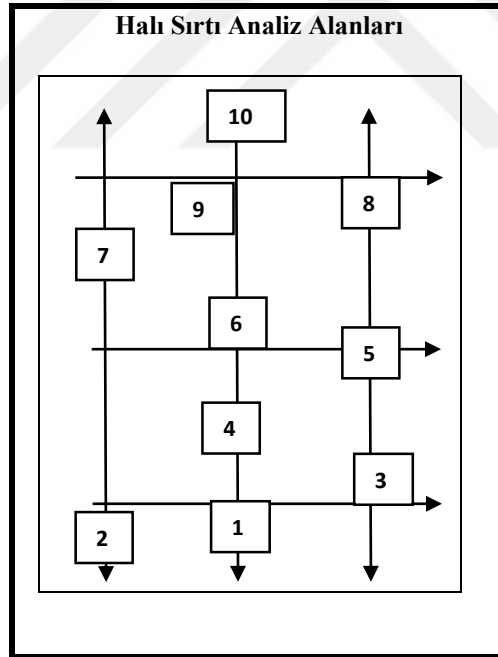
Değerlendirme 25.3 (Tablo 88): 151 cm halı başı en ölçümü, 150 cm halı sonundaki en ölçüm değerleridir. Halı boyu ölçümünde sol alan 315 cm, sağ alan ise 320 cm'dir. Halıdaki en farklılığın 1 cm, boydaki farklılığın ise 5 cm olması çözgünün sağ ve sol alanlarının birbirine çok yakın değerde olmasının yanı sıra atkı sırası farklılığı içerdiğini de göstermektedir.

*Çözgü teli sayımında kopmalar olduğu veya sıklık arttığı için sayım eksik ya da fazla olabilir. Çünkü halı başı ve halı sonu ölçümleri farklıdır.

**Tablo 89'daki bilgiler kullanılarak hesaplama yapılmıştır.

Avanos 25.4: Halı Sırtı (Arkası) Ölçümleri											
Analiz Alan Numaraları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ölçüm Yazım Alanı	Çözümlü Tel Sayısı	56	62	54	60	52	56	48	56	56	52
	Atkı Sıra Sayısı	16	16	15	16	16	15	14	13	12	17
10 cm x 10 cm	Düğüm Sıra Sayısı (En)	15	15	14	15	15	14	13	12	11	16
	Düğüm Sıra Sayısı (Boy)	28	31	27	30	26	26	24	28	28	26
	Düğüm Sayısı	15	15	14	15	15	14	13	12	11	16
	Düğüm Sayısı (DM2)	x 28	x 31	x 27	x 30	x 26	x 26	x 24	x 28	x 28	x 26
Açıklama: Analiz 25'de yapılan incelemelere göre (10x10) cm'lik kare içinde bulunan atkı iplikleri koleksiyonda bulunan çoğu halı gibi 2'li atkı düzenine sahiptir. Bazı alanlarda 3'lü atkı sırası görülmektedir.											
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©											

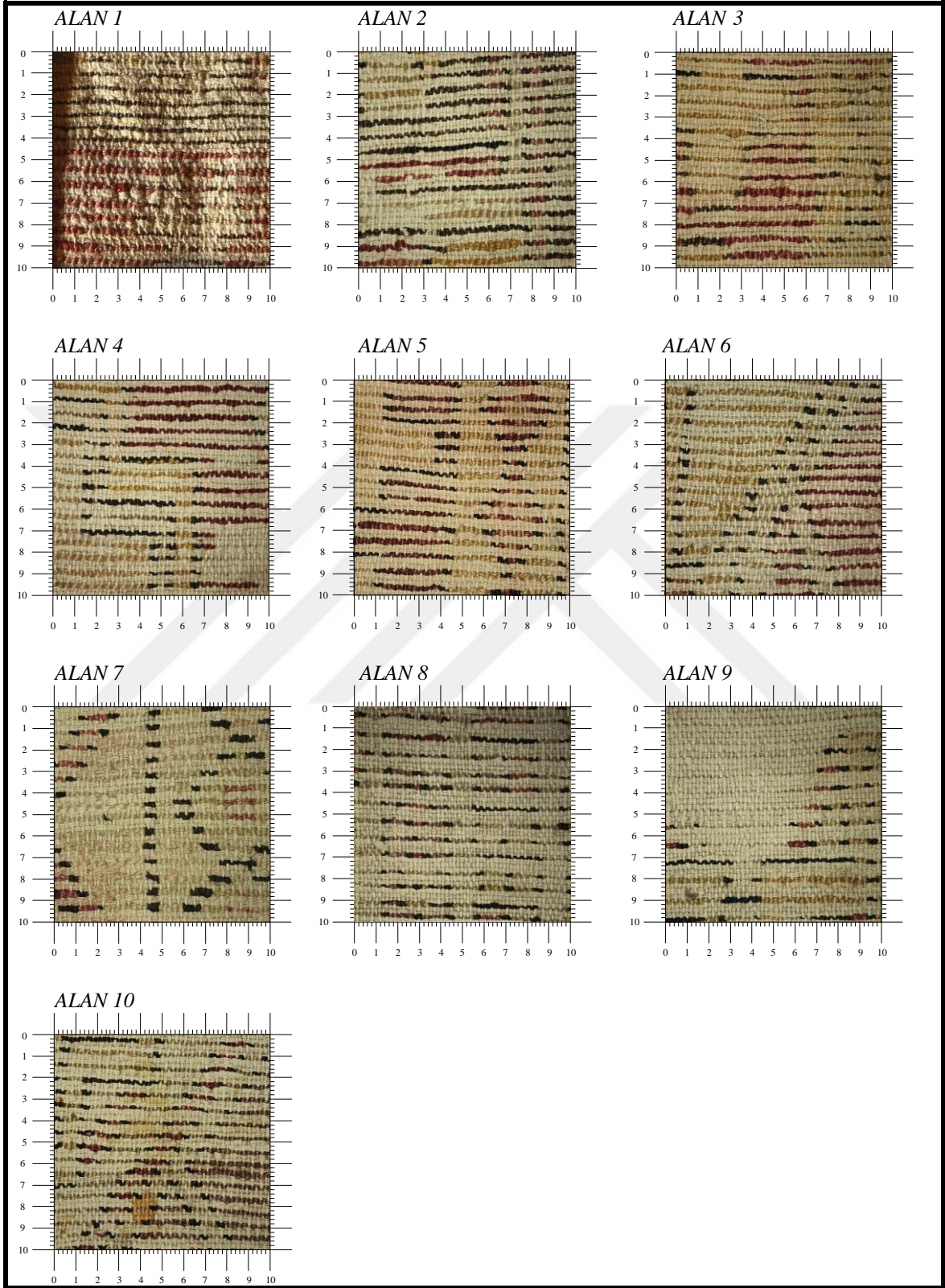
Tablo 89: Alan Ölçümleri (Envanter No 162)

Şekil 49: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 162)

Değerlendirme 25.4 (Tablo 89): Halı boyutuna bağlı olarak 10 adet alan belirlenmiştir. Yapılan sayımlar sonucunda alanların sayılarının birbirine yakın olduğu saptanmıştır.

Halı Sırtı Analiz Alanları

Şekil 50: Halı sırtı görselleri (Envanter No 162)

Değerlendirme 25: Envanter No 162 olan halı sırtı (arkası) incelemelerinde 10 cm'lik alan içinde ortalama çözümlü tel sayısı 55 teldir. Halıdaki atkı düzeni 2'li, 3'lü sıralama şeklinde görülmektedir. (10x10) cm'lik kare içinde ortalama halı kalitesi 14x27 dm²'dir. Çözümlü ipliği 3 (NM) olarak ölçülmüştür. Kullanım alanı yer yaygısı halısı olduğu düşünülen halının ortalama atkı sıklığı 30 tel olarak hesaplanmıştır. Halı arka yüzeyinde belirlenen alanlardan **alan 1** halı başının ortasında, **alan 2** alan 1 ile aynı enlemde sol tarafta, **alan 3** halı başında halı ortasına yakın olan **alan 4**'ün sağ çaprazında, **alan 5** ve **alan 8** aynı düzlemde halının sağında, **alan 6** halı göbeğinde orta kısımda, **alan 7** ve **alan 9** alan 6'nın çaprazında sol alanda, **alan 10** ise halı sonunda alan 1, 4 ve 6 ile aynı düzlemde bulunmaktadır. Çözümlü sıklığı en yoğun olan kısım alan 2 en az olan kısım ise alan 7'dir. Düğüm sıklığı olarak en yoğun olan bölge alan 10, en az olan kısım ise alan 9'dur. Halıda düğümler genel olarak düzenli görünmektedir. Düğüm ve atkılarının yoğun dokunmasından dolayı bazı alanlarda çözümlü ipliği görünmektedir. Düğümlerin belirli alanlarda daha büyük ve kareye yakın bir biçime sahip olduğu söylenebilir. Atkı sıralamasında 2'li ve 3'lü olarak kullanıldığı düşünülen ipliğin birkaç kat bükümden dolayı bazı bölümlerde 4'lü ya da 6'lı gibi görüldüğü düşünülmektedir. Halı başının sol tarafında bulunan çözümlü sıklığının diğer alanlara göre daha yoğun olduğu yapılan sayımlar sonucunda anlaşılmaktadır.

Analiz 26

Avanos 26.1: Görünüm/Ön

Resim 39: Seccade Halısı (Envanter No 806)

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (24.08.2018)

Avanos 26.2: Halı Kimliği			
İncelenme Tarihi	08.08.2018		
Üretim Tarihi (~)	17.-19. yy		
Yöre	Avanos		
İlgili Koleksiyon	Kirkit Halı (Avanos)		
Envanter No	806		
Kullanım Alanı:	Seccade Halısı		
Halı Ölçüsü	191 cm x 142 cm (Halının boy ve en kenarortayları dikkate alınarak ölçüm yapılmıştır.)		
	Çözüğü	Atkı	Düğüm
Hammadde	Yün	Yün	Yün
Hammadde Rengi	Krem Rengi (Doğal Yün)	Kırmızı	Çok Renkli
*Toplam Tel Sayısı	(+/-) 778	(+/-) 1420	36x27 (dm2)
Numara Metrik (NM) Ölçümü	1 NM	5 NM	2 NM
Düğüm Şekli	Gördes (Türk) Düğümü		
Hav Yüksekliği	3 ile 5 mm arasında yükseklik değişmektedir.		
Düğüm Renk Sayısı	6 Renk		
Düğüm Renkleri	Kırmızı, kahverengi, beyaz, sarı, açık sarı, açık kahverengi		
Saçak	Saçaklarda zaman içinde yıpranma olmuştur.		
**Yüzey Düzenleme (Kompozisyon)	Simetrik/Mihraplı		
Motif Sayısı (~)	Halının ½'lik alan içindeki motif sayısı 10-15 arasında görülmektedir.		
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©			
Tabloda gri olarak görülen alandaki tüm bilgiler Kirkit Halı/Avanos'dan alınmıştır.			

Tablo 90: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 806)

Değerlendirme 26.2 (Tablo 90): Analiz 26'nın 17.-19. yy ortalarında dokunduğu söylenmiştir.⁹⁷ Yüzey düzenlemesinde toplam 6 renk kullanıldığı saptanmıştır. Halı yüzeyindeki tüm iplik çeşitleri doğal yünden elde edilmiştir. Halıda Gördes (**Türk Düğümü**) kullanılmış, hav yüksekliği 3 ile 5 mm aralığında değişmektedir.

*Tablo 92'deki bilgiler kullanılarak çözgü, atkı ve düğüm toplam tel sayıları hesaplanmıştır.

** Yörede kompozisyon şekli bu isimle ifade edilmektedir.

⁹⁷Diler, (Sözlü Görüşme)

Avanos 26.3: (Halı Ölçüsü: 191 cm x 142 cm)		
Teknik Analiz		
	Halı Başı	Halı Sonu
*Çözümlü Tel Sayısı	(+/-) 792	(+/-) 764
Halı En Ölçümü	144 cm	139 cm
**Ort. Çözgü Sıklığı	55 tel (10x10 cm ²)	
	Sol Kenar	Sağ Kenar
Halı Boy Ölçümü	191 cm	193 cm
Toplam Atkı Sırası	(+/-) 706	(+/-) 714
Toplam Düğüm Sırası	(+/-) 687	(+/-) 694
Toplam Atkı Sayısı	(+/-) 1420	
Toplam Düğüm Sayısı	(+/-) 389	
**Ort. Atkı Sıklığı	74 Tel (10x10 cm ²)	
**Ort. Düğüm Sıklığı (dm ²)	36x27 dm ² (10x10 cm ²)	
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©		

Tablo 91: Halı boy ölçümü ile atkı ve düğüm sayımları (Envanter No 806)

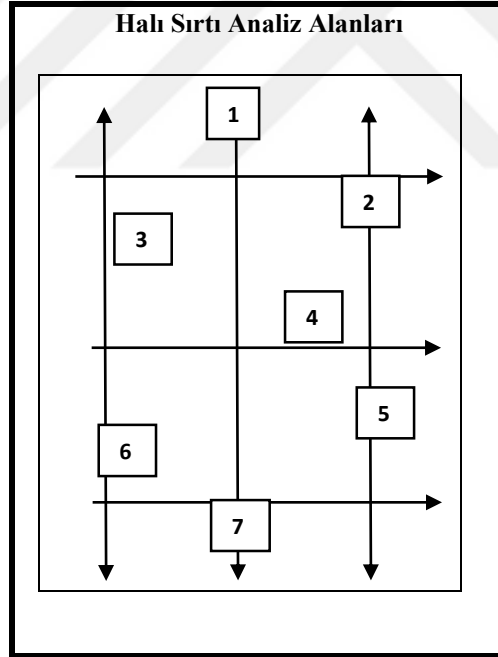
Değerlendirme 26.3 (Tablo 91): Halı başı en ölçümü 144 cm, halı sonu en ölçümü ise 139 cm'dir. Halı boy ölçümünde sol alan 191 cm, sağ alan ise 193 cm'dir. Boy farklılığı atkı sırası sayısının ayrı değerlere sahip olduğunu göstermektedir.

*Çözgü teli sayımında kopmalar olduğu veya sıklık arttığı için sayım eksik ya da fazla olabilir. Çünkü halı başı ve halı sonu ölçümleri farklıdır.

**Tablo 92'deki bilgiler kullanılarak hesaplama yapılmıştır.

Avanos 26.4: Halı Sırtı (Arkası) Ölçümleri											
Analiz Alan Numaraları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ölçüm Yazım Alanı	Çözümlü Tel Sayısı	56	52	52	54	56	58	58			
10 cm x 10 cm	Atkı Sıra Sayısı	36	36	36	38	36	38	39			
	Düğüm Sıra Sayısı (En)	35	35	35	37	35	37	38			
	Düğüm Sıra Sayısı (Boy)	28	26	26	27	28	29	29			
	Düğüm Sayısı (DM2)	35 x 28	35 x 26	35 x 26	37 x 27	35 x 28	37 x 29	38 x 29			
Açıklama: Analiz 26'da yapılan incelemelere göre (10x10) cm'lik kare içinde bulunan atkı iplikleri koleksiyonda bulunan çoğu halı gibi 2'li atkı düzenine sahiptir. Bazı alanlarda 3'lü argaç görülse de genelde 2'dir.											
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©											

Tablo 92: Alan Ölçümleri (Envanter No 806)

Şekil 51: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 806)

Değerlendirme 26.4 (Tablo 92): Halı boyutuna bağlı olarak 7 adet alan belirlenmiştir. Yapılan sayımlar sonucunda çözgü sıklık değerlerinin farklı olduğu saptanmıştır.

Halı Sırtı Analiz Alanları

Şekil 52: Halı sırtı görselleri (Envanter No 806)

Değerlendirme 26: Envanter No 806 olan halı sırtı (arkası) incelemelerinde 10 cm'lik alan içinde ortalama çözgü tel sayısı 55 tel adededir. Halıdaki atkı düzeni 2'li, 3'lü sıralama şeklinde görülmektedir. (10x10 cm)'lik alan içinde ortalama halı kalitesi 36x27 dm²'dir. Çözgü ipliği 1 (NM), atkı ipliği 5 (NM) ve düğüm ipliği 2 (NM) olarak ölçülmüştür. Kullanım alanı seccade halısı olan halının ortalama atkı sıklığı 74 tel olarak hesaplanmıştır. Halı arkası yüzeyinde belirlenen alanlardan **alan 1** halı başının ortasında, **alan 2** alan 1'in sağ alt çaprazında, **alan 3** halı başına yakın bölgede sol kısımda, **alan 4** halı göbeğine yakın bir bölgede, **alan 5** halı ortasının sağ kısmında, **alan 6** halı sonuna doğru sol kısımda, **alan 7** ise halı sonunun ortasında yer almaktadır. Çözgü sıklığı en çok olan bölge alan 6 ve alan 7'dir. En az olan bölge ise alan 2 ve 3'dür. Düğüm sıklığına bakıldığında ise en yoğun olan kısım yine alan 7'dir ve diğer alanlardaki düğüm sıklık değerleri birbirine yakındır. Alanların birbirleri içindeki düğüm ilişkisi koleksiyondaki çoğu halıya göre düzenlidir ve düğüm ve atkı ilişkisi orantılı görünmektedir. Genel olarak halı sonundaki çözgü sıklığının halı başındaki çözgü sıklığına göre daha yoğun olduğu görülmektedir.

Analiz 27

Avanos 27.1: Görünüm/Ön

Resim 40: Yer Yaygısı Halısı (Envanter No 24)

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (24.08.2018)

Avanos 27.2: Halı Kimliği			
İncelenme Tarihi	09.08.2018		
Üretim Tarihi (~)	17.-19. yy		
Yöre	Avanos		
İlgili Koleksiyon	Kirkit Halı (Avanos)		
Envanter No	24		
Kullanım Alanı:	Yer yaygısı Halısı		
Halı Ölçüsü	225 cm x 132 cm (Halının boy ve en kenarortayları dikkate alınarak ölçüm yapılmıştır.)		
	Çözüğü	Atkı	Düğüm
Hammadde	Yün	Yün	Yün
Hammadde Rengi	Krem Rengi (Doğal Yün)	Krem Rengi	Çok Renkli
*Toplam Tel Sayısı	(+/-) 624	(+/-) 1180	25x23 (dm2)
Numara Metrik (NM) Ölçümü	-	-	-
Düğüm Şekli	Gördes (Türk) Düğümü		
Hav Yüksekliği	5 mm		
Düğüm Renk Sayısı	7 Renk		
Düğüm Renkleri	Kırmızı, lacivert, beyaz, turuncu, pembe, yeşil, koyu yeşil		
Saçak	Saçak görünmemektedir.		
Yüzey Düzenleme (Kompozisyon)	Simetrik/Çift Göbekli		
Motif Sayısı (~)	Halının ½'lik alan içindeki motif sayısı 20-25 arasında görülmektedir.		
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©			
Tabloda gri olarak görülen alandaki tüm bilgiler Kirkit Halı/Avanos'dan alınmıştır.			

Tablo 93: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 24)

Değerlendirme 27.2 (Tablo 93): Analiz 27 gibi koleksiyonda benzer 2 adet halı daha bulunmaktadır ve diğer 2'side yer yaygısı halısıdır. Yüzey düzenlemesinde toplam 7 renk kullanıldığı saptanmıştır. Halı yüzeyindeki tüm iplik çeşitleri doğal yünden elde edilmiştir. Halıda Gördes (**Türk Düğümü**) kullanılmıştır ve hav yüksekliği 0,5 cm olarak ölçülmüştür.

*Tablo 95'deki bilgiler kullanılarak çözgü, atkı ve düğüm toplam tel sayıları hesaplanmıştır.

Avanos 27.3: (Halı Ölçüsü: 225 cm x 132 cm)		
Teknik Analiz		
	Halı Başı	Halı Sonu
*Çözümlü Tel Sayısı	(+/-) 634	(+/-) 615
Halı En Ölçümü	135 cm	131 cm
**Ort. Çözgü Sıklığı	47 tel (10x10 cm ²)	
	Sol Kenar	Sağ Kenar
Halı Boy Ölçümü	229 cm	225 cm
Toplam Atkı Sırası	(+/-) 595	(+/-) 585
Toplam Düğüm Sırası	(+/-) 572	(+/-) 562
Toplam Atkı Sayısı	(+/-) 1180	
Toplam Düğüm Sayısı	(+/-) 312	
**Ort. Atkı Sıklığı	52 Tel (10x10 cm ²)	
**Ort. Düğüm Sıklığı (dm ²)	25x23 dm ² (10x10 cm ²)	
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©		

Tablo 94: Halı boy ölçümü ile atkı ve ilme sayımları (Envanter No 24)

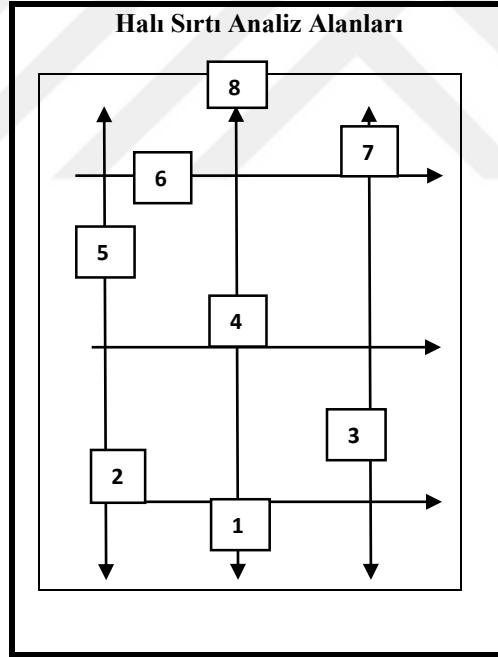
Değerlendirme 27.3 (Tablo 94): 135 cm halı başı en ölçümü, 131 cm halı sonundaki en ölçümü değerleridir. Halı boyu ölçümünde sol alan 229 cm, sağ alan ise 225 cm'dir. Halıdaki en ve boy farklılığının 4 cm olması çözgünün sağ ve sol alanlarının çözgü sıklığının farklı olduğunu buna bağlı olarak da atkı sıklığını da etkilediğini göstermektedir.

*Çözgü teli sayımında kopmalar olduğu veya sıklık arttığı için sayım eksik ya da fazla olabilir. Çünkü halı başı ve halı sonu ölçümleri farklıdır.

**Tablo 95'deki bilgiler kullanılarak hesaplama yapılmıştır.

Avanos 27.4: Halı Sırtı (Arkası) Ölçümleri											
Analiz Alan Numaraları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ölçüm Yazım Alanı	Çözümlü Tel Sayısı	44	50	48	44	48	48	48	48		
10 cm x 10 cm	Atkı Sıra Sayısı	25	26	27	28	29	26	27	26		
	Düğüm Sıra Sayısı (En)	24	25	26	27	28	25	26	25		
	Düğüm Sıra Sayısı (Boy)	22	25	24	22	24	24	24	24		
	Düğüm Sayısı (DM2)	24 x 22	25 x 25	26 x 24	27 x 22	28 x 24	25 x 24	26 x 24	25 x 24		
Açıklama: Analiz 27'de yapılan incelemelere göre (10x10) cm'lik kare içinde bulunan atkı iplikleri koleksiyonda bulunan çoğu halı gibi 2'li atkı düzenine sahiptir.											
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©											

Tablo 95: Alan Ölçümleri (Envanter No 24)

Şekil 53: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 24)

Değerlendirme 27.4 (Tablo 95): Halı boyutuna bağlı olarak 8 adet alan belirlenmiştir. Yapılan sayımlar sonucunda bazı alan değerlerinin diğerlerinden farklı olduğu saptanmıştır.

Halı Sırtı Analiz Alanları

Şekil 54: Halı sırtı görselleri (Envanter No 162)

Değerlendirme 27: Envanter No 24 olan halı sırtı (arkası) incelemelerinde 10 cm'lik alan içinde ortalama çözgü tel sayısı 47 tel adededir. Halıdaki atkı düzeni 2'li sıralama şeklinde görülmektedir. (10x10 cm)'lik alan içinde ortalama halı kalitesi 25x23 dm²'dir. Çözgü ipliği 2 (NM) olarak ölçülmüştür. Kullanım alanı yer yaygısı halısı olan halının ortalama atkı sıklığı 52 olarak hesaplanmıştır. Halı arkası yüzeyinde belirlenen alanlardan **alan 1** halı başının ortasında, **alan 2** alan 1'in sol üst çaprazında, **alan 3** halı başına yakın bölgede sağ kısımda, **alan 4** halı göbeğine yakın bir bölgede, **alan 5** halı ortasına yakın bölgede sol kısımda, **alan 6** halı sonuna doğru halı ortasına yakın bölgede, **alan 7** alan 6 ile aynı enlemde **alan 8** halı sonunun orta kısmında yer almaktadır. Çözgü sıklığı en yoğun olan bölge alan 2 en az olan kısım ise alan 4'dür. Düğüm sıklığına bakıldığında alan 5 en yoğun bölge, alan 1 ise en az yoğunluğu olan bölgedir. Çözgü sıklığı ile düğüm sıklığı doğru orantılı olarak devam etmektedir. Alanların düğüm sistemi genel olarak birbirine benzerdir. Düğümlerin birbiri içindeki ilişkilerinin uyumlu ve sistematik olduğu görülmektedir.

Analiz 28

Avanos 28.1: Görünüm/Ön

Resim 41: Yer Yaygısı Halısı (Envanter No 307)

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (02.08.2018)

Avanos 28.2: Halı Kimliği			
İncelenme Tarihi	09.08.2018		
Üretim Tarihi (~)	17.-19. yy		
Yöre	Avanos		
İlgili Koleksiyon	Kirkit Halı (Avanos)		
Envanter No	307		
Kullanım Alanı:	Yer yaygısı Halısı		
Halı Ölçüsü	198 cm x 96 cm (Halının boy ve en kenarortayları dikkate alınarak ölçüm yapılmıştır.)		
	Çözüğü	Atkı	Düğüm
Hammadde	Yün	Yün	Yün
Hammadde Rengi	Krem Rengi (Doğal Yün)	Kahverengi	Çok Renkli
*Toplam Tel Sayısı	(+/-) 445	(+/-) 1036	26x25 (dm2)
Numara Metrik (NM) Ölçümü	2 NM	3 NM	-
Düğüm Şekli	Gördes (Türk) Düğümü		
Hav Yüksekliği	3-5 mm arasında yükseklik değişmektedir.		
Düğüm Renk Sayısı	5 Renk		
Düğüm Renkleri	Kırmızı, beyaz, koyu kahverengi, sarı, açık kahverengi		
Saçak	Saçak görünmemektedir.		
Yüzey Düzenleme (Kompozisyon)	Simetrik/Göbekli		
Motif Sayısı (~)	Halının ¼'lük alan içindeki motif sayısı 10-15 arasında görülmektedir.		
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©			
Tabloda gri olarak görülen alandaki tüm bilgiler Kirkit Halı/ Avanos'dan alınmıştır.			

Tablo 96: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 307)

Değerlendirme 28.2 (Tablo 96): Analiz 28'in 17-19. yy ortalarında dokunduğu söylenmiştir.⁹⁸ Yüzey düzenlemesinde toplam 5 renk kullanıldığı saptanmıştır. Halı yüzeyindeki tüm iplik çeşitleri doğal yünden elde edilmiştir. Halıda Gördes (**Türk Düğümü**) kullanılmış, hav yüksekliği 0,3 ve 0,5 cm aralığında değiştiği tespit edilmiştir.

*Tablo 98'deki bilgiler kullanılarak çözüğü, atkı ve düğüm toplam tel sayıları hesaplanmıştır.

⁹⁸Diler, (Sözlü Görüşme)

Avanos 28.3: (Halı Ölçüsü: 198 cm x 96 cm)		
Teknik Analiz		
	Halı Başı	Halı Sonu
*Çözümlü Tel Sayısı	(+/-) 480	(+/-) 410
Halı En Ölçümü	96 cm	82 cm
**Ort. Çözüm Sıklığı	50 tel (10x10 cm ²)	
	Sol Kenar	Sağ Kenar
Halı Boy Ölçümü	195 cm	189 cm
Toplam Atkı Sırası	(+/-) 526	(+/-) 510
Toplam Düğüm Sırası	(+/-) 507	(+/-) 491
Toplam Atkı Sayısı	(+/-) 1036	
Toplam Düğüm Sayısı	(+/-) 222	
**Ort. Atkı Sıklığı	54 Tel (10x10 cm ²)	
**Ort. Düğüm Sıklığı (dm ²)	26x25 dm ² (10x10 cm ²)	
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©		

Tablo 97: Halı boy ölçümü ile atkı ve düğüm sayımları (Envanter No 307)

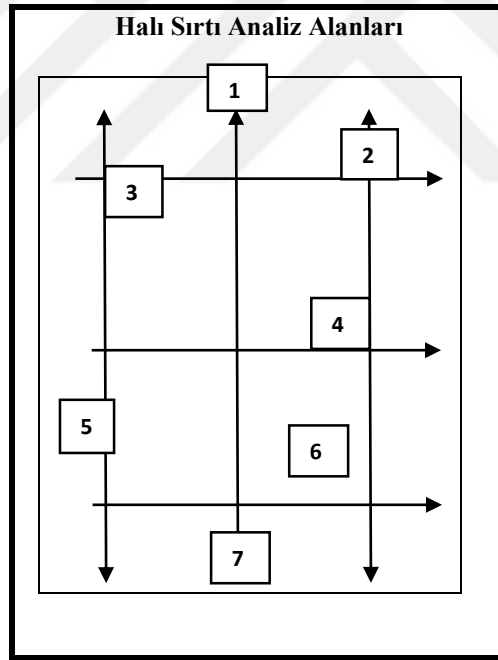
Değerlendirme 28.3 (Tablo 97): Halı başı en ölçümü 96 cm, halı sonu en ölçümü 82 cm'dir. Halı boyu ölçümünde sol alan 189 cm, sağ alan ise 195 cm'dir. Halıdaki en farkı 14 cm boy farklılığı ise 6'dır. Bu farklılık çözgünün sağ ve sol alanlarının çözgü sıklığının farklı olduğunu buna bağlı olarak da atkı sıklığını da etkilediğini göstermektedir.

*Çözgü teli sayımında kopmalar olduğu veya sıklık arttığı için sayım eksik ya da fazla olabilir. Çünkü halı başı ve halı sonu ölçümleri farklıdır.

**Tablo 98'deki bilgiler kullanılarak hesaplama yapılmıştır.

Avanos 28.4: Halı Sırtı (Arkası) Ölçümleri											
Analiz Alan Numaraları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ölçüm Yazım Alanı	Çözümlü Tel Sayısı	48	50	50	50	54	52	52			
10 cm x 10 cm	Atkı Sıra Sayısı	30	29	27	29	26	26	26			
	Düğüm Sıra Sayısı (En)	29	28	26	28	25	25	25			
	Düğüm Sıra Sayısı (Boy)	24	25	25	25	27	26	26			
	Düğüm Sayısı (DM2)	29 x 24	28 x 25	26 x 25	28 x 25	25 x 27	25 x 26	25 x 26			
Açıklama: Analiz 28'de yapılan incelemelere göre (10x10) cm'lik kare içinde bulunan atkı iplikleri 2'li atkı düzenine sahiptir. Bazı alanlarda 3'lü sıralar görülmüştür.											
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©											

Tablo 98: Alan Ölçümleri (Envanter No 307)

Şekil 55: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 307)

Değerlendirme 28.4 (Tablo 98): Halı boyutuna bağlı olarak 7 adet alan belirlenmiştir. Halıdaki alan değerlerinin birbirinden farklı olduğu saptanmıştır.

Halı Sırtı Analiz Alanları

Şekil 56: Halı sırtı görselleri (Envanter No 307)

Değerlendirme 28: Envanter No 307 olan halı sırtı (arkası) incelemelerinde 10 cm'lik alan içinde ortalama çözgü tel sayısı 50 teldir. Halıdaki atkı düzeni 2'li ve 3'lü sıralama şeklinde değişmektedir. (10x10) cm'lik kare içinde ortalama halı kalitesi 26x25 dm²'dir. Çözgü ipliği 2 (NM) atkı ipliği 3 (NM) olarak ölçülmüştür. Kullanım alanı yer yaygısı olan halının ortalama atkı sıklığı 54 olarak hesaplanmıştır. Halı arkası yüzeyinde belirlenen alanlardan **alan 1** halı başının ortasında, **alan 2** alan 1'in sağ çaprazında, **alan 3** ise sol çaprazında yer almaktadır. **Alan 4** halının orta aksında sağ tarafta, **alan 5** halı sonu ve halı ortası arasında halının solunda, **alan 6** alan 7'nin karşı yönünde sağ kısımda, **alan 7** halının sonunda orta alana yakın bölümde bulunmaktadır. Düğümler her alanda genel olarak düzenli görünmektedir. Alan 1, alan 4, alan 5 ve alan 7'nin en ve boyda düğümler sistemli ve ritmik ilerlemektedir. Diğer alanlarda aynı düğüm karakterine sahip olmasının yanı sıra dokuyucunun uyguladığı kendine özgü kirkit vuruşu sebebiyle düğüm ve atkılarının dalgalandığı görülmektedir.

Analiz 29

Avanos 29.1: Görünüm/Ön

Resim 42: Yer Yaygısı Halısı (Envanter No A265)

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (02.08.2018)

Avanos 29.2: Halı Kimliği			
İncelenme Tarihi	09.08.2018		
Üretim Tarihi (~)	17.-19. yy		
Yöre	Avanos		
İlgili Koleksiyon	Kirkit Halı (Avanos)		
Envanter No	A265		
Kullanım Alanı:	Yer yaygısı Halısı		
Halı Ölçüsü	200 cm x 130 cm (Halının boy ve en kenarortayları dikkate alınarak ölçüm yapılmıştır.)		
	Çözüğü	Atkı	Düğüm
Hammadde	Yün	Yün	Yün
Hammadde Rengi	Krem Rengi (Doğal Yün)	Bej Rengi	Çok Renkli
*Toplam Tel Sayısı	(+/-) 366	(+/-) 615	14x17 (dm2)
Numara Metrik (NM) Ölçümü	1 NM	-	2,5 NM
Düğüm Şekli	Gördes (Türk) Düğümü		
Hav Yüksekliği	5 mm		
Düğüm Renk Sayısı	6 Renk		
Düğüm Renkleri	Kırmızı, beyaz, sarı, yeşil, kahverengi, lacivert		
Saçak	Saçak görünmemektedir.		
Yüzey Düzenleme (Kompozisyon)	Simetrik/Tabaklı Sekizgen		
Motif Sayısı (~)	Halının ¼'lük alan içindeki motif sayısı 10-18 arasında görülmektedir.		
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©			
Tabloda gri olarak görülen alandaki tüm bilgiler Kirkit Halı/Avanos'dan alınmıştır.			

Tablo 99: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No A265)

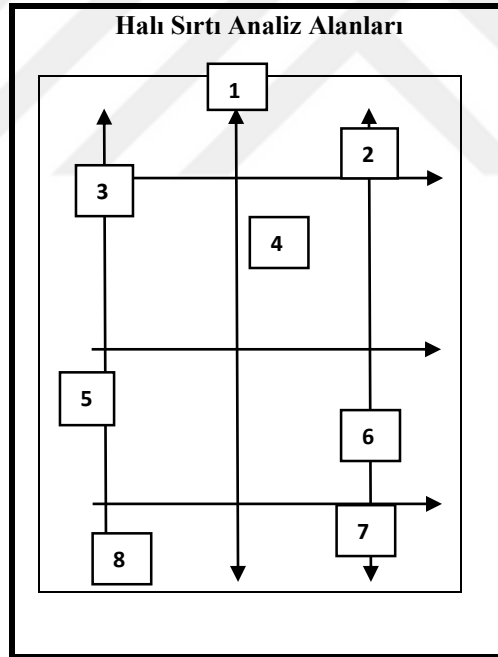
Değerlendirme 29.2 (Tablo 99): Analiz 29'un 17-19. yy ortalarında dokunduğu söylenmiştir.⁹⁹ Yüzey düzenlemesinde toplam 6 renk kullanıldığı saptanmıştır. Halı yüzeyindeki tüm iplik çeşitleri doğal yünden elde edilmiştir. Halıda Gördes (**Türk Düğümü**) kullanılmış, hav yüksekliği 0,5 cm olarak ölçülmüştür.

*Tablo 101'deki bilgiler kullanılarak çözgü, atkı ve düğüm toplam tel sayıları hesaplanmıştır.

⁹⁹Diler, (Sözlü görüşme)

Avanos 29.4: Halı Sırtı (Arkası) Ölçümleri											
Analiz Alan Numaraları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ölçüm Yazım Alanı	Çözgü Tel Sayısı	34	30	26	28	28	26	26	28		
10 cm x 10 cm	Atkı Sıra Sayısı	12	15	16	15	15	17	17	15		
	Düğüm Sıra Sayısı (En)	11	14	15	14	14	16	16	14		
	Düğüm Sıra Sayısı (Boy)	17	15	18	19	19	18	18	19		
	Düğüm Sayısı (DM2)	11 x 17	14 x 15	15 x 18	14 x 19	14 x 19	16 x 18	16 x 18	14 x 19		
Açıklama: Analiz 29'da yapılan incelemelere göre (10x10) cm'lik kare içinde bulunan atkı iplikleri 2'li atkı düzenine sahiptir.											
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©											

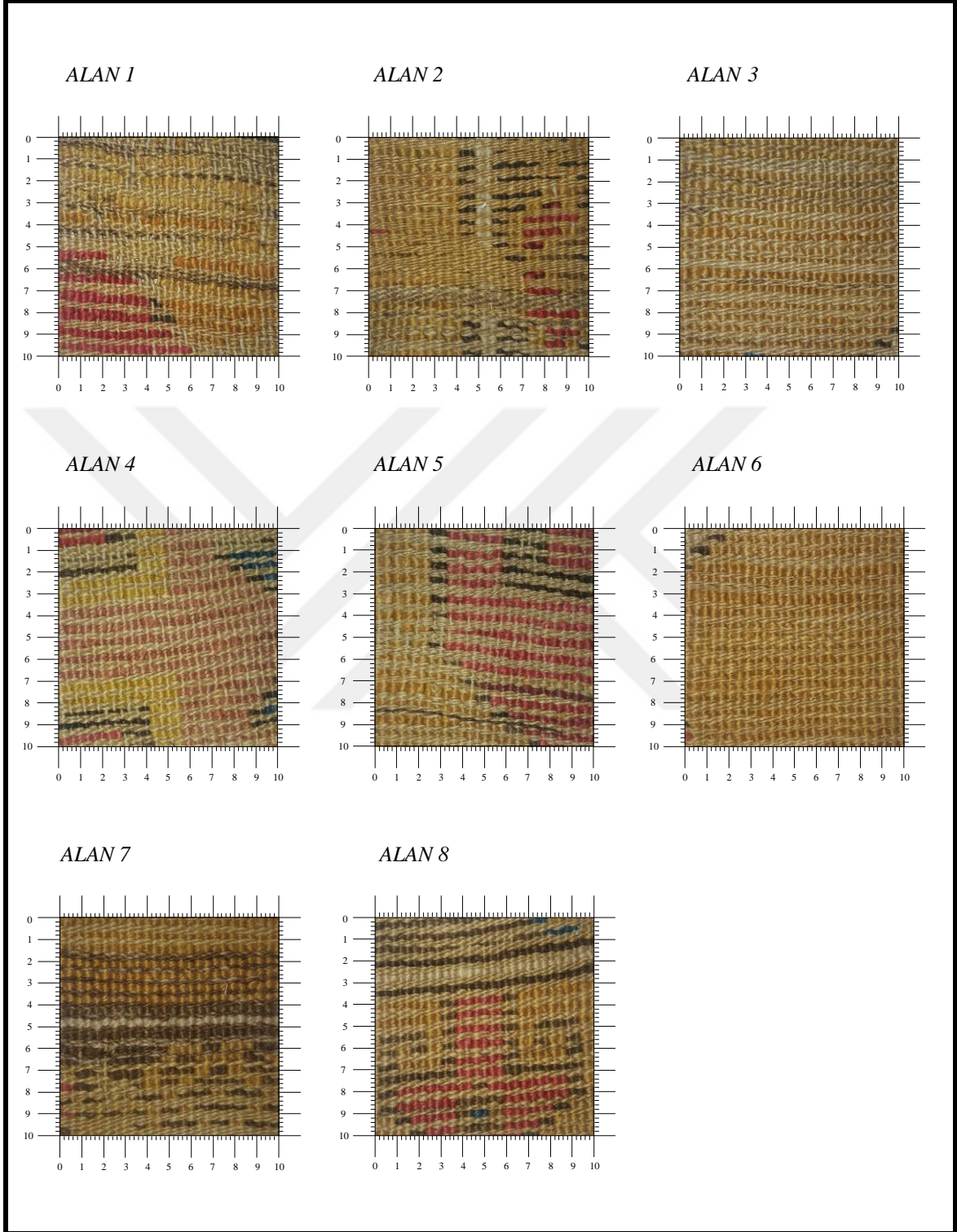
Tablo 101: Alan Ölçümleri (Envanter No A265)

Şekil 57: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No A265)

Değerlendirme 29.4 (Tablo 101): Halı boyutuna bağlı olarak 8 adet alan belirlenmiştir. Alan 1 dışında alanların sayılarının birbirine yakın olduğu saptanmıştır.

Halı Sırtı Analiz Alanları

Şekil 58: Halı sırtı görselleri (Envanter No 307)

Değerlendirme 29: Envanter No A265 olan halı sırtı (arkası) incelemelerinde 10 cm'lik alan içinde ortalama çözgü tel sayısı 28 teldir. Halıdaki atkı düzeni 2'li sıralama şeklinde görülmektedir. (10x10) cm'lik kare içinde ortalama halı kalitesi 14x17 dm²'dir. Çözgü ipliği 1 (NM) düğüm ipliği 2,5 (NM) olarak ölçülmüştür. Kullanım alanı yer yaygısı olan halının ortalama atkı sıklığı 30 olarak hesaplanmıştır. Halı arkası düğüm ve atkı düzeni incelemelerinde belirlenen alanlardan **alan 1** halı başının ortasında, **alan 2** alan 1'in sağ çaprazında, **alan 3** sol çaprazında yer almaktadır. **Alan 4** halının orta bölümüne yakın kısımda sağ tarafta, **alan 5** halı sonu ve halı ortası arasında halının solunda, **alan 6** alan 7'nin üst kısmında sağ tarafta, alan 7 halı sonuna doğru sağ kısımda ve alan 8 halının sonunda sol kısımda bulunmaktadır. Halının orta kısmı deforme olup ilme ve atkılarının aşınmasından dolayı bu alanda çözgü ve düğüm sayımı yapılamamıştır. Halıdaki düğümlerin birbiri ile olan ilişkisine bakıldığında genel olarak sık, düzenli fakat geniş dikdörtgeni andıran bir görüntünün olduğu söylenebilir. Alan 1, alan 5 ve alan 8'in düğüm sıralamasının düzlemde diğer alanlara benzediği enlemde ise daha yamuk görüldüğü söylenebilir. Bu durumun halının yıpranmış olmasından dolayı veya kirkit vurumu farklılığından kaynaklandığı düşünülmektedir. Halıdaki çözgü sıklığının en yoğun olduğu alan halı başında bulunan alan 1'dir. Buna karşın en az düğüm sayısına sahip olduğu alan da alan 1'dir.

Analiz 30

Avanos 30.1: Görünüm/Ön

Resim 43: Yer Yaygısı Halısı (Envanter No 813)

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (02.08.2018)

Avanos 30.2: Halı Kimliği			
İncelenme Tarihi	09.08.2018		
Üretim Tarihi (~)	17.-19. yy		
Yöre	Avanos		
İlgili Koleksiyon	Kirkit Halı (Avanos)		
Envanter No	813		
Kullanım Alanı:	Yer yaygısı Halısı		
Halı Ölçüsü	154 cm x 100 cm (Halının boy ve en kenarortayları dikkate alınarak ölçüm yapılmıştır.)		
	Çözüğü	Atkı	Düğüm
Hammadde	Yün	Yün	Yün
Hammadde Rengi	Krem Rengi (Doğal Yün)	Bej Rengi	Çok Renkli
*Toplam Tel Sayısı	(+/-) 364	(+/-) 591	18x18 (dm2)
Numara Metrik (NM) Ölçümü	4 NM	-	-
Düğüm Şekli	Gördes (Türk) Düğümü		
Hav Yüksekliği	5 mm		
Düğüm (İlme) Renk Sayısı	9 Renk		
Düğüm Renkleri	Kırmızı, beyaz, sarı, yeşil, kahverengi, lacivert, mor, pembe, turuncu		
Saçak	Saçak görünmemektedir.		
Yüzey Düzenleme (Kompozisyon)	Simetrik/Serbest		
Motif Sayısı (~)	Halının ¼'lük alan içindeki motif sayısı 10-12 arasında görülmektedir.		
Düzenleyen Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©			
Tabloda gri olarak görülen alandaki tüm bilgiler Kirkit Halı/Avanos'dan alınmıştır.			

Tablo 102: Halı Kimlik Bilgisi (Envanter No 813)

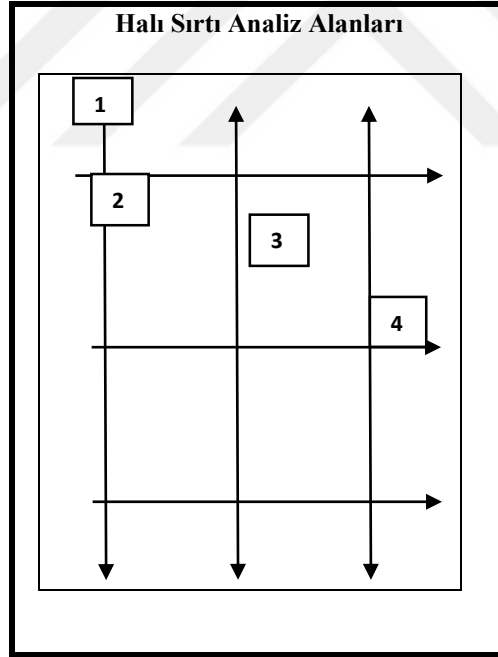
Değerlendirme 30.2 (Tablo 102): Analiz 30'un 17 ile 19. yy ortalarında dokunduğu söylenmiştir.¹⁰⁰ Yüzey düzenlemesinde toplam 9 renk kullanıldığı saptanmıştır. Halı yüzeyindeki tüm iplik çeşitleri doğal yünden elde edilmiştir. Halıda Gördes (**Türk Düğümü**) kullanılmış, hav yüksekliği 0,5 cm olarak ölçülmüştür.

*Tablo 104'deki bilgiler kullanılarak çözgü, atkı ve düğüm toplam tel sayıları hesaplanmıştır.

¹⁰⁰ Diler, (Sözlü Görüşme)

Avanos 30.4: Halı Sırtı (Arkası) Ölçümleri											
Analiz Alan Numaraları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ölçüm Yazım Alanı	Çözgü Tel Sayısı	36	38	38	38						
10 cm x 10 cm	Atkı Sıra Sayısı	21	19	18	20						
	Düğüm Sıra Sayısı (En)	20	18	17	19						
	Düğüm Sıra Sayısı (Boy)	18	19	19	19						
	Düğüm Sayısı (DM2)	20 x 18	18 x 19	17 x 19	19 x 19						
Açıklama: Analiz 30'da yapılan incelemelere göre (10x10) cm'lik kare içinde bulunan atkı iplikleri 2'li atkı düzenine sahiptir. Halı zaman içinde yıprandığı için belirli alanlarda sayım yapılabilmektedir.											
Düzenleyen: Melike GÜRAL/ Prof. Günay ATALAYER-2019 ©											

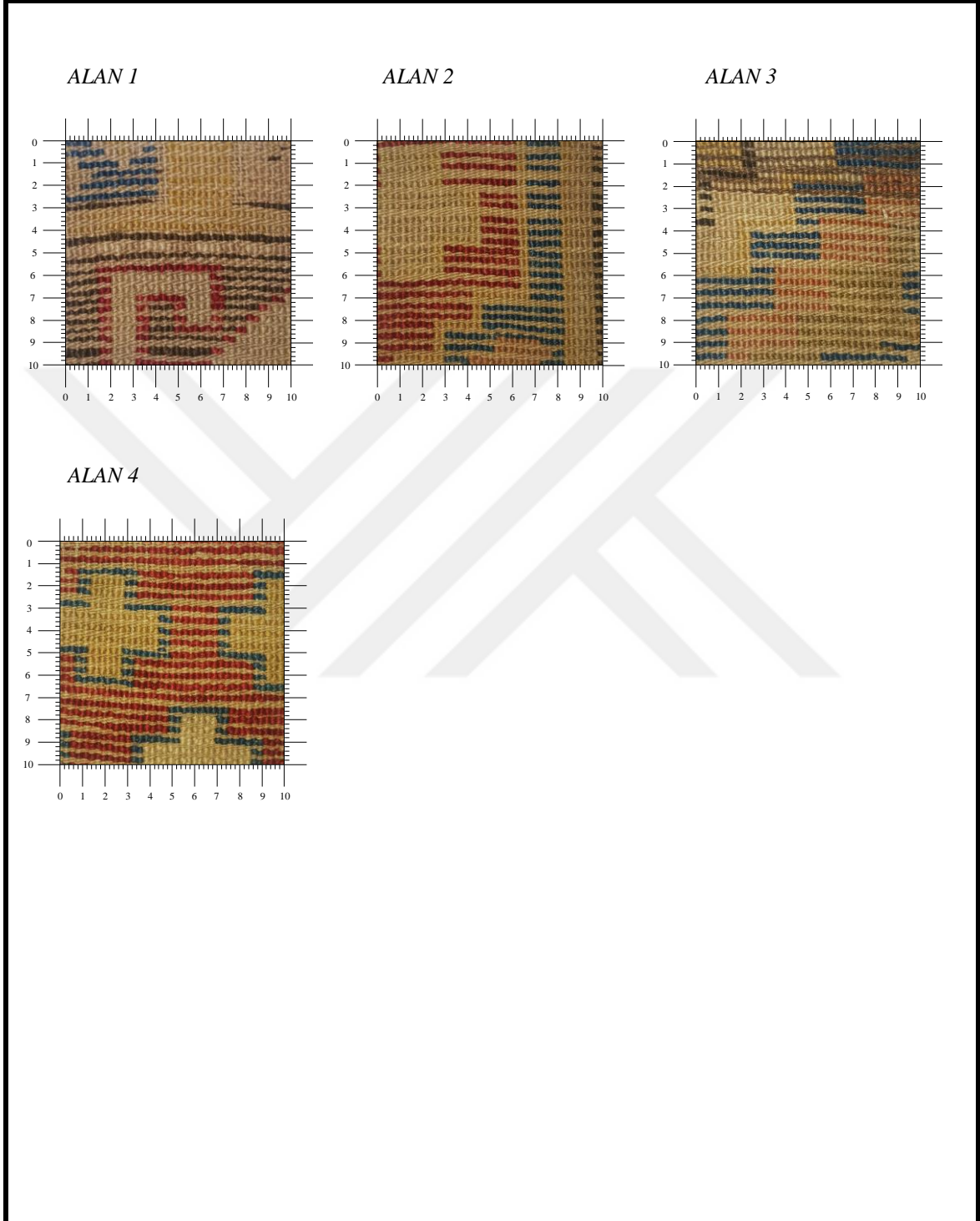
Tablo 104: Alan Ölçümleri (Envanter No 813)

Şekil 59: Halı sırtı analiz alanları (Envanter No 813)

Değerlendirme 30.4 (Tablo 104): Halı boyutuna bağlı olarak 4 adet alan belirlenmiştir. Halı boyu büyük olmasına rağmen yıpranmalar sonucunda alan kısıtlılığı nedeniyle 4 alan üzerinde analiz yapılabilmektedir.

Halı Sırtı Analiz Alanları

Şekil 60: Halı sırtı görselleri (Envanter No 813)

Değerlendirme 30: Envanter No 813 olan halı sırtı (arkası) incelemelerinde 10 cm'lik alan içinde bulunan ortalama çözgü tel sayısı 37 tel adededir. Koleksiyondaki çoğu halı gibi halıdaki atkı düzeni 2'li sıralama şeklinde görülmektedir. (10x10) cm'lik içinde ortalama halı kalitesi 18x18 dm²'dir. Çözgü ipliği 4 (Nm) olarak ölçülmüştür. Kullanım alanı yer yaygısı olan halının ortalama atkı sıklığı 38 olarak hesaplanmıştır. Halı arkası incelemelerinde belirlenen alanlardan **alan 1** halı başının solunda, **alan 2** alan 1 ile aynı düzlemde alt tarafta, **alan 3** halı göbeğinin ortasına yakın bölümde ve **alan 4** halı orta aksına doğru alan 3'ün sol çaprazında bulunmaktadır. Çözgü sıklığı olarak genelde aynı sıklığa sahip olan halı yüzeyi düğüm sıklığına bakıldığında düğüm sayısı en çok alan 1, en az alan 3 olarak saptanmıştır. Halı üzerindeki yıpranmalardan kaynaklı alan kısıtlamaları sebebiyle her bölgede değerlendirme yapılamamıştır. Düğüm ve atkılarının birbirleriyle olan ilişkilerine bakıldığında tüm alanlar arasında uyum ve denge görülmektedir. Düğümlerin sık ya da seyrek olmadığı söylenebilir ve aynı zamanda düğüm aralıkları düzenli olduğu görülmektedir. Halının her bölgesi incelenemese bile halının dokunma sistemini anlayabilecek kadar unsur elde edildiği düşünülmektedir.

3.2 Avanos Halı Koleksiyonu Grupları

Araştırmaya konu olan 30 adet halı kullanım alanlarına göre ayrılmıştır. 4 farklı alan gruplandırılmıştır. Bunlar; Seccade, sedir, yastık ve yer yaygısıdır.

3.2.1 Seccade Halısı

Seccade Halı Grubu incelendiğinde koleksiyona ait altı adet seccade halısı olduğu saptanmıştır. Bu halıların ortak özellikleri arasında mihrap görseli ve bordürlerin kullanıldığı anlaşılmaktadır. Seccade grubunun dokunma amacı ise bilindiği üzere namaz kılmak ve ibadet etmek içindir. Bunun dışında Avanos halkının evlerinde kendi dokudukları seccade ve diğer halı gruplarını dokumaları ise nesilden nesle aktarılan bir gelenektir.

3.2.2 Sedir Halısı

Koleksiyondaki bir diğer halı grubu da sedir halı grubudur. Koleksiyon on adet sedir halısına sahiptir. Sedir halısı ismini de kullanım alanından aldığı üzere sedirlerin üzerine serilmek için dokunmuş bir halı grubudur. Bunlar kendi aralarında da farklı gruplara ayrılmaktadır.

3.2.3 Yastık Halısı

Yastık halısı isminden de anlaşıldığı üzere yastıklar için kılıf olarak dokunmuş halı grubudur. Kılıf mantığında dokunmuş olmasına rağmen artık birer eser niteliği taşıyan bu halılar korunmaya alınmıştır. Halen Avanos evlerinde kullanıldığı ve saklandığı düşünülmektedir.

3.2.4 Yer Yaygısı Halısı

Bu halı grubu ise halen evlerimizde günlük olarak kullandığımız halı grubunu temsil etmektedir. Koleksiyondaki halı boyları ele alındığı zaman yer yaygısı grubuna dahil oldukları rahatça görülebilmektedir.

Bütün bu halı gruplarının en büyük ortak noktası; dokunduğu dönemden bu döneme gelene kadar temsil ettiği '*Antik Halı Grubu*' kategorisini halen koruyor olmasıdır.

3.3 Kapadokya (Avanos) Halı Koleksiyonu'nun Yapısal/ Yöresel Özelliklerine Göre İncelenmesi

3.3.1 Kapadokya (Avanos) Halı Koleksiyonu'nun (Yüzey Düzenlemesi) Kompozisyon Düzeni

Tüm halı kompozisyonları kendine özgü olmasının yanında benzer kompozisyon özelliklerine sahip halılar bir başlık altında toplanmıştır. Bunlar; Kullanım alanlarına göre gruplandırma yapılarak incelenmiştir.

- A- Seccade Halı Grubu; 6 adet
- B- Sedir Halı Grubu; 10 adet
- C- Yastık Halı Grubu; 4 adet
- D- Yer Yaygısı Halı Grubu; 10 adet halı vardır.

A- Seccade Halısı Grubu

En temel özellikleri mihrap olan kompozisyonlara sahip olan 6 halı seccade halı grubu adı altında yer almaktadır.

Tablo 105: Seccade Halı Grubu

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (02.08.2018)

Tablo 105’de görüldügü üzere Seccade Halı Grubunda halılarda farklılıklar olmasına rağmen ortak kompozisyon ve görseller anlaşılabilir. Bütün halılarda kullanılmış olan göbekteki mihrap en karakteristik özelliktir. Bunun dışında halılarda bordür ortak şekil olarak görülmektedir. Bordür kalınlıkları ve i motifleri farklı olmasına rağmen genel kompozisyona bakıldığında benzerlik göstermektedir. *Analiz 20’nin* diğeri seccade halısı kompozisyonlarından farklılığı mihrap görselinde alışıl gelmiş yapının dışına çıkılmış olmasıdır. Mihrap yapısı bordürlerle tamamlanarak estetik olarak farklı bir kimlik elde edildiği gözlenmektedir. Ayrıca *Analiz 26’da* mihrabın içinde bulunan dörtgene benzeyen motifler sayesinde halıda farklı bir özellik oluşmuş olduğu söylenebilir. Diğeri halılardaki mihrap düzeni sade ve amaca hizmet etmek için dokunmuş gibi görülmektedir.

B- Sedir Halısı Grubu

Kullanım alanı Anadolu'ya özgü bir oturma alanı kaplama veya örtü olarak değerlendirilmektedir. Sedir halı grubundaki halılar yapısal özelliklerine göre farklı alt gruplar altında toplanmıştır.

- 1- Çiçekli Sedir Halı Grubu; Kompozisyonda çiçek motifleri ile kaplı olduğu,
- 2- Dört Köşeli Sedir Halı Grubu; Yüzeyde geometrik şekiller kullanıldığı,
- 3- Haçlı/Yıldızlı Sedir Halı Grubu; Kompozisyonda yıldız motifi ağırlıklı olarak kullanıldığı saptanmıştır.

1- Çiçekli Sedir Halı Grubu

Tablo 106: Çiçekli Sedir Halı Grubu

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (02.08.2018)

Sedir halısı grubu kompozisyon düzenlemesi olarak ele alındığında kendi içinde gruplara ayrılan halılara sahiptir. Yukarıdaki halılara dikkat edildiğinde ağırlıklı olarak çiçek motiflerinin kullanıldığı görülmektedir. *Analiz 4'de* lale ve güle benzer çiçek motiflerinin kullanıldığı, *analiz 5'de* ise daha çok geometrik hatlara sahip çiçek motiflerinin dokunduğu görülmektedir. Diğer kompozisyon özelliği ise Seccade halı grubunda da görüldüğü gibi bordürlerdir. Kalınlık ve alan farklılıkları olsa da bordür bu halılarda da belirgin kompozisyon özelliğidir.

2- Dört Köşeli Sedir Halı Grubu

Tablo 107: Dört Köşeli Sedir Halı Grubu

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (02.08.2018)

Dört köşeli Sedir halısı grubunda 6 ve 7 numaralı analizlerde kompozisyon farklılığı görülmektedir. İki halıda da göbekte dörtgen motif kullanılmıştır. *Analiz 6*'daki halıda dörtgen motifin etrafında çengel motifine benzeyen geometrik şekillerle donatılmıştır. Aynı zamanda geometrik şekil halının kenarlarında kenar suyu kompozisyona eklenmiştir. *Analiz 7*'de ise orta göbekte dörtgen haç motifine benzeyen 3 adet motif bulunmaktadır ve bu motifin etrafına sekizgen görüntü yakalamasını sağlayan dört köşe daha eklenmiştir. Haç motifine benzeyen görüntünün merkezine ise küçük bir dörtgen daha yerleştirilmiştir. Halının diğer alanlarında geometrik şekiller ve çiçekler kompozisyona dahil edilmiştir. Bununla birlikte bordürlerin kalınlıkları farklı şekilde kullanılarak dokuma tamamlanmıştır.

3- Haçlı/Yıldızlı Sedir Halı Grubu

<p>Sedir Halısı (Haçlı/Yıldız) Grubu Analiz 3</p> 	<p>Sedir Halısı (Haçlı/Yıldız) Grubu Analiz 10</p> 	<p>Sedir Halısı (Haçlı/Yıldız) Grubu Analiz 11</p>
<p>Sedir Halısı (Haçlı/Yıldız) Grubu Analiz 17</p> 	<p>Sedir Halısı (Haçlı/Yıldız) Grubu Analiz 19</p> 	<p>Sedir Halısı (Haçlı/Yıldız) Grubu Analiz 24</p>

Tablo 108: Haçlı/ Yıldızlı Sedir Halı Grubu

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (02.08.2018)

Haçlı/Yıldızlı sedir halı grubunda en büyük ortak özellik göbekte sırayla dizilmiş yıldızı ve haçı andıran motifler olmasıdır. Bu motifler içi dolu ya da boş olarak kullanılmıştır. Motifler dördü ve beşli olarak dizilmiştir. Bu grup içinde *analiz 17* parça olarak bulunmaktadır ve kompozisyonu tahmin edilemese de göbekte görülen motif diğerleriyle benzerlik gösterdiğinden dolayı bu gruba dahil edilmiştir. Halıların ortasında yıldız ve haçların etrafında dikdörtgen görüntüsü oluşturan kompozisyonlar elde edilmiştir. Bu da halılardaki bir diğer ortak özelliktir. Bu halı grubundaki bir diğer benzer görüntü ise bordürlerdir. Bordürler genel olarak tek sıra halinde sadece halı köşelerinde kullanılmıştır. Her küçük kare bordürün tamamını oluşturmuştur. Küçük karelerde çeşitli motiflerle eşleştirilerek oluşturulmuştur.

C-Yastık Halısı Grubu

Kullanım alanı oturma mekanının bir parçası olarak kabul edilebilecek olan yastıkların sedir halıları üzerinde kullanım şekli olarak sırtın dayanabileceği ev tekstili ürünleridir. Koleksiyon içindeki 4 yastık halısı kompozisyon özellikleri, kullanım alanı ve boyutları belirlenerek 2 ayrı alt gruba ayrılmaktadır.

- 1- Simetrik Halı Grubu; Kompozisyon orta noktadan aynalı simetrik oluşturacak şekilde düzenlenmiştir.
- 2- Serbest Kompozisyona Sahip Halı Grubu; Yüzeyde serbest düzenlemeler yapılmıştır.

<p style="text-align: center;">Yastık (Simetrik) Halı Grubu Analiz 9</p> 	<p style="text-align: center;">Yastık (Simetrik) Halı Grubu Analiz 21</p> 	<p style="text-align: center;">Yastık (Simetrik) Halı Grubu Analiz 23</p>
---	--	--

Tablo 109: Yastık (Simetrik) Halı Grubu

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (03.08.2018)

1- Simetrik Halı Grubu

Koleksiyon içinde dört adet yastık halısı bulunmaktadır. Bunlardan üç tanesi simetrik kompozisyon düzenine sahip olduğu görülmektedir. Üç halının ortak kompozisyon özellikleri orta göbekte simetrik kompozisyonlar ve bordürlerinde iki adet kalınlı inceli bordür olmasıdır. **Analiz 9**'da göbekte ve diğer alanlardaki kompozisyonlarda ağırlıklı olarak geometrik yapılar ve iek motifleri bulunmaktadır. **Analiz 21**'de ise halının orta göbeğinde dikdörtgen motif kullanılmış diğer alanlarda da dikdörtgene uygun geometrik Şekillerin yüzey düzenlemesine dahil edildiği görülmektedir. **Analiz 23**'de orta göbekte 'rumi' motifine benzer motifler kullanıldığı düşünülmektedir. Halının yüzeyinde diğer halılara benzemeyen bir görsel düzenleme olduğu anlaşılmaktadır. Gruptaki diğer halılara göre daha oryantalist ve yumuşak hatlara sahip bir düzenleme olduğu görülmektedir. Zeminde kullanılan iek motiflerinin ise stilize edilerek geometrik yapıda kullanıldığı görülmektedir.

1- Serbest Kompozisyona Sahip Halı Grubu

Tablo 110: Yastık (Serbest) Halı Grubu

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (30.08.2018)

Analiz 22'deki yüzey düzenlemesi incelendiğinde renk ve motif bakımından farklı ve serbest bir karaktere sahip olduğu görülmektedir. Bu halının renk veya motif denemesi için dokunduğu düşünülmektedir. Bunun nedeni ise düzenli bir kompozisyona sahip olmaması ve renk birlikteliğinin diğer halılarda görülmemiş olmasıdır. Halıda motif olarak iek ve geometrik Şekiller kullanılmıştır. Bordre benzer alanlar dokunmuş ve inceli kalınlı bordür görüntüsü yakalanmaya çalışıldığı düşünülmektedir.

D-Yer Yaygısı Halı Grubu

Ev, oda ya da mutfak için yere yayılarak kullanılan yer yaygısı halıları kompozisyon düzenlemelerine göre 4 adet alt gruplara ayrılmaktadır.

- 1- Göbekli Yer Yaygısı Halı Grubu; Belirgin bir orta motifi olan,
- 2- Simetrik ift Göbekli Halı Grubu; Orta alanda belirgin iki motifi olan,
- 3- Tabaklı Sekizgen Halı Grubu; Anadolu'da tabaklı denilen motif düzenlemesi yer aldığı için (Bergama, Çanakkale),
- 4- Serbest Kompozisyona Sahip Halı Grubu; Asimetrik bir düzenlemeye sahip olan gruptur.

1- Göbekli Yer Yayırsı Halı Grubu

Tablo 111: Yer yayırsı (Göbekli) Halı Grubu

Kaynak: Koleksiyon: Kirit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (10.09.2018)

Yer yayırsı halı grubunda toplam dokuz adet farklı kompozisyona sahip halı bulunmaktadır. Bu halı çeşitlerinden ilk grup göbekli yer yayırsı halıdır. İsminden de anlaşıldığı üzere bu halıların ortasını kaplayan büyük yüzey düzenlemesi vardır. Bu da halıların desen karakterini oluşturmaktadır. *Analiz 28*'de göbekteki motifin dışında köşelerdeki geometrik desenler bordür bile birleşerek kompozisyonu tamamlamaktadır. Bunun dışında içteki ince dıştaki kalın olmak üzere 2 adet bordür daha kompozisyona eklenmiştir. Halının birçok bölgesi zarar görmesine karşın orta motiften sonra halıda bordür grubunun kompozisyonu tamamladığı görülmektedir. *Analiz 30*'da da analiz 28 dekine benzer bir kompozisyon yapısı vardır. Göbekte haç/yıldız motifine benzer bir motif görülmektedir. Bu motifin Kapadokya (Avanos) halılarının karakteristik motiflerinden birisi olduğu söylenmektedir.

2- Simetrik Çift Göbekli Halı Grubu

<p>Yer Yaygısı Halısı (Simetrik Çift Göbekli) Grubu Analiz 14</p> 	<p>Yer Yaygısı Halısı (Simetrik Çift Göbekli) Grubu Analiz 15</p>
<p>Yer Yaygısı Halısı (Simetrik Çift Göbekli) Grubu Analiz 16</p> 	<p>Yer Yaygısı Halısı (Simetrik Çift Göbekli) Grubu Analiz 27</p>

Tablo 112: Yer Yaygısı (Simetrik Çift Göbekli) Halı Grubu

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Gural (12.09.2018)

Yer yaygısı halı grubunda toplam dokuz adet farklı kompozisyona sahip halı türünden dördü tablo 109'da görülmektedir. Halılar üzerindeki yüzey düzenlemesinde simetrik çift göbekli denilebilecek görsel düzen oluşturulduğu anlaşılmaktadır. **Analiz 15'**in kompozisyon düzeninin çift göbekli olmasının yanında tabloda bulunan diğer üç halıya göre farklılık göstermektedir. Göbekte bulunan sekizgenlerin ortalarında haça benzeyen bir motif görülmektedir. Sekizgenlerin çevresinin geometrik ve çiçek şekilleriyle kaplanmış olduğu söylenebilir ve göbekteki boşlukların kompozisyon içinde kullanılarak bütünlüğün yakalanmasına yardımcı olduğu düşünülmektedir. Halıda 6 adet bordür bulunmaktadır. Üç tanesi ince, iki tanesi orta kalınlıkta ve bir tanesi de diğerlerine göre en kalın olarak yüzey düzenlemesine dahil edilmiştir. **Analiz 14, analiz 16 ve analiz 27'** nin yüzey düzenlemesi birbirine yakındır. 3 halıda da göbekte iki büyük sekizgen şekli birleştiren daha küçük bir sekizgen bulunmaktadır. Analiz 14 ve analiz 16'nın bordürlerin farklılık göstermesinin dışında halı ortasındaki motif birlikteliğinin çok benzer olduğu düşünülmektedir. Analiz 14'ün bazı alanlarında hayvan şekilleri kullanıldığı düşünülmekle birlikte geometrik şekillerinde yer aldığı anlaşılmaktadır. Analiz 16'nın orta yüzeyinde bitkisel ve geometrik şekiller görülmektedir. Analiz 27'nin göbeğinde bulunan sekizgen şekillerin içine kuş motifi yerleştirilmiş ve etrafına geometrik desenler yerleştirilerek kompozisyon tamamlanmıştır. Analiz 16 ve analiz 27'nin bordürlerinin kompozisyon düzenlemesinin aynı kullanıldığı görülmektedir. Sadece halı boyutuna bağlı olarak bir halıda diğerine göre daha küçük ya da büyük kullanılmış olabileceği söylenebilir. Simetrik çift göbekli olarak adlandırdığımız grubun genel olarak yüzey düzenlemesi içinde aynı hatlara sahip olmasının yanı sıra detaylarda farklılık gösterdiği söylenebilir.

3- Tabaklı Sekizgen Halı Grubu

Tablo 113: Yer yaygısı halısı (Tabaklı Sekizgen)

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (10.09.2018)

Yer yaygısı halı grubunda bulunan bir diğer halı çeşidi tabaklı sekizgen olarak ifade edilebilir. Koleksiyon içinde bulunan halılardan sadece tablo 110'daki halı bu şekilde düzenlenmiş bir kompozisyon yapısına sahiptir. *Analiz 29*'un koleksiyon içinde karakteristik bir kimlik gösterdiği düşünülmektedir. Halının ortasına sekizgen şekil içinde bulunan yıldız benzeyen motifler yerleştirilmiş olduğu görülmektedir. Halı yüzey tasarımı olarak sade bir görüntüye sahiptir ve bir kalın bordürün etrafında bulunan iki ince bordür yer almaktadır. Halı yıpranmış olmasına rağmen kalın bordürün içinde çiçek motifleri olduğu düşünülmektedir ve bordürleri halının sonunda ve başında bulunan geometrik şekiller tamamlamaktadır.

4- Serbest Kompozisyona Sahip Halı Grubu

Tablo 114: Yer yaygısı halısı (Serbest Kompozisyon) Grubu

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (10.09.2018)

Yer yaygısı grubunda diğerk halılardan ayrılan farklı kompozisyona sahip olan iki adet halı bulunmaktadır. İki halının da kendine özgü halı kimliği oluşturabilecek nitelikte kompozisyona sahip halılar olduğu düşünölmektedir. *Analiz 18*'de halının orta alanında iki adet dörtgen motif bulunmakta ve yüzey tasarımı iki dörtgenin etrafında şekillenmekte olduğu görölmektedir. Dörtgenlerin çevresinde analiz 6'daki gibi çengel motifine benzeyen motifler kullanılmış olduğu ve dörtgenlerin etrafında bulunan üçgen şekillerinde yüzeyi görsel olarak desteklediği söylenebilir. Halının bordür düzenlemesi ise analiz 29'daki gibi bir kalın bordürün etrafına iki ince bordür dokunmuş olduğu anlaşılmaktadır. Kalın bordürün içinde ise halının karakteristik yapısına uygun olabilecek şekilde geometrik bitkisel biçimler dokunmuş olduğu görölmektedir. *Analiz 25*'de ise halının sedir halılarını anımsattığı düşünölse de boy ve kompozisyon düzeni olarak sedir

halısı grubuna dahil olmadığı anlaşılmaktadır. Halının ortasında sekizgenin içinde bulunan dörtgenin orta kısmındaki dikdörtgenle renk olarak birleşmesiyle bir motif oluştuğu görülmektedir. Bu motifin göbeğinde geometrik şekiller ve yine çengele benzeyen motifin kompozisyona dahil edilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Halı başında deforme olan bölgede bulunan sekizgenin içinde koleksiyon içindeki birçok halıdaki gibi haç motifine benzeyen şekiller görülmektedir. Haç motifinin kullanımına bordürün içinde de devam etmekte olduğu görülmektedir. Halıda beş adet bordür olduğu anlaşılmaktadır. Genelde bordür kalınlıklarının birbirine yakın olduğu görülmekle birlikte en kalın bordürün halı kenarında bulunan bordürden önceki olduğu düşünmekteyiz.

3.3.2 Kapadokya (Avanos) Halı Koleksiyonu'nun Tahmini Yaş Aralığı

Kapadokya Halı Koleksiyonu içinde analiz 1'den 11 e kadar olan halılarla analiz 12'den 30 'a kadar olan halılar farklı tahmini yaş aralığında iki gruba ayrılmaktadır.

- 1- (~) 80-100 yıllık Tahmini Yaş Aralığı
- 2- (~) 200-250 yıllık Tahmini Yaş Aralığı

1- (~) 80-100 yıllık Tahmini Yaş Aralığı

Aşağıdaki tablolarda görülen halı çeşitleri kullanım alanına veya kompozisyon düzenlemesine bağlı olmaksızın yaş aralığına göre sınıflandırılmış tablolardır. Koleksiyon içinde bulunan 30 halıdan ilk 11 halının 80 ile 100 yıl önce dokunmuş olduğu söylenmektedir. İlk 11 halı içinde bazı halılarda sentetik boyar madde kullanıldığı düşünülmektedir. Çünkü halı üzerinde bir rengin birkaç tonu görülmektedir ve bu durum halıda kullanılan boyarmaddenin renginin solduğunu göstermektedir. Doğal boyarmaddelerin ise dayanıklı olduğu bilinmektedir. Buna göre sentetik boyarmaddeler 1800'lü yıllarda bulunduğuna göre halıların 80 ile 100 yıllık olma ihtimali güçlenmektedir.¹⁰¹

¹⁰¹Diler, (Sözlü Görüşme)

Tablo 115: Yaş Aralığı (~) 80-100 yıllık olan halılar

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (10.09.2018)

<p>Sedir Halısı (Çiçekli) Grubu Analiz 5</p> 	<p>Sedir Halısı (Dört Köşeli) Grubu Analiz 6</p>
<p>Sedir Halısı (Dört Köşeli) Grubu Analiz 7</p> 	<p>Parça Halı Analiz 8</p>

Tablo 116: Yaş Aralığı (~) 80-100 yıllık olan halılar

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (12.09.2018)

<p>Yastık (Simetrik) Halısı Grubu Analiz 9</p> 	<p>Sedir Halısı (Dört Köşeli) Grubu Analiz 10</p>
<p>Sedir Halısı (Haçlı/Yıldızlı) Grubu Analiz 11</p> 	

Tablo 117: Yaş Aralığı (~) 80-100 yıllık olan halılar

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (15.09.2018)

1- (~) 200-250 yıllık Tahmini Yaş Aralığı

Koleksiyon içinde bulunan 30 halıdan ilk 11 halı dışında kalan 19 halının yaş aralığının 200 ile 250 yıl aralığında olduğu söylenmektedir. Bu grup içinde bulunan halılardan bazılarının dokuma düzenine bakıldığında çözgü, atkı ve düğüm yapılarının deforme olduğu görülmektedir. Ayrıca halılarda genel olarak sarı rengini elde etmek için cehri bitkisinin kullanılmış olduğu söylenmiştir. Kapadokya'da dokunan halılarda cehri bitkisinin kullanılması eskiden gelen bir alışkanlık veya gelenek olduğu aktarılmıştır. Cehri ile diğer bitkilerinde halıların ipliklerinin boyamacılığında kullanıldığı bilinmektedir. Doğal boyamacılığın çok eski tarihlere dayanması doğal boyarmadde kullanılan halıların doğal boyarmadde kullanılmayan halılara göre daha eski tarihlere dayandığını düşündürmektedir.¹⁰²

¹⁰²Diler, (Sözlü Görüşme)

<p style="text-align: center;">Seccade Halısı Grubu Analiz 12</p> 	<p style="text-align: center;">Seccade Halısı Grubu Analiz 13</p>
<p style="text-align: center;">Yer Yaygısı Halısı (Simetrik Çift Göbekli) Grubu Analiz 14</p> 	<p style="text-align: center;">Yer Yaygısı Halısı (Simetrik Çift Göbekli) Grubu Analiz 15</p>

Tablo 118: Yaş Aralığı (~) 200-250 yıllık olan halılar

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (15.09.2018)

<p>Yer Yaygısı Halısı (Simetrik Çift Göbekli) Grubu Analiz 16</p> 	<p>Sedir Halısı (Haçlı/Yıldız) Grubu Analiz 17</p>
<p>Yer Yaygısı Halısı (Serbest Kompozisyon) Grubu Analiz 18</p> 	<p>Sedir Halısı (Haçlı/Yıldız) Grubu Analiz 19</p>

Tablo 119: Yaş Aralığı (~) 200-250 yıllık olan halılar

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (15.09.2018)

<p style="text-align: center;">Seccade Halısı Grubu Analiz 20</p> 	<p style="text-align: center;">Yastık Halısı (Simetrik) Grubu Analiz 21</p>
<p style="text-align: center;">Yastık Halısı (Serbest Kompozisyon) Grubu Analiz 22</p> 	<p style="text-align: center;">Yastık Halısı (Simetrik) Grubu Analiz 23</p>

Tablo 120: Yaş Aralığı (~) 200-250 yıllık olan halılar

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (15.09.2018)

<p>Sedir Halısı (Haçlı/Yıldızlı) Grubu Analiz 24</p> 	<p>Yer yaygısı Halısı (Serbest Kompozisyon) Grubu Analiz 25</p>
<p>Seccade Halısı Grubu Analiz 26</p> 	<p>Yer Yaygısı Halısı (Simetrik Çift Göbekli) Grubu Analiz 27</p>

Tablo 121: Yaş Aralığı (~) 200-250 yıllık olan halılar

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (15.09.2018)

<p>Yer Yaygısı Halısı (Göbekli) Grubu Analiz 28</p> 	<p>Yer Yaygısı Halısı (Tabaklı Sekizgen) Grubu Analiz 29</p>
<p>Yer Yaygısı Halısı (Göbekli) Grubu Analiz 30</p> 	

Tablo 122: Yaş Aralığı (~) 200-250 yıllık olan halılar

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (15.09.2018)

3.3.3 Kapadokya (Avanos) Halı Koleksiyonu'ndaki Halılarda İplik Numaraları (Numara Metrik)

Kapadokya (Avanos) halı koleksiyonu içinde bulunan halıların (NM) değerleri ölçümü yapıldığında kullanım alanı ve kompozisyona bağlı olmaksızın birçok halı çeşidinin 3 farklı grupta aynı (NM) değerlerine sahip oldukları görülmüştür.

- 1- (~) 1 ile 1,5 (NM) Değerindeki Halılar
- 2- (~) 2 ile 2,5 (NM) Değerindeki Halılar
- 3- (~) 3 ile 4 (NM) Değerindeki Halılar

1- (~) 1 ile 1,5 (NM) Değerindeki Halılar

Koleksiyon içinde bulunan halılardan *Analiz 7, 8, 18, 19, 21, 26 ve 29'un* çözgü ipliğinin (NM) değerlerine bakıldığında 1 ve 1,5 (NM) aralığında ölçülmüş olduğu görülmektedir. Halılardan 3 tanesi sedir halısı, 2 tanesi yer yaygısı halısı, 1 tanesi yastık halısı, 1 tanesi seccade halısı ve 1 tanesi de parça halı olarak kullanım alanlarına göre çeşitlilik göstermektedir. Halıların kullanım alanlarının farklı olması (NM) değerlerinde değişiklik olmasına sebep olmamıştır.

<p style="text-align: center;">Sedir Halısı (Dört Köşeli) Grubu Analiz 7</p> 	<p style="text-align: center;">Parça Halı Analiz 8</p>
<p style="text-align: center;">Yer Yaygısı Halısı (Serbest Kompozisyon) Grubu Analiz 18</p> 	<p style="text-align: center;">Sedir Halısı (Haçlı/ Yıldızlı) Grubu Analiz 19</p>

Tablo 123: Halıların Çözgü İpliğinin (NM) Ölçümüne Göre Gruplandırılması

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (15.09.2018)

<p>Yastık Halısı (Simetrik) Grubu Analiz 21</p> 	<p>Sedir Halısı (Haçlı/Yıldızlı) Grubu Analiz 24</p>
<p>Seccade Halısı Grubu Analiz 26</p> 	<p>Yer Yaygısı Halısı (Tabaklı Sekizgen) Grubu Analiz 29</p>

Tablo 124: Halıların Çözgü İpliğinin (NM) Ölçümüne Göre Gruplandırılması

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (15.09.2018)

2- (~) 2 ile 2,5 (NM) Değerindeki Halılar

Çözgü iplik numarası 2 ve 2,5 NM olan halılar *analiz 6, analiz 9, analiz 11, analiz 12, analiz 22, analiz 27 ve analiz 28'dir*. Çözgü (NM) ölçümü yapılan diğer halılar gibi bu gruptaki halılarda kullanım alanı olarak farklılık göstermektedir. Bu grupta 3 sedir halısı, 2 yastık halısı, 1 seccade halısı ve 2 adet yer yaygısı halısı bulunmakta olduğu görölmektedir.

<p>Sedir Halısı (Dörtgen) Grubu Analiz 6</p> 	<p>Yastık Halısı (Simetrik) Grubu Analiz 9</p>
<p>Sedir Halısı (Haçlı/ Yıldızlı) Analiz 10</p> 	<p>Sedir Halısı (Haçlı/ Yıldızlı) Analiz 11</p>

Tablo 125: Halıların Çözgü İpliğinin (NM) Ölçümüne Göre Gruplandırılması

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (15.09.2018)

<p style="text-align: center;">Seccade Halısı Analiz 12</p> 	<p style="text-align: center;">Yastık Halısı (Serbest Kompozisyon) Analiz 22</p>
<p style="text-align: center;">Yer Yayı (Simetrik Çift Göbekli) Analiz 27</p> 	<p style="text-align: center;">Yer Yayı Halısı (Göbekli) Analiz 28</p>

Tablo 126: Halıların Çözgü İpliğinin (NM) Ölçümüne Göre Gruplandırılması

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (19.09.2018)

3- (~) 3 ile 4 (NM) Değerindeki Halılar

Kapadokya (Avanos) halı koleksiyonu içinde bulunan 30 halıdan 11 halının 3 (NM) ve 4 (NM) çözgü kalınlığına sahip olduğu yapılan hesaplamalar sonucunda anlaşılmış olup bu kalınlığın koleksiyonda en çok bulunan (NM) ölçümü olduğu görölmektedir. 30 halıda ortak iplik çeşidi olarak çözgü ipliğinin seğılmesinin nedeni sadece bu iplik çeşidinin tüm halılarda ölçülebilmış olmasıdır. Atkı ve düğüm (NM) ölçümü her halıda yapılamamış bu nedenle iplik kalınlığı kıyaslamasına dahil edilememiştir.

<p style="text-align: center;">Seccade Halısı Analiz 1</p> 	<p style="text-align: center;">Seccade Halısı Analiz 2</p>
<p style="text-align: center;">Sedir Halısı (Haçlı/ Yıldızlı) Analiz 3</p> 	<p style="text-align: center;">Sedir (Çiçekli) Halısı Analiz 4</p>

Tablo 127: Halıların Çözgü İpliğinin (NM) Ölçümüne Göre Gruplandırılması

Kaynak: Koleksiyon: Kirit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (15.09.2018)

<p style="text-align: center;">Sedir Halısı Grubu Analiz 5</p> 	<p style="text-align: center;">Seccade Halısı Grubu Analiz 13</p>
<p style="text-align: center;">Yer Yagısı Halısı (Simetrik Çift Göbekli) Grubu Analiz 15</p> 	<p style="text-align: center;">Yer Yagısı (Simetrik Çift Göbekli) Grubu Analiz 16</p>

Tablo 128: Halıların Çözgü İpliğinin (NM) Ölçümüne Göre Gruplandırılması

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (15.09.2018)

<p style="text-align: center;">Sedir Halısı Grubu Analiz 17</p> 	<p style="text-align: center;">Seccade Halısı Grubu Analiz 25</p>
<p style="text-align: center;">Yer Yayı Hahısı (Simetrik) Grubu Analiz 30</p> 	

Tablo 129: Halıların Çözgü İpliğinin (NM) Ölçümüne Göre Gruplandırılması

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Gural (19.09.2018)

3.3.4 Kapadokya (Avanos) Halı Koleksiyonu'nun Bordür (Kenarsuyu) Özellikleri

Anadolu halılarının geleneksel kompozisyonlarının içinde en önemli '*tasarım ögesi*' bordürdür. Koleksiyondaki halıların bordürlerin düzenlemesine bakıldığında farklı alt gruplara ayrıldığı görülmektedir. Bunlar;

- 1- Seccade Halılarını Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma
- 2- Sedir ve Yastık Halılarını Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma
- 3- Serbest Kompozisyondaki Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma
- 4- 2'li ya da 3'lü Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma
- 5- Simetrik Çift Göbekli Yer Yaygılarının Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma
- 6- Parça Halıları Kenar Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma

1- Seccade Halılarını Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma

<p>Seccade Halısı Grubu Analiz 1</p> 	<p>Seccade Halısı Grubu Analiz 2</p>
<p>Seccade Halısı Grubu Analiz 12</p> 	<p>Seccade Halısı Grubu Analiz 13</p>

Tablo 130. Seccade Halılarını Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma

Kaynak: Koleksiyon: Kirit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Gural (20.09.2018)

Halıların bordür kompozisyonları incelendiğinde Analiz 1, 2, 12 ve 13'ün bordür düzenlemesi birbirine benzemektedir. *Analiz 1* ve *analiz 2*'de bordür sayıları 6 olarak görülmüş ve en kalın bordür içinde bulunan motiflerin aynı kullanıldığı anlaşılmaktadır. Yine bu iki halıda diğer bordürlerde bulunan motiflerin geometrik kullanıldığı ve her bordürde motif sırasının tekrar ettiği söylenebilir. *Analiz 12* ve *analiz 13*'ün bordür yüzey tasarımı incelendiğinde ise analiz 1 ve analiz 2 gibi kendi içlerinde benzer bordür sıralamasına sahip oldukları görülmektedir. Analiz 12'de 7, analiz 13'de 9 bordür vardır ve her kalın bordürün arasına ayraç olarak ince bordürler yerleştirildiği düşünülmektedir. İki halıda da mihraba yakın olan bordürlerde analiz 1 ve analiz 2'de kullanılan motifin benzer olduğu görülmektedir. Ayrıca 4 halıda da mihrabın çevresinde bordüre benzeyen çerçeveler olduğu anlaşılmaktadır.

Kapadokya (Avanos) halı koleksiyonunda bulunan 6 seccade halısı içinde 4 halının bordür tasarımları ele alındığında genel olarak hepsinin aynı temel düzenlemeye sahip olduğu söylenebilir.

2- *Sedir ve Yastık Halılarını Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma*

<p>Sedir Halısı (Haçlı/Yıldızlı) Grubu Analiz 3</p> 	<p>Sedir Halısı (Çiçekli) Grubu Analiz 5</p>
<p>Sedir Halısı (Dört Köşeli) Grubu Analiz 6</p> 	<p>Yastık Halısı (Simetrik) Grubu Analiz 9</p>

Tablo 131: Sedir ve Yastık Halılarını Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Gural (21.09.2018)

<p style="text-align: center;">Sedir Halısı (Haçlı/Yıldızlı) Grubu Analiz 10</p> 	<p style="text-align: center;">Sedir Halısı (Haçlı/Yıldızlı) Grubu Analiz 11</p>
<p style="text-align: center;">Sedir Halısı (Haçlı/Yıldızlı) Grubu Analiz 19</p> 	<p style="text-align: center;">Yastık Halısı (Simetrik) Grubu Analiz 21</p>

Tablo 132: Sedir ve Yastık Halılarını Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (21.09.2018)

Tablo 133: Sedir ve Yastık Halılarını Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (25.09.2018)

Bu gruptaki halıların bordürlerinin yüzey düzenlemesi genellikle sedir ve yastık halılarında görülmüştür. Halılardan analiz 3, analiz 10, analiz 11, analiz 19 ve analiz 24'ün yüzey tasarımı olarak halı ortasında bulunan sekizgen içine yerleştirilmiş yıldız ve haç motiflerinin yanı sıra bordür düzenlemelerinde bir kalın bordürün önünde ve arkasında 2 adet ince bordür olması halıların bordür olarak da ortak bir sisteme sahip olduğunu göstermektedir. Analiz 3, analiz 10, analiz 11 ve analiz 24'ün bordürlerinde motif olarak stilize çiçek motifleri kullanılırken analiz 19'da ortadaki yıldız motifleri gibi bordürde de benzer tasarımlar kullanılarak yüzey düzenlemesi tamamlanmıştır.

Analiz 5 ve analiz 6 diğer halılar gibi sedir halısı olmasının yanında farklı bir bordür sistemine sahiptir. Analiz 5'de 6 adet bordür görülmekte ve 2 orta kalınlıkta bordürü ortadaki en kalın bordürden ayıran sağ ve sol alanlarda bulunan 2 ince bordür olduğu anlaşılmaktadır. Bordürlerin iç düzenlemesinde orta kısım ile uyumlu olarak çiçek motifleri vardır. Analiz 6'nın geometrik motif yapısına sahip olmasıyla birlikte analiz 3, 10, 11, 19 ve 24'deki bordür sistemine sahiptir.

Analiz 9, analiz 21 ve analiz 23'ün grup içindeki diğer halılardan farkları yastık halısı olmalarıdır. Bunun dışında analiz 9 ve analiz 23'ün bordürlerinde çiçekli motifler kullanılırken analiz 21'de geometrik motifler tercih edilmiştir.

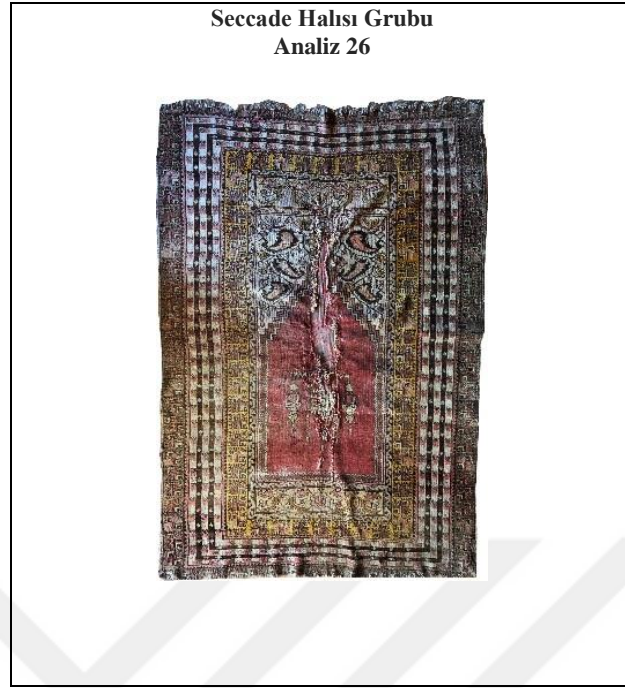

3- Serbest Kompozisyondaki Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma

<p>Sedir Halısı (Çiçekli) Grubu Analiz 4</p> 	<p>Seccade Halısı Grubu Analiz 20</p>
<p>Yatık Halısı (Serbest Kompozisyon) Grubu Analiz 22</p> 	<p>Yer Yayı (Serbest Kompozisyon) Grubu Halısı Analiz 25</p>

Tablo 134: Serbest Kompozisyondaki Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (19.10.2018)

Tablo 135: Serbest Kompozisyondaki Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (20.10.2018)

Bu grupta bulunan halıların bordür düzenlemesi olarak diğer halılardan ve birbirlerinden farklı oldukları görülmektedir. Zaten grubu bir araya getiren unsurda halıların farklı bordür düzenlemesine sahip olmasıdır.

Analiz 4 diğer halılarla bordür olarak benzer gibi görünse de halının tamamına bakıldığında yüzey tasarımının şeritlerden oluştuğu anlaşılmaktadır. Aslında halının tamamında bordür sistemi kullanılmıştır. Fakat diğer halılar gibi halının 4 bir köşesi çevrelenerek çerçeve oluşturmak yerine halıdaki düzenlemede dar, uzun alanlar oluşturulmuştur. Bu da halıyı bordür düzenlemesi olarak diğer halılardan ayıran en belirgin özelliktir.

Analiz 20'nin ise bordür düzeni olarak farklı bir ruha sahip olduğu halıya bakıldığında hissedilmektedir. Halı kenarındaki bordürden hemen sonra gelen bordür halı üzerinde oldukça fazla alan kaplamaktadır. İçinde bulunan motifler büyük kullanılmış ve bordür boş alanlarda kompozisyona dahil edilmiştir. Ayrıca mihrabın baş kısmında bulunan şeritlerde bordür tasarımına benzemektedir. Oldukça özgün bir

tasarıma sahip olan analiz 20 bu özellikleriyle diğer halılardan her yönüyle ayrılan bir halıdır.

Analiz 22 ise yastık halısı olarak diğer yastık halılarından farklı bir tasarıma sahip olmasının yanında bordür düzeni olarak da kendine ait özelliklere sahiptir. Halıda düzenli bir bordür sistemi yoktur. Bazı alanlarda blok halinde alanlar halının yüzey tasarımına eklenmiştir. Halının bir renk ve motif deneme halısı olduğu düşünülmele birlikte her bordürde farklı bir şekil kullanılmıştır.

Analiz 25'de 5 adet bordür vardır. Bordürler eşit gibi görünmekle birlikte her bordürde farklı bir geometrik şekil kullanılmıştır.

Analiz 26'nın bordür sistemine bakıldığında ise halının bordür kompozisyonlarının tekrarlandığı anlaşılmaktadır. Halıda 10 adet bordür vardır. İki kalın bordürün arasına 7 adet birbirini tekrar eden bordür yerleştirilmiştir.

Bu gruptaki halılar genel olarak koleksiyon içindeki halıların yüzey düzenlemesine benzese de hepsinin kendine özgü birer tasarım farklılığı olduğu görülmektedir.

4- 3'lü ya da 4'lü Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma

<p>Sedir Halısı (Dört Köşeli) Grubu Analiz 7</p> 	<p>Yer Yaygısı (Serbest Kompozisyon) Grubu Halısı Analiz 18</p>
<p>Yer Yaygısı (Göbekli) Grubu Analiz 28</p> 	<p>Yer Yaygısı Halısı (Tabaklı Sekizgen) Grubu Analiz 29</p>

Tablo 136: 3'lü ya da 4'lü Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (25.11.2018)

Yer Yaygısı Halısı (Göbekli)
Analiz 30

Tablo 137: 3'lü ya da 4'lü Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (25.11.2018)

Analiz 7, analiz 18, analiz 28, analiz 29 ve analiz 30 bordür yüzey tasarımlarına bakıldığında aynı grup içinde bulunan halılardır. Analiz 7 sedir halısı ve diğer 4 halıda yer yaygısı halılarıdır.

Analiz 7, analiz 18, analiz 29 ve *analiz 30*'da bordür sıralamasında bir ana bordürün etrafında iki ince bordür bulunmaktadır. Ortada bulunan bordürler tasarımın merkezini oluşturmuş diğer iki bordür ise yardımcı eleman olarak kullanılmıştır. Analiz 28 dışında 4 halının başroldeki bordürlerde geometrik motifler kullanılmıştır.

Analiz 28'deki bordür düzenlemesi grupta bulunan diğer 4 halıyla genel olarak benzerlik göstermesinin yanında detayda farklılıklar vardır. Analiz 28'in bordür düzenlemesinde toplam 4 adet kullanıldığı görülmektedir. En kalın bordür en dışta daha ince olan bordürler halı göbeğine yakın kısımda bulunmaktadır. En içteki bordür köşelerde bulunan motiflerin etrafından dolanarak kompozisyonda bütünlük oluşturduğu saptanmıştır.

Bu grupta bulunan halıların diğer gruplarda bulunan halılara göre bordür düzenlemelerinin daha sade ve yalın olduğu söylenebilir.

5- Simetrik Çift Göbekli Yer Yaygılarını Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma

<p>Yer Yaygısı (Simetrik Çift Göbekli) Grubu Halısı Analiz 14</p> 	<p>Yer Yaygısı (Simetrik Çift Göbekli) Grubu Halısı Analiz 15</p>
<p>Yer Yaygısı (Simetrik Çift Göbekli) Grubu Halısı Analiz 16</p> 	<p>Yer Yaygısı (Simetrik Çift Göbekli) Grubu Halısı Analiz 27</p>

Tablo 138: Simetrik Çift Göbekli Yer Yaygılarını Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (25.11.2018)

Grupta bulunan analiz 14, analiz 15, analiz 16 ve analiz 27 yüzey tasarımı olarak birbirine çok yakın tasarımlara sahiptir. Sadece analiz 15 diğer 3 halıdan daha farklı kompozisyon düzenine sahiptir. Bunun dışında analiz 15’de aynı yüzey yapısında düzenlenmiştir.

Analiz 16 ve *analiz 27*’nin bordür düzenlemesi çok benzer ve bordürdeki motiflerde çoğu alanda aynı kullanılmıştır. Halılardaki bordürlere bir ana bordürün etrafına bu bordürden daha ince bordürler yerleştirilmiş ve içlerinde geometrik motif kullanılmıştır. Analiz 16’da 7, analiz 27’de 5 tane bordür görülmektedir.

Analiz 14 ise yüzey tasarımı olarak analiz 16 ve analiz 27’ye benzemesinin yanında bordürde kullanılan motifler açısından farklılık göstermektedir. Halıda 5 adet bordür vardır. Analiz 14’ün en kalın bordüründe bitkisel motiflerle birlikte diğer bordürlerinde geometrik şekiller kullanılmıştır.

Analiz 15 ise gruptaki 3 halıdan yüzey tasarımı olarak daha farklı olmasının yanı sıra bordür tasarımı olarak benzer özellikler taşımaktadır. Bordürlerin içinde diğer halılar gibi bir tane ana bordür tasarımının etrafında 4 tane yardımcı tasarım ögesi olan bordürler tasarıma dahil edilmiştir. En kalın bordürde koleksiyonda genelde seccade halıları içinde görülen motif burada da kullanılmıştır.

6- Parça Halıları Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma

Tablo 139: Parça Halıları Bordür Tasarımlarına Göre Gruplandırma

Kaynak: Koleksiyon: Kirkit Halı Koleksiyonu
Fotoğraf: Melike Güral (25.11.2018)

Koleksiyon içinde iki adet parça halı bulunmaktadır. Bu halılardan *analiz 8*'in deforme olmasından dolayı hangi kullanım alanına dahil olabileceği tahmin edilememiştir. Fakat yine de halının bordüre sahip olduğu görülebilmektedir. Halıda 1 adet bordür olduğu düşünülmektedir. Bu bordürde kullanılan motif geometrik ve oldukça büyük birimler halinde tekrar etmiştir. *Analiz 17*'de parça halı olmasına rağmen halının diğer sedir halılarıyla aynı tasarım öğelerini taşıyor olması kullanım alanı açısından tahminde bulunulmasını sağlamıştır. Halıda oldukça sade bir adet bordür kullanılmıştır. Kenarda kullanılan motif birbirini tekrar ederek kompozisyonla uyumlu bir görsel düzen yakalanmasını sağlamıştır.

DEĞERLENDİRME

30 adet Kapadokya (Avanos) halısının ortalama çözümlü sıklık değerleri göz önüne alındığında halıların 3 farklı çözümlü sıklık aralığına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Yapılan sıklık hesaplamaları sonucunda;

- 1- 7 adet halının ortalama çözümlü sıklık aralığı 28 ile 38 tel arasındadır. (**Analiz 6, analiz 8, analiz 17, analiz 18, analiz 24, analiz 29, analiz 30**'dur.)
- 2- 9 adet halının ortalama çözümlü sıklık aralığı 41 ile 48 tel arasındadır. (**Analiz 1, analiz 4, analiz 5, analiz 10, analiz 11, analiz 13, analiz 19, analiz 20, analiz 27**'dir.)
- 3- 14 adet halının ortalama çözümlü sıklık aralığı 50 ile 69 tel arasındadır. (**Analiz 2, analiz 3, analiz 7, analiz 9, analiz 12, analiz 14, analiz 15, analiz 16, analiz 21, analiz 22, analiz 23, analiz 25, analiz 26, analiz 28**'dir.)

olarak gruplara ayrıldığı görülmektedir. İncelediğimiz halılar içinde ortalama çözümlü sıklığı 69 tel olarak **analiz 9**'un en sık halı olduğu tespit edilmiştir. **Analiz 29**'da 28 tel sayısı ile koleksiyonun en seyrek dokuma sıklığına sahip halısı olduğunu ifade edebiliriz.

Tüm halıları toplam çözümlü tel sayıları üzerinden değerlendirdiğimizde kullanım alanları aynı olan halıların toplam çözümlü sayılarının da birbirine yakın olduğu saptanmıştır. Toplam çözümlü tel adedi en fazla olan halı 778 tel ile seccade grubundaki **analiz 26**, 609 tel ile sedir grubundaki **analiz 3**, 320 tel ile yastık grubundaki **analiz 9** ve son olarak 825 tel ile yer yaygısı grubundaki **analiz 25**'dir. Halı grupları içinde seccade halı grubunda en az toplam çözümlü tel adedine sahip olan halı ise 560 tel sayısı ile **analiz 20**'dir. Bir diğer grup olan sedir halılarından **analiz 6** 343 tel, yastık halı grubundan **analiz 21** 257 tel ve yer yaygısı halı grubundan 364 tel ile **analiz 30** en az toplam çözümlü tel sayısına sahip halılardır.

30 halıda kullanılan çözümlü, atkı ve düğüm ipliklerinin tümünde yapısal olarak benzerlikler olduğunu ifade edebiliriz. Çünkü seccade grubu, sedir grubu, yastık grubu ve yer yaygısı grubunda halılarda kullanılan ipliklerin hammaddelerinin genel olarak yün olduğu görülmüştür. Genellikle (~) 200-250 yıllık tahmini yaş aralığına sahip olan halıların ipliklerinde yıpranma, eskime ve ilme kaybı görülmektedir. Bazı halılarda atkı ipliği olarak 2 farklı renk kullanılmıştır. Örneğin bazı alanlarda atkı ipliği kırmızı olarak

kullanılırken bazı alanlarda kahverengi kullanılmış veya sarı kullanılırken beyaz kullanıldığı alanlar da vardır. Bu durumda dokuyucunun elinde o an hangi iplik rengi varsa ve atkı ipliği olarak hangisi uygunluk gösteriyorsa ona göre seçilmiş olduğunu düşünmekteyiz. Atkı ipliklerinde renk farklılıklarının ton olarak aslında birbirinden farklı olmadığı fakat farklı renklerde alanlar oluşturduğu ifade edilebiliriz. Tüm halılarda genellikle atkı ve çözgü ipliklerinin düğüm ipliklerinden daha ince olduğu görülmektedir. Halıların çözgü ipliklerinin numara metrik değerlerine bakıldığında; en kalın çözgü ipliği olan halılar 4 (Nm) olması ile *analiz 1*, *analiz 16*, *analiz 17* ve *analiz 30*'dur. En ince çözgü ipliğine sahip halı ise 0,3 (Nm) olan *analiz 14*'dür. Atkı ve düğüm ipliklerinin kalınlıklarına bakıldığında ise en kalın atkı ipliğine sahip halı 5 (Nm) olan *analiz 9*'dur. En ince atkı ipliğine sahip halı ise 1,5 (Nm) olan *analiz 4*'dür. Düğüm ipliğinde de en kalın iplik numarasına sahip olan halı 3,46 (Nm) olan *analiz 7*, koleksiyondaki en ince düğüm ipliği ise 1 (Nm) olan *analiz 10*'dur.

Analiz 14'ün çözgü ipliğinin '*pamuk*' olması dışında bütün halıların çözgü ipliklerinin tamamının yün olduğu saptanmıştır. Yün ipliğinin yanı sıra geçmişten bugüne ipek, pamuk ile kıl ipliği de halılarda kullanılmaktadır. Ancak yün ipliği dışında diğer tüm iplik çeşitlerinin temin edilmesi daha zordur. Bu yüzden genellikle yün en çok kullanılan malzemedir. Göçebe topluluklarının hayvancılık yapması yüne kolay ulaşabilmelerini sağlamış böylece yün halı üretiminde kullanılmaya başlanmıştır. Yün ipliğinin liflerinin keçeleşmeye müsait olması halıların dayanıklı olmasını ve uzun süre kullanılmasını sağlamaktadır. Altay dağlarında bulunan Pazırık halısının malzemesinin yün olması ise bu malzemenin çok eski çağlardan beri tercih edildiğini ve olumsuz çevre ile mekan koşullarına uyumlu olduğunu kanıtlamaktadır. Ayrıca yün ipliğinin yapısının doğal boyamacılığa uygun olması da kullanımının devam etmesini sağlamaktadır.

Halen '*el dokuması*' halılarda yün ipliğinin kullanıyor olması ticaret halılarında da tercih edildiğini ve kolay bulunan üretim malzemesi olduğunu göstermektedir.

Kapadokya (Avanos) halı koleksiyonunda bulunan 30 halının analiz tablolarında yer alan dokuma özellikleri ele alındığında halıların her birinin bölgesel özelliklerinin yanında kendine özgü kişisel özelliklerinin de olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü her bir halının yüzey düzenlemesi içinde yöreye ve dokuyucuya ait yapısal özellikler olduğu görülmektedir.

Seccade Halı Grubu

Seccade halılarının çoğunda bordür özelliklerinin sistem olarak aynı olduğu kabul etmekteyiz. Ancak yüzey düzenlemesinde mihrabın yerleştirildiği alanın çevresindeki motif düzeni ve motif çeşitlerinin farklılık gösterdiği saptanmıştır. *Analiz 1, analiz 2, analiz 12 ve analiz 13* düzen olarak birbirine benzer öğeler içerirken *analiz 20 ve analiz 26* diğer seccade halılarından farklı bir sisteme sahiptir. Bu iki halıda diğer seccade halılarında görülmeyen motif ve bordür düzeni göze çarpmaktadır. Örneğin; diğer 4 seccade halısının mihraplarının etrafında motif yokken analiz 20 ve analiz 26'nın mihraplarının etrafı motiflerle çevrelenmiştir. Analiz 20'nin mihrabının üst kısmında şeritler içine motifler yerleştirilmişken, analiz 26'da mihrabın üst tarafında diğer seccade halılarında görülmeyen formda motifler yer almaktadır.

Sedir Halı Grubu

Sedir halılarında yer alan haç ve yıldız motifleri halı yüzeyi üzerinde düzenli bir sisteme sahiptir. Sedir halı grubundaki bazı halılarda motifler yüzey düzenlemelerinde daha yalın bir biçimde kullanılmıştır. Sedir halılarının genel yüzey düzenlemesi birbirine çok yakındır. Ancak bazı motif farklılıkları halıların kimliklerinin oluşmasına yardımcı olmaktadır.

Örneğin; *analiz 4 ve analiz 5*'de çiçek ağırlıklı motifler kullanılırken *analiz 6 ve analiz 7*'de geometrik motifler vardır. *Analiz 3, analiz 10, analiz 11, analiz 17, analiz 19 ve analiz 24*'ün yüzeyinde ağırlıklı olarak haç ve yıldız motifleri kullanılmıştır. Sedir halılarında tüm halılarda bordür yapıları benzerlik gösterirken *analiz 4*'ün bordürlerinin halı yüzeyine şeritler halinde yerleştirildiği görülmektedir. Bu durum analiz 4'ü bordür özellikleri açısından diğer halılardan ayırmaktadır. Ayrıca *analiz 19* (540x160) cm büyüklüğünde olması ile tüm koleksiyonun en büyük halısıdır.

Yastık Halı Grubu

Yastık halılarının koleksiyonda az sayıda olmasına rağmen halıların karakterlerini ortaya çıkarabilecek temel belirleyici özellikleri tespit edilebilmiştir. Çünkü yüzey düzenlemelerinde kullanılan sistem aynıdır. *Analiz 9, analiz 21 ve analiz 23*'ün kompozisyon düzenlemelerinde simetrik kompozisyonlar görülmektedir. *Analiz 22* ise diğer 3 yastık halısından çok farklı ve özgün yüzey düzenlemesine sahiptir. Halının renk ve motif için deneme halısı olduğu öngörülmüştür. *Analiz 22* gibi halıların koleksiyonun çeşitliliği açısından çok etkili olduğunu söyleyebiliriz. Böylece halıcılık tarihinde

standartlara veya klasik motif düzenlemelerine bağı kalmaksızın özgün yüzeyler oluşturulabildiği görülmektedir. Yastık halılarının bordürleri kompozisyon düzenleri gibi benzerlik göstermekte ve kompozisyon yapısında olduğu gibi bordür yapısı olarak analiz 22'nin farklılığı bu alanda da anlaşılmaktadır. **Analiz 22** (78x48) cm olan boyutlarıyla koleksiyon içindeki en küçük halı olma özelliğini taşımaktadır.

Yer Yaygısı Halı Grubu

Koleksiyonda halı grupları içinde yüzey düzenlemelerinde en fazla farklılık ve çeşitlilik gösteren grup yer yaygısı halı grubudur. **Analiz 14, analiz 15, analiz 16** ve **analiz 27**'nin kompozisyon düzeninde simetrik çift göbek kullanılmışken **analiz 28** ve **analiz 30**'da halının merkezine tek göbek yerleştirilmiştir. **Analiz 18** çift göbekli yüzey düzenine sahip gibi görünse de analiz 14, analiz 15, analiz 16 ve analiz 27'den daha farklı (kompozisyonda tek) bir tasarım anlayışına sahiptir. Halının orta alanında 2 adet büyük geometrik motif içine tekrar geometrik motifler yerleştirilmiş, bu düzenleme halının daha özgün ve tek olmasını sağlamıştır. Yer yaygısı halı grubunda diğer bir halı olan **analiz 25**'de analiz 18 gibi koleksiyon içinde diğer halılarda olmayan farklı bir yüzey düzenlemesine sahiptir. Bilinen haç motifi biçimi ve yorumundan farklı olarak yeni bir haç motifi biçimi olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü halı ortasında dörtgen içine yerleştirilen dikdörtgen, motifi haç motifi gibi göstermektedir. Koleksiyondaki yer yaygıları üzerinde kullanılan haç motifleri genellikle birbirini dik kesen (+) biçimine benzeyen motiflerdir. Analiz 25'de dörtgen ve dikdörtgenin kesişim noktası alışlagelmişin dışındadır. Bilinen haç motifinden daha farklı bir form ile oluşturulmuştur. Yine de bu motif haç motifi olarak adlandırılmaktadır. Belki de dokuyucu haç motifinden hareketle yeni bir biçimlendirme ile kompozisyonu oluşturmak istemiş olabilir. Sedir halılarının en çok kullanılan ögesi olan bu yüzey biçiminin farklı bir bakış açısıyla da ifade edilebilmiş olabileceği düşünülmektedir. Analiz 22 gibi **analiz 18** ile **analiz 25** kendine ait kişisel düzenlemeler içermektedir. **Analiz 29** ise yer yaygısı halı grubu içinde tabaklı sekizgen sistemine sahip tek halıdır. Bu halının neden koleksiyon içinde tek olduğu anlaşılmasa da hem sade bir kompozisyon olması hem de yüzey düzenlemesinde birçok hareketi içinde barındırması Kapadokya (Avanos) halı koleksiyonuna zenginlik katan bir diğer halı olma özelliğini taşımasını sağlamaktadır.

Dokuyucunun halı üzerine uyguladığı yüzey düzenlemeleri halıların kullanım alanlarıyla uyumludur. Çünkü halı boyutları yüzey düzenlemelerinde kullanılan motif boyutlarını da etkilemektedir.

Seccade, sedir, yastık ve yer yaygısı halılarının boyut farklılığı yüzey düzenlemelerini de etkilemiş bazı halılarda her motif eşit şekilde yüzeye dağıtılmışken bazı halılarda başroldeki motif etrafında yardımcı motifler kullanılarak düzenlemeler yapılmıştır. Dokuyucunun motif ve yüzey tasarımında kullandığı desenlerin yanı sıra yapısal olarak düğüm sıklığı da halılarda farklılık oluşturmaktadır. Bu durumun nedenlerinden birkaçı şöyle sıralanabilir. *İş, diğer sorumluluklar, tarım, hayvancılık ya da tarlayla ilgili dönemsel işler yüzünden dokuma yapmayı yarıda keserek başka bir dokuyucunun halı dokumasına devam etmiş olabileceği ihtimalidir. Bir diğer olasılık ise halının ortaklık yapılarak dokunması nedeniyle çeşitli el farklılıkları oluşabilmektedir. Halıda buna bağlı olarak el farklılığı, argacı farklı kullanmak gibi sebepler yüzünden çözgü, atkı ve ilme ilişkileri değişiklik göstermektedir. Esasında bu durum Kapadokya (Avanos) halılarının kültürel değerlerini korumasının yanında halılara '*yapısal özgünlük*' de katmaktadır. Aynı zamanda bölgesel özelliklerin getirdiği '*değerler bütünü*' denilebilecek bir miras da yaratmaktadır. Sayılan bu nedenler ışığında her bir halı özgün ve tek olma özelliğini taşımaktadır.

*Kapadokya'da evlilik kararı alan kızlar için hazırlıklar yapılırken halının çeyiz içinde bulunması geleneksel bir adettir. Bu gelenek gelinin annesi, kız kardeşi veya aile içindeki diğer üyelerle yapmış olduğu ortak bir çalışmadır. Böylece farklı dokuların yanında farklı sıklık ve argaç düzeni de ortaya çıkmaktadır.

SONUÇ

30 adet Kapadokya (Avanos) Halı Koleksiyonu'nun tüm parçalarının dokuyucu bağı olarak kendilerine ait birer *'el kimliği'* edinmiş olduğunu söyleyebiliriz. Dokuyucular aileden gelen genetik mirasın yanı sıra kendilerine ait *'dokuyucu tavrı'* denilebilecek özgün bir dil geliştirmişlerdir. El becerileri ile dokuyucu belleğinin birlikte kullanılması halı tarihi içinde yer edinmiş dokumalar elde edinmesini sağlamıştır. Dokuyucunun tüm bu donanımlarıyla birlikte kişisel özellikleri de halılara özgünlük katan unsurlardan birisidir. Anadolu'da dokuyucunun çevresinden öğrenip uyguladığı motiflerin zaman içinde gelişim gösterdiği; Kapadokya (Avanos) Halı Koleksiyonu incelemeleri sırasında izlenmiştir. Bu çalışma kapsamında halı tarihi boyunca motif ve yüzey düzenlemelerinin başkalaşım geçirdiği izlenmiştir. Anadolu halıcılığında kullanılan bir kısım motiflerin Kapadokya (Avanos) Halı Koleksiyonu içinde de kullanıldığı görülmüştür. Örneğin koleksiyondaki *'haç'* motifinin diğer Anadolu halılarının yüzey tasarımlarındaki kullanımlarından daha farklı bir şekilde biçimlendiği tespit edilmiştir.

'Haç motifi' Anadolu halılarının çoğunda yardımcı motif olarak bulunurken koleksiyon içinde genellikle sedir halılarının yüzey tasarımlarında *'baş motif'* olarak kullanılmıştır. Diğer motifler haç motifi etrafında düzenlenmiştir. Böylece motifin kullanım şeklinin bölgeye ait olduğu düşünülmektedir. Ayrıca yüzey düzenlemesi içinde Kapadokya (Avanos) halılarında ayırt edici bir diğer unsur olarak tespit edildiği belirtilen *'tilif'* (bordürleri ayıran ince siyah çizgiler) 30 halının çoğunda saptanmıştır. *Analiz 3, analiz 10, analiz 11, analiz 24, analiz 29* ve *analiz 30*'da tarif edilen tilif yapısı görülmemektedir. Bu halıların bordürleri üzerine yerleştirilmiş motiflerin düzeni nedeniyle bordürü 3 veya 4 bordür var gibi alanlara ayırmıştır. Yine aynı halıların üzerindeki motifler siyah bordürlerle çevrelenmiştir. *'Tilif'* özelliği olarak gösterilen siyah çerçeveler koleksiyonda farklı alanlarda kullanılmış olduğu anlaşılmaktadır. Tanımın Kapadokya'da değil başka bölgelerde de yaygın kullanıldığı bilgisi mevcutsa da; bu çalışma sırasında karşımıza çıkan tilif sözcüğü Ayan Gülgönen'in araştırmalarında bu bölgeye ait bir tanım olduğu belirtilmiş, bilgi koleksiyon sahibi tarafından da konunun teyit edildiği görülmüştür. Koleksiyonda sadece *analiz 28*'de kullanılan tilifin rengi

kahverengidir. Böylece tilifin siyah kullanılması gibi örnek ifadesinin yanı sıra farklı renkte kullanılmış örneğinin olduğu da saptanmıştır. Adı geçen bu halılar dışında koleksiyondaki tüm halılarda (alışıl gelmiş) geleneksel *'tilif'* örneği kullanılmıştır. Bu durum yine dokuyucunun halı yüzeyi üzerinde klasikleşmiş bir ögeyi kendi içgüdüsel tasarım anlayışıyla farklı şekilde kullanmış olduğunu göstermektedir.

Kapadokya (Avanos) Halılarında haç motifi, tilif ve analiz 14 dışında ipliklerin yün kullanılmasının yanı sıra koleksiyonda başka farklı kimlik özellikleri de vardır. Bunlar; 30 halı içinde 3 farklı iplik numarasına sahip çözümlü ipliği (1 Nm ile 4 Nm arasında), (10x10) cm'lik alan içinde 28'den 70'e kadar ortalama çözümlü sıklığı ve bordürlerin kullanım alanlarına göre sayısal farklılık göstermesidir. Halılar ortak özelliklere sahip olmalarının yanı sıra kendi aralarında gruplara ayrılacak özelliklere de sahiptirler.

30 halının analizleri sırasında yapılan incelemeler, analiz metodlarının halıların halı kimliği için teknik ve estetik sonuçları ortaya çıkarmasına yardımcı olduğu görülmektedir. Yapısal kimliğin saptanması için çalışmada kullanılan analiz sistemlerinin önemli olduğu görülmüştür. Analiz metodlarının kullanımıyla birlikte halı tarihindeki verilerden de faydalanarak geçmişten bugüne halı desenlerin ve yapısının ne kadar değişim gösterdiği ortaya konmuştur.

Tüm araştırmalar ışığında Avanos Halı Koleksiyonu'nun tarihteki diğer halılar ve diğer Kapadokya halıları ile benzerlik taşıdığı aynı zamanda her halının kendisine ait dokuyucu üslubu, el ve halı kimliği olduğu sonucuna varılmıştır.

EKLER

EK 1 – SÖZLÜK

Argaç: 1. *Argeç, argıç, arkaç, atkı teli, mekik ipliği* de denir. Özellikle halı dokumacılığında ilmek sırasından sonra çözüğü üzerine atılan atkı ipliği. 2. İplik topunun bir çalıya sarılarak aldığı kavun biçimi. (Nefsi, Köseli, Görele-Gr).¹⁰³

Atkı: ‘Dokumacılıkta enine atılan iplik, argaç.’¹⁰⁴

Bordür: 1. Halı, kilim, seccade gibi tekstil ürünlerini çevreleyen, süslü ya da süssüz dar, uzun bölüm. 2. Etlik de denen, halıların orta zemininin dört ya da iki kenarını çevreleyen bölüm. Genellikle iç ve dış bordür olmak üzere değişik kalınlıkta iki bölümden oluşur.¹⁰⁵

Boyarmadde: Belirli ortamlarda çözünerek çözeltiye renk veren, doğal ya da sentetik madde. İlk tekstil boyarmaddeleri bitkisel ya da hayvansal kökenli doğal boyarmaddelerdir.¹⁰⁶

Çözüğü: 1. ‘*Arış, Eriş, Direzi* de denir. Dokunan kumaşları atkı iplikleriyle birlikte oluşturan dokumanın iki temel ipliğinden biri. İlk olarak dokuma işleminden önce tezgaha gerilen; belirli bir düzen ve sayıda gücü ve tarak dişlerine dikey olarak eşit ve koşut aralıklarla sıralanırlar. Bkz. Arış. 2. Dokumacıların üzerine ip sardıkları dolap.’¹⁰⁷

Çözüğü Sıklığı: Kumaşın 1 cm uzunluğundaki örgüsüne düşen çözüğü ipliği sayısı. Sayım kumaşın üzerine çözüğü yönünde koşut konan lupla yapılır.¹⁰⁸

Çözüğü Tarağı: Bölümlü çözüğü makinalarında, çözülen iplik bölümü genişliğini ayarlayan V biçimli özel tarak.¹⁰⁹

Çözüğü Tel Sayısı: Bir kumaşın yapımı için çözülmesi gereken çözüğüdeki iplik sayısı.¹¹⁰

Deformasyon: Fransızca kökenli bir kelimedir. Biçimi bozulma, biçimsizleşme.¹¹¹

Desen: 1. Tahta, çini, kumaş, kâğıt vb. yüzeylerin üzerine yapılan çizim. 2. Tahta, çini, kumaş, kâğıt vb. yüzeylerin üzerinde varlıkları, nesnelere belirli çizgilerle gösterme,

¹⁰³Atila Ergür, *Tekstil Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2002, s.4.

¹⁰⁴Ergür, s. 16

¹⁰⁵Ergür, s. 30

¹⁰⁶Ergür, s. 32

¹⁰⁷Ergür, s. 53

¹⁰⁸Ergür, s. 55

¹⁰⁹Ergür, s. 55

¹¹⁰Ergür, s. 55

¹¹¹<http://sozluk.gov.tr/> Türk Dil Kurumları Sözlükleri TDK

tasvir etme. 3. Görsel bir etki yaratmak amacıyla yapılmış çizgi resimlerin hepsi.
4. Desen yapma sanatı.¹¹²

Dokuma: 1. Çözgü ve atkı ipliklerinin 90 derecelik açı ve belirli düzenlerde kesişmeleri yoluyla, çift iplik sistemiyle kumaş oluşturma yöntemi ve bu yöntemle oluşturulan nesne.
2. Türkçe vurma, dövme, ezme anlamına gelen 'tok' kökünden türemiş, tok/dok dönüşmesiyle tokuma/dokuma biçimini almış kirkit gibi özel araçlarla vurularak yapılan işlemin adı.¹¹³

Düğüm: 'İplik, ip, halat vb. bükülebilir şeyleri kıvrıp kendi üzerine veya birbirine dolayarak yapılan boğum.'¹¹⁴

Halı: 'Yere veya mobilya üstüne serilmek, duvara gerilmek için, genellikle yünden dokunan, kısa ve sık tüylü, nakışlı, kalın yaygı.'¹¹⁵

İlmek: 'İlme de denir. 1. Halı dokunurken atılan düğüm.'¹¹⁶

Kenar Suyu: Kenar Süslemesi.¹¹⁷

Kırgıbayır: Şiddetli yağmurların oluşturduğu selinti suları, bitki örtüsünün bulunmadığı ve kolay aşınabilen arazileri aşındırır. Bunun sonucunda, arazi yüzeyi girintili çıkıntılı bir görüntü alır. Bu tür arazilere kırgıbayır adı verilir. Kırgıbayır, özellikle sağanak yağışların görüldüğü, yarıkurak bölgelerde daha sık görülür. Ülkemizde, İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yaygındır.¹¹⁸

Motif: Yan yana gelerek bir bezeme işini oluşturan ve kendi başlarına birer birlik olan öğelerden her biri. *Halı motifi. Danteldeki motifler.*¹¹⁹

Stilize: Fransızca *style* "1. kalem, kalem kullanma şekli, yazı tarzı, 2. her türlü tarz" sözcüğünden alıntıdır. Fransızca sözcük **Latince** *stilus* "sivri uç, kalem ucu" sözcüğünden alıntıdır.¹²⁰

Su Yolu: Çizgi ya da yol şeklinde kumaş deseni.¹²¹

¹¹²<http://sozluk.gov.tr/> Türk Dil Kurumları Sözlükleri TDK

¹¹³Ergür, s. 66

¹¹⁴<http://sozluk.gov.tr/> Türk Dil Kurumları Sözlükleri TDK

¹¹⁵<http://sozluk.gov.tr/> Türk Dil Kurumları Sözlükleri TDK

¹¹⁶Ergür, s.

¹¹⁷Ergür, s. 139

¹¹⁸Coğrafya Terimleri Sözlüğü <http://www.cografya.gen.tr/sozluk/tuf-4.htm>

¹¹⁹<http://sozluk.gov.tr/> Türk Dil Kurumları Sözlükleri TDK

¹²⁰Nişanyan Sözlük <https://www.nisanyansozluk.com/?k=Stilize&view=annotated>

¹²¹Ergür, s. 246

Tarak: ‘Dokuma tezgâhlarında, dişleri arasından arış ipliklerinin geçtiği tarak biçiminde araç.’¹²²

Tüf: Volkan püskürtmesi esnasında çıkan volkan küllerinden oluşan ince taneli kaya¹²³

Türk Düğümü: ‘*Gördes düğümü* de denir. Halıcılıkta bir ilmek yapım tekniği. Düğüm yapılacak ipliğin bir ucunu bir çözgünün, öteki ucunu bitişik çözgünün üzerine sarılmasıyla gerçekleştirilir.’¹²⁴

¹²²<http://sozluk.gov.tr/> Türk Dil Kurumları Sözlükleri TDK

¹²³Coğrafya Terimleri Sözlüğü <http://www.cografya.gen.tr/sozluk/tuf-4.htm>

¹²⁴Ergür, s. 279

EK 2 – SÜMERBANK HALILARININ TEKNİK ÖZELLİKLERİ

Aşağıdaki tablolarda Sümerbank halılarının teknik özellikleri gösterilmektedir.

Yöresi	Kalite Düğüm/ dm2	Dm2'deki Toplam Düğüm Sayısı	Düğüm Türü	Hav Yüksekliği (mm)
Bergama	32x40	1,280	Türk	7-10
Çanakkale	24x28	672	Türk	8-10
Döşemealtı	24x30	720	Türk	7-8
Gördes	30x35	1,050	Türk	5-7
Hereke, Sivas, Desenli/Kabartma Hereke	60x60	3,600	Türk	3,5-4,5
Hereke (3 Atkılı)	60x60	3,600	Türk	3,5-4,5
Hereke (İpek)	100x100	10,000	Türk	2-2,5
Isparta	26x33	858	Sine (Tek)	10-14
Isparta (İnce Isparta, Hasgül/Kabartma)	38x38	1,444	Türk	5-7
Kula	30x50	1,500	Türk	7-10
Milas	26x40	1,040	Türk	7-8
Uşak	30x35	1,050	Türk	8-10
Yağcıbedir	30x35	1,050	Türk	5-7
Yuntdağı	28x30	840	Türk	8-10

Tablo 140: Isparta Sümer Halı Fabrikası Batı Anadolu Halıları Kaynak Alınarak Üretilen Halıların Teknik Özellikleri

Kaynak: Ferah Çelik, **SÜMER HALI ÜRETİM DESENLERİ KATALOĞU**, DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARI ANASANAT DALI YÜKSEK LİSANS TEZİ, İzmir, 2011, s. 34

Yöresi	Kalite Düğüm/ dm2	Dm2'deki Toplam Düğüm Sayısı	Düğüm Türü	Hav Yüksekliği (mm)
Bünyan	36x42	1,512	Türk	7-10
Ladik	40x50	2,000	Sine (Tek)	8-10
Sivas	50x50	2,500	Türk	7-8
Taşpınar	30x35	1,050	Türk	5-7
Yahyalı	30x35	1,050	Türk	3,5-4,5

Tablo 141: Isparta Sümer Halı Fabrikası Orta Anadolu Halıları Kaynak Alınarak Üretilen Halıların Teknik Özellikleri

Kaynak: Ferah Çelik, **SÜMER HALI ÜRETİM DESENLERİ KATALOĞU**, DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARI ANASANAT DALI YÜKSEK LİSANS TEZİ, İzmir, 2011, s. 38

Yöresi	Kalite Düğüm/ dm2	Dm2'deki Toplam Düğüm Sayısı	Düğüm Türü	Hav Yüksekliği (mm)
İnce Anadolu	40x40	1,600	Türk	-
Kars	30x35	1,050	Türk	5-7
Sümerkars	22x28	616	Türk	10-14
Şark	22x22	-	-	-
Türkmen	24x28	672	Türk	12-13
Uygur	28x30	-	-	-

Tablo 142: Isparta Sümer Halı Fabrikasında Üretilen İnce Anadolu, Kars, Sümerkars, Şark, Türkmen ve Uygur Halıların Teknik Özellikleri

Kaynak: Ferah Çelik, **SÜMER HALI ÜRETİM DESENLERİ KATALOĞU**, DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARI ANASANAT DALI YÜKSEK LİSANS TEZİ, İzmir, 2011, s. 41

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Alantar, Hüseyin, **Bir Kültürün Dokunuşu**, Yorum Yayıncılık, İstanbul, 2006
- Aslanapa, Oktay, **Türk Halı Sanatının Bin Yılı**, İnkılap Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş. İstanbul, 2005
- Aslanapa, Oktay, **Türk Halı Sanatı**, Yapı ve Kredi Bankası, Kültür ve Sanat Hizmetleri, İstanbul, 1972
- Aslanapa, Oktay, **Türk Halı Sanatı**, Yapı ve Kredi Bankası Kültür ve Sanat Hizmetlerinden, İstanbul, 1972, s.5
- Ateş, Mehmet, **Mitolojiler, Semboller ve Hahlar**, Symbol Yayıncılık, İstanbul, 1996
- Bayındır, Zehra, **GÜNÜMÜZDE AVANOS'TA EL HALISI ÜRETİMİ VE AVANOS HALILARININ ÖZELLİKLERİ**, İzmir, 2007
- Biol, İnci, Prof. Dr. Çiçek Derman, **Türk Teyzini Sanatlarında MOTİFLER**, Kubbealti, İstanbul, 2011
- Berkmen, Hülya, **Avanos Kültür Varlıkları Çalışması, Kapadokya Bölgesinde Suyun İzi**, Cilt 10, Sayı 4, 2015
- Diler, Ahmet, Marc-Antoine Gallice, **KİLİMİN SEMBOLLERİ 'UNUTULMUŞ BİR DİLDEN KESİTLER'**, Alfa Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 2018
- El Sanatları Teknolojisi, **Türkmen Halısı Desenleri**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 2003
- Eyüpoğlu, Üner- Okaygün, İtir- Yaraş, Füsün, **DOĞAL BOYAMALARLA YÜN BOYAMA UYGULAMALI VE GELENEKSEL YÖNTEMLER, UYGULAMALI EĞİTİM VAKFI**, İstanbul 1983
- Gülgönen, Ayan Bohmer, Harald, **17-19. YÜZYIL KONYA KAPADOKYA HALILARI**, EREN Yayıncılık- Kitap- Dağıtım Tic. ve Ltd. Şti., İstanbul
- Güngör, Hulusi, **Türk Hahları**, Keskin Color Basımevi, Cilt 1, İstanbul, 1984
- Gürçağlar, Aykut, Antik Dekor Dergisi Sayı 45, **Avrupa Resmindeki Türk Halıları, Yansımalar, Gelenekler ve Değişim**
- Karadağ, Recep, **Doğal Boyamacılık**, T.C KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI. Geleneksel El Sanatları ve Mağazalar İşletme Müdürlüğü Yayınları No: 3, Ankara, 2007

Mülayim, Selçuk, **Nevşehir**, T.C Kültür Bakanlığı Yayınları, 1996, Ankara

Nurcem, Can, **Sanat Dünyamız**, Yapı ve Kredi Bankası Yayınları, Sayı 5, Eylül, 1975

Sakıp Sabancı Üniversitesi Müzesi, **Tanrıya Adanmış Hahlar**: Transilvanya Kiliselerinde Anadolu Halıları,1500-1750, , İstanbul, 2007

SÜMERBANK HALI ALBÜMÜ

Sümerbank Halı Semineri Özel Sayısı, AYLIK ENDÜSTRİ VE MESLEK DERGİSİ, Cilt: 5, Temmuz-Ekim/1965, Sayı: 49-52, s.9

TURKISH HANDWOVEN CARPET CATALOG 1, TURKISH REPUBLIC
MINISTRY OF STATE- MINISTRY OF CULTURE AND TOURISM

TURKISH HANDWOVEN CARPET CATALOG 2, TURKISH REPUBLIC
MINISTRY OF STATE- MINISTRY OF CULTURE AND TOURISM

Uğur, Gürbüz, **Türk Halılarında Doğal Renkler ve Boyalar**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1988

Yetkin, Şerare, **Türk Halı Sanatı**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 1991

Tezler

Çelik, Ferah, **SÜMER HALI ÜRETİM DESENLERİ KATALOĞU**, DOKUZ
EYLÜL ÜNİVERSİTESİ GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ GELENEKSEL
TÜRK EL SANATLARI ANASANAT DALI YÜKSEK LİSANS TEZİ, İzmir,
2011

Sürekli yayınlar

- Aslanapa, Oktay, **Türk Halı Sanatında Yeni Keşifler** Arış Halı, Dokuma ve İşleme Sanatları Dergisi, Sayı: 2, Ağustos 1997, ss. 10-17
- Aytaç, Ahmet, **Selçuklu'dan Günümüze Konya'da Halıcılık Örneğinde Bir Selçuklu Halısında Renk Analizi**, Dergi Park, Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Dergisi, Sayı 5, 2016, ss.227-238
- Baykara, Tuncer, **Cehri Üzerine Notlar**, İstanbul Üniversitesi, Coğrafya Enstitüsü Dergisi, 8(16), 1967, ss.160-164
- Böhmer, Harald, **'DOBAG PROJESİ ÜZERİNE'**, TÜRKİYEMİZ SANAT DERGİSİ, SAYI 42, ŞUBAT,1984, ss. 1-5
- Diyarbakırlı, Nejat, **TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI**, Türk Halıları Özel Sayısı, Sayı 32, Ekim, 1984, s.1
- Çiloğlu, Hakan, **Kapadokya Yöresinin El Sanatları**, Ev Tekstili Dergisi Yıl:7, Sayı 24, Mart, 2000, s.59
- Görgünay, Neriman, **Halıcılığın Kökeni ve Türk Halıcılığının Tarihçesi**, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, Cilt 8, Sayı 1, 1977, s.162
- Gürçağlar, Aykut, **Avrupa Resmindeki Türk Halıları, Yansımalar, Gelenekler ve Değişim**, Antik Dekor Dergisi Sayı 45, Karaçoban, Necati, **Günümüze Değin Bergama Sergeni**, Bergama Belleten, Berksav. Sayı: 11, İzmir (2002)
- Kayıpmaz, Fahrettin – Kayıpmaz, Naciye – Genç, Mustafa, **Tarihten Günümüze Bergama Halıları**, Bergama Belleten, Berksav. Sayı: 10, İzmir (2001)
- Öztürk, Bahadır, **Tezgahtan Saraya Osmanlı Saray Halıları**, Yedi Dergisi, Sayı 16, Yaz, 2016 s.123
- Öztürk, İsmail, **Bitki boyları üzerine birkaç not ve Yenikent köyünden boyama örnekleri**, Türk Etnografya Dergisi, Sayı:17, 1982
- Karadağ, Recep, **Türk Halı, Kilim ve Kumaşlarında Kullanılan Boyarmaddeler**, Arış Halı, Dokuma ve İşleme Sanatları Dergisi, Sayı: 2, Ağustos 1997, s. 38

Kaynak kişiler

Diler, Yasin, İşletmeci, **KİRKİT HALI**, Sözlü Görüşme.

Diler, Osman, İşletmeci, **KİRKİT TURİZM**, Sözlü Görüşme.

Türk, Muhammed, Tasarımcı, **KİRKİT HALI**, Sözlü Görüşme.

İnternet Kaynakları

Kapadokya Eğitim Merkezi Bilgisayar Kayıtları, KAPEM, Nevşehir Belediyesi
<http://kapem.org/kapadokya-tarihi/> (5 Haziran 2019)

Lionel Marc, Early Ottoman Turkey. Museum of National Antiquities Stockholm, Sweden
<https://historiska.se/home/> (24 Temmuz 2019)

New York Metropolitan Museum Of Art <https://www.metmuseum.org/> (15 Temmuz 2019)

Nişanyan Sözlük <https://www.nisanyansozluk.com/?k=Stilize&view=annotated>
(24 Temmuz 2019)

Stockholm National Museum <https://www.visitstockholm.com/see--do/attractions/nationalmuseum/> (15 Temmuz 2019)

The State Hermitage Museum

<https://www.hermitagemuseum.org/wps/portal/hermitage/lut/p/z1/hY49D4IwF EV iwOj7eMb3RoWxaGLUXyLoaQCivBSig3 3roaDXe7uecklyItKQ7Vq2sq06mherp-w-TOGUv8MIeCH08pMH6OD5xf8iCP6HUNQDfDnzBwPq4hBcVO9MTWPQESBzH44Q4gS4M0ypLPQzaIMGsoavmQWmoya3e8NWac9h54YK0li5rNLC SpVe BL6dVk6HIF0rHvoQtisWyzeYNIXfU3Q!!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/?lng=tr> (10 Temmuz 2019)

Türk Dil Kurumları Sözlükleri TDK <http://sozluk.gov.tr/>